

ЕРІКТІ ЖЕРГІЛІКТІ ШОЛУ

Алматы қаласында БҰҰ-ның орнықты
даму саласындағы Мақсаттарын жүзеге асыру

Алматы 2023

ГЛОССАРИЙ

ББИАТ	—	Базалық бағытты іске асыру тобы
БҰҰ	—	Біріккен Ұлттар Ұйымы
БҰҰ ЕЭК	—	БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясы
БҰҰ жаһандық шарты	—	Біріккен Ұлттар Ұйымының бұл бастамасы әлеуметтік жауапкершілікті күшейтуге және осындай жобалардың орындалуы туралы есеп беруге бағытталған. БҰҰ Жаһандық шарты адам құқықтары, еңбек қатынастары, қоршаған ортаны қорғау және сыбайлас жемқорлықпен күрес саласындағы он қағидатты жариялайды
ЕЖШ	—	Қаланың ОДМ-на қол жеткізу жолындағы жетістіктері туралы ерікті жергілікті шолу (<i>аймақтық</i>)
ЕҚЫҰ	—	Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы
ЕҰ	—	Еншілес ұйымдар
ЕҰШ	—	Елдің Орнықты даму мақсаттарына қол жеткізу жолындағы жетістіктері туралы ерікті ұлттық шолу
ЖСҚ	—	Жобалау-сметалық құжаттама
ЗТБ	—	Заңды тұлғалар бірлестігі
Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жоспарлау жүйесі	—	Ұзақ мерзімді (<i>5 жылдан астам</i>), орта мерзімді (<i>бір жылдан 5 жылға дейін қоса алғанда</i>) кезеңдерге елдің дамуын қамтамасыз ететін принциптерден, құжаттардан, процестерден және мемлекеттік жоспарлауға қатысушылардан тұратын өзара байланысты элементтердің жиынтығы
Қала әкімдігі	—	Жергілікті атқарушы орган (<i>ЖАО</i>)
Қала әкімі	—	Қалалық әкімдіктің жетекшісі
ҚЭН	—	Қаржылық-экономикалық негіздеме
Маслихат	—	Жергілікті өкілетті орган
МЖӘ	—	Мемлекеттік-жекеменшік әріптестік
ММ	—	Мемлекеттік мекемелер
ОДМ	—	БҰҰ-ның Орнықты даму мақсаттары
СЖЖРА ҰСБ	—	ҚР Стратегиялық жоспарлау және реформалау жөніндегі агенттігі Ұлттық статистика бюросы
ТЭН	—	Техникалық-экономикалық негіздеме
ҰЕҰ	—	Үкіметтік емес ұйым
ХҚБ	—	Халық қатысатын Бюджет
ESG (<i>Environmental, Social, and Corporate Governance</i>)	—	Экологиялық, әлеуметтік және басқару мәселелерін шешуге белгілі бір компанияны немесе қаржылық ресурстарды тартуға қол жеткізетін компания немесе инвестициялық менеджмент сипаттамаларының жиынтығы
The Global Liveability Index	—	Дүние жүзіндегі 172 қаланың өмір сүру сапасын 5 бағытта – қауіпсіздік, инфрақұрылым, денсаулық сақтау, білім беру, мәдениет және экология бойынша бағалайтын халықаралық индекс

1. КІРІСПЕ	4
1.1 Алматы ЕЖШ мақсаты	6
1.2 Қазақстанда ОДМ-ын жүзеге асыру	8
1.3 Қазақстанда жергілікті деңгейде одм жүзеге асыру саясаты	13
1.4 Алматыда ОДМ-ын жүзеге асыру тәсілдері	15
2. ӘДІСТЕМЕ ЖӘНЕ ТӘСІЛ	18
3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ	20
3.1 Жалпы мәліметтер	20
3.1.1 Орналасқан жері, топографиясы және гидрографиясы	20
3.1.2 Урбанизация үрдістері және агломерациялық процестер	22
3.1.3 Климаттың өзгеруінің әсері	24
3.1.4 Экономикалық профиль	25
3.1.5 Жергілікті өзін-өзі басқарудың құрылымы	26
3.2 Орнықты дамуды басқару	27
3.2.1 Басқару институттары	27
3.2.2 Басқару механизмдері	34
3.3 Алматы қаласын дамытудың стратегиялық құжаттары	43
3.3.1 Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалары	43
3.3.2 Алматы қаласының бас жоспары	48
3.3.3 Алматы агломерациясын дамытудың кешенді жоспары	50
4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ	52
Мақсат 11. Тұрақты қалалар мен елді мекендер	52
Мақсат 8. Лайықты жұмыс пен экономикалық өсу	82
Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар мен инфрақұрылым	108
Мақсат 4. Сапалы білім беру	126
Мақсат 3. Денсаулық пен амандық	148
5. ҚОРЫТЫНДЫ	162
6. ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ	164
7. АВТОРЛЫҚ ҰЖЫМ	169

1. КІРІСПЕ

Алматы Біріккен Ұлттар Ұйымының Орнықты даму мақсаттарына (БҰҰ ОДМ) ерікті жергілікті шолуды ұсынған Қазақстандағы және Орталық Азия аймағындағы бірінші қала болды.

Шолуды құрастыру кезінде мегаполис Ресубликадан үлгі алады – Қазақстан ұлттық деңгейде БҰҰ Орнықты даму мақсаттарының іске асырылуы бойынша өзінің бірінші Ерікті ұлттық шолуын 2019 жылдың жазында, екіншісін 2022 жылы ұсынды.

Ұлттық және аймақтық деңгейлерде мұндай шолулар қатысушылардың еркімен, ізгі ниетімен БҰҰ ОДМ-на қол жеткізуге ұмтылу және қол жеткізілген нәтижелерді көрсету мақсатында әзірленеді. Шолулар елдер мен қалаларға тәжірибе алмасуға, мемлекеттік органдар деңгейінде тұрақты даму саясатын құруға және нығайтуға, жанжақты серіктестікті дамыту үшін алғышарттар жасауға ықпал етеді.

Алматының әзірленген Ерікті жергілікті шолуы-өткен жылы басталған ауқымды жұмыстың нәтижелерінің бірі, ол кезде біз қала дамуындағы терең жүйелі өзгерістерге негіз қаладық. Қаланы дамыту үшін негізгі сын-қатерлер, қала тұрғындарының ұсыныстары мен пікірлері, әлеуметтанулық зерттеулер деректері, қолда бар әзірлемелер, халықаралық тәжірибе зерделенді, белсенділер, қалалық өмірдің әртүрлі салаларында, мысалы, қалалық ұтқырлық, креативті экономика, экология және т. б. кәсіби сараптамасы бар мамандар тартылды.

Осы талдау мен өзара іс-қимыл негізінде Алматы қаласын дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар әзірленіп, бекітілді. Құжат екі жаһандық нәтижеге қол жеткізуге – Алматының The global liveability Index топ-70-ке кіруіне және сайып келгенде-алматылықтардың бүгін және болашақта өмірін жақсартуға бағытталған мақсаттардың, міндеттердің және индикаторлардың реттелген жүйесі болып табылады.

Сондай-ақ Алматының 2040 жылға дейінгі жаңа бас жоспары қабылданды, оның қызметінің бағыттары Алматының даму бағдарламасының басымдықтарымен байланысты.

Алматының даму бағдарламасын іске асыру үшін 500-ге жуық жобадан тұратын 9 жол картасы қабылданды. «Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ және «АлматыБасЖоспар «ҒЗИ» ЖШС негізінде аталған жобаларды іске асыру бойынша жобалық кеңселер ұйымдастырылды.

Осылайша Алматының ұзақ мерзімді перспективада орнықты дамуы үшін институционалдық, тұжырымдамалық және ұйымдастырушылық база қалыптастырылды.

Алматы мен БҰҰ ОДМ дамуының бағдарламалық құжаттарындағы көзқарастардың, құндылықтар мен мақсаттардың жақындығы жергілікті басқарудың БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізу саясатына кешенді көшуі үшін негіз болды.

Бұл ауысу Алматыға өңірлік және жаһандық деңгейде өз позициясын нығайтуға, өзінің имиджін жақсартуға, жаңа серіктестер мен инвестицияларды тартуға мүмкіндік береді.

Алматы қаласын дамыту орталығы қаланың тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуына ықпал ететін негізгі мекеме ретінде анықталды, ол 2023 жылдың жазында БҰҰ Жаһандық шартына қосылып, осы шолуды әзірлеуді бастады.

1. КІРІСПЕ

Шолу БҰҰ-ның қалаларға қатысты 17 мақсатының 5 мақсатына жету туралы көзқарасын ұсынады:

11-мақсат. Қаланың ашықтығын, қауіпсіздігін, өміршеңдігін және экологиялық тұрақтылығын қамтамасыз ету.

8-мақсат. Барлығы үшін алға бағытталған, ауқымды және тұрақты экономикалық өсуге, толық және өнімді жұмысбастылыққа және лайықты жұмысқа жәрдемдесу.

9-мақсат. Берік инфрақұрылым құру, ауқымды және тұрақты индустриализация мен инновацияларға жәрдемдесу.

4-мақсат. Ауқымды және әділетті сапалы білім беруді қамтамасыз ету және барлығы үшін бүкіл өмір бойы оқу мүмкіндігін көтермелеу.

3-мақсат. Салауатты өмір салтын қамтамасыз ету және кез келген жаста барлығының аمانдығына жәрдемдесу.

Осы мақсаттардың әрқайсысы бойынша келесі ақпарат ұсынылады: Мақсатқа қатысты жергілікті және ұлттық саясаттың бағыттары; Мақсатқа қол жеткізудегі ағымдағы мәселелер; нақты міндеттер шеңберінде мақсатқа қол жеткізу жөніндегі индикаторлар; ұсынылған міндеттер шеңберінде жергілікті атқарушы органның іс-шаралар жоспары; 2022–2025 жылдар кезеңіне арналған ОДМ міндеттерін шешуге арналған нысаналы индикаторлар; ОДМ міндеттерін шешуге көмектесетін цифрлық ресурстар.

Мұндай шолу мен ондағы ақпарат қалың бұқараға, коммерциялық емес, бизнес және мемлекеттік секторлардың өкілдеріне, халықаралық ұйымдарға, серіктестер мен инвесторларға, сондай-ақ гүлденген, тұрақты дамып отырған, болашағы бар қалада өмір сүргісі келетін, үйлесімділік іздейтін көптеген мүдделі адамдар үшін пайдалы болады деп ойлаймыз.

Сондай-ақ, Алматының Ерікті жергілікті шолуы Қазақстанның басқа қалаларын өз дамуы шеңберінде БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізу күн тәртібіне қосылуға ынталандырады деп үміттенеміз.

1. КІРІСПЕ

1.1 Алматы ЕЖШ мақсаты

Бір жыл бұрын Алматы қаласы тұрақты дамудың кешенді моделіне көшті. 2022 жылдың қыркүйегінде мәслихат депутаттары (қала парламенті) «Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективаларын» бекітті. Ол Алматының аумақтық-кеңістіктік ықпал ету ай- мағындағы жаһандық сын-қатерлерді еңсеру тетігі ұсынылған. Бағдарлама қаланың ұзақ мерзімді өркен- деуін қамтамасыз етіп, қала тұрғындарының өмір сүру сапасын жақсартуды және қоршаған ортаны жақсар- туды қамтамасыз етуі керек. Оған БҰҰ - ның Орнықты даму мақсаттарына (бұдан әрі-ТДМ) қол жеткізу жөніндегі міндеттердің нақты шешімдері енгізілген.

Кең мағынада ОДМ-ға қол жеткізу саясаты мем- лекет пен қоғам арасындағы қатынастардың жаңа жүйесін білдіреді. Бұл қатынастарды жаңа қоғамдық шарт ретінде қайта іске қосу Қазақстанның ұлттық саясатының негізгі басымдығы болып табылады, бұл Қазақстанның 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспа- рында көрсетілген.

Алматының жаңа даму бағдарламасында «Қазақстанның 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспа- рының» негізгі бағыттары көрсетілген және БҰҰ іл- герілететін халықаралық орнықты даму жүйесінің жаһандық трендтері ескерілген.

ОДМ іске асыру тәсілдері үнемі дамып келеді. Біз БҰҰ Бас хатшысы Антонио Гутерриштің «Жаһандану әлеуетін іске асыру: өзара тәуелді әлемде орнықты дамуды қамтамасыз ету»баяндамасынан алынған ОДМ маңыздылығының өзекті екіпініне назар аударуға ты- рыстық (Шілде 2022).

Баяндаманың негізгі тезистері (ыңғайлы болу үшін тезистердің нөмірленуі түпнұсқа бойынша қалдырылады):

Жаһандану әлеуетін жүзеге асыру: өзара тәуелді әлемде тұрақты дамуды қамтамасыз ету

3	4	32	37	68
Жаһандану жалғасады. Ондағы шешуші рөлді халықаралық және ұлттық стратегиялар анықтайды	ОДМ жаңа жаһандануды әділ және теңқұқылы етеді	Жаһандану даму үшін жаһандық ын- тымақтастық және халықаралық даму ын- тымақтастығымен қатар жүруі керек	Халықтың осал топта- рын стратегияны өзір- леу және ресурстарды бөлу барысында шешім қабылдауға тарту үшін тиімді шаралар қажет	Жаңа Желілік, инклю- зивті және тиімді көпжақты басқаруды қамтамасыз ету қажет, оның орталық элементі Біріккен Ұлттар Ұйымы болады, ал міндеттер тұрақты даму мақсат- тарына қол жеткізу қа- жеттілігіне баса назар аудара отырып, нақты тұжырымдалатын бо- лады

”

Ел дамуының жаңа моделі азаматты мемлекет мүддесінің басты нысаны ретінде қарастырып отыр.

Қалыптасқан «Жаңа шындықты» ескере отырып, елдің 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарының мәні - жүй- елі реформалар пакетін қайта іске қосу және оларды 2025 жылға дейін іске асыру қажеттілігі, мемлекеттің рөлін қайта қарау және негізгі мемлекеттік саясатты қайта реттеу.

Реформалардың халықаралық және отандық тәжірибесін ескере отырып, 2025 жылға қарай дамудың жаңа моделіне көшуде «Қайтарылмайтын нүктеден» өтуі қажет.

Дереккөз:
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2100000521>

1. КІРІСПЕ

1.1 Алматы ЕЖШ мақсаты

Алматы қаласын дамытудың 2030 жылға дейінгі бағдарламасы Алматы әкімдігінің қала халқының, қоғамдық топтар мен қоғамдастықтардың өміріне ықпал ету призмасы арқылы бастамаларды бағалаумен, сондай – ақ қала тұрғындарын қаланы басқару үдерістеріне белсенді тартуға бағытталған адам орталықтандырылған қағидатты ұстануға негіз қалаушы көзқарасы мен ұмтылысын көрсетеді.

Қала жұртшылығын қаланы орнықты дамыту тапсырмалары төңірегінде топтастыру Алматы әкімдігі жұмысындағы басым мақсаттардың біріне айналды. Қаланы дамыту бағдарламасын әзірлеу ОДМ-на қол жеткізуге арналған ерікті жергілікті шолуды (*бұдан әрі – ЕЖШ*) дайындаудың алғашқы қадамы болып табылады.

«БҰҰ ЕЭК аймағындағы Ерікті жергілікті шолуларды әзірлеуге арналған нұсқаулықтар»* құжатында ЕЖШ-тдың жергілікті және Ұлттық басымдықтармен қалай байланысты туралы түсінік қалыптастыру ұсынылады.

Алматының алғашқы ерікті шолуында ұлттық және жергілікті саясатты үндестіру тақырыбы басты мәселелердің бірі болып табылады. Төменде біз Қазақстанда ОДМ имплементациялау процесіне қысқаша шолу ұсынамыз.

*Дереккөз:

<https://unece.org/ru/housing-and-land-management/publications/rukovodyaschie-principy-dlya-razrabotki-dobrovolnykh>

1. КІРІСПЕ

1.2 Қазақстанда ОДМ-ын жүзеге асыру

2019 жылдан бастап Қазақстан мемлекеттік басқарудың жүйелі реформалар пакетін іске қосты, оның мәні әлеуметтік-экономикалық дамудың адам орталықтандырылған және инклюзивті моделін қалыптастыру үшін мемлекет пен қоғам арасындағы қатынастар моделін қайта жүктеу болып табылады. Бұл «Халық үніне құлақ асатын мемлекет туралы түсінік». Жобаның идеясы-мемлекет пен қоғамның тиімді кері байланысын қалыптастыру, онда қоғамның қажеттіліктері мен сұраныстары дамудың бағдары болуға тиіс; қоғамда тұтастай мемлекеттен жекелеген ауылдарға дейінгі барлық деңгейлерде елдің даму векторларын айқындау үшін тікелей институционалдық арналары бар.

2030 жылға дейінгі дамудың күн тәртібі ел өмірінің түрлі салаларында кең ауқымды рефор-

малар жүргізуге арналған интеграциялық палтформа болды.

Қазақстанның стратегиялық жоспарлау жүйесіне тұрақты даму қағидаттарын интеграциялау Қазақстанның екінші ерікті ұлттық шолуында* (2022 ж. шілде).

Нақты нәтижелерге бағдарланған Қазақстанның мемлекеттік жоспарлау жүйесі елдің орнықты даму мақсаттарына қол жеткізудегі ілгерілеуін жеделдетуге ықпал етеді. 2021 жылдан бастап мемлекеттік жоспарлаудың жаңа жүйесі жұмыс істейді. Жаңартылған жүйенің мәні мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында ОДМ индикаторлары болуы тиіс. Осы мақсаттар үшін 2021 жылы ОДМ ұлттық индикаторлары да бекітілді.

Сурет 1. Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің жаңа құрылымы

Қолданыстағы стратегиялық және бағдарламалық құжаттарда жеке міндеттермен және ОДМ индикаторларымен қатар жүргізуге болады. Мұндай құжаттар: Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары, Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздік стратегиясы, аумақтарды дамыту жоспары, ұлттық жобалар, өңірлерді дамыту жоспарлары. Кейбір жағдайларда ОДМ іске асыру жөніндегі іс-шаралар ірі компаниялардың, атап айтқанда трансұлттық компаниялардың даму жоспарларында да қамтылған.

*Дереккөз:
https://economy.kz/documents/OECD/END_Report_DNO_06-2022_small.pdf

1.2 Қазақстанда ОДМ-ын жүзеге асыру

ОДМ-ны мемлекеттік басқаруға имплементациялау

ОДМ міндеттерін мемлекеттік басқару жүйесіне интеграциялау үш кезеңнен өтті: институционалдық негізді қалыптастыру, ОДМ-ны мемлекеттік жоспарлау жүйесіне имплементациялау және жергілікті деңгейде ОДМ-ны оқшаулау. Әрбір кезең стратегиялық құжаттармен айқындалады.

ҚР Мемлекеттік басқару жүйесін ОДМ қол жеткізуге трансформациялау кезеңдері	
1 Кезең: институционалдық базаны қалыптастыру	
2012	«Қазақстан 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты
2013	Дамуға ресми көмек көрсету тұжырымдамасы
2014	«Дамуға ресми көмек туралы» Қазақстан Республикасының Заңы
2017	«Қазақстан Республикасының дамуға ресми көмек саласындағы мемлекеттік саясатының 2017 - 2020 жылдарға арналған негізгі бағыттары» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы
2017	Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары
2 Кезең: мемлекеттік жоспарлау жүйесіне ОДМ имплементациялау	
2018	ОДМ бойынша Үйлестіру кеңесін құру
2019	ОДМ бойынша Қазақстан Республикасының бірінші Ерікті ұлттық шолуы
2020	Қазақстан Республикасы сыртқы саясатының 2020 – 2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы
2020	Қазақстан Республикасының азаматтық қоғамын дамыту тұжырымдамасы
2021	Мемлекеттік жоспарлаудың жаңа жүйесі
2021	«Қазақстан Республикасының дамуға ресми көмек саласындағы мемлекеттік саясатының 2021 – 2025 жылдарға арналған негізгі бағыттары» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы
2022	ОДМ-на қол жеткізу тұжырымдамаларын әзірлеу
2022	ОДМ бойынша Қазақстан Республикасының екінші ерікті ұлттық шолуы
3 Кезең: жергілікті деңгейде ОДМ-ын локализациялау	
2022	Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі аумақтық даму жоспары

1. КІРІСПЕ

1.2 Қазақстанда ОДМ-ын жүзеге асыру

ОДМ міндеттерін шешу арқылы Қазақстанды тұрақты даму моделіне көшіруге бағытталған негізгі даму тұжырымдамасы

Ұлттық мемлекеттік жоспарлау жүйесінде даму тұжырымдамасы нақты саланың/саланың дамуының (5-10 жыл мерзімге) пайымын, сондай-ақ мемлекеттік жоспарлау жүйесінің жоғары тұрған құжаттарында айқындалған мақсаттарға, міндеттер мен тәсілдерге қол жеткізуге бағытталған тиісті саясатты іске асырудың негізгі қағидаттары мен тәсілдерін және БҰҰ ОДМ айқындайтын құжат болып табылады.

Дереккөз: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000099>

Даму тұжырымдамалары ұлттық жобалар, мемлекеттік органдардың, облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астаналардың даму жоспарлары, ұлттық компаниялардың даму жоспарлары, заңдар және өзге де нормативтік құқықтық актілер арқылы іске асырылады.

Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық даму моделінің трансформациясының ішкі саяси блогы үш тұжырымдамамен анықталады:

- Азаматтық қоғамды дамыту тұжырымдамасы*
- Мемлекеттік басқару жүйесін дамыту тұжырымдамасы
- Жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту тұжырымдамасы

*Атап айтқанда, Азаматтық қоғамды дамыту тұжырымдамасы ОДМ-ын қоғамдық санаға енгізу механизмін ұсынады.

Бұл тұжырымдамалар пулын жүзеге асыру мемлекет, қоғам және жергілікті қауымдастықтар арасындағы қарым-қатынастың жаңа форматын қамтамасыз етуі керек, бұлтұтастай алғанда БҰҰ Бас хатшысының «Біздің жалпы күн тәртібіміз» баяндамасында айтылған флагмандық идеясын көрсетеді

”

«Сенімділікті қалпына келтіру және адам құқықтары туралы жан-жақты көзқарасты игеру үшін үкіметтер мен олардың халықтары арасындағы және қоғамдар ішіндегі қоғамдық келісімді жаңарту уақыты келді. Адамдар нәтижелердің күнделікті өмірде қалай көрінетінін өз көздерімен көруі керек

Бұл әйелдер мен қыздардың белсенді және тең қатысуын қамтуы керек, онсыз ешқандай маңызды әлеуметтік келісім мүмкін емес. Сондай-ақ, бұған қоғамдық тауарларды беруді жақсартатын және әлеуметтік қорғаумен, денсаулық сақтаумен, біліммен және кәсіптік даярлықпен жалпыға бірдей қамтудың жаңа дәуірін ашатын, сондай-ақ 2030 жылға қарай адамның негізгі құқықтарының бірі ретінде Интернетке жалпыға бірдей қол жетімділікті қамтамасыз ететін басқару тетіктерін өзектендіру кіруі керек

Мен барлық елдерге барлық азаматтарға өз елінің болашағына өз көзқарастарын білдіруге мүмкіндік беретін «жалпыұлттық коммуникация» форматында инклюзивті және мазмұнды консультациялар өткізуді ұсынамын».

Дереккөз: <https://www.un.org/ru/common-agenda>

Қазақстандағы азаматтық қоғамды дамыту тұжырымдамасы

5-міндет БҰҰ-ның орнықты даму мақсаттарын Қазақстанда имплементациялауға азаматтық қоғамды тарту	Барлық мүдделі тараптардың қатысуымен ұлттық деңгейде ОДМ-ді танымал етуге жәрдемдесу
	Түрлі әлеуметтік және экономикалық бағдарламалар мен жобаларды жоспарлау құралы ретінде пайдалану мақсатында ОДМ-нің индикаторларын қолдану және оларды одан әрі имплементациялау
	ОДМ-нің индикаторларын іске асыру процесіне жергілікті атқарушы органдар мен азаматтық қоғам ұйымдарын тартуды қамтамасыз ету
	Биліктің түрлі деңгейлерінің және жергілікті жерлерде мүдделі тараптардың, оның ішінде халықтың әлеуметтік осал топтарының мүдделерін ескере отырып, ОДМ-ді енгізу жөніндегі жұмыс топтарын және мақсатты топтарды құру
	Азаматтық қоғам ұйымдарының қатысуымен ОДМ-ді іске асырудың қоғамдық мониторингін жүргізу
	Қазақстанда ОДМ-нің күн тәртібін іске асыру туралы Ұлттық баяндамаға негіз болатын ОДМ-нің бағыттары бойынша өңірлік баяндамалар дайындауды жүзеге асыру
	“Ашық үкіметтің” ашықтық, адалдық және сатылмайтындық, есептілік және мүдделі тараптардың қатысуы қағидаттарына негізделген стратегиялары мен бастамаларын қарау

1.2 Қазақстанда ОДМ-ын жүзеге асыру

ОДМ ұлттық деңгейде басқару

ОДМ-ны мемлекеттік жоспарлау және мемлекеттік басқару жүйесіне имплементациялау процестерін басқарумен Қазақстан Үкіметі жанындағы орнықты даму мақсаттары жөніндегі үйлестіру кеңесі айналысады. Кеңесті Ұлттық үкіметтің басшысы, Премьер-министр басқарады. Институт 2018 жылы құрылған.

Кеңеске министрлер, агенттіктердің басшылары және халықаралық институттардың өкілдері кіреді. Халықаралық ұйымдар тарапынан кеңес құрамына: Қазақстан Республикасындағы Біріккен Ұлттар Ұйымының тұрақты Резидент үйлестірушісі, Біріккен Ұлттар Ұйымының Даму бағдарламасының тұрақты өкілі, Еуропалық Одақтың Қазақстандағы делегациясының басшысы кіреді.

Кеңестің негізгі міндеті-биліктің барлық деңгейлері арасында ОДМ іске асыру бойынша бірыңғай саясатты қалыптастыру бойынша ұсыныстарды қарау және әзірлеу.

Бұл кеңес 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған күн тәртібін іске асыру саласында көпжақты басқаруды қамтамасыз етеді және оны ұлттық деңгейде де, өңірлік деңгейде де жаһандық сын-қатерлердің өзгермелі сипатына бейімдейді.

Сурет 2. Қазақстандағы ОДМ іске асыруды үйлестіруге арналған архитектура

1. КІРІСПЕ

1.2 Қазақстанда ОДМ-ын жүзеге асыру

ОДМ ұлттық деңгейде басқару

Қазақстанда ОДМ іске асыру мониторингімен Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің ұлттық статистика бюросы (ҚР ҰСБ СЖРА) айналысады.

ҚР ҰСБ СЖЖРА басқа сараптамалық институттармен бірлесіп 278 жаһандық және ұлттық ОДМ көрсеткіштерін қарастырды, оның ішінде 16 жаһандық индикатор Қазақстан үшін маңызды емес деп танылды. Бүгінгі таңда ОДМ мониторингі бойынша ұлттық индикаторлар жүйесі 262 көрсеткішті қамтиды:

- 146 жаһандық көрсеткіш өзгеріссіз қабылданды
- жаһандық көрсеткіштердің 44-і шағын өзгерістерді қамтиды
- 30 балама/прокси көрсеткіштер ұсынылды
- қосымша 42 ұлттық көрсеткіш енгізілді

Статистикалық мониторинг ұлттық деңгейде және бірінші деңгейдегі жергілікті атқарушы органдардың (ЖАО) аумақтарында жүзеге асырылады, оған 17 облыс және Республикалық маңызы бар 3 қала кіреді.

ОДМ-ға қол жеткізу бойынша жалпы талдауды Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің жанындағы Экономикалық зерттеулер институты (ЕРІ) жүргізеді. Бұл институт 2019 және 2022 жылдарға арналған ОДМ-ға қол жеткізу бойынша Қазақстан Республикасының екі ерікті ұлттық шолуын дайындады.

2023 жылғы 7 маусымда Қазақстанда мемлекет басшысының тапсырмасымен елдің тұрақты дамуы саласындағы ұлттық мақсаттар мен міндеттердің орындалуын мониторингілеу жөніндегі парламенттік комиссия құру туралы шешім қабылданды. Бұл қадам республиканың тұрақты даму мақсаттарына жақсырақ қол жеткізуін қамтамасыз етеді, сондай-ақ Қазақстанда жүргізіліп жатқан реформалар мен қайта құрулардың тиімділігі үшін халық өкілдері ретіндегі депутаттардың жауапкершілігін арттырады.

2030 жылға дейінгі күн тәртібін іске асырудың келесі қадамы ОДМ-ны Қазақстанның бюджеттік жүйесіне имплементациялау болады. Бұл туралы 2022 жылы ұсынылған ерікті ұлттық шолуда айтылған.

Дереккөздер:

<https://stat.gov.kz/ru/sustainable-development-goals/>
https://economy.kz/ru/Celi_ustojchivogo_razvitija/About_TSUR/
https://economy.kz/ru/Celi_ustojchivogo_razvitija/Nacionalnyj_otchet/

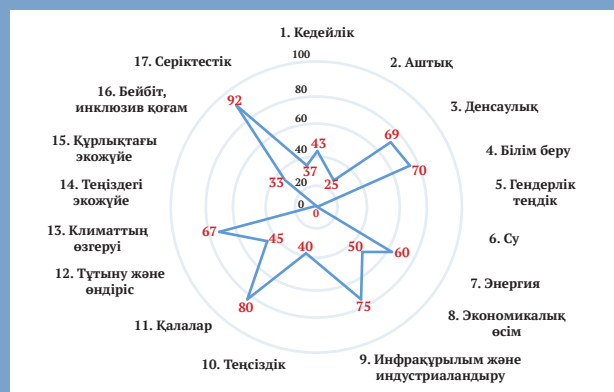

Тұрақты дамуды қамтамасыз етуде мемлекеттік жоспарлау жүйесінің бюджеттік процестермен үйлесімділігі маңызды мәнге ие. «Ешкімді артта қалдырмау» қағидаты бойынша шаралар қабылдау үшін ОДМ барлық міндеттерін қаржыландыру елдегі орнықты даму мақсаттарына қол жеткізудегі прогресті жеделдетуге мүмкіндік береді.

Бұл нақты іс-шараларды қаржыландыруға қаражатты бағыттауға мүмкіндік беретін тетік болып табылатын бюджет. Қазіргі уақытта Қазақстан тұрақты даму мақсаттарын бюджеттік жоспарлауға енгізудің бастапқы кезеңінде.

ОДМ-ны мемлекеттік бюджетпен қамтылу деңгейін бағалау үшін БҰҰ Даму бағдарламасының сараптамалық қолдауымен Қазақстанда бюджеттік бағдарламаларды жедел кешенді бағалау (БКО) жүргізілді. Барлық функционалдық топтар бойынша таңбалаудың жалпыланған нәтижелеріне сәйкес ОДМ міндеттерін бюджеттік бағдарламалармен қамту 46% - % құрайды (ОДМ 167 ұлттық міндеттерінің 77-сі) және келесі суретте көрсетілген.

Сурет 3. ТМД мақсаттарын Қазақстан Республикасының бірыңғай бюджеттік сыныптау жүйесімен қамту

Дереккөз:

<https://stat.gov.kz/ru/sustainable-development-goals/>

1.3 Қазақстанда жергілікті деңгейде одм жүзеге асыру саясаты

ОДМ-ны жергілікті деңгейде кешенді оқшаулау саясатын Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі аумақтық даму жоспары айқындайды. Құжат 2022 жылдың ақпанында жарияланды.

Аумақтық даму жоспарының стратегиялық бағдарламалық құжат ретіндегі рөлі – ел дамуының

кеңістіктік аспектісіне бөлігінде төменгі деңгейдегі жобалар мен жергілікті атқарушы органдардың жоспарларын үйлестіру.

Аумақтық даму жоспары арқылы өңірлерде және елді мекендерде ТМД төменнен жоғарығағандаты бойынша жүйелі оқшаулау жүзеге асырылады.

Қазақстанның аумақтық-кеңістіктік саясатының анықтаушы факторлары:

1	Қазақстан - ірі ішкі нарықтардың болмауына, ірі әлемдік нарықтардан қашықтыққа және өткізгіштігі төмен шекараларға байланысты сын-қатерлер өзекті болып табылатын Орталық Азияның бір бөлігі.
2	«Кеңістік деспотизмі» - кең аумақтағы халықтың тығыздығы өте төмен. Бұл аймақтық деңгейде көші-қон мен интеграцияны шектейді және жергілікті жерде жағдайды сақтайды. Қазақстанда 20 миллион адам тұрады. Бұл ретте ел аумағы 2,7 млн шаршы шақырым аумағымен әлемде 9 орында және халық тығыздығы бойынша 183 орында – 1 шаршы шақырымға 7 тұрғын.
3	Ресей Федерациясынан, Өзбекстаннан және Қытайдан күшті сыртқы тартылыс. Орта мерзімді перспективада көрші мемлекеттерден сыртқы тартылыс күшейеді.
4	Қазақстандағы халықтың шоғырлануы. Ірілендіру процестері тек урбанизация арқылы ғана емес, ауылдық жерлерде де жүреді (ауыл халқының 26%-ы қалалық агломерация аймақтарында тұрады).

Елдің аумақтық-кеңістіктік дамуының негізгі бағыттары халық пен капиталды «өсу нүктелеріне» шоғырландыру және жоғары урбанизацияланған аймақтарды дамыту болып табылады.

2020 жылы елдегі урбанизация 59,1%-ды құрады. Болжам бойынша 2025 жылға қарай Қазақстандағы қала халқы 63%-ға жетеді.

Халықаралық және ұлттық деңгейдегі экономикалық өсудің негізгі орталықтары Астана, Алматы, Шымкент және Ақтөбе қалаларында орналасқан төрт агломерация болады.

2023 жылдың қаңтарында Қазақстанда агломерациялық орталық әкімдіктері мен агломерация аймағына кіретін елді мекендер ара- сындағы қатынастарды реттейтін «Агло- мерацияларды дамыту туралы» заң шықты.

Аумақтық даму принциптері орталық және жергілікті атқарушы органдар арасындағы қатынастарды реттейді.

1. КІРІСПЕ

1.3 Қазақстанда жергілікті деңгейде одм жүзеге асыру саясаты

Аумақтық даму жоспарының негізі мынадай қағидаттар негізделген:

1 Аумақтық бейтараптық – әлеуметтік-экономикалық саясаттың жіктелу мен әлеуметтік шиеленіске әкеп соғуы мүмкін деңгейлес (салалық) саясаттары мен шараларында аумақтық кемсітушіліктің болмауы

2 Адамға бағдарлану – өңірлік саясатты адамдардың мүддесі үшін қалыптастыру (мемлекет адамдар мен бизнестің кеңістіктік таңдауына араласпайды, бұл ретте халықтың базалық мемлекеттік көрсетілетін қызметтерге тең қол жеткізуін қамтамасыз етеді)

3 Өңірлердің дербестігі – өңіршілік даму мәселелерін шешуді жергілікті халық пен бизнестің мүдделері мен пікірін ескере отырып, жергілікті мемлекеттік органдарға беру. Жергілікті атқарушы органдар жергілікті жерлердегі проблемаларды шешу үшін жеткілікті өкілеттіктер мен ресурстарға ие болуға тиіс. Республикалық деңгейде жалпыұлттық немесе өңіраралық ауқымдағы мәселелерді шешу сақталды

Аумақтарды дамытудың осы қағидаттары орталық мемлекеттік органдар мен жергілікті атқарушы органдардың өз бастамаларын іске асыру кезінде міндетті түрде сақтауы тиіс ережелер болып табылады.

Мақсатқа жету және аумақтарды дамыту жоспарының қағидаттарын іске асыру үшін келесі тәсілдер қарастырылған:

Аумақтарды дамыту жоспарының тәсілдері*:	
1	аумақтық-кеңістіктік даму институтына қамтамасыз ету
2	өңірлер арасында базалық мемлекеттік көрсетілетін қызметтердегі алшақтықты азайту
3	өңіраралық аумақтық байланыстылықты қамтамасыз ету
4	экономикалық және өңірлік даму конвекциялау
5	өңірлер ішінде орнықты кеңістікте даму

Аумақтық даму жоспарының № 5 тәсілі ОДМ-ны жергілікті деңгейде оқшаулауға, бірінші кезекте «қалалар мен елді мекендердің ашықтығын, қауіпсіздігін, өміршеңдігін және экологиялық орнықтылығын қамтамасыз ету» ОДМ 11-ін іске асыру бойынша жауап береді.

Тәсіл № 5. «Өңірлер ішінде орнықты кеңістікте даму»

- Орнықты кеңістікті дамытуға жергілікті атқарушы және өкілді органдардың халық және бизнеспен тұрақты өзара тығыз байланысы арқылы қол жеткізіледі
- Жергілікті атқарушы органдар өз өкілеттіктері мен бюджеттері шеңберінде мемлекеттік қызметтердің сапасы мен аумақтық қолжетімділігін арттыру, өңірлер арасындағы байланысты қамтамасыз ету, сапалы урбанизация және елді мекендердің инфрақұрылымын кешенді дамыту мәселелерін шешетін болады
- БҰҰ-ның тұрақты даму мақсаттарымен үндестірілген өңірлік стандарттар жүйесі жергілікті атқарушы органдар үшін бағдар болып табылады (Өңірлік стандарттар жүйесінің мақсаты елді мекендердің түріне (қала, ауыл) және көлеміне (халықтың) қарай объектілер мен көрсетілетін қызметтердің (жеңілдіктердің) халыққа қолжетімділігінің ең төменгі міндетті деңгейін қамтамасыз ету болып табылады)

Қазақстан Республикасының аймақтық стандарттарының бес түрі:**

1	астана, республикалық маңызы бар қалалар
2	облыстық маңызы бар қалалар
3	аудандық маңызы бар қалалар, аудан орталықтары
4	ауылдық округтердің орталықтары және тірек ауылдық елді мекендер
5	қалған ауылдық елді мекендер

Дереккөздер:

* www.gov.kz/memleket/entities/economy/documents/details/279829?amp%3Blang=ru&directionId=198&lang=ru

** <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1900018592>

1.4 Алматыда ОДМ-ын жүзеге асыру тәсілдері

Алматы Қазақстанның 2025 жылға дейінгі жаңа аумақтық даму жоспары негізінде кешенді даму бағдарламасын әзірлеген Қазақстандағы бірінші қала болып табылады, онда өңірлер мен қалаларда ОДМ-ны оқшаулаудың ұлттық саясаты қалыптастырылған. 2022 жылдың қыркүйегінде әкімдік «Алматы қаласын дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасы мен 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективаларын» таныстырды. Осы сәттен бастап Алматы қаласының тарихында жаңа өмірі басталды.

Қала әкімшілігі үшін ОДМ-ны жергілікті жерде оқшаулау қазір қала құрылысы мен басқарудың жан-жақты тәсілі болып табылады.

Қаланы дамыту бағдарламасы БҰҰ ЕЭК «Әлеуметтік ақылды тұрақты қалалар» тұжырымдамасының қағидаттарына сай келеді.

Алматы қаласын қысқа және орта мерзімді кезеңге дамытудың стратегиялық көзқарасы сарапшылардың кәсіби пікірін, сондай-ақ азаматтардың ұсыныстары мен өтініштерін ескере отырып қалыптастырылды. Бағдарламада Алматы қаласы әкімдігінің және басқа да мемлекеттік органдардың қызметкерлері, сондай-ақ қызметтің әртүрлі салаларында маманданған 130-дан астам сарапшылар жұмыс істеді.

Қаланы дамыту бағдарламасында Алматы қаласы әкімдігінің іргелі көзқарасы мен қала тұрғындарының, қоғамдық топтар мен қауымдастықтың, сондай-ақ қала тұрғындарының өміріне әсер ету призмасы арқылы бастамаларды бағалау арқылы адамдық принципті ұстануға деген ұмтылысы көрініс тапты. Қаланы басқару процестеріне азаматтардың белсенді қатысуына назар аудару.

2023 жылы Алматы әкімдігі Алматының Даму Орталығымен бірлесіп, ОДМ-ға қол жеткізу бойынша бірінші ерікті жергілікті шолуды ұсынады, ол бірінші кезекте қала өмірінің барлық салаларында ОДМіндеттерін қала өмірінің барлық салаларына оқшаулаудағы қала билігінің ниеттері мен тәсілдері көрсетілген.

Қаламыздың ДМО-ны дайындауға кірісе отырып, біз 2030 жылға дейінгі Тұрақты даму саласындағы күн тәртібі жаһанданудың басқа түрін құруға арналған Жол картасы болып табылады, бұл көптеген адамдар мен қауымдастықтарға пайда әкелуге қабілетті деген постулаттан бастадық.

Біз қоршаған ортаға және болашақ ұрпаққа зиян келтірмей, азаматтардың өмір сүру сапасын жақсарту алматылықтардың ортақ құндылығына айналуын қалаймыз және бұл шолу осы құндылықты қалыптастыруға көмектеседі деп сенеміз.

1. КІРІСПЕ

1.4 Алматыда ОДМ-ын жүзеге асыру тәсілдері

Алматының Қазақстандағы және Орталық Азиядағы ОДМ локализациясындағы рөлі

Алматы – ерекше әкімшілік мәртебесі бар республикалық маңызы бар қала. Сонау 1998 жылы елімізде «Алматы қаласының ерекше мәртебесі туралы» арнайы заң бекітіліп, онда еліміздің ғылыми, мәдени, тарихи, қаржылық және өндірістік орталығының белгілері ресми түрде бекітілді.*

Алматы бейресми түрде Оңтүстік астана деп аталады. Қала халықаралық ынтымақтастық пен тұрақты дамудың өңірлік орталығы болуға ұмтылуда. Бұл идея Қазақстан Республикасының 2020-2030 жылдарға арналған Сыртқы саясат тұжырымдамасында жазылған.**

Бұл идеяны БҰҰ Бас хатшысы Антониу Гутерриш 2022 жылы қыркүйекте өткен БҰҰ Бас Ассамблеясының 77-сессиясы аясында қолдады.

Алматы аумағында инновациялар мен стартаптарды дамыту үшін халықаралық ұйымдардың, қаржы институттарының, ғылыми орталықтардың және дамыған инфрақұрылымның кең тобын қамтитын халықаралық деңгейдегі орнықты даму жөніндегі кластер органикалық түрде қалыптасуда.

2019 жылдан бері Алматыда БҰҰ-ның арнайы үйі жұмыс істейді, онда ұйымның 18 агенттігі орналасқан. Сондай-ақ қалада USAID (*АҚШ халықаралық даму агенттігі*), Еуропалық даму және қайта құру банкі, Азия даму банкі, Дүниежүзілік банк, ЕҚЫҰ орталығының өкілдіктері бар. 2023 жылдың маусым айында Алматыда Халықаралық валюта қорының (*бұдан әрі – ХВҚ*) өңірлік орталығы ашылды, ол Кавказ, Орталық Азия және Моңғолия елдері үшін әлеуетті дамытуға ниетті. Сондай-ақ Алматыда ірі трансұлттық корпорациялардың 80-ден астам өңірлік өкілдіктері ұсынылған.

Іс жүзінде Алматы БҰҰ хабының өңірдегі ОДМ-ны ілгерілету жөніндегі міндеттерін орындап жатыр. Бір жарым жыл ішінде қалада әріптестікті нығайту мақсатында бірқатар ірі халықаралық іс-шара өтті.

2022 жылдың маусым айында қалада Орталық Азияның тұрақты даму мақсаттары бойынша екінші аймақтық саммит өтті. Саммитті Қазақстан Республикасының Үкіметі Біріккен Ұлттар Ұйымының Қазақстандағы Даму бағдарламасымен (*бұдан әрі – БҰҰДБ*) бірлесіп Еуропалық Одақ пен Азия Даму Банкінің (*бұдан әрі – АДБ*) қаржылық қолдауымен ұйымдастырды.

Саммитке Орталық Азия үкіметтерінің саяси жетекшілері, халықаралық сарапшылар, халықаралық ұйымдардың, дипломатиялық топтар өкілдері, жеке сектордың ірі өкілдері мен Орталық Азиядағы азаматтық қоғам өкілдері қатысты.

Форумның маңызды оқиғасы ЕО Комиссары Ютта Урпилайненнің ЕО Global Gateway жаңа стратегиясы арқылы Орталық Азияға ОДМ-ға қол жеткізуге көмек көрсетутуралы мәлімдемесі болып табылады.

Стратегияның мақсаты-Еуропаны және оның Орталық Азия елдеріндегі серіктестерін тұрақты және жоғары сапалы инфрақұрылымға инвестициялар, жастарды инклюзивті дамыту және өңірде неғұрлым тұрақты Денсаулық сақтау жүйелерін құру арқылы байланыстыру.

2023 жылдың мамыр айында Алматыда «Еуропалық Одақ – Орталық Азия» екінші экономикалық форумы өтті. Форумда Орталық Азия елдерінің мемлекеттік және жеке секторлары өкілдерінің қатысуымен «Info Trade Central Asia Gateway» аймақтық сауданы жеңілдету порталының ресми іске қосылуы өтті, ол бизнес-қоғамдастығына қол жеткізуге мүмкіндік береді. Орталық Азияның дәліздері бойынша трансшекаралық шарттылыққа шолуды аяқтау.***

Сондай-ақ 2023 жылдың мамыр айында қалада Орталық Азияда алғаш рет өтіп жатқан Азия-Тынық мұхиты аймағының Даму қаржы институттары қауымдастығының 46-шы жыл сайынғы отырысы өтті, оған 40 елден халықаралық даму институттарының 150-ден астам көшбасшылары қатысты. Форумның негізгі тақырыбы – инфрақұрылымды және ESG жобаларын дамытуға арналды.

Үлкен интеграциялық әлеуетке ие Алматы өз алдына осы тәжірибені ел ішінде де, Орталық Азия мен Ауғанстан аймағында да қолдану үшін қаланың тұрақты дамуын басқарудың тиімді технологияларын әзірлеу бойынша ауқымды міндет қойып отыр.

Дереккөздер:

*https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z980000258_

**<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280>

***<https://catiportal.org/ru>

2. ӘДІСТЕМЕ ЖӘНЕ ТӘСІЛ

Бұл бөлімде қала әкімшілігі барлық мүдделі тараптармен бірлесіп нақты жобалар мен іс-қимыл жоспарлары арқылы ОДМ-ға қол жеткізуді қалай жүзеге асыруға ниетті екендігі туралы толық ақпарат ұсынылады. Алматының бірінші ДМО – да біз қаланың 2022-2025 жылдардағы уақытша перспективада ОДМ міндеттерін қалай шешуді жоспарлап отырғанына назар аударғымыз келеді.

Жоғарыда айтылғандай, Алматы қаласын дамыту бағдарламасымен 2022 жылдың қыркүйегінде жергілікті өзін-өзі басқарудың ОДМ саясатына кешенді көшуі ресми түрде басталды. Қазіргі уақытта қалада және қалалық жерлерде ТЖМ қол жеткізу мониторингінің жергілікті дәлел-

демелік базасы әзірленуде. Қала әкімдігі үшін ең күрделі мәселе – ОДМ индикаторларын мемлекеттік жоспарлау жүйесі мен бюджеттік саясаттың нысаналы индикаторларымен синхрондау. Мәліметтерді жинау және өңдеу әдістерін әзірлеу, бюджеттік бағдарламаларды негіздеу үшін ОДМ индикаторларын енгізуге әкімшілік келісу сияқты мәселелерді шешуге 1,5-2 жыл қажет.

ОДМ жетістігі мониторингінің негізгі мәселелері 2022 жылы ҚР ЕСЖ-ге ұсынылды.

Дереккөз:

https://economy.kz/documents/OECD/END_Report_DNO_06-2022_small.pdf

ОДМ қағидаттары бюджеттік процеске интеграцияланбаған

ОДМ, олардың міндеттері мен индикаторлары бюджет процесінде ескерілмейді. Бұл мемлекеттік саясат пен шығыстардың тұрақты дамуға қалай ықпал ететінін бақылауды өте қиын және уақытты қажет етеді, осылайша мемлекеттік шығыстардың есеп беруіне нұқсан келтіреді.

Мониторинг процесіне ОДМ қағидаттарын интеграциялаудың төмен деңгейі байқалады

Қазақстанда нәтижелерді анықтаудың жақсы жүйесі бар. Бірақ ол бюджеттеу, іске асыру және нәтижелерге негізделген мониторинг жүйелерін жетілдіруді жалғастыруы керек. ОДМ мониторингі мен есеп беру тұрғысынан бұл ОДМ-ға қол жеткізудегі ілгерілеуді жеделдету үшін жетілдірудің үш маңызды бағытын көрсетеді:

1. ОДМ-нің ұлттандырылған мақсаттары мен көрсеткіштерін МӨЖ-ге және оның тиімділік мониторингі жүйесіне тікелей қосу
2. негізгі қатысушылар мен жеке сектор ағындарының Қазақстан Республикасы Үкіметінің орнықты даму пайымына Елеулі интеграциясы
3. жеке сектордың тұрақты дамуға қосқан үлесіне бақылауды күшейту

Бюджет процесіне жұртшылықтың шектеулі қатысуы

Азаматтық қоғам мен бизнестің шешім қабылдауға қатысуын жеңілдететін ережелер мен тетіктер бар, бірақ азаматтық қоғам мен жеке сектордың дамуы жоспарлауға және билік органдары бюджетін құруға қосқан үлесі әлі де шектеулі. ОДМ басқарудың қолданыстағы жүйесі мемлекеттік-жекешелік консультациялардың неғұрлым тұрақты және тиімді тетігін құру мақсатында күшейтілуі мүмкін.

Негізгі даму субъектілерінің жеткіліксіз есептілігі

Мемлекеттік кәсіпорындар мемлекет немесе халықаралық даму серіктестері қаржыландыратын даму бағдарламаларын іске асыруда, сондай-ақ мемлекеттік қызметтерді көрсетуде маңызды рөл атқарады. Олардың жоғары болуы, азайып бара жатқанымен, күшті отандық жеке секторды дамыту үшін тең бәсекелестік жағдайын бұзады және халықаралық инвестицияларды тартуға кедергі жасайды. Бұл жеке сектордың өсуін жеделдету мен сапалы және тиімді мемлекеттік қызметтерді қолдау арасындағы айырбасты білдіреді.

Бұл шолуда қаланың ОДМ нақты индикаторларына қол жеткізу Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформа агенттігінің (ҚР ҰСБ СЖЖРА) Ұлттық статистика бюросының статистикалық ақпараты негізінде берілген.

Дереккөз:

https://economy.kz/documents/OECD/END_Report_DNO_06-2022_small.pdf

2. ӘДІСТЕМЕ ЖӘНЕ ТӘСІЛ

Шолу 5 басымдықты ұсынады:

11-мақсат.

Қалалар мен елді мекендердің ашықтығын, қауіпсіз, өміршеңдігін және экологиялық тұрақтылығын қамтамасыз ету

8-мақсат.

Барлығы үшін алға бағытталған, ауқымды және тұрақты экономикалық өсуге, толық және өнімді жұмысбастылыққа және лайықты жұмысқа жәрдемдесу

9-мақсат.

Берік инфрақұрылым құру, ауқымды және тұрақты индустриализация мен инновацияларға жәрдемдесу

4-мақсат.

Ауқымды және әділетті сапалы білім беруді қамтамасыз ету және барлығы үшін бүкіл өмір бойы оқу мүмкіндігін көтермелеу

3-мақсат.

Салауатты өмір салтын қамтамасыз ету және кез келген жаста барлығының амандығына жәрдемдесу

Әрбір мақсат мыналар арқылы қарастырылады:

- қарастырылып отырған мақсат үшін өзекті маңызы бар жергілікті және ұлттық саясаттың бағыттары туралы қысқаша ақпарат беру
- 2021 жылдың аяғындағы деректерді өзектендіре отырып, мақсат міндеттерін шешудегі ағымдағы мәселелер
- нақты міндеттер шеңберінде Мақсатқа жету индикаторлары
- ұсынылған міндеттер аясында қала әкімдігінің іс-шаралар жоспары
- 2022 – 2025 жылдарға арналған ОДМ міндеттерін шешуге арналған нысаналы индикаторлар
- мақсаттар шеңберінде іске асырылған және іске асырылатын халықаралық жобалар
- ОДМ мәселелерін шешуге көмектесетін сандық ресурстар

ОДМ-ға қол жеткізу жөніндегі барлық ақпарат «Басым мақсаттарға шолу» 5-бөлімінде Алматы қаласын дамыту жөніндегі стратегиялық құжаттардан ұсынылған:

- «Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар»
- «Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары»
- «Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылға арналған даму жоспарын іске асыру туралы есеп»

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.1 Жалпы мәліметтер

3.1.1 Орналасқан жері, топографиясы және гидрографиясы

Алматы қаласы Еуразия құрлығының орталығында, Қазақстан Республикасының оңтүстік-шығысында 77° шығыс бойлық пен 43° солтүстік ендікте, Іле Алатауы тауларының етегінде – Солтүстік Қазақстан облысының ең солтүстік сілемінде орналасқан. Тянь-Шань.

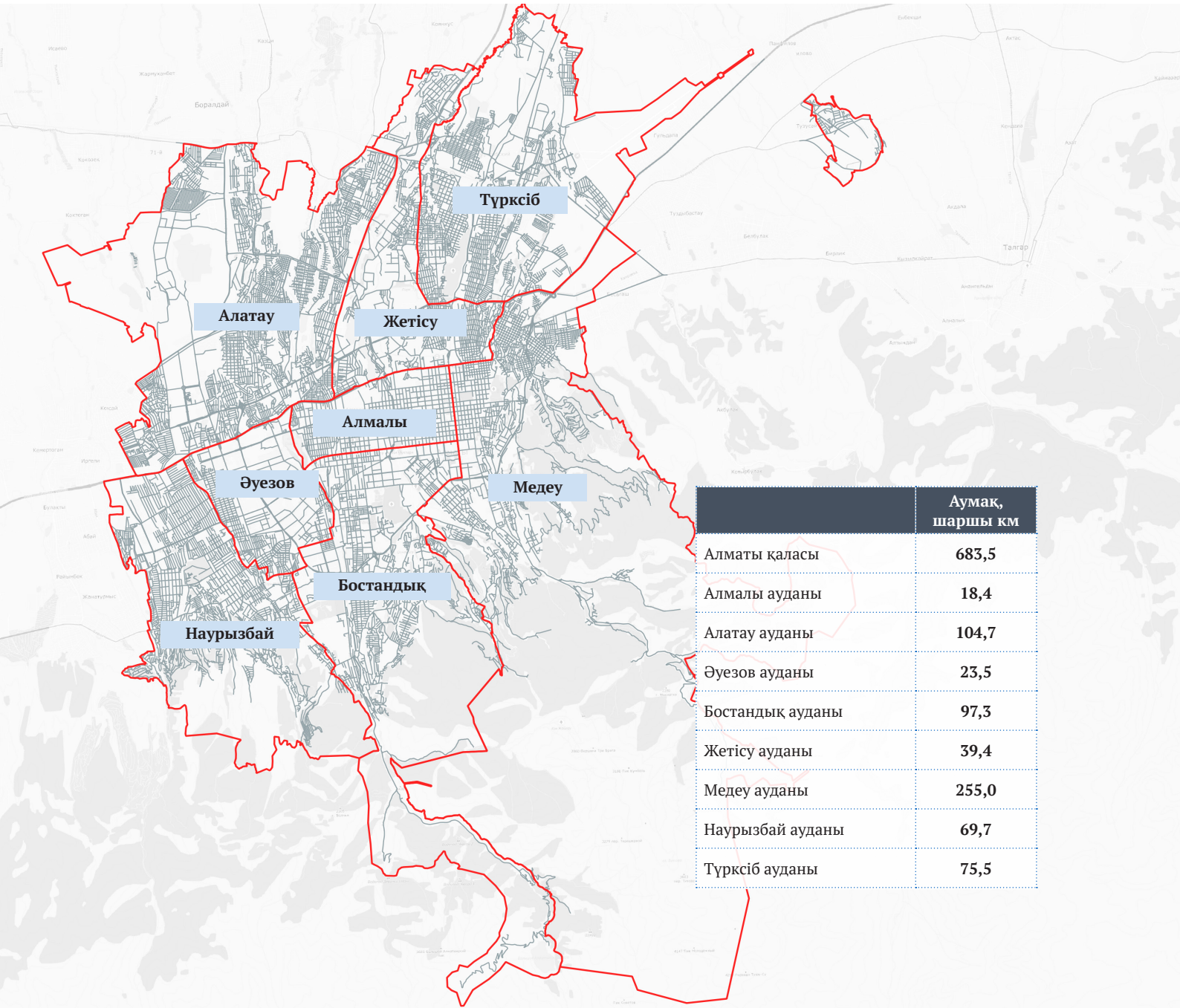
Алматының ең солтүстік нүктесі теңіз деңгейінен 670 метр, ал оңтүстік нүктесі 970 метр биіктікте. Осы биіктік айырмашылығына байланысты қала аумағы 5 табиғи-климаттық аймаққа бөлінген. Оңтүстігінде аппақ қарлы шыңдар тізбегі - Талғар (5017 метр), Комсомол (4376 метр), солтүстік-батысында - дала, шөл және шөл шыңдары бар.

Қала арқылы Үлкен Алматы және Кіші Алматы өзендері ағып өтеді, сонымен қатар олардың салалары – Есентай (Весновка), Ремизовка, Жарбұлақ (Казачка), Қарасу, Қарғалы. Олардың барлығы Балқаш көлінің алабына жатады. Олар негізінен жылдам қозғалады, арналары тар (10-15 м). Қала ішіндегі Үлкен және Кіші Алматы және Есентай өзендерінің жағалауы бетон арматурасы бар тас габиондармен жабылған.

Қаланың жалпы ауданы 683,5 шаршы км құрайды. Қала аумағы 8 әкімшілік ауданға бөлінген. Ең ірі аудандары – Алатау (104,7 шаршы км) және Медеу (255 шаршы км).

Тау бөктеріндегі көз тартар орындар қалаға бірқатар артықшылық береді, бірақ сонымен бірге үлкен қауіп төндіреді.

Сурет 4. Алматы аудандары

	Аумақ, шаршы км
Алматы қаласы	683,5
Алмалы ауданы	18,4
Алатау ауданы	104,7
Әуезов ауданы	23,5
Бостандық ауданы	97,3
Жетісу ауданы	39,4
Медеу ауданы	255,0
Наурызбай ауданы	69,7
Түркісіб ауданы	75,5

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.1.1 Орналасқан жері, топографиясы және гидрографиясы

1. Жер сілкінісі қаупі

Өзінің географиялық орналасуына байланысты Алматы Орталық Азияның сейсмикалық жоғары аймақтарының бірінде орналасқан, бұрын күшті жер сілкінісі болған. Бір ғасырдан сәл астам уақыт ішінде мұнда қуаттылығы 8-11 балл болатын төрт жер сілкінісі болды және магнитудасы 6 немесе одан төмен 100-ден астам жер сілкінісі тіркелді. Жалпы, қала шегінде қаланы 27 тектоникалық жарықтар кесіп өтеді, олар Алматының барлық дерлік аумағын қамтиды.

Жыл сайын қаладан 80 км радиуста 200-ге дейін әлсіз жер сілкінісі болады. Бұл ретте 2-ден 4 баллға дейінгі жер сілкінісі Алматы үшін фондық режим болып табылады.

2. Сел қаупі

Қала маңында 51 мореналдық және мұздық көлдер бар, оның 14-і арнасынан тасуға бейім. Қазіргі уақытта тұрғындардың және қала нысандарының селден қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін Аюсай шатқалдарында сел ұстайтын бөгеттердің құрылысы аяқталып, Ақсай шатқалдарында да сел ұстайтын бөгеттердің құрылысы жүргізілуде. Сондай-ақ сел қаупін автоматтандырылған бақылау арқылы мореналдық көлдердің жай-күйіне тәулік бойы мониторинг жүргізіледі, оның жүйесіне нақты уақыт режимінде гидрометеорологиялық жағдайды, мореналдық көлдерді және селдің алдын алуды қашықтықтан бақылауға арналған 31 станция кіреді.

2019-2022 жылдарда болған табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар

	ТЖ		Зардап шеккендер		Қайтыс болғандар	
	Саны	Үлесі	Саны	Үлесі	Саны	Үлесі
Барлығы	2 849	100,0%	267	100,0%	81	100,0%
Өрт	2 807	98,5%	221	82,77%	68	83,5%
Жер сілкінісі	14	0,5%	—	—	—	—
Газ-ауа қоспасының жарқылы	16	0,5%	25	9,36%	1	1,2%
Су қоймаларындағы төтенше жағдайлар	5	0,1%	5	1,8%	5	6,1%
Ұшақ апаттары	2	0,07%	7	2,6%	5	6,1%
Күшті улы заттардың бөлінуімен байланысты апат	1	0,03%	4	1,4%	—	—
Қар көшкіндері	2	0,07%	3	1,1%	2	2,4%
Көшкін	1	0,03%	—	—	—	—
Дауылдар	1	0,03%	2	0,7%	—	—

Халықты тәуекелдер туралы уақтылы хабардар ету үшін 2023 жылы «қатты жер сілкінісі туралы ерте хабарлау жүйесі» жобасы аяқталуымен, 28 сейсмостанция орнатумен және 2027 жылға дейін Қырғыз Республикасын ерте хабардар ету жүйесімен интеграциялаумен (Алматы және Жамбыл

облыстарындағы Шелек және Қастек сейсмогенерациялық аймақтарының периметрі бойынша сейсмостанцияларды ұлғайту). Сондай ақ ТЖ туралы сөйлеу хабарламаларын беру мүмкіндігі бар ықпалдастырылған құлақтандыру жүйелері енгізілетін болады.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.1.2 Урбанизация үрдістері және агломерациялық процестер

Қала халқы

2023 жылдың басында Алматы қаласының ресми тұрғындарының саны 2 161 797 адам болды. Халық санының интенсивті өсуі – Алматы қаласы дамуының ұзақ мерзімді үрдісі. Қала, аймақтардан айтарлықтай көші-қон ағындарын шоғырландырады, оған табиғи өсім факторы да әсер етеді. Соңғы бір жылда қала тұрғындарының саны 60 мыңға артты. Бұл Қазақстанның барлық қалаларының ішіндегі ең үлкен көрсеткіш.

	Бастапқы саны	Халықтың жалпы өсімі	Соның ішінде		Бастапқы саны	Есеп айырысу кезеңінде	
	2022 г.		табиғи өсім	көші қон үлесі	2023 г.	Өсім қарқыны, %	орташа саны
Қазақстан	19 503 159	263 648	270 370	-6 722	19 766 807	1,35	19 634 983
Астана қ.	1 295 711	58 796	24 959	33 837	1 354 556	4,54	1 325 109
Алматы қ.	2 101 485	60 312	23 784	36 528	2 161 902	2,87	2 131 641
Шымкент қ.	1 162 308	29 812	26 823	2 989	1 192 199	2,56	1 177 214

Соңғы жылдары халықтың көші-қоны есебінен өсімі шамамен 60%, табиғи өсім есебінен 40% құрады. 2012-2021 жылдар аралығында Алматыға тұрақты тұруға 600 мыңға жуық адам келсе, одан 315 мыңға жуық адам кеткен, көші-қонның оң сальдосы шамамен 285 мың адамды құрады. Тұтастай алғанда, көші-қон ағынының оң сипаттамалары бар: келгендердің ішінде көпшілігі еңбекке қабілетті жастағы адамдар (олардың үлесі 2021 жылы жалпы санның 88,5%-ын құрады); білім деңгейі бойынша – жоғары білімі бар 18 жастан асқан адамдардың үлесі 10 жыл ішінде 30,4%-дан 61,4%-ға дейін өсті. Көші-қонның мұндай қарқынды өсуі қолданыстағы инфрақұрылымға жүктеменің артуы сияқты үлкен тәуекелдерді алып келеді және сонымен бірге елордалық экономиканың өсуіне жаңа мүмкіндіктер ашады.

2022 жылдың басында қала халқының үштен екісіне жуығы 16 мен 62 жас аралығындағы еңбекке қабілетті азаматтар. Жалпы республика бойынша еңбекке жарамды халық саны 57,5%.

Жас құрылымы					
Жас	2019	2020	2021	2022	2023
Алматы					
0-15	23,6%	24,2%	24,7%	27,6%	27,4%
16-62	64,7%	64%	64%	61,4%	60,9%
63+	11,7%	11,9%	11,4%	11%	11,7%
Қазақстан					
0-15	29,9%	30,3%	30,7%	31,1%	31,2%
16-62	59,1%	58,4%	58,3%	57,7%	57,5%
63+	11%	11,4%	11%	11,2%	11,4%

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.1.2 Урбанизация үрдістері және агломерациялық процестер

Агломерациялық процестер

Алматы аумағы 2014 жылы едәуір кеңейді-қала екі есеге өсті-ауданы 33,3 мың гектардан 68,3 мың гектарға дейін өсті.

Қаланың тұрақты өсуі - бұл тәуекелдер мен сын-қатерлерді көтеретін, оларды табысты шешу үшін сапалы жоспарлау мен болжауды талап ететін орнықты үрдіс.

Алматының тікелей тұрғындарынан бөлек, қалада күндіз Алматы облысының бірнеше жүз мың тұрғыны бар. Мамандар қалаға күнделікті қатынайтындар санын шамамен 400 мың адам деп есептейді. Жалпы, Алматы қаласы әлеуметтік-экономикалық экожүйе ретінде Қазақстандағы ең ірі агломерация болып табылады.

Алматы агломерациясына мегаполистің өзін қоса алғанда 104 елді мекен кіреді. Оның ішінде: Қонаев қаласы (*Алматы облысының орталығы*), Gate city, Заречное және Арна ауылдары, Еңбекшіқазақ, Іле, Қарасай және Талғар аудандарының қалалары мен ауылдары.

2023 жылдың басында Алматы қаласы мен Алматы агломерациясының аумағын дамыту аясында екі маңызды оқиға болды.

2023 жылдың қаңтарында «Агломерацияны дамыту туралы» заң қабылданды, онда облыс аудандары мен елді мекендерінің жергілікті атқарушы органдарының қалалардың уәкілетті органдарымен – агломерация орталықтарымен өзара іс-қимыл тетіктері қарастырылған.

2023 жылдың мамыр айында Қазақстан Үкіметі Алматы қаласының жаңа Бас жоспарын бекітті.

Алматы қаласының бас жоспары ұзақ мерзімді кешенді дамытудың бағыттарын, аумақты жоспарлауды ұйымдастыруды және қаланың әлеуметтік және инженерлік-көлік инфрақұрылымының жүйесін айқындайтын негізгі қала құрылысы құжаты болып табылады.

«Қазақстан Республикасындағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы» ұлттық заңға сәйкес республикалық маңызы бар қалалардың, астананың және облыстық маңызы бар қалалардың бас жоспарларының жобаларын (*негізгі ережелерді қоса алғанда*) Үкімет бекітеді.

Жаңа бас жоспарда қаланың орнықты қала дамуының критерийлері көрсетілген. Қаланы дамытудың инновациялық тәсілдерінің бірі жергілікті көпфункционалды қала орталықтарының (*полиорталықтардың*) желісін дамыту болады.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.1.3 Климаттың өзгеруінің әсері

«География және су қауіпсіздігі институты» АҚ ғалымдарының айтуынша, 70 жылда екі есе азайған мұздықтардың тез еруіне байланысты Алматы маңындағы қар мен мұздық суларының сапасы 1970 жылдардың ортасынан бастап айтарлықтай нашарлаған. Алматы маңындағы мұздықтардың еру қарқыны жалғаса берсе, олардың көпшілігі 70-80 жылдан кейін жойылып кетуі мүмкін.

Климаттың өзгеруі Алматы қаласының дамуына, әсіресе климаттың өзгеруінен туындайтын табиғи апаттар мен азық-түлік дағдарыстарына байланысты сумен қамтамасыз ету және қауіпсіздік мәселелеріне айтарлықтай әсер етеді.

Қазір Қазақстанның климаттық саясаты қалыптасу сатысында. Осылайша, Қазақстан Париж келісімі бойынша парниктік газдар шығарындыларын 2030 жылға қарай 1990 жылғы деңгейден 15%-ға қысқарту бойынша міндеттемелер алды. 1990 жылы елдің жер және орман секторларымен бірге шығарындылары CO₂-экв. 380 млн, 2021 жылы – шамамен 341 млн тонна CO₂-экв., яғни 1990 жылмен салыстырғанда 10,35%-ға төмен.

2023 жылдың басында Қазақстанда климаттық саясаттың екі негізгі құжаты қабылданды: «2030 жылға дейінгі жаңартылған ұлттық үлес» және «2060 жылға дейінгі көміртегі бейтараптығына қол жеткізу стратегиясы». 2060 жылға қарай парниктік газдар шығарындыларының таза нөлдік деңгейіне жетуге мүмкіндік беретін реттеу тетіктеріне одан әрі іс-әрекеттер енгізіледі. Үкімет бекіткен негізгі бастамалар: 2030 жылға қарай 2 млрд ағаш отырғызу, жаңартылатын энергия көздерін дамыту, өндірістің энергия сыйымдылығын төмендету, парниктік газдар шығарындыларына квота саудасының ұлттық жүйесін дамыту, сондай-ақ ауыл шаруашылығында климаттың өзгеруіне бейімделу шаралары.

Ел аймақтары деңгейінде қазіргі уақытта климаттық тәуекелдерді бағалау және климаттық күн тәртібін іске асыру мәселелері, оның ішінде ОДМ индикаторларын ұлттық және жергілікті мемлекеттік жоспарлау және мемлекеттік басқару жүйелеріне интеграциялауға байланысты жаңартылып жатыр.

Дереккөздер:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P23000000313>

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U23000000121>

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.1.4 Экономикалық профиль

Алматы қаласының болашақ дамуының жетістігі, ең алдымен, оның экономикасының тұрақты өсуімен, қаржылық кірісімен және инвестицияның белсенді тартылуымен анықталады. Алматы – Қазақстандағы кәсіпкерлік бастаманың орталығы.

Мұнда ел экономикасының 1/5 дерлік, бюджет түсімдерінің 1/4 бөлігі қалыптасады. Шағын және орта бизнес дамыған, облыс экономикасының жартысынан көп құрайды, 80%-дан астам жұмыс күші жұмыс істейді.

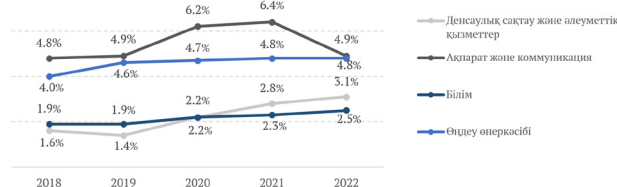
Қалада қажетті еңбек және инфрақұрылымдық ресурстар бар, бұл оны Қазақстанның ең инвестициялық тартымды аймақтарының біріне айналдырады. Алматының қолайлы инвестициялық ахуалы оның жоғары несиелік рейтингімен расталады. 2022 жылдың желтоқсанында Fitch Ratings қаланың несиелік рейтингін BBB деңгейінде растады.

2022 жылдың соңында қала экономикасы 5,0%-ға, ұлттық экономика 3,2%-ға өсті (ҚР ҰСБ СЖЖРА операциялық деректері). Жан басына шаққандағы ЖІӨ 9 млн теңгені құрады – бұл Қазақстан өңірлері арасындағы ең жоғары көрсеткіштердің бірі.

2022 жылдың қорытындысы бойынша қала экономикасының құрылымында 33,5% үлеспен сауда, қаржы және сақтандыру қызметі (9,5%) және жылжымайтын мүлікпен операциялар (9,7%) басым болса, өңдеу өнеркәсібі ЖӨӨ-нің тек 4,8% құрайды. Алматы экономикасының 50%-дан астамын үш сала құрайды, бұл әртараптандырудың төмен деңгейін көрсетеді. Еуропа мен АҚШ-тың ірі қалаларының экономикасының құрылымында сауда орта есеппен небәрі 15,3%, ал өңдеу өнеркәсібі 13,5% құрайды.

Дегенмен, білім, денсаулық сақтау, ақпараттық технологиялар (АТ) және өңдеу өнеркәсібі сияқты салаларда ЖӨӨ құрылымында тұрақты өсу процестері байқалады.

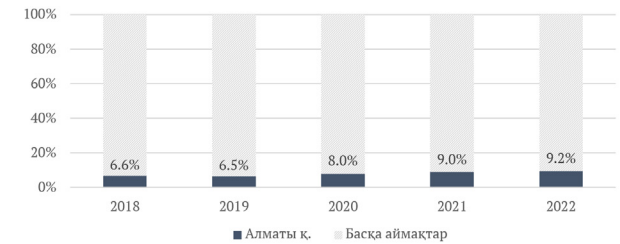
Сурет 5. ЖАӨ құрылымындағы салалардың үлесі

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Қаланың инвестициялық тартымдылығы артып келеді. 2022 жылдың қорытындысы бойынша ұлттық экономикаға салынған тікелей инвестицияның 9,2%-ы Алматының үлесіне тиді. 5 жыл ішінде (2018-2022 жылдар) қалаға 5,1 трлн теңге инвестиция тартылды.

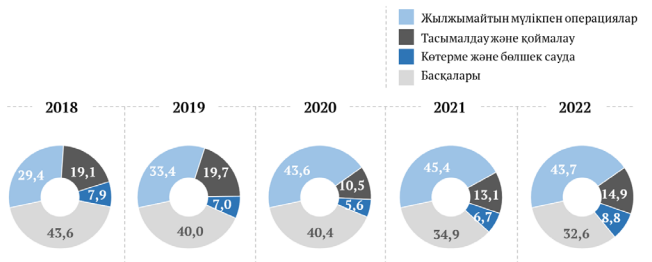
Сурет 6. Қазақстанның негізгі капиталына салынған инвестициядағы Алматының үлесі

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Инвестициялар құрылымында ең көп үлесті экспорттық кіріс әкелмейтін қала экономикасының саудаға жатпайтын секторлары алады. Инвестициялардың негізгі көлемі үш секторда шоғырланған: жылжымайтын мүлікпен операциялар, көлік пен қойма және сауда.

Сурет 7. Инвестициялардың салалық құрылымы

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Нәтижесінде, қаланың сыртқы сауда балансында теріс сальдо пайда болды. 2022 жылдың қорытындысы бойынша сыртқы сауда айналымы 28,1 млрд долларды құрады, оның ішінде экспорт – 6,1 млрд доллар, импорт – 22 млрд доллар.

Қала экономикасын әртараптандырудың төмен деңгейі халық табысының өсуінен көрінді, ол 2015 жылдан 2021 жылға дейін нақты мәнде 1,4%-ға ғана өсті, өйткені халық табысының 67,7%-ы еңбек қызметі есебінен қалыптасады.

Қалалық даму бағдарламасынан көрініп тұрғандай, Алматы бүгінде «орташа табыстың құрсауында» тұр – экономика табыстың белгілі бір деңгейіне жетіп, өсуді көрсетуді тоқтататын жағдай. Осыған байланысты, ESG (Environmental, Social, Corporate Governance) қағидаттарын ескере отырып, Алматы қаласы экономикасының сапалы әртараптандырылуы және орнықты өсуін қамтамасыз ету мақсатында өңдеу өнеркәсібі, туризм, IT және креативті индустриялар сияқты экспорттық әлеуеті бар экономиканың басым салаларында еңбек өнімділігі жоғары жұмыс орындарын құруға баса назар аударылатын болады.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.1.5 Жергілікті өзін-өзі басқарудың құрылымы

Алматы қаласындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару

Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес қаланың жергілікті өзін-өзі басқаруын үш мекеме ұсынады*:

- Өкілді органдар – мәслихат;
- Атқарушы органдар – әкімдік;
- Жергілікті өзін-өзі басқару – Алматы қаласының қоғамдық кеңесі.

Өкілді органдар	Атқарушы органдар	Жергілікті басқару
Мәслихат	Әкімдік	Жергілікті қоғамдық кеңес
Жергілікті өкілді органдар – мәслихаттар тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктердің тұрғындарының еркін білдіреді және ұлттық мүдделерді ескере отырып, оны жүзеге асыру үшін қажетті шараларды белгілейді және олардың орындалуын бақылайды. Мәслихаттарды халық жалпыға бірдей, тең, төте сайлау құқығы негізінде жасырын дауыс беру арқылы бес жыл мерзімге сайлайды.	Жергілікті атқарушы органдар Республиканың атқарушы органдарының бірыңғай жүйесіне кіреді және тиісті аумақтың мүдделерімен және даму қажеттілігімен ұштастыра отырып, атқарушы биліктің ұлттық саясатын жүзеге асыруды қамтамасыз етеді. Жергілікті атқарушы органды Республика Президенті мен Үкіметінің өкілі болып табылатын тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктің әкімі басқарады. Облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың әкімдерін мәслихаттар депутаттарының келісімімен Республика Президенті қызметке тағайындайды	Қоғамдық кеңестер консультативтік-кеңесші және бақылаушы органдар болып табылады. Қоғамдық кеңестегі азаматтық қоғам өкілдерінің саны оның мүшелерінің жалпы санының кемінде үштен екісін құрауы тиіс. Қоғамдық кеңестердің ұсыныстары Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген шешімдерді қабылдайтын және дәлелді жауаптар беретін мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қарауы үшін міндетті болып табылады
Негізгі функциялар		
аумақты дамытудың жоспарларын, экономикалық және әлеуметтік бағдарламаларын, жергілікті бюджетті және олардың орындалуы туралы есептерді бекіту; өз құзыреті шегінде жергілікті әкімшілік-аумақтық құрылым мәселелерін шешу; заңмен мәслихаттың құзыретіне жатқызылған мәселелер бойынша жергілікті атқарушы органдар басшыларының есептерін қарау; мәслихаттың тұрақты комиссиялары мен өзге де жұмыс органдарын құру, олардың қызметі туралы есептерді тыңдау, мәслихат жұмысын ұйымдастыруға байланысты өзге де мәселелерді шешу; Республиканың заңнамасына сәйкес азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету жөніндегі өзге де өкілеттіктерді жүзеге асыру.	аумақты дамытудың жоспарларын, экономикалық және әлеуметтік бағдарламаларын, жергілікті бюджетті әзірлеу және олардың орындалуын қамтамасыз ету; коммуналдық меншікті басқару; жергілікті атқарушы органдардың басшыларын қызметке тағайындау және қызметтен босату, жергілікті атқарушы органдардың жұмысын ұйымдастыруға байланысты өзге де мәселелерді шешу; жергілікті мемлекеттік басқару мүдделерінде республиканың заңнамасымен жергілікті атқарушы органдарға жүктелетін өзге де өкілеттіктерді жүзеге асыру.	азаматтық қоғамның мүдделерін білдіру және жергілікті деңгейде талқылау және шешімдер қабылдау кезінде қоғамдық пікірді ескеру; орталық атқарушы органдар мен жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің азаматтық қоғаммен өзара іс-қимылын дамыту; қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдары, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілері қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету.

*Жергілікті өзін-өзі басқару туралы қосымша ақпаратты қараңыз:

ҚР Конституциясы: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000>

Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z010000148>

Қоғамдық кеңестер туралы: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000383>

Өз кезегінде, Алматы қаласының жергілікті атқарушы органдары аумақтық принцип бойынша екі деңгейге бөлінеді: қалалық әкімдік және аудан әкімдіктері. Қалада 8 аудан әкімдігі бар.

Дереккөз: <https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/press/article/details/89805?lang=ru>

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2 Орнықты дамуды басқару

3.2.1 Басқару институттары

Жоғарыда айтылғандай, Қазақстанда тұрақты даму моделіне кешенді көшу үшін мемлекеттік басқару жүйесінде терең реформалар жүзеге асырылып жатыр. 2022 жылдан бастап жергілікті деңгейде мемлекеттік басқару жүйесін трансформациялау үшін құқықтық жағдайлар жасалды. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі аумақтық даму жоспары әзірленді, онда өңірлік саясат пен экономиканың тұжырымдамалық бағыттары тұжырымдалған.

Алматыда тұрақты дамуды басқару архитектурасы 2022 жылдан бастап жүйелі түрде қалыптаса бастады. Бұл әлі жинақталмаған тарихы бар қала үшін бірегей тәжірибе. Бұл тарауда біз қаланың

тұрақты дамуына жауапты негізгі институттарды қысқаша көрсетеміз, сонымен қатар басқару жүзеге асырылатын арналарды көрсетеміз.

Қаланың тұрақты дамуын басқару моделіне алғашқы қадам БҰҰ-Хабитаттың (*UN-Habitat*) жаңа қаланы дамыту бағдарламасы аясында заманауи урбанизм қағидаттарына негізделген Алматы қаласын дамыту бағдарламасын әзірлеу болды.

Алматы қаласын дамыту бағдарламасын жүзеге асыру үшін жаңа басқару институттары құрылып, жұмыс істеп тұрған ұйымдар жаңартылды.

Алматы қаласының тұрақты дамуын басқару институттары

1. Алматы қаласы әкімдігінің Басқару комитеті

Басқарушы комитет Алматы қаласын дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар шеңберінде шешімдер қабылдау орталығы ретінде жұмыс істейтін, бастамаларға, туындаған мәселелерге практикалық шешімдерді қамтамасыз ететін алқалы орган болып табылады. Базалық бағыттар мен Жобалық кеңсе басшыларының бастамасымен тапсырмалар анықталады. Басқарманы оның төрағасы – Алматы қаласының әкімі басқарады.

Басқарушы комитеттің негізгі мақсаты – Бағдарламаны тиімді іске асыру үшін жағдай жасау және қолдау, негізгі мүдделі тараптардың пікірлерін ескере отырып, Бағдарламаның жобалары мен іс-шаралары бойынша келісілген ұстанымды әзірлеу және жобада мүдделер теңгерімін сақтау және операциялық әрекеттер жасау.

Басқару комитеті мыналарды қамтамасыз етеді:

- 1) *Бағдарламаның мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес жаңа бастамалар мен жобаларды қоса алғанда, Бағдарламаны іске асыру, жобалық қызметтің белгіленген индикаторлары мен көрсеткіштеріне қол жеткізу;*
- 2) *Бағдарламаның негізгі бағыттарының басшылары деңгейінде шешімін таппаған жобалық қызмет мәселелерін қарау және шешім қабылдау;*
- 3) *Жалпы жобалар мен бағдарламалардың іске асырылу барысына бақылауды жүзеге асыру.*

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.1 Басқару институттары

2. Алматы қаласын дамыту орталығы (АДО)

Ұсынылған институт стратегиялық жоспарлардағы Think Tank қалалық талдау орталығы саналады және Алматы қаласын дамыту бағдарламасын іске асыру бойынша үйлестіру жұмыстарын жүргізеді.

АДО дамытуының стратегиялық бағыттары:

- Алматы қаласын дамытуды стратегиялық және тактикалық жоспарлауға ықпал ету;
- Алматы қаласы әкімдігінің жобаларын үйлестіру, мониторингілеу және талдау;
- Кері байланыс тиімділігін арттыру және қаланы дамыту процестеріне азаматтарды тарту.

Алматы қаласын дамыту орталығы ОДМ-на қол жеткізуге сәйкес қалада инновациялық және трансформациялық өзгерістерді жүзеге асырады. АДО қаланың тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуына жәрдемдесу үшін құрылған, ол жалпы алғанда, атап айтқанда, Алматы қаласын дамыту бағдарламасы аясында ОДМ-мен үйлеседі.

Қаланың дамуы адамға бағытталған, қала тұрғындарының қажеттіліктерін қанағаттандыру арқылы тұрақты дамуға қол жеткізуге, қолайлы, сауатты және жайлы қалалық ортаны құруға бағытталған, мұнда азаматтардың, бизнестің және т.б. мүдделер арасындағы теңгерім сақталады.

Осыған байланысты Алматының дамуын белгілі бір бағыттар мен жобаларға тұрақты инвестициялар тарту арқылы ОДМ-мен байланыстыруға болады және байланыстыру керек.

Мұндай тәсілді іске асырудың перспективалары қалаға: перспективалық дамуға бағдарланған пысықталған дәйекті сапалы трансформациялар/реформалар алуға; процестерді ұйымдастырудың практикасы мен тәсілдерін, халықаралық ұйымдарда қабылданған стандарттарды енгізуге; шетелдік инвестициялар ағынын ұлғайтуға; әлемдік аренада қаланың имиджі мен танылуын жақсартуға мүмкіндік береді.

2023 жылдың шілдесінде АДО БҰҰ Жаһандық шартының қатысушысы болды. Компакт аясында қаланың негізгі даму институты жаһандық деңгейдегі серіктестік мүмкіндіктерін кеңейтіп, құжаттың он негізгі қағидаттарының құралына айналады.

Алматы ОДМ-ға қол жеткізуге бағытталған халықаралық қоғамдастықта өз позициясын нығайтуда. Бұл процестің бір бөлігі ретінде – БҰҰ-ның

Жаһандық шартына АДО-ның қосылуын атап өтуге болады. Бүгінде оған 160-тан астам елден 9 500 компания мен 3 000 коммерциялық емес ұйым кіреді.

2020 жылдан қазіргі уақытқа дейінгі кезеңде келесі бөлімшелер шеңберінде белгіленген бағыттар бойынша жұмыстар жалғасын тапты:

- Талдау орталығы: Алматы қаласы әкімдігін ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету
- Ахуалдық орталық: Алматы қаласы бойынша мәліметтерді жинау және талдау
- Жобалық кеңсе: Алматы қаласы әкімдігінің жобалық қызметін қолдау
- Жобаларды талдау департаменті: бюджеттік инвестициялық жобалардың техникалық-экономикалық негіздемесі, бюджеттік инвестициялардың техникалық-экономикалық негіздемесі, МЖӘ жобаларының сараптамасы
- Қоғамдық коммуникациялар бөлімі: «Open Almaty» қоғамдық қабылдауы аясында азаматтардың өтініштерімен жұмыс жасау, «Халықтың қатысу бюджеті» жобасы аясында өтініштерді қабылдау

Талдау орталығы 2020-2021 жылдары қаланы дамытудың түрлі бағыттары мен проблемалары бойынша практикалық ұсынымдар әзірлей отырып зерттеулер жүргізді, мысалы, аурушандық тұрғысынан Алматыда өлім-жітім, мектепке дейінгі және мектеп ұйымдарының жүктемесін талдау, аула аумақтарын абаттандыру мәселелері, Алматы қаласы халқының әлеуметтік осал топтарының әлеуметтік қызметтермен қамтамасыз етілу көрсеткіштерін талдау және т. б. *(екі жыл ішінде осындай 20 зерттеу жүргізілді)*. Сондай-ақ 2022 жылы Орталықпен «Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар» және оны жүзеге асыру бойынша Жол карталарын әзірленді.

Ахуалдық орталық құрылған сәттен бастап 2018 жылдан бері деректер жинақталды, оның ішінде: 1992 жылдан бастап қала өмірінің барлық салаларындағы тарихи деректер қамтылған 1200-ден астам аналитикалық көрсеткіштер; 923 Алматы қаласының әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткіштері; 2018 жылдан бастап күнделікті төтенше деректер; 52 сенсордан ауаның ластануы туралы күнделікті деректер және т.б. 2020 жылы COVID-19 пандемиясы кезінде Ахуалдық орталықтың модульдері науқас, қайтыс болған және сауығып кеткен қала тұрғындарының динамика-

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.1 Басқару институттары

сын бақылау, ауру жұқтырған және байланыста болған адамдарды геомониторинг және т.б. үшін пайдаланылды. Бұл жоба пандемияға қарсы күрес жөніндегі Алматы штабының жұмысын қамтамасыз ету, карантинге байланысты шаралар мен шешімдер қабылдау мақсатында қолданылды.

Алматы қаласы әкімдігінің жобалық кеңсесі АДО базасында 2021 жылы қаланы дамыту бағдарламаларын іске асыру үшін құрылды. Матрицалық құрылым қағидаты бойынша әкімдіктің және әкімдіктің ведомстволық бағынысты және өзге де ұйымдарының қызметкерлерінен базалық бағыттарды іске асыру топтары құрылды.

Жобаларды талдау департаменті өзін қаржылық, экономикалық, құқықтық және басқа да аспектілерде бюджеттік инвестициялар мен МЖӘ саласындағы кәсіби білім мен құзыреттердің орталығы ретінде көрсетті. 2020 жылдан бастап

2022 жылдың соңына дейінгі кезеңде 44 мемлекеттік инвестициялық жобаға сараптама жүргізілді.

«Open Almaty» қоғамдық қабылдауына жыл сайын қаланың мемлекеттік органдарына, соның ішінде Алматы әкімдігінің әлеуметтік желілері арқылы азаматтардан 180 мыңға жуық өтініш түседі. Алматы қаласын дамыту орталығы 2019 жылдан бері қолдау көрсетіп келе жатқан «Халықтың қатысу бюджеті» жобасы аясында қала тұрғындарының өтініштері мен жобалық ұсыныстарды қаржыландыру көлемі артып келеді.

2023 жылдың маусым айында «Алматы қаласын дамыту орталығы» акционерлік қоғамының 2023–2026 жылдарға арналған даму бағдарламасы жарияланды, онда қаланың тұрақты дамуын басқару моделіндегі институттың рөлі егжей-тегжейлі баяндалған.

Дереккөз: https://almatydc.kz/uploads/reports/54/file/14-06-2023_programma-razvitiya-cra-na-2023-2026-gg.pdf?cache=1688215130

Центр развития
АЛМАТЫ

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.1 Басқару институттары

3. Алматы қаласы әкімдігінің жобалық кеңсесі

Әкімдіктің жобалау қызметінің негізгі мақсаты – Алматы қаласы әкімдігінің бағдарламасын (бұдан әрі-бағдарлама, әкімдік бағдарламасы) Алматы қаласын дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасында және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективаларда, сондай-ақ тиісті Жол карталарында көзделген жобалар мен іс-шаралар жиынтығы ретінде іске асыруды қамтамасыз ету.

Жобалық кеңсе «Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ базасында «Алматыгенплан» ҒЗИ» ЖШС базасында құрылған және матрицалық құрылым қағидаттарында жұмыс істейтін Басқару комитетінің жұмыс органы болып табылады.

Алматы қаласының әкімдігі ведомстволық бағыныштылығына және меншік нысанына қарамастан, басқа да мүдделі тұлғалардың қатысу

мүмкіндігімен матрицалық құрылым қағидаттары негізінде Жобалық кеңсені құрады және оның қызметін қамтамасыз етеді.

Матрицалық құрылым – жобада жартылай немесе толық жұмыс күні бар қызметкер өзінің құрылымдық бөлімшесінің басшысына және басқа басшыға есеп беретін жоба персоналы мен жоба командасы мүшелерінің екі жақты бағыну принципіне негізделген ұйымдық басқару құрылымы.

Жобалық кеңсенің мақсаттары:

- Әкімдік бағдарламасын тиімді жүзеге асыруға жағдай жасау және ықпал ету.
- Стандартталған жобаларды басқару процестерін әзірлеу және енгізу.

Сурет 8. Жобаны жүзеге асыру бойынша өзара әрекеттесу

I	II	III
«Жобалау алдындағы дайындық» кезеңі	«Жобаларды іске қосу» кезеңі	«Бақылау және есеп беру» кезеңі
✓ Алматы қаласын дамыту бағдарламасына сәйкес басым бағыттарды анықтау ✓ Жобаның мақсаттарын, міндеттерін және көрсеткіштерін тиянақтау ✓ Жобаны іске асырудың алдын ала жоспарын әзірлеу және бюджетін есептеу ✓ Жобаның әлеуметтік-экономикалық әсері мен тәуекелдерін бағалау ✓ Жобалық кеңсенің талаптары бойынша жобаға өтінім мен қосымшаларды дайындау	✓ Мемлекеттік мекемеден және еншілес ұйымнан ББИАТ –на өтініш беру ✓ Талаптар бойынша өтінімнің жобаға сәйкестігін тексеру ✓ Бекітілген бағалау өлшемдері бойынша жобаны сараптау ✓ Сараптама нәтижелері бойынша жобаларды саралау ✓ ББИАТ-да өтінішті қарау ✓ Жобаға өтінімді ББИАТ тобынан Алматы қаласы әкімдігінің жобалау кеңсесіне беру ✓ Өтінішті Басқарушы комитеттің қарауына шығару	✓ Жобалардың орындалу барысы туралы өзекті ақпаратты жинау ✓ Алынған нәтижелерді жобаны басқару жоспарымен салыстыру ✓ Жоспарланған көрсеткіштерден ауытқуларды анықтау, ауытқу себептерін талдау және түзету шараларын әзірлеу ✓ Өзгерістерге сұраныстарды бекіту және түзету әрекеттерін орындау ✓ Жобаны іске асырумен байланысты тәуекелдерді талдау және бақылау ✓ Жобаны іске асыру бойынша есептерді қалыптастыру
Кезеңдердің қорытынды құжаттары:		
• Жобаға өтініш беру	• Басқарушы комитеттің шешімі	• ЖБАЖ-де жобаны іске асыру туралы есеп беру

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.1 Басқару институттары

Алматы қаласын дамыту бағдарламасына жобаларды енгізу тетігі

Алматы қаласы әкімдігінің Жобалық кеңсесі келесі бағалау критерийлерінің кем дегенде біреуі орындалған жағдайда Басқарманың (*бұдан әрі – Басқару комитеті*) қарауына ұсынылатын ерекше маңызды жобаларды анықтайды:

1. Жобаны басымдық ретінде Мемлекет басшысы, Қазақстан Республикасының Үкіметі немесе Алматы қаласының әкімі айқындайды.
2. Жоба күрделі кросс-секторлық жоба немесе кешенді кросс-секторлық жобалар жиынтығының бөлігі болып табылады, сондықтан базалық бағыттардың әртүрлі басшылары жетекшілік ететін әкімдіктің үш және одан да көп мемлекеттік органдары/ ұйымдары бірлесіп іске асыруы тиіс.
3. Жоба РБ-дан қаржыландырылады немесе орталық мемлекеттік органдардың / ұйымдардың қатысуымен бірлесіп іске асырылады және әкім немесе ҚК-нің кемінде екі мүшесі деңгейінде үйлестіруді талап етеді.
4. Жоба жоғарыда аталған критерийлердің ешқайсысына сәйкес келмейді, бірақ Алматы қаласы әкімдігінің негізгі басқармасының басшысы жобаны келесі өлшемдердің кем дегенде біреуін негізге ала отырып маңызды деп санайды:
 - 10 мың және одан да көп азаматқа арналған жобаның жоғары әлеуметтік-экономикалық маңыздылығы – егер оны іске асыру азаматтардың әл-ауқатына, әлеуметтік әл-ауқатына және денсаулығына айтарлықтай оң әсер ететін болса; немесе орындамау қоғамдық наразылық пен әлеуметтік шиеленісті тудыратын болса. Негіздеме ретінде, кем дегенде, әлеуметтік-экономикалық әсердің шамамен бағасы ұсынылуы керек.
 - Жобаның азаматтар мен қала объектілерінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге айтарлықтай әсері бар. Негіздеме ретінде қауіпсіздікке қатысты көрсеткіштерге (*қылмыс, жарақаттану, өлім, төтенше жағдайлар*) осындай әсер етудің кем дегенде шамамен болжамды бағасы ұсынылуы керек.
 - Елеулі инновация – егер жоба Алматыда алғаш рет іске асырылып жатқан болса және қолданылатын технологияларды мұқият қарастыру мен үйлестіруді қажет етеді. Негіздеме ретінде инновация мен технологияға қысқаша түсініктеме беру керек.
 - Жоба қаланың бірегей (*iconic*) нысандарына әсер етеді және оның тарихи-мәдени құндылығына әсер ететін сәулеттік, жоспарлау, техникалық және технологиялық шешімдерге ерекше назар аударуды талап етеді. Негіздеме ретінде жобаның бірегейлігі туралы қысқаша түсініктеме беру керек.
 - Жобаның құны 5 миллиард теңгеден асады (*шамамен 10 миллион АҚШ доллары*). Негіз ретінде басты шығындар санаттары бойынша бөлінген жоба құнының алдын ала сметасы ұсынылуы тиіс.
 - Жоба іске асырудың жоғары тәуекелдеріне ие, сондықтан осы жобаны іске асыру және одан кейінгі мониторинг бойынша ҚК пікірі талап етіледі. Жобаны қарау қорытындылары бойынша және оның маңыздылығына, күрделілігіне және құнына қарай ҚК жобаны іске асыруды өзінің тікелей бақылауына қабылдауға не базалық бағыттың тиісті басшысының көмегімен оның іске асырылуын мұқият қадағалауға шешім шығара алады.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.1 Басқару институттары

«Алматы қаласының индустриялық аймағын кеңейту» жобасын іске қосу үлгісі

Сурет 9. Жобаның негізгі сипаттамалары

Жобаның мақсаты:

Инфрақұрылыммен қамтамасыз ету және өңдеуші кәсіпорындардың еңбек өнімділігі мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін жағдай жасау арқылы жоғары технологиялық, экспортқа бағытталған кәсіпорындарды ынталандыру

Сипаттамасы және өзектілігі:

Индустриялық аймақ - жеке кәсіпкерлік субъектілеріне кәсіпкерлік қызмет нысандарын, оның ішінде өнеркәсіп саласындағы объектілерді орналастыру және пайдалану үшін берілетін инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылыммен қамтамасыз етілген аумақ. АИА-да 9,4 мыңға жуық жұмыс орнын құрумен жалпы сомасы 362 млрд теңгені құрайтын 81 жоба жүзеге асырылып жатыр.

Алматыда өңдеу өнеркәсібінің дамуына және инвесторлар тарапынан сұраныстың жоғары болуына байланысты АИА-ны 194 гектарға кеңейту қажет

Жобаның негіздемесі:

Мемлекет басшысының 2022 жылғы 19 мамырдағы № 22-3011 тапсырмасына сәйкес Алматы қаласының әкімдігі ИА аумағын кеңейту бойынша жұмыстарды жүргізіп жатыр

Алматы индустриалды аймағының аумағындағы бос орын 5%-дан аспайды.

Жоба нәтижесі:

I кезеңде – 2025 жылға дейін 160 млрд теңгеден астам жеке инвестицияны қамтитын 50-ден астам жобаны іске асыру.

II кезеңде – 2030 жылға дейін жалпы сомасы шамамен 150 млрд теңгеге бағаланған 10-нан астам ірі жобаларды іске асыруды аяқтау.

Сурет 10. Жобаның негіздемесі

Мемлекет басшысының 2022 жылғы 19 мамырдағы № 22-3011 тапсырмасына сәйкес Алматы қаласының әкімдігі ИА аумағын кеңейту бойынша жұмыстарды жүргізіп жатыр

Алматы индустриалды аймағының аумағындағы бос орын 5%-дан аспайды

Жобаны іске асыру Алматы қаласын дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасына және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективаларға сәйкес өңдеу өнеркәсібіндегі бүгінгі қиындықтарды жоюға және мақсаттарға қол жеткізуге ықпал етеді

Жобаның мақсаты Алматы қаласын дамыту бағдарламасының бүгінгі міндеттері мен көрсеткіштеріне сәйкес келеді

Қиындықтар:

1. Еңбек өнімділігінің төмен деңгейі
2. Негізгі қорлардың тозуы
3. Инвестициялық тартымдылықтың жеткіліксіздігі
4. Білікті кадрлардың тапшылығы

Көрсеткіштер:

1. Еңбек өнімділігін арттыру: 2025 – 35 мың USD; 2030 – 42 мың USD
2. Тауарлар экспортын ұлғайту: 2030 – 7,4 млрд. USD
3. ЖАӨ-дегі өңдеуші өнеркәсіп үлесін ұлғайту: 2025 – 6%; 2030 – 9%

Сурет 11. Жобаның ОДМ-на жетістігіне әсері

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.1 Басқару институттары

4. Алматы қалалық қоғамдық кеңесі

2016 жылдан бастап Қазақстан Республикасында Қоғамдық кеңестер өз жұмысын бастады. Алматы қаласында Кеңес 2016 жылдың наурыз айында жұмысын бастады. «Қоғамдық кеңестер туралы» Заңға сәйкес, қоғамдық кеңестер қызметінің мақсаты - әлеуметтік маңызы бар мәселелер бойынша азаматтық қоғамның пікірін білдіру.

Қоғамдық кеңестердің міндеттері:

- 1) республикалық және жергілікті деңгейде талқылау және шешімдер қабылдау кезінде азаматтық қоғамның мүдделерін білдіру және қоғамдық пікірді ескеру
- 2) орталық атқарушы органдар мен жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің азаматтық қоғаммен өзара іс-қимылын дамыту
- 3) қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және орталық атқарушы органдар мен жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдары, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілері қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету

Дереккөз: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000383>

Қоғамдық кеңестер қоғамдық бақылауды жүзеге асыруға құқылы:

- мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдары қызметінің тиімділігін, ашықтығы мен айқындылығын арттыру;
- қоғамдық мүдделерді қорғауға бағытталған азаматтық бастамаларды жүзеге асыру;
- азаматтардың мемлекет пен оның органдарының, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қызметіне сенім деңгейін арттыру, қоғам мен мемлекет арасындағы кері байланысты қамтамасыз ету, әлеуметтік шиеленістердің алдын алу және шешу;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл процесіне халықты тарту.

Олар өз қызметін қоғамдық бақылаудың төрт нысанын пайдалана отырып жүзеге асырады:

1. Қоғамдық мониторинг – мемлекеттік органдардың қызметіне қоғамдық бақылау субъектілерінің байқауы болып табылатын қоғамдық бақылау рәсімі.
2. Қоғамдық тыңдаулар – мәселелерді, сондай-ақ олардың қоғамдық мүдделерге сәйкестігі мәселесі бойынша мемлекеттік органдардың әлеуметтік маңызы бар шешімдерін жария талқылау үшін жиналыс өткізу арқылы жүзеге асырылатын қоғамдық бақылау рәсімі.
3. Қоғамдық сараптама – қоғамдық бақылау субъектілерінің арнайы білімді және (немесе) тәжірибені зерттеу, талдау және азаматтардың өмірі мен денсаулығы үшін қолайлы қоршаған ортаны сақтау саласындағы қоғамдық мүдделерге сәйкестігін бағалау үшін пайдалануына негізделген қоғамдық бақылау рәсімі. Сондай-ақ жеке тұлғалардың, елді мекендердің және өндірістік объектілердің қауіпсіздігіне теріс әсер ететін факторларды жою.
4. Мемлекеттік орган жұмысының қорытындылары туралы есепті тыңдау қоғамдық бақылау міндетіне кіреді және бұл мемлекеттік органдардың, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының және олардың лауазымды адамдарының қызметінің нәтижелерін Қоғамдық кеңестің отырысында қоғамдық талқылауды білдіреді.

Алматы қаласының Қоғамдық кеңесі туралы толығырақ ақпарат almatykenes.kz сайтында берілген

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

Алматы қаласы әкімдігінің алдында қаланың орнықты дамуын басқару процестерін қамтамасыз ету үшін стратегиялық міндет қойылды: барлық адам ресурстарын жұмылдыру үшін бірыңғай тетіктерін әзірлеу, толық серіктес ретінде жеке сектор мен қоғамды тарту Алматы қаласын дамыту бағдарламасын іске асырудың барлық кезеңдерінде – жоспарлау, орындау, бағалау.

Осыған байланысты Алматы әкімдігі қала мәселелерін шешуге барлық мүдделі тараптарды тартудың бес арнасының тұжырымдамасын қалыптастырды.

1. Әкімдіктер басшыларының халықпен тікелей қарым-қатынасы.
2. Азаматтық қоғамды тарту.
3. Қаланы басқару процестерін цифрландыру.
4. Халықаралық серіктестік.
5. ОДМ жүзеге асыруды үйлестіру.

1. Әкімдіктер басшыларының халықпен тікелей әрекеттесуі

Қала мәселелерін шешуге азаматтарды ба-
рынша тарту үшін Алматы әкімі Ерболат Досаев
басқару инновациясын енгізді.

Айына екі рет әкім халықпен кездесу өткізеді. Әдетте, кездесулер қала мектептерінде, универси-
теттерде, кинотеатрларда өтеді. Кездесуге келген
азаматтар әкімге қала өмірінің сапасына және
қоршаған ортаға қатысты мәселелерін жеке айта
алады, бастамалар көтере алады немесе кез келген
шағымдарын айта алады, сонымен қатар өздерінің
саяси көзқарастары мен қала басшылығының са-
пасына көзқарасын білдіре алады.

Әрбір осындай іс-шарадан кейін азаматтар
тарапынан айтылған мәселелердің хаттамасы қа-
лыптасады, содан кейін айтылған қажеттіліктерге
жауап беру үшін нұсқаулар пулы қалыптастыры-
лады. Қала әкімдігінің ақпараттық ресурсында
әрбір кездесуге қала тұрғындарының мәселелерін
шешуге арналған іс-шаралар жоспары бар.*

Орташа есеппен бір жиынның негізінде 20-30
іс-шарадан тұратын жоспар құрылып, азаматтар-
дың өтініштері бойынша әкімнен нақты тапсырма-
лар беріледі. Нұсқаулықтар қала өмірінің мүлдем
басқа салаларына қатысты.

Сонымен қатар, хаттамаға белгілі бір аудан-
ның тұрғындарымен кездесу кезінде түсініктеме-
лер берілген өтініштер жазылады.

Дәл осындай тәжірибе аудан әкімдіктерінде
де жүзеге асырылуда.

Әкімдердің қала және аудан деңгейінде
тұрғындармен жүйелі кездесулері жергілікті
атқарушы органдар қызметінің есептілігі мен
ашықтығы жағдайында азаматтардың шешімдер
қабылдауға қатысуына қолайлы жағдай туғызады.

*Дереккөз:

https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/2?directions=_18340&lang=ru

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

2. Азаматтық қоғамды тарту

Азаматтық қоғам институттарының әлеуетін нығайту жұмыстары қала үшін өте маңызды. Қаланың көптеген үкіметтік емес ұйымдары әкімдікпен бірлесе отырып, қаланы дамытуға белсенді қатысу үшін үкіметтік емес секторды дамытуды және оны кәсібилендіруді қамтамасыз ететін құралдарды жетілдіру шараларын әзірлеуде.

Үкіметтік емес сектордың әлеуетін ҰЕҰ және басқа да азаматтық қоғам институттарын қолдау жөніндегі ресурстық орталықтардың тұрақты жұмысы арқылы арттыру, ірі желілік ұйымдарды дамыту, сондай-ақ жергілікті атқарушы органдар мен азаматтық қоғам арасындағы тиімді әріптестік моделін қалыптастыру – бұл – мемлекеттік емес сектордың әлеуетін арттыру. қаланы дамытудың стратегиялық міндеттері.

Бүгінгі таңда Алматы қаласында 3223 белсенді ҰЕҰ тіркелген, бұл республикадағы жалпы санның 18%-ына тең (*Қазақстан Республикасында 19 мыңнан астам*). Оның ішінде қоғамдық қорлар – 1519, қоғамдық ұйымдар – 1274, жеке қорлар – 336, ОЮЛ – 94.

Алматы қаласында ҰЕҰ қызметін институционализациялау және қолдау мақсатында 2018 жылдан бастап «Алматы азаматтық орталығы» жұмыс істейді, онда кеңес беру және пайдалану үшін жеке кабинеттер, тегін негізде іс-шаралар өткізуге арналған зал және т.б. бар. Осы бастама аясында ҰЕҰ біліктілігін арттыру мақсатында «бір терезе» қағидаты бойынша тұрақты негізде семинарлар, тренингтер және кеңестер өткізіледі. ҰЕҰ құру, жұмысты болжау, мемлекеттік жобалар мен бағдарламаларға қатысу, оның ішінде мемлекеттік қаржыландыру, әкімшілік-құқықтық мәселелер бойынша негізгі кеңестер беріледі. Жергілікті атқарушы органдармен, қалалық Қоғамдық кеңеспен, азаматтардың белсенді топтарымен және сарапшылар қауымдастығымен кездесулер өткізілуде.

Осылайша, 2023 жылдың басынан бері 895 кеңес берілді (*ҰЕҰ қызметін жүргізу және ұйымдастыру бойынша жалпы сұрақтар – 615, құқықтық мәселелер – 280*).

Қоғамдық кеңеспен белсенді ынтымақтастықтан бөлек, Алматы қаласы әкімдігі жанындағы ҰЕҰ-мен ынтымақтастық және өзара іс-қимыл жөніндегі кеңестің жұмысы да жолға қойылған.

Бұл Кеңеске әр түрлі саланың өкілдері кірді: экологтар, жастар ұйымдары, медиаторлар, заңгерлер, дәрігерлер және т.б.

Кеңес отырыстары тұрақты негізде өткізіліп, онда мемлекеттік органдарға ұсыныстар әзірленеді, осы Кеңес шеңберінде атқарылған іс-шаралар туралы есептер тыңдалады.

Мәселен, 2023 жылдың бірінші жартыжылдығында Қоғамдық даму, Жастар саясаты, Білім және дін істері, Жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар, Қоғамдық денсаулық сақтау басқармаларының 3 отырысы өтіп, есептері тыңдалды.

Жоғарыда аталған кездесулердің қорытындысы бойынша азаматтық қоғам саласындағы қажеттіліктер мен түйткілді мәселелерді зерделеу мақсатында идеялар мен ұсыныстар жинақталады. Ұсыныстар жұмыс істеу үшін уәкілетті органдарға жіберіледі.

Өткен жылы әкімдік пен азаматтық қоғам өкілдерінің бірлескен жұмысы негізінен азаматтық қоғам тарапынан қаланы дамыту бағдарламасын іске асыру және ОДМ жергілікті деңгейде жүзеге асыруда ҰЕҰ құзыреттерін арттыру бойынша жүргізілді.

Ағымдағы жылдың маусым айында осы тұрғыда «тұрақты даму мақсаттарын іске асыру: азаматтық қоғамның заманауи сын - қатерлері мен оларды шешу мүмкіндіктері» тақырыбында өте маңызды оқиға-ХІІІ Азаматтық Форум өтті.

Кезекті диалог алаңында 400-ге жуық ҰЕҰ, мемлекеттік органдар, бизнес өкілдері және халықаралық сарапшылар жергілікті және ұлттық деңгейде Тұрақты даму мақсаттарының мәселелерін белсенді азаматтық қатысуымен талқылау үшін жиналды. Форумды Алматы Азаматтық Альянсы, Алматы қаласы Қоғамдық даму басқармасының қолдауымен ұйымдастырды. Форумның мазмұны 6 панельдік сессияны, пленарлық бөлімді және 5 тақырыптық блокты қамтыды: «Салауатты өмір салты, әлеуметтік қорғау және инклюзия», «Адам капиталын дамыту және гендерлік теңдік», «Қаланың тұрақты дамуы», «Қоғамның ашықтығы және тыңдаушы мемлекет», «Тиімді серіктестік: қоғам мен мемлекет арасындағы диалог».

Форумда экономикалық даму және инвестиция, білім беру және цифрландыру, кедейлік пен теңсіздікті азайту, денсаулық пен өмір сапасы, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл және заң үстемдігін сақтау салаларындағы ТМД-ны жергілікті деңгейде жүзеге асырудың өзекті мәселелері талқыланды. тең гендерлік мәртебе және адам құқықтарын қорғау, экология және инфрақұрылым.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

Форумға қатысушылар әлеуметтік институттар мен билік арасындағы инклюзивті серіктестік қажеттілігін ескере отырып, келесі ұсыныстарды тұжырымдады:

Институционалдық даму бойынша:

- Азаматтардың қала дамуының жергілікті мәселелеріне қатысуы бойынша азаматтық қоғам институттары арасындағы сындарлы диалогты нығайтуға жәрдемдесу
- Азаматтардың, үкіметтік емес ұйымдардың, бизнес-компаниялардың, халықаралық ұйымдардың азаматтық бастамаларын іске асырудың заманауи нысандары мен тетіктерін енгізу
- Тиімді әлеуметтік модельдер мен технологиялардың табысты тәжірибесін танымал ету үшін жағдай жасау

ОДМ-ға қол жеткізу процесіне азаматтық қатысу бойынша:

- тұрақты диалог үшін динамикалық платформаны қамтамасыз ету, сондай-ақ тұрақты дамуды ілгерілету үшін түгендеу және күн тәртібін белгілеу
- жергілікті билік органдарының «Күн тәртібі 2030» міндеттемелерін орындау барысын тиісті бақылауды, бағалауды және талдауды қамтамасыз ететін бағытталған, серпінді және ОДМ бағдарланған форматты немесе өзара әрекеттестік механизмін құру
- Біріккен Ұлттар Ұйымының ережелері мен ережелеріне сәйкес үкіметтік емес ұйымдарды ауқымды халықаралық іс-шараларға қатысуға ынталандыру
- тұрақты даму бағдарламалары мен саясаты бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының жүйесі шеңберінде ҰЕҰ ынтымақтастығы мен үйлестіруін жақсарту
- талқылаулардың үкіметаралық сипатын сақтай отырып, олардың тәжірибесін тиімдірек пайдалану мақсатында азаматтық сектордың және басқа да мүдделі тараптардың халықаралық деңгейде консультативтік рөлін одан әрі кеңейту үшін ОДМ ашықтығы мен жүзеге асырылуына жәрдемдесу
- жетістіктерді, қиындықтарды және алынған сабақтарды қоса алғанда, озық тәжірибелер мен тәжірибелермен бөлісу үшін жергілікті және ұлттық деңгейде азаматтық белсенділікке жәрдемдесу

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

3. Қаланы басқару процестерін цифрландыру

2020 жылы қала әкімдігі 2020-2025 жылдарға арналған «SMART ALMATY» дамыту стратегиясын әзірлеп, бекітті. 2022 жылы стратегия Алматы қаласын дамытудың жаңа бағдарламасына сәйкес түзетілді.*

«Smart city» немесе «Ақылды қала» – ірі қалаларды ақпараттандыру, ізгілендіру және жасылдандыру тенденцияларын ескере отырып, қаланы басқарудың заманауи жаһандық тұжырымдамасы.

Цифрландыру – ақылды қалалардың негізі. Машиналық алгоритмдер нақты уақыт режимінде көлік ағындарын бөлу, электр, жылу, су және басқа да коммуналдық қызметтерге сұраныс пен тұтыну туралы мәліметтердің үлкен көлемін өңдеуге мүмкіндік береді, қалалық нысандардың тозуы мен жөндеу қажеттілігін талдау және т.б. тексерілген, жинақталған нәтиже береді.

Бұл ретте, «Smart City» тұжырымдамасындағы басты басымдық қала кеңістігін, әлеуметтік нысандарды және қалалық қызметтерді пайдаланушы ретінде адам рөлі жоғары екенін атап өткен жөн. «Ақылды қаланың» цифрлық қызметтерін пайдалану арқылы азаматтардың күнделікті мәселелерін шешуі ыңғайлы, жылдам әрі тиімді болуы керек. Сондай-ақ цифрлық қызметтер арқылы азамат қаланың дамуына атсалыса алады.

Қаланың негізгі стратегиялық мақсаты – ақпараттық платформаның бірыңғай жүйелерімен біріктірілген ыңғайлы және қолжетімді қала құруға бағытталған «Ақылды қаланы» қалыптастыру. «Ақылды қаланы» қалыптастыру үшін қаланы, оның барлық процестері мен объектілерін басқарудың негізгі буыны ретінде әкімдіктің және ведомстволық бағынысты ұйымдардың ақпараттық жүйелерінің және тұтастай алғанда ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның жай-күйі мен дамуы, аса маңызды.

Қала тұрғындарының қажеттіліктері мен сұраныстарына бағдарлану, адам орталықтылығы призмасы арқылы қала ортасын жоспарлау және орналастыру тәсілдерін трансформациялау – мемлекеттік қызметтер мен органдардың қала тұрғындарымен қоғамдық коммуникацияларын дамытуға түрткі болды. 2017 ЖЫЛ – «Open Almaty» қоғамдық қабылдау бөлмесінің белсенді жұмысының басталуы ерекше болды. Жоба 2017 жылғы мемлекеттік органдардың тиімділігін бағалау қорытындысы бойынша азаматтардың өтініштерін қарауда ЖАО тиімділігін арттыру бойынша үздік кейстер жинағына кірді, сондай-ақ Үздік қалалық практика ретінде халықаралық сарапшылар жоғары бағалады (*Любляна қаласындағы 7-ші халықаралық ақылды қалалар форумының 2-ші орны, ТМД мен ЕАЭО қалаларының 10-шы Халықаралық қалалық тәжірибелер конкурсының дипломы*).

«Open Almaty» қоғамдық қабылдау бөлмесі жыл сайын қаланың мемлекеттік органдарына, оның ішінде әлеуметтік желілер арқылы – өз және Алматы қаласы әкімдігінің 180 мыңға жуық өтінішін қабылдайды.**

Сурет 12. Стратегиялық бағыт - коммуникациялар кеңсесі

Мақсат:

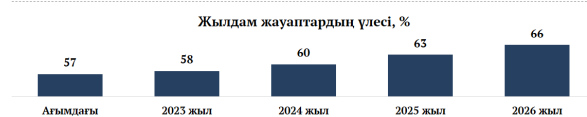
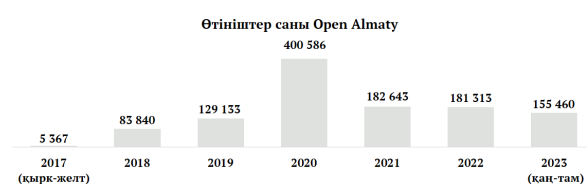
Қала тұрғындарымен және басқа да стейкхолдерлермен олардың мүдделерін есепке алуға және қаланың тұрақты даму процестеріне тартуға бағытталған коммуникациялардың тиімділігін арттыру

Міндеттемелер:

- Алматы қаласы әкімдігінің қызметін ақпараттық сүйемелдеу
- «Open Almaty» қоғамдық қабылдау бөлмесін одан әрі дамыту
- Халық қатысатын «Бюджет» жобасын одан әрі дамыту

Ағымдағы қызмет :

- Колл-орталық, әлеуметтік желілер, интернет-портал және фронт-офис арқылы келіп түсетін өтініштермен жұмыс (*қабылдау, сапа мен мерзімдерді бақылау және т. б.*)
- Қоғамдық қатысу жобаларын іске асыру
- Әкімдік қызметін контенттік және ақпараттық сүйемелдеу
- Әдістемелік жұмыс (*сценарийлер, Алгоритмдер, ЖҰО және т. б. әзірлеу*)
- Өтініштер негізінде статистикалық және талдамалық ақпаратты дайындау (*анықтамалар, талдаулар және т. б.*)

Қорытынды көрсеткіш:

2026 жылға қарай мемлекеттік органдарға жолдамасыз сапалы жедел жауаптар үлесі-66%

Дереккөздер:

* https://digital-almaty.kz/sites/default/files/140720_cifrovizaciya_almaty_strategiya_rus_0.pdf

** <https://open-almaty.kz/ru>

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

4. Халықаралық серіктестік

Алматының 2030 жылға дейінгі күн тәртібін іске асыру арқылы тұрақты даму моделіне көшуінде қала әкімдігі БҰҰ Бас хатшысының «Жаһандану әлеуетін жүзеге асыру: өзара тәуелді әлемде тұрақты дамуды қамтамасыз ету» баяндамасының ұсыныстарын басшылыққа алады.

Қаланың халықаралық серіктестік саясаты баяндаманың келесі тезистеріне сәйкес келеді:

”

66. Жалпы проблемаларды шешуде және ең кедей және ең осал топтарға қолдау көрсетуде жаһандану жаһандық ынтымақтастықтың ұлғаюымен және ғылым, технология және инновациялар саласындағы кеңейтілген ынтымақтастықпен қатар жүруі керек. Жаһандану процестері барлық елдердің ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып, өз даму моделін таңдауға және тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізуге қаржылық және басқа салаларда жеткілікті мүмкіндіктерге ие болатындай етіп қалыптасуы керек.

67. Кейбір жағдайларда қоғамның сенімін сақтау үшін жаңа жаһандық нормалар, стандарттар, саясаттар мен конвенциялар қажет. Дегенмен, қазіргі заманда шешімдер мен ережелер барлық мүдделі тараптардың қатысуымен әзірленген жағдайда ғана табысты болуы мүмкін.

68. Оның орталығында Біріккен Ұлттар Ұйымы бар жаңа желілік, инклюзивті және тиімді көпжақты басқару және Орнықты даму мақсаттарына қол жеткізу қажеттілігіне бағытталған айқын мақсаттар қажет. Мысалы, экономика, әлеуметтік саясат және қоршаған ортаны қорғау сияқты салалардағы басқарудың бытыраңқылығын жеңу үшін көбірек күш салу қажет. Жаһандану жағдайындағы көпжақты басқару әдістемесінің негізі инклюзивтілік принципі, әртүрлі субъектілердің желілерімен жылдам әрекеттесу мүмкіндігі және өзара байланысты кеңейту үшін технологиялар пайдаланылуы керек.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

Қазақстанның БҰҰ-мен үкімет деңгейіндегі жаһандық халықаралық әріптестігі 2021 - 2025 жылдарға арналған орнықты даму жөніндегі ынтымақтастықтың негіздемелік бағдарламасында айқындалған.

”

Көптеген мүдделі тараптардың қатысуымен ОДМ іске асыру жөніндегі үйлестіру кеңесі және секторалдық саясат пен жоспарларда ОДМ есепке алу мақсатында құрылған бес ведомствоаралық жұмыс тобы (адамдар, Планета, өркендеу, бейбітшілік және серіктестік) ОДМ - ны ұлттандыру мәселелері бойынша үкіметпен диалог пен ынтымақтастықты кеңейту үшін тиімді тетіктерді қамтамасыз етеді-Біріккен ОДМ ұйымының жүйесі Ұлттар саясат, техникалық сараптама және қызметтер бойынша кеңес беруге, сондай-ақ жаһандық ынтымақтастық желілеріне қол жеткізуге қабілетті.

Процестің басынан бастап ОДМ енгізуге осы құрылымдар арқылы белсенді қатыса отырып, Қазақстандағы БҰҰ үкіметпен бірлесіп, 2030 жылға дейінгі күн тәртібінің мақсаттарына барынша шоғырландыру арқылы қол жеткізу механизмі ретінде Ынтымақтастықтың жаңа негізін әзірледі. Мұнда негізгі ресурстар - БҰҰ агенттіктері, министрліктер, азаматтық қоғам және жеке сектор өкілдері сияқты стратегиялық серіктестердің бірлесе әрекет етуі көзделген.

Дереккөз:
БҰҰ-ның 2021-2025 жылдарға арналған тұрақты даму саласындағы ынтымақтастықтың негізде- мелік бағдарламасы

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

Жергілікті деңгейде БҰҰ ұйымдарымен серіктестік, оның ішінде БҰҰ Жаһандық шарты шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Алматы БҰҰ Тұрақты даму мақсаттарына (БҰҰ ОДМ) қол жеткізуге бағытталған халықаралық қоғамдастықтағы позициясын нығайтуда. Бұл процестің бір бөлігі бүгінде 160-тан астам елден 9500 компания мен 3000 коммерциялық емес ұйымды қамтитын БҰҰ Жаһандық шартына қосылу болып табылады.

«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ олардың қатарына 2023 жылдың 20 шілдесінде қосылып, БҰҰ Жаһандық шартының бөлігі болды.

Тұрақты даму жөніндегі сарапшы Сергей Цой іс-шараның оң маңыздылығын атап өтті: «Бүгінгі таңда БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізу үшін тек мемлекеттер ғана емес, коммерциялық және коммерциялық емес ұйымдар мен компаниялар да күш-жігерін біріктіре алады. Сондықтан БҰҰ-ның Жаһандық шарты бар. Бұл тұрақты даму идеяларына берілген және тиісті шешімдерді іс жүзінде қабылдауға және жүзеге асыруға дайын компаниялардың қызметінің әрі саяси алаңы, әрі практикалық негізі болып табылады. Алматы қаласын дамыту орталығының Жаһандық шартқа қосылуы Қазақстанда БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізу тек саяси декларация емес, тек ұлттық деңгейде ғана емес, өңірлік деңгейде де жүзеге асырылатын практикалық жұмыс екенін білдіреді».

Сарапшы Жаһандық шарт БҰҰ-ның тұрақты даму қағидаттарына сәйкес бизнес-процестерді және корпоративтік мәдениетті біріктіруге және жүйелеуге бағытталғанын қосты. Шарт платформа ретінде бізге жаһандық мәселелердің бірлескен шешімдерін әзірлеуге және масштабтауға мүмкіндік береді.

Біріккен Ұлттар Ұйымының қазіргі Бас хатшысы Антониу Гутерриш: «Жеке сектор халықаралық ынтымақтастықты ілгерілету, мемлекеттік-жекеменшік әріптестікке қатысу, ортақ мәселелердің инновациялық шешімдерін табу және бизнесті жауапкершілікпен жүргізу арқылы бұл

үдерісте маңызды рөл атқара алады және ойнауға тиіс» деді.

Бүгінде әртүрлі елдердің іскерлік қоғамдастықтары БҰҰ-мен және бір-бірімен ынтымақтастық құралы ретінде БҰҰ-ның Жаһандық шартын пайдалана отырып, ынтымақтасады.

«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ басқарма төрағасы **Андрей Шовкопляс** Келісімге қосылу қала мен оның мекемелерінің күрделі эволюциясының бір бөлігі екенін атап өтеді: «Өздеріңізге белгілі, Алматы өткен жылы 2025 жылға дейінгі жаңа даму бағдарламасын және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар бағдарламасын қабылдады. Құжат тұрақты дамуға қол жеткізуге бағытталған мақсаттар мен міндеттерді айқындайды, олар негізінен БҰҰ ОДМ мазмұнымен сәйкес келеді. АДО Алматы қаласының тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуына ықпал ететін негізгі институт болып табылады. Осы мақсатта ағымдағы жылдың маусым айында біз өзіміздің Бағдарламамыз бен Даму жоспарымызды қабылдадық, ол басқалармен қатар Алматы қаласының дамуын БҰҰ ОДМ-мен жаһандық күн тәртібімен үндестіруге бағытталған. Біріккен Ұлттар Ұйымының Жаһандық шартының қатысушысы бола отырып, біз БҰҰ-ның Орнықты даму мақсаттарына деген ниетіміз бен адалдығымызды растаймыз».

Андрей Шовкопляс бұл бастамаға қосылатын ұйымдар өз қызметі мен стратегияларын Жаһандық шарттың он қағидатына сәйкестендіруге міндеттенетінін және бүгінгі күні ҚРА жұмысы толығымен дерлік соларға сәйкес келетінін атап өтті. Сондай-ақ ол қаланың жаңа мүмкіндіктеріне назар аударды – БҰҰ Жаһандық шарты Алматыға тұрақты экономикалық ортаны құру, инвестицияларды тарту және БҰҰ ОДМ-на қол жеткізу аясында қалалық жобаларды жүзеге асыру тұрғысынан шетелдік серіктестермен тәжірибе алмасуға мүмкіндік береді.

Дереккөз:

Алматы қаласын дамыту орталығы БҰҰ-ның жаһандық келісім шартына қатысушы болды – Алматы қаласын дамыту орталығы (almatydc.kz)

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

5. Алматы қаласында ОДМ оқшаулау процестерін үйлестіру

Алматы қаласы бойынша ОДМ-ын іске асырудағы үйлестіру функциясын АДО жүзеге асырады. Үйлестіру үлгісі «Алматы қаласын дамыту орталығы» акционерлік қоғамының 2023 – 2026 жылдарға арналған даму бағдарламасында ұсынылған.*

Бүгін АДО осындай инновациялық жолмен жүруге дайын. Музыкалық оркестрмен параллель жүргізе отырып, АДО қала құрылысы процестерінің барлық жиынтығын және оның қатысушыларын әртүрлі рөлдермен, ресурстармен, құзыреттермен және т. б. оркестрлеуде дирижер рөлін орындауға ұмтылады және қабілетті.

Ол үшін АДО «Ақылды» тұрақты даму платформасы (*Almaty Smart Sustainable Development Platform*) ретінде дамуды жоспарлап отыр. Халықаралық тәжірибедегі мысалдар сияқты, ЦРА платформасында да цифрлық портал болады, бірақ оның жұмысы олармен шектелмейд.

Цифрлық портал ситуациялық орталықтың және «Open Almaty» қоғамдық қабылдау бөлмесінің жобаларын қамтиды: қаланың ашық деректері, ағымдағы қалалық жобалар туралы ақпарат және қала тұрғындары үшін кері байланыс беру және

өз идеялары мен ұсыныстарын жіберу мүмкіндіктері бар Модульдер, тұрғындарға мемлекеттік органдарға өтініштер жіберуге және жауаптар алуға мүмкіндік беретін «Open Almaty» АӨК.

Процесті сүйемелдеу және қолда бар ақпараттан қосымша құндылықтарды алу үшін аналитика және дата-аналитика тартылады. Мысалы, қала құрылысы проблемалары және олармен байланысты экономика мен қоғамдастық кластерлері белсенді түрде анықталатын болады.

АДО платформасы ретінде қала құрылысы стейкхолдерлерінің (*халық, қала әкімшілігі, азаматтық және жеке сектор, т.б.*) күш-жігері мен ресурстарын анықтауға, біріктіруге және үйлестіруге ұмтылатын болады.

Орталық коммуникациялар қызметінің әрбір бағытында Платформа ретінде қаланың проблемаларын анықтауға, мүдделі стейкхолдерлер қауымдастығын қалыптастыруға бағытталатын болады. Бұдан әрі кездесулер, кеңестер, зерттеулер, талдау және т.б. өткізу ұйымдастырылады. жүргізілген жұмыстың нәтижелері бойынша іс-қимыл жоспары және стейкхолдерлердің (*ақша, білім, технология, материалдық құралдар*) ресурстық қатысуын айқындау/бөлу айқындалатын болады.

Түпкілікті нәтиже нақты оң өзгерістерге әкелетін нүктелік немесе жүйелік қалалық мәселелерді шешуге бағытталған жобалар болуы керек. Платформа ретінде АДО әртүрлі деңгейлерде әрекет етеді:

Сурет 13.

Дереккөз:

* https://almatydc.kz/uploads/reports/54/file/14-06-2023_programma-razvitiya-cra-na-2023-2026-gg.pdf?cache=1688215130.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.2.2 Басқару механизмдері

Платформаның ұйымдастырушылық-коммуникациялық функцияларын жүзеге асыру үшін дөңгелек үстелдер, пікірталастар, форсайт сессиялары және басқа да іс-шаралар арқылы форумның әлеуетті қатысушыларын анықтауға мүмкіндік беретін тағы бір жаңа жоба қолға алынады. Ол Алматы қаласының Қоғамдық платформасын жандандырады. Онда тұғырнама, олардың уәждері, мақсаттары, міндеттері туралы түсінік қалыптастыру, байланыс орнату, тұрақты пікір алмасу процесін қолдау және т.б. шаралар атқарылады.

Қоғамдық алаң тұрғындарға қала проблемаларын анықтау, шешімдерді әзірлеу және олардың орындалуын бақылау процесіне қатысуға мүмкіндік береді. Осылайша, қоғамдық алаң шешімдер қабылдау кезінде азаматтардың пікірін ескеру құралы ретінде қызмет етеді, қоғамдық алаң аясында қабылданған шешімдер бойынша АДО мен қала әкімдігінің қызметінің ашықтығы мен ашықтығын, сондай-ақ қаланы дамыту мәселелері бойынша қаланың субъектілері мен объектілері арасында өзара іс-қимылды қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар, жоба қалалық қауымдастықтармен жұмысты ұйымдастырады. АДО ұйымдаспаған қауымдастықтармен, ең алдымен, үйлер мен аудандардың тұрғындарының топтарымен кезең-кезеңімен дәйекті жұмыс жүргізеді. Бірінші кезеңде қаланы абаттандыру және дамыту мәселелеріне қатысудың байланыстары мен мотивтерін анықтау үшін қауымдастықтардың сараптамалық зерттеулері жүргізіледі. Екінші кезеңде қауымдастықтармен жұмыс атқарылады – қатысу

мүмкіндіктері мен қажетті құралдар туралы ақпараттандыру; мүдделер қақтығыстары мен сәйкестік нүктелерін белгілеу; ұсыныстар әзірлеу; т.б. Үшінші кезеңде АДО Платформа негізінде қала мәселелерін шешуге қауымдастықтарды тартуға/немесе қауымдастықтардың ішкі мәселелерін шешу үшін оларды өздігінен ұйымдастыруға ұмтылады.

Жоғарыда сипатталған іс-шараларда АДО ОДМ-ға қол жеткізу үшін бірыңғай жолмен инновациялық және трансформациялық өзгерістерге ұмтылады. Қоғам қаланың тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуына жәрдемдесу мақсатында құрылды, атап айтқанда, Алматы қаласын дамыту бағдарламасы аясында ОДМ-мен үйлеседі. Қаланың дамуы адамдық бағдарға ие, ол қала тұрғындарының қажеттіліктерін қанағаттандыру арқылы тұрақты дамуға қол жеткізуге, қолайлы және салауатты, жайлы қалалық ортаны құруға бағытталған, мұнда азаматтардың, бизнестің және т.б. мүдделері арасындағы теңгерім сақталады. Осыған байланысты Алматының дамуы тұрақты даму жобаларына бағытталған инвестицияларды тарту арқылы ОДМ-мен байланысты болуы мүмкін және болуы тиіс.

Бұл тәсілді іске асыру перспективалары қалаға: перспективалық дамуға бағдарланған пысықталған дәйекті сапалық тәсілдерді алуға; процестерді ұйымдастыру тәжірибесі мен тәсілдерін, халықаралық ұйымдарда қабылданған стандарттарды енгізу; шетел инвестицияларының ағынын арттыру; қаланың әлемдік аренадағы имиджін және танылуын жақсартуға көмектесуі тиіс.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3 Алматы қаласын дамытудың стратегиялық құжаттары

Бұл бөлімде Алматының алдағы онжылдық болашағының жоспарлы сценарийін анықтайтын үш құжат ұсынылған

- Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар.
- Алматы қаласының 2040 жылға дейінгі мерзім қамтылған бас жоспары.
- Алматы агломерациясын 2027 жылға дейін дамытудың кешенді жоспары (қорытынды талқылау сатысындағы құжат).

3.3.1 Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалары

Бұл қаланың орта мерзімді перспективада қалай дамитынының стратегиялық көрінісі. Қала әкімдігінің командасына қала дамуының инерциялық сценарийін еңсеру үшін қала құрылысының дәстүрлі принциптеріне деген көзқарастарды қайта қарастыруға тура келді. Соңғы онжылдықтарда еркін нарықтық қатынастардың бақылаусыз көрініс табуы жағдайында туындаған бірқатар мәселелер шешімін күтіп қалды.

Жерді пайдалану тетіктерін реттеудің тиімді құралдарын енгізбей, жергілікті шағын аудандар мен ықшамаудандарды қажетті қызметтермен толықтырмайынша, қаланың өмір сүру сапасы орталықтан шетке қарай күрт төмендейтіні белгілі болды.

Алматыны дамыту бағдарламасы қаланың барлық тұрғындары үшін өмір сүру ортасының сапасын жақсартуға назар аудара отырып, қаланы дамыту сценарийін құрудың кешенді тәсіліне негізделген.

Қала әкімшілігі, қала құрылысы мәселелері жөніндегі сарапшылар қауымдастығы, азаматтық ұйымдар және қоғамдық пікірді жүйелі зерделеудің ұзақ мерзімді талқылауы нәтижесінде тұрақты даму қағидаттарына негізделген қаланы дамыту бағдарламасы бекітілді.

Қаланы дамыту бағдарламасын әзірлеу кезінде қоғамдық пікірді зерделеу

Азаматтардың өзекті мәселелері. 2022 жылдың қаңтар-тамыз айларына арналған «Open Almaty» қоғамдық қабылдауының мәліметі бойынша, азаматтардың өтініштері келесі бағыттарды қамтиды:

- Өтініштердің 8,1%-ы абаттандыру, көгалдандыру және тазалық жұмыстарына қатысты
- Сұраныстардың 6,9%-ы – тұрғын үй-коммуналдық шаруашылыққа (сыртқы жарықтандыру, сумен жабдықтаудағы үзілістер, электр қуатын өшіру)
- 5,7%-ы жол желісіне, оның 57%-ы жол шұңқырларын жөндеуге
- Сұраныстардың 4,6%-ы қоғамдық көлік мәселелеріне – жүргізу сапасы, кестелер мен маршруттар, ұзақ күту, автобустардың толып кетуі және ақпаратқа арналған

Алматы қаласы әкімдігінің мәліметі бойынша:

- Алматы әкімдігіне түскен өтініштердің 34,3%-ы тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық пен тұрмыстық қызмет көрсетудің жалпы мәселелеріне қатысты
- Алматы әкімдігіне түскен өтініштердің 21,3%-ы құрылыс мәселелеріне қатысты
- 11,4% жер мәселесіне әсер етеді
- Келіп түскен өтініштердің 10,3%-ы жолдарды жөндеу және салу, көліктердің қозғалысына қатысты

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.1 Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалары

Әлеуметтанулық зерттеулер барысында азаматтардың қаланы басқару тетіктері туралы хабардарлық деңгейі айтарлықтай төмен екені де белгілі болды.

«Стратегия» әлеуметтік-саяси зерттеулер орталығы» қоғамдық қорының 2021 жылғы социологиялық сауалнамасы бойынша: әрбір төртінші респондент өз аудан әкімдіктері мен әкімдерінің жұмысы туралы, 40%-ы – өкілді орган мен қоғамдық кеңестің жұмысы туралы ештеңе білмейді. Сонымен бірге, сауалнамаға қатысқан алматылықтар осы органдардың жұмысын орташа есеппен 5-тен 3,1 баллға бағалады. Берілген мәліметтер азаматтар қаланың жай-күйіне алаңдайтынын, олардың өз алаңдаушылығын білдіруге дайын екендігін көрсетеді (өтініштер жіберу). Алайда, сауалнама нәтижесі көрсеткендей, азаматтардың едәуір бөлігі қала билігінің қызметінен бейхабар.

Даму бағдарламасы бойынша 5 ай бойы Алматы қаласы әкімдігінің және басқа да мемлекеттік органдардың қызметкерлері, сондай-ақ қызметтің әртүрлі салаларына маманданған 130-дан астам сыртқы сарапшылар жұмыс істеді. Сарапшылар туралы қысқаша ақпарат Алматы қаласын дамыту бағдарламасының кіріспе бөлімінде берілген.

Даму бағдарламасының негізгі басымдықтары 2022 жылдың шілде айында алматылықтар ара-

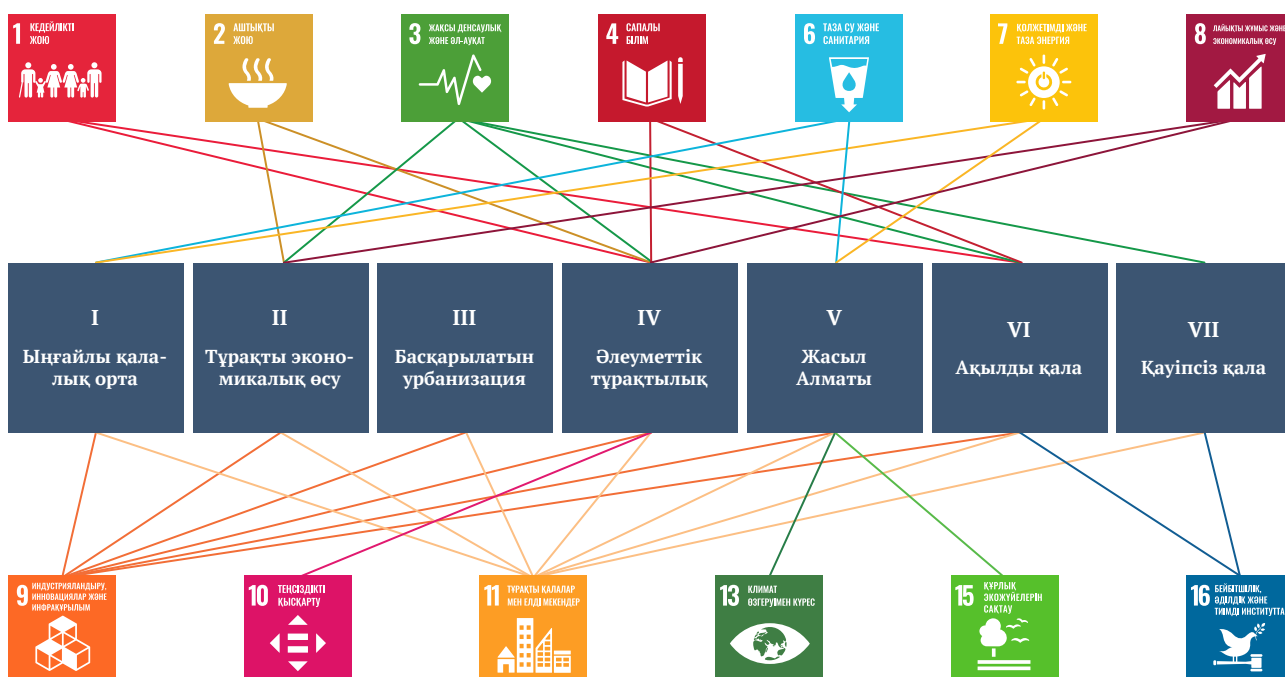
сында ашық түрде талқыланды, оның барысында азаматтар 1280 пікір жолдап, негізгі басымдықтарды бекітті, қолдау деңгейі 63 пайызды құрады.

Даму бағдарламасы Алматы әкімдігінің қала халқының, қоғамдық топтар мен қоғамдастықтардың өміріне ықпал ету призмасы арқылы бастамаларды бағалай отырып, адам орталықтандырылған қағидатты ұстануға негіз қалаушы көзқарасы мен ұмтылысын, сондай – ақ қала тұрғындарын қаланы басқару үдерістеріне белсенді тартуға бағытталғандығын көрсетеді.

Бағдарлама 7 бағыттан тұратын және 117 нақты нысаналы индикаторды қамтитын «Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған жоспары» Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжатымен біріктірілген. Әрбір индикаторға қол жеткізу жоспарланған жобалар мен іс-шараларды іске асыруды көздейді. Ашық қолжетімділікте жобаларды іске асыруда бюджеттер мен мерзімдерді егжей-тегжейлі көрсете отырып, Бағдарламаның бағыттары бойынша Жол карталары ұсынылған.*

Бағдарламаның әрбір бағыты бір немесе бірнеше Тұрақты даму мақсаттарымен өзара байланысты. Қаланы дамыту бағдарламасының негізгі ресурстары бес мақсатқа қол жеткізуге шоғырланған.

Сурет 14.

Дереккөз:

* <https://almatydc.kz/activities/Program-documents?page=1>

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.1 Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалары

Бағдарлама бағыттары:

I. Ыңғайлы қалалық орта

Осы мақсатқа жету үшін Алматыда 5 жаңа полиорталықты дамыту жоспарлануда. Ондағы қалалық орта Алматының тарихи орталығы үлгісінде - көшелер мен ғимараттардың адамдық масштабтағы моделімен қалыптасады. Жоспарлау кезеңінде барлық қажетті тұрғын үй, әлеуметтік, инженерлік, көліктік, цифрлық, коммерциялық және рекреациялық инфрақұрылыммен қамтамасыз етіледі. Осының арқасында полиорталықтар ықшам әрі жайлы тұрғын аудандарға, іскерлік және әлеуметтік белсенді орталықтарға айналады сондай-ақ азаматтардың әл-ауқатының өсуіне және «теңестірілуіне» негіз жасайды. Мәдени-тарихи маңызы сақталатын тарихи орталыққа да назар аударылып, кеңестік кезеңде салынған шағын аудандарды жандандыру бағдарламасы жүзеге асырылады.

II. Тұрақты экономикалық өсу

Экономиканың сапалы дамуы үшін қала жоғары технологиялық және «таза» өндірістер мен креативті өндірістерді дамыту арқылы неғұрлым қолайлы бизнес-ортаны құруға және еңбек өнімділігін арттыруға ұмтылатын болады. Туристік әлеуетті ашу Алматыны Орталық Азия аймағындағы ең танымал орындардың біріне айналдыруға көмектеседі. Қала экономикасын әртараптандыру, инвестицияларды тарту және тауарлар мен қызметтер экспортының өсуі үй шаруашылықтарының кірістерін 2 есеге 360 мың теңгеге дейін өсіруге ықпал етеді және 2030 жылға қарай 30 мың АҚШ долларына жетіп, жан басына шаққандағы ЖӨӨ «Орташа табыс деңгейінен» шығуға мүмкіндік береді.

III. Басқарылатын урбанизация

Алматы ядролық қала ретінде агломерацияның негізгі бөлігі. Ол көші-қонның, транзиттік жолаушылар мен жүк ағындарының және т.б. орталығы болып табылады. Бүгінде қала мен Алматы облысы өмірдің көптеген процестері мен салаларында тығыз байланысты. Алматы агломерация шеңберінде неғұрлым тиімді ұйымдастырылған көлік жүйесін, сондай-ақ қайта өңдеу үлесін 60%-ға дейін ұлғайту және қалдықтардың пайда болуын 10%-ға дейін қысқарту арқылы қалдықтарды басқарудың бірыңғай жүйесін құруға бағытталған бірқатар шараларды ұсынады.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.1 Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалары

IV. Әлеуметтік тұрақтылық

Алматы өз азаматтарының өмірі мен денсаулығы, оқуы мен жұмысы, өзін-өзі жүзеге асыруы мен бос уақытын өткізуі үшін барынша оңтайлы жағдай жасауға ниетті. Білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет нысандарына, сондай-ақ салауатты өмір салтын ұстанатын инфрақұрылымға тең қолжетімділікпен, барынша ашық және әрбір қала тұрғыны үшін қолжетімді инклюзивті қалалық орта құрылады. Алматы – жастар қаласы, мұнда 14 пен 35 жас аралығындағы азаматтар қала халқының бестен бір бөлігін құрайды. Кешенді шаралар мектеп жасына дейінгі балаларды, мектеп оқушылары мен студенттерді ғана емес, сонымен қатар кәсіби еңбекке қадам басқан жастарды да қамтитын болады. Оларға жаңа немесе қосымша мамандық алу, жұмысқа орналасу, тұрмыс жағдайын жақсарту үшін қала тарапынан қолдау көрсетіледі.

V. Жасыл Алматы

Қолайлы орта – өмір сапасының негізгі құрамдастарының бірі. Қаланы одан әрі дамытуда қолжетімділік және саябақ алаңдарының санын көбейту қамтамасыз етіледі, саябақтар абаттандырылады, 2,5 миллионға жуық жаңа ағаш отырғызылады. Алматыда атмосфералық ауаның сапасын жақсарту үшін 55 мың тонна шығарындыларды түбегейлі азайту шаралары қабылданады. Нәтиже қоғамдық көлікте жүруді ұлғайту арқылы жеке автокөліктерді пайдалануды азайту, дизельдік автобустарды газ бен электрге ауыстыру арқылы қоғамдық жолаушылар тасымалын жасылдандыру, 2-ші ЖЭО газға көшіру арқылы қол жеткізіледі. Сонымен қатар, өнеркәсіптік кәсіпорындар мен газдандырылған аумақтарда тұратын тұрғындардың қатты отынды жағуы кезең-кезеңімен қысқарады.

VI. Ақылды қала

«Ақылды қала» қағидаттары мен стандарттарын енгізу қала инфрақұрылымы мен халыққа қала қызметтерін цифрландыруды қамтамасыз етуді қамтиды. Қалалық қызметтердің тиімділігін қашықтан да бағалау мүмкіндігімен онлайн режимінде қолжетімділігін қамтамасыз ету жоспарлануда. Қолданыстағы жүйелерді біріктіру жер қатынастары саласындағы қызметтерді «бір терезе» қағидаты бойынша алуға мүмкіндік береді. Мәліметтер базасын біріктіру қалалық қызметтерді жағдайды жақсырақ талдау және жоспарлау мүмкіндігімен үнемі жаңартылып отыратын деректермен қамтамасыз етеді. Бірыңғай

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.1 Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалары

диспетчерлік қызмет қалалық қызметтердің жылдам әрі үйлесімді әрекет етуіне мүмкіндік береді, ал азаматтар қажетті көмекті қысқа уақытта алады. Алматының «цифрлық егізін» құру деректердің үлкен көлемін басқаруға ғана емес, оларды нақты уақыт режимінде жаңартуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, «цифрлық егіз» қаланың жер учаскелерінің картасын, қолданыстағы инженерлік желілердің диаграммаларын және т.б. көруге мүмкіндік береді.

VII. Қауіпсіз қала

Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін қала полиция қызметінің моделін - полиция қызметтерін жаяу қашықтықта және қоғамдастықпен серіктестік құруды енгізуді жалғастыруды жоспарлап отыр. Қаланың барлық көшелері толық жарықтандырылып, қалалық полицияның жедел басқару орталығына қосылған бейнебақылаумен 90 пайыз қамтылады. Сондай-ақ, қаланың табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларға дайындығы артып, тұрғындардың төтенше жағдайлар туралы 100% хабардар болуы қамтамасыз етіліп, күшті жер сілкіністерін алдын ала ескерту жүйесі іске қосылады. Арнайы мобильді қосымша «Симуляциялық оқу-әдістемелік орталығында» тәжірибеден өтуге болатын төтенше жағдайлар кезіндегі әрекеттер туралы білім алуға көмектеседі.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.2 Алматы қаласының бас жоспары

Алматыны дамыту бағдарламасы 2040 жылға дейінгі даму көкжиегі бағдарламасы қаланың жаңа бас жоспарының іргетасына айналды. Құжатты үкімет 2023 жылғы 3 мамырда бекітті.*

Алматы қаласының 2040 жылға дейінгі бас жоспары перспективалық кешенді дамытудың бағыттарын, аумақты жоспарлауды ұйымдастыруды, қаланың әлеуметтік және инженерлік-көліктік инфрақұрылым жүйесін айқындайтын негізгі қала құрылысы құжаты болып табылады.

Бұрынғы бас жоспар 20 жылдан астам уақыт бұрын – 2002 жылы бекітіліп, қаланың өсіп келе жатқан қажеттіліктері ескерілмеген. Осы уақыт ішінде қала аумағы екі еседен астамға – 31,9 мың гектардан 68,3 мың гектарға ұлғайып, халық саны 2,1 миллион адамнан асты.

Стратегиялық құжатты «Алматыгенплан» ғылыми-зерттеу институты мен «Алматыгипрогор-1» жобалау институты мамандар мен жұртшылықты тарта отырып әзірледі. Бас жоспардың негізгі мақсаттары – Алматының барлық аудандарында жайлы қалалық орта құру және өмір сүру сапасын жақсарту.

Құжатты әзірлеу барысында мамандар озық цифрлық технологияларды және Space Syntax** жобасының әлемдік тәжірибесін пайдаланды. Модельдеу құралдары қала дамуының әлеуметтік, экономикалық және экологиялық әсерін және олардың ұтқырлыққа, жер құндылықтарына және қоғамдық денсаулыққа қалай әсер ететінін болжайды.

****Space Syntax технологиясы**

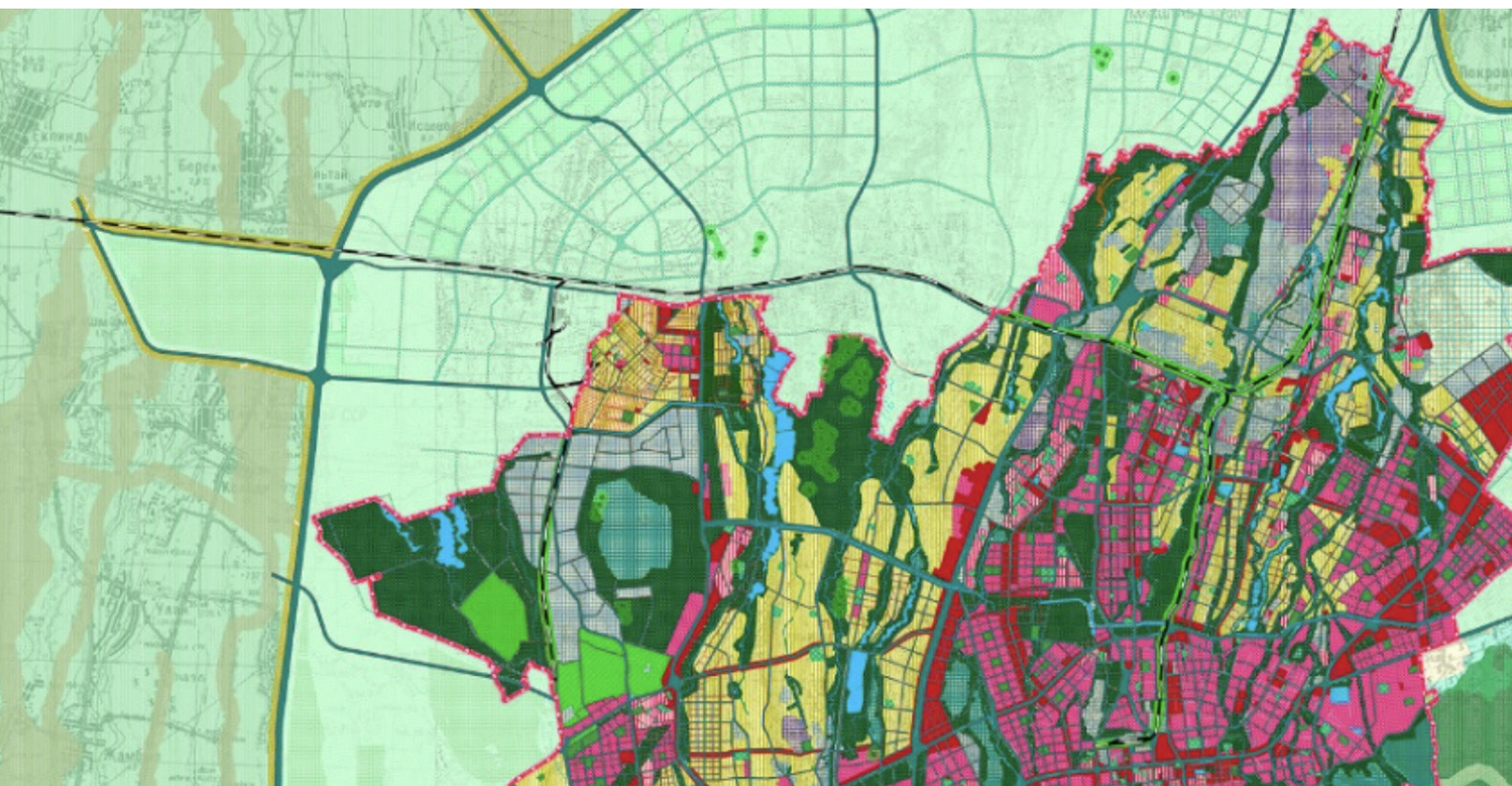
Қаланың өсіп келе жатқан халқын тұрғын үймен қамтамасыз ету, сондай-ақ өмір сүру ортасы үшін қолайлы жағдайлар жасау үшін қаланың қоршаған ортасын топтастыру үшін қаланың қолданыстағы шекарасында қарқынды дамудың жаңа тәсілі ұсынылады. Бұл тәсілмен қала өмірінің сапасын, көшелердің байланысын, қызметтер мен қоғамдық көліктердің қолжетімділігін сақтау өте маңызды.

Мұны қамтамасыз ету үшін Space Syntax технологиясын пайдалану ұсынылады. Бұл технология бізге қаланың қалай жұмыс істейтіні, қандай аумақтық жағдай жасайтыны және тарихи орталықтан тыс жерде өмір сүру және жұмыс істеу үшін қолайлы жағдай жасау үшін нені өзгерту қажет екендігі туралы түсінік алуға мүмкіндік береді.

Space Syntax технологиясы GIS қала үлгісіне негізделген кешенді талдауға мүмкіндік береді.

Дереккөз:

«NEW MOON architects» компаниясының Алматы қаласындағы полиорталықтардың дамуы туралы есебінен.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.2 Алматы қаласының бас жоспары

Алматы қаласы Бас жоспарының негізгі параметрлері

Бас жоспар жобаның келесі кезеңдерін қамтиды:

- бастапқы жыл – 2020 жылдың 1 қаңтары
- құрылыстың бірінші кезеңі – 2030 жыл
- болжамды кезең – 2040 жыл

Бас жоспар мыналарды анықтайды:

- табиғи-климаттық, қалыптасқан және болжанатын демографиялық және әлеуметтік-экономикалық жағдайларды ескере отырып, әлеуметтік, рекреациялық, өндірістік, көліктік және инженерлік инфрақұрылымды қоса алғанда, Алматы қаласы аумағын дамытудың негізгі бағыттары
- функционалдық аймақтарға бөлу және осы аймақтардың аумақтарын пайдалануды шектеу
- аумақты табиғи және техногендік құбылыстар мен процестердің қауіпті (*зиянды*) әсерінен қорғау, экологиялық жағдайды жақсарту шаралары
- көлік учаскесін дамытудың негізгі бағыттары, жол желісінің бас схемасы және қозғалысты ұйымдастырудың кешенді схемасы
- қаланың тұрақты дамуын қамтамасыз ету бойынша басқа да шаралар

Бас жоспар әзірлеудің негізі болады:

1. қаланың әлеуметтік-экономикалық дамуының ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді бағдарламалары
2. электрмен жабдықтау, жылумен жабдықтау, сумен жабдықтау және басқа да инженерлік жүйелерді дамытудың кешенді схемалары
3. біріктірілген қалалық көлік схемасы (ҚКС)
4. бекітілген Бас жоспарды іске асыру үшін қала аумағын егжей-тегжейлі жоспарлау және дамыту жобалары
5. қысқа мерзімді кезеңдерге арналған кешенді даму жоспарлары
6. тұрғын үй, өндірістік және коммуналдық қоймалық аумақтарды қайта құру және дамыту бағдарламалары
7. тарихи ғимараттар мен тарихи-мәдени мұра объектілерін сақтау және қалпына келтіру жоспарлары
8. рекреациялық аймақтардың аумақтарын дамыту және абаттандыру бағдарламалары
9. қоғамдық кеңістіктерді кешенді абаттандыру және түрлендіру жоспарлары
10. қаланың құрылыс ережелері

Жоба бойынша қала тұрғындары:

- құрылыстың бірінші кезеңі (2030 ж.) – 2,5 млн. адам
- болжамды кезең – 2040 жылға қарай – 3 млн

Еңбекке қабілетті жастағы халық саны жалпы қала халқының санынан есептік мерзімінің соңына қарай 66,5% құрайды.

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.3 Алматы агломерациясын дамытудың кешенді жоспары

2023 жылдың қаңтарында Қазақстанда «Агломерацияларды дамыту туралы» Заң қабылданды. Бұл заң «Ұлттық және аймақтық дамуды жоспарлауды жетілдіру арқылы қала, қала маңындағы және ауылдық елді мекендер арасындағы оң экономикалық, әлеуметтік және экологиялық байланыстарды қолдау» ОДМ 11 мақсатын іске асырудың құқықтық негіздерін қамтамасыз етеді.

Осы Заң Қазақстан Республикасында агломерацияларды қалыптастыру, дамыту және олардың жұмыс істеуі үшін құқықтық және ұйымдастырушылық жағдайлар жасауға бағытталған қоғамдық қатынастарды реттейді.*

Елді мекендерді агломерацияға жатқызу критерийлері:

- агломерация орталығымен күнделікті еңбек, өндірістік, әлеуметтік-мәдени және басқа да байланыстардың болуы
- агломерация орталығымен аумақтық бірігу үрдісі

Заң агломерацияларды дамытудағы қатынастарды реттеу принциптерін айқындайды.

Агломерацияларды дамытудағы қатынастарды реттеу принциптері:

- 1) **экономикалық орындылық принципі:** агломерацияларды қалыптастыру, дамыту және олардың жұмыс істеуі және инвестициялық тартымдылығы жөніндегі бастамаларды ынталандыруды қоса алғанда, қолайлы жағдайларды қамтамасыз ететін экономикалық негізделген шешімдерді мемлекеттің қабылдауы
- 2) **дәйектілік қағидаты:** агломерацияларды дамыту мәселелері бойынша жергілікті атқарушы органдардың келісілген шешімдер қабылдауы арқылы ұлттық және жергілікті мүдделерді ескере отырып, теңгерімді өңірлік саясатты жүзеге асыру
- 3) **әділеттілік принципі:** агломерацияға кіретін әкімшілік-аумақтық бірліктердің мүдделерін құрметтеу

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2300000181>

Заң агломерацияларды дамытудың негізгі институттарын да айқындайды - бұл үкімет жанындағы Агломерациялық кеңес және агломерацияға кіретін әкімдіктер жанындағы жергілікті агломерациялық кеңес.

11-бап. Агломерациялар жөніндегі кеңес	12-бап. Жергілікті агломерациялық кеңес
Агломерациялар жөніндегі кеңес агломерацияларды дамыту мәселелерін ведомствоаралық үйлестіру, сондай-ақ агломерацияларды дамытуды ұйымдастырушылық, ақпараттық және талдамалық қолдау мәселелерін шешу мақсатында құрылатын, Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы консультативтік-кеңесші орган болып табылады.	Жергілікті агломерация кеңесі агломерацияны дамыту мәселелерін ведомствоаралық үйлестіру, сондай-ақ агломерацияны дамытуды ұйымдастырушылық, ақпараттық және талдамалық қолдау мәселелерін шешу мақсатында агломерация аумағындағы жергілікті маңызы бар мәселелерді бірлесіп шешу туралы келісім негізінде астананың немесе республикалық маңызы бар қаланың және елді мекендері агломерацияға кіретін облыстың, облыстық маңызы бар қаланың (агломерация орталығының) және елді мекендері агломерацияға кіретін аудандардың жергілікті атқарушы органдарының бірлескен шешімімен құрылатын консультативтік-кеңесші орган болып табылады.
Кеңестің негізгі міндеті: 1) агломерацияларды жетілдіру мәселелері 2) агломерациялардың бәсекеге қабілеттілігін және өңіраралық өзара іс-қимылдың тиімділігін арттыру 3) агломерацияларды дамытуды ұйымдастырушылық, ақпараттық және талдамалық қолдау мәселелерін шешу бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар әзірлеу болып табылады**	Жергілікті агломерация кеңесінің өкілеттіктеріне: 1) агломерацияны қалыптастыруды, дамытуды және оның жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған мақсаттар мен міндеттерді айқындау жөніндегі ұсыныстарды тұжырымдау 2) жергілікті агломерация кеңесінің хатшылығы әзірлеген агломерацияны дамытудың кешенді жоспарын келісу 3) агломерацияны дамыту туралы жыл сайынғы есепті жасау және интернет-ресурстарда жариялау 4) жергілікті агломерация кеңесінің хатшылығын айқындау 5) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес өзге де өкілеттіктер жатады

Дереккөздер:

* <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2300000181>

** <https://adilet.zan.kz/rus/docs/R2300000064>

3. ҚАЛА ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

3.3.3 Алматы агломерациясын дамытудың кешенді жоспары

13-бап. Агломерацияны дамытудың кешенді жоспары

Агломерацияны дамытудың кешенді жоспарында Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттары, бас жоспарлар (немесе бес мың адамға дейінгі халқы бар елді мекендерді дамыту және салу жөніндегі оларды ауыстыру схемалары) ескеріледі және мынадай ережелерді қамтиды:

1) агломерацияға кіретін елді мекендердің әлеуметтік-экономикалық дамуының ағымдағы жай-күйін бағалау

2) қалалық-кеңістіктік жоспарлау, агломерацияның коммуналдық, көліктік және әлеуметтік инфрақұрылымын дамыту мәселелері

3) агломерацияны дамытудың, оның ішінде коммуналдық, көліктік және әлеуметтік инфрақұрылымды дамыту, абаттандыру, қоршаған ортаны сақтау және қорғау, өнеркәсіпті дамыту, тұтыну нарығын дамыту, аумақтағы көші-қонды реттеу салаларындағы мақсаттар мен міндеттер агломерацияның, сондай-ақ әлеуметтік-экономикалық дамудың басқа салаларындағы

4) агломерацияны дамытудың мақсаттары мен міндеттерін сипаттайтын негізгі көрсеткіштер мен көрсеткіштер

5) қаржыландыру көздерін, көлемін, іс-шараларды іске асыру мерзімдерін және жауапты орындаушыларды көрсете отырып, агломерацияны дамыту міндеттеріне қарай топтастырылған іс-шаралар кешені

6) агломерацияны дамытудың кешенді жоспарының әлеуметтік-экономикалық тиімділігін бағалау

2023 жылдың ақпан айында Ұлттық экономика министрлігі Алматы агломерациясын 2027 жылға дейін дамытудың кешенді жоспарының жобасын жариялады, ол қазір талқылануда (2023 жылдың шілде айы).*

2023 жылдың маусымында Үкімет қаулысымен Алматы агломерациясының түпкілікті құрамы бекітілді. Алматы агломерациясына 104 елді мекен кіреді.

Алматы агломерациясы			
Өзек	Қала	Аудан	Саны р/с
Алматы			1
	Қонаев		3
	Gate city		1
	Есік		1
	Қаскелен		1
	Талғар		1
		Еңбекшіқазақ	2
		Іле	22
		Қарасай	40
		Талғар	32

Дереккөз:
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P23000000486>

Дереккөз:

* <https://legalacts.egov.kz/npa/view?id=14405675>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

11 МАҚСАТ: ТҰРАҚТЫ ҚАЛАЛАР МЕН ЕЛДІ МЕКЕНДЕР						
11 ТҰРАҚТЫ ҚАЛАЛАР МЕН ЕЛДІ МЕКЕНДЕР Тапсырма	Жаһандық көрсеткіш	Ұлттық	Халықаралық жобалар	Ұлттық стратегиялар	Муниципалдық жобалар	Сандық ресурстар
	11.1. Тұрғын үйге және негізгі қызметтерге қолжетімділікті қамтамасыз ету және қалың тоғайларды абаттандыру	+	+	+	+	+
	11.2. Барлығына қолжетімді және тұрақты көлік жүйелерін қамтамасыз ету	-	+	+	+	+
	11.3. Барлық елдерде интеграцияланған және бірлескен тұрақты елді мекендерді жоспарлау және басқару	-	+	+	+	+
	11.4. Дүниежүзілік мәдени және табиғи мұраны қорғау және сақтау	-	+	+	+	+
	11.5. Қайтыс болғандар мен жарақаттар санын азайту және апаттардан болатын тікелей экономикалық шығындарды айтарлықтай азайту	-	+	+	-	+
	11.6. Жан басына шаққанда қалалардың қоршаған ортаға теріс әсерін азайту	-	+	+	+	+
	11.7. Жасыл және қоғамдық орындарға толық қолжетімділікті қамтамасыз ету	-	-	-	-	+
	11.a. Қала, қала маңы және ауылдық аймақтар арасындағы оң экономикалық, әлеуметтік және экологиялық байланыстарды қолдау	-	-	+	+	+
	11.b. Барлық деңгейде апаттар тәуекелдерін кешенді басқару бойынша шараларды әзірлеу және енгізу	-	-	-	-	-
	11.c. Дамыған елдерге тұрақты және берік ғимараттар салуға көмектесу	-	-	-	-	-

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

11 мақсатты ұлттық деңгейде жүзеге асыру

Кең аумақты және халықтың тығыз немесе сирек қоныстанғанын ескере отырып, ұлттық қоныстандыру саясаты халықты даму әлеуеті жоғары қалалар мен ауылдарға шоғырландыруға бағытталған.

Соңғы 10 жылда Қазақстан Республикасы халқының жалпы санындағы Қазақстан Республикасы қала халқының үлесі 55%-дан 62%-ға дейін, Республика халқы-

ның жалпы санындағы Алматы қаласы халқының үлесі 9%-дан 11%-ға дейін ұлғаяды. Қазақстанның аумақтық даму жоспарына сәйкес 2025 жылға қарай қала халқының үлесі 63%-ға дейін өседі. Жақын маңдағы ауылдық жерлер қалаларға жүк түсіреді. Ауыл халқының 26%-ы қалалардан және қалаларға күнделікті қатынайтын көші-қон аймағында тұрады.

Қазақстандағы қала халқының өсуі

	2013/I	2014/I	2015/I	2016/I	2017/I	2018/I	2019/I	2020/I	2021/I	2022/I	2023/I
Қазақстан Республикасы қала халқының жалпы халық санындағы үлесі	54,9%	55,0%	56,7%	57,0%	57,5%	57,4%	58,2%	58,8%	59,2%	59,5%	61,8%
Алматы қаласының жалпы халық санындағы үлесі	8,7%	8,8%	9,5%	9,7%	9,8%	10,0%	10,1%	10,3%	10,5%	10,6%	11,0%

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

жыл басына арналған

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Қазақстан Республикасы халқының жалпы санындағы Қазақстан Республикасы қала халқының үлесі	54,9%	55,0%	56,5%	56,8%	57,7%	57,9%	58,2%	58,7%	59,1%	61,5%	61,8%
Қазақстан Республикасының қала тұрғындарының жалпы санындағы Астана, Алматы, Шымкент қалалары халқының үлесі	24,3%	24,6%	25,4%	25,7%	35,2%	36,0%	36,8%	37,4%	38,0%	38,0%	38,6%
Қазақстан Республикасы халқының жалпы санындағы Астана, Алматы, Шымкент қалалары халқының үлесі	13,3%	13,5%	14,3%	14,6%	20,3%	20,8%	21,4%	22,0%	22,4%	23,4%	23,8%
Қазақстан Республикасы халқының жалпы санындағы Алматы қаласының үлесі	8,7%	8,8%	9,4%	9,6%	9,8%	9,9%	10,1%	10,3%	10,5%	10,8%	10,9%

2020 жылдың қорытындысы бойынша өңірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуында айтарлықтай диспропорция байқалды:

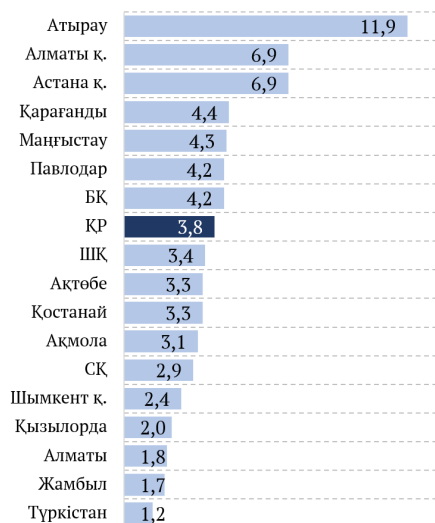
- Негізгі капиталдың басым бөлігі, яғни 58,5% үш облыста шоғырланған: Атырау облысында – 29,1%, Астана қаласында – 19%, Алматыда – 10,4%.
- Республикада 1 миллионнан астам адам сапалы ауыз суға қол жеткізе алмады.
- Жергілікті жолдардың көп бөлігі нашар жағдайда қалды.
- Өңірлер арасындағы және аймақтар ішіндегі халықтың өмір сүру деңгейі мен даму мүмкіндіктеріндегі теңсіздік сақталды. Мысалы, жан басына шаққандағы ЖӨӨ бойынша көшбасшылар мен аутсайдерлер арасындағы айырмашылық бірнеше есеге өсті.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Сурет 15.

2020 жылға жан басына шаққандағы ЖӨӨ, бір адамға миллион теңге

Өңірлердің теңгерімді дамуы үшін Қазақстан Республикасының Үкіметі еліміздің аумақтық-кеңістіктік құрылымын терең реформалауды бастады. 2022 жылғы ақпанда Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстанның 2025 жылға дейінгі аумақтық даму жоспары (ҚР ТДП) бекітілді.*

Қазақстанның аумақтық-кеңістіктік ұйымының реформасы

Бұл құжат жергілікті деңгейде ОДМ-ын іске асырудың бірыңғай қағидаттарын анықтайды. Ел дамуының аумақтық аспектісіне қатысты жергілікті атқарушы органдардың төменгі деңгейдегі жобалары мен жоспарларын үйлестіруді қамтамасыз етеді.

Қазақстан Республикасының Аумақтық даму жоспары (АДЖ) шеңберінде аумақтық саясатты және ұтымды аумақтық ұйымдастыруды реформалау тәсілдері қалыптасты.

Қазақстан Республикасының АДЖ сәйкес аумақтық саясатындағы негізгі өзгерістер:

1. «Қазақстан Республикасындағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қалалар мен аудандарды дамытудың жаңа талаптарына бейімдеу.
2. Халықты «жұмыс күші артық» деп аталатын аймақтардан «жұмыс күші тапшы» аймақтарға көшіру бағдарламаларын түзету.
3. Әкімшілік-аумақтық құрылымды жетілдіру – әкімшілік аумақтарды өзгерту. (Түсіндірме 1)
4. Өңірішілік даму мәселелерін шешу жергілікті атқарушы органдар деңгейіне жүктеледі және тек жергілікті халықтың және бизнестің мүдделеріне негізделеді.
5. Бюджетаралық қатынастарды фискалдық орталықсыздандыру пайдасына реформалау (кейбір салықтар мен төлемдерді жергілікті бюджетке аудару, «орталықтан» алу мен аударымдардың көлемін қарау).
6. Жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту, оның ішінде «Халық қатысатын бюджет» жобасын кеңейту.
7. Астана және Алматы қалаларының жергілікті атқарушы органдарының өкілеттіктерін кеңейту. Халықаралық тәжірибеге сәйкес («чартерлік қалалар») олардың одан әрі постиндустриалды дамуы үшін мұндай қалаларға өзін-өзі реттеу және фискалдық саясат мәселелерінде бірте-бірте салыстырмалы түрде көбірек еркіндік беріледі.
8. Қала агломерацияларын дамыту туралы заң жобасы, оның қабылдануы орталық пен шалғайдағы аймақ арасындағы функцияларды нақты бөлуге, шеткі аймақта қала құрылысы мен жерді жоспарлауды оңтайландыруға, агломерацияның бүкіл аумағында бірыңғай көлік моделін белгілеуге мүмкіндік береді. (2-түсіндірме)
9. Аймақтар шегінде тұрақты аумақтық дамуға жаңа көзқарас. Тұрақты аумақтық дамуға жергілікті атқарушы және өкілді органдардың халықпен және бизнеспен тұрақты өзара тығыз байланысы арқылы қол жеткізіледі.
10. Халықтың өмірін қамтамасыз етудің өңірлік стандарттар жүйесін БҰҰ ОДМ-мен сәйкестендіру. (3-түсіндірме)

Дереккөз:

* <https://www.gov.kz/memleket/entities/economy/documents/details/279829?amp%3Blang=ru&directionId=198&lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

2022 жылдың 8 маусымында Қазақстанда үш жаңа облыс құрылды:

Түсіндіру 1

- Шығыс Қазақстан облысынан Ақсуат ауданын, Абай, Аягөз, Бесқарағай, Бородулиха, Жарма, Үржар, Көкпекті аудандарын, Семей және Курчатова қалаларын бөліп, әкімшілік орталығы Семей қаласында болатын **Абай облысы құрылды**
- Алматы облысынан Ақсу, Алакөл, Ескелді, Қаратал, Кербұлақ, Көксу, Панфилов, Сарқан аудандарын, Талдықорған және Текелі қалаларын бөліп, әкімшілік орталығы Талдықорған қаласында болатын **Жеміс облысы құрылды**
- Жаңаарқа, Ұлытау аудандарын, Жезқазған, Қаражал және Сәтбаев қалаларын Қарағанды облысынан бөліп алып, әкімшілік орталығы Жезқазған қаласында орналасқан **Ұлытау облысы құрылды**

Түсіндіру 2

«Агломерацияларды дамыту туралы» Қазақстан Республикасының 2023 жылғы 1 қаңтардағы № 181-VII ҚР Заңы

Дереккөз: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2300000181>

4-бап. Елді мекендерді агломерацияға жатқызу

- Елді мекендерді агломерацияға жатқызу критерийлері:
 - агломерация орталығымен күнделікті еңбек, өндірістік, әлеуметтік-мәдени және басқа да байланыстардың болуы
 - агломерация орталығымен аумақтық бірігу үрдісі

- Елді мекендерді агломерацияға жатқызу оларды құру тәртібін уәкілетті орган айқындайтын агломерацияға қосу арқылы жүзеге асырылады
- Елді мекендерді агломерацияға енгізуді уәкілетті органның ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметі жүзеге асырады

Түсіндіру 3

Дереккөз: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1900018592>

Елді мекендердің өңірлік стандарттар жүйесі объектілер мен көрсетілетін қызметтердің (жеңілдіктердің) тізбесін, сондай-ақ азаматтардың қала тұрғындары және ауылдық елді мекендер қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін көлік, мәдени-демалыс, спорт, кәсіпкерлік, өндірістік, цифрлық инфрақұрылым көрсеткіштерін айқындайды.

Жүйенің мақсаты елді мекендердің түріне (қала, ауыл) және көлеміне (халықтың) қарай халыққа объектілер мен көрсетілетін қызметтердің (жеңілдіктердің) қолжетімділігінің ең

төменгі міндетті деңгейін қамтамасыз ету болып табылады.

Жүйе шеңберінде өңірлік даму саласындағы уәкілетті орталық мемлекеттік орган мүдделі орталық мемлекеттік органдармен бірлесіп, қалалар мен ауылдарды объектілермен және көрсетілетін қызметтердің (жеңілдіктердің) ең төменгі міндетті деңгейімен қамтамасыз етілуіне жыл сайын мониторинг жүргізеді. Мониторинг деректерін жергілікті атқарушы органдар береді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

11-мақсатты жергілікті деңгейде жүзеге асыру

Аумақтардың біркелкі игерілмеуі Алматыдағы тарихи мәселе

2002 жылдан бастап Алматы қаласының аумақтық дамуы (2002 жылы Алматы қаласының 2020 жылға дейінгі Бас жоспары қабылданды) бірқатар субъективті және объективті себептерге байланысты көптеген өзгерістерге ұшырады, мысалы, жер ресурстарын қайта бөлу, қала шекарасының бірнеше есе кеңеюі, қала маңындағы аумақтардағы жерлердің қосылуы, жерді басып алу, өз бетінше құрылыс салу (шатырлық құрылыс деп аталатын), заң талаптарын өзгерту секілді. Аумақтардың біркелкі дамымауы, тиісінше, қаланың әртүрлі аудандарының тұрғындары үшін өмір сапасының теңсіздігіне әкеледі.

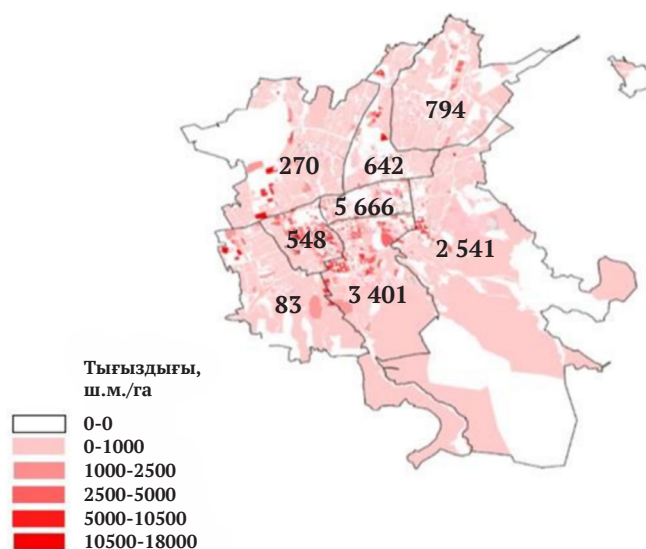
Негізгі инфрақұрылымдық міндеттер:

- Бүгінгі таңда Алматы қаласының қалалық кеңістігі «орталық пен шеткі аймақтың» классикалық байланысын білдіреді және кең таралған, толыққанды, біркелкі даму мүмкіндіктерін іске асырмайды. Бұл аймақтар арасындағы экономикалық теңгерімсіздікке әкеледі. Мысалы, Алмалы ауданы негізгі капиталдың құны бойынша басқа аудандардың жалпы көлемімен сәйкес келеді.
- Соңғы сегіз жылда қала аумағы 33,3 мың гектардан 68,3 мың гектарға дейін екі есеге ұлғайды. Халық қаланың аудандары бойынша біркелкі емес, олардың ішінде ең көп қоныстанғандары Бостандық, Алатау және Әуезов аудандары.

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru>

Сурет 16. Алматы қаласының аудандары бойынша негізгі капиталды орналастыру, 2021 жылдың қорытындысы бойынша млрд.

	Аумақ, шаршы км	Халықтың тығыздығы, 1 шаршы км шаққандағы адам саны				
		2018	2019	2020	2021	2022
Алматы қаласы	683,5	2 638,3	2 715,5	2 806,5	2 895,0	2 964,7
Алмалы ауданы	18,4	10 806,7	11 726,5	11 808,4	12 025,1	12 134,7
Алатау ауданы	104,7	2 443,2	2 487,5	2 680,6	2 879,6	3 035,6
Әуезов ауданы	23,5	14 471,1	12 576,3	12 842,2	13 120,3	13 226,4
Бостандық ауданы	97,3	3 369,1	3 530,7	3 599,7	3 678,3	3 745,5
Жетісу ауданы	39,4	4 078,1	4 213,2	4 316,8	4 372,9	4 400,0
Медеу ауданы	255,0	821,4	822,9	837,9	858,2	878,8
Наурызбай ауданы	69,7	1 686,2	1 838,9	2 025,1	2 186,5	2 354,2
Түрксіб ауданы	75,5	2 858,7	3 117,3	3 182,8	3 241,7	3 271,1

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

- Әлеуметтік инфрақұрылымның ғана емес, сонымен қатар коммуналдық инфрақұрылымның да саны мен сапасы біркелкі емес. Қаланың «тарихи бөлігінде» қолданыстағы желілердің көпшілігі кеңестік кезеңде салынған, бүгінде айтарлықтай тозған.

Тозығы жеткен және апаттық жағдайдағы үйлердің саны 1,4 мыңнан астам, бұл қаладағы барлық көп пәтерлі тұрғын үйлердің 5,1 пайызын құрайды.

Бір тұрғынға тұрғын үймен қамтамасыз ету, ш.м. (01.01.2022 ж.)	
Алматы қаласы	29,1
Алмалы	27,1
Алатау	40,2
Әуезов	24,9
Бостандық	29,4
Жетісу	24,2
Медеу	33,3
Наурызбай	36,4
Түркісіб	24,5

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

11ОДМ жүзеге асырудың ең маңызды жобасы – қаланы полицентрлік дамыту

Алматы қаласының инерциялық даму сценарийін еңсеру үшін қала әкімшілігі сараптамалық мекемелермен және жергілікті қоғамдастықтармен бірлесіп, халықтың сұраныстарын тікелей зерделеу кезінде қаланың аумақтық-кеңістіктік ұйымын кешенді реформалауды әзірледі - қалалық ортаны сапалы толтыруға, тұрғын үй, әлеуметтік, қоғамдық-іскерлік, өнеркәсіптік және басқа да ғимараттар мен құрылыстардың теңгерімін сақтауға, жер және басқа да ресурстарды ұтымды пайдалануға, сондай-ақ инфрақұрылымды дамыту құралдары арқылы озыңқы даму қағидаттарын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін аумақты дамытудың полицентрлік моделі.

Полицентризмнің бастамасының негізгі идеясы - қалада бірнеше орталықтар болуы керек. Әрбір тұрғын ауданда тұрғындарды жаяу қашықтықта қажетті барлық нәрселермен қамтамасыз етіп, велосипед пен жаяу жүргіншілер қозғалысын ынталандыруға мүмкіндік беруі керек. Қаланың барлық бөліктері қолжетімді қоғамдық көліктермен байланыстырылуы керек, сол арқылы автокөліктерге тәуелділікті азайтып, олардан атмосфераға шығарылатын зиянды қалдықтардың көлемін азайту керек.

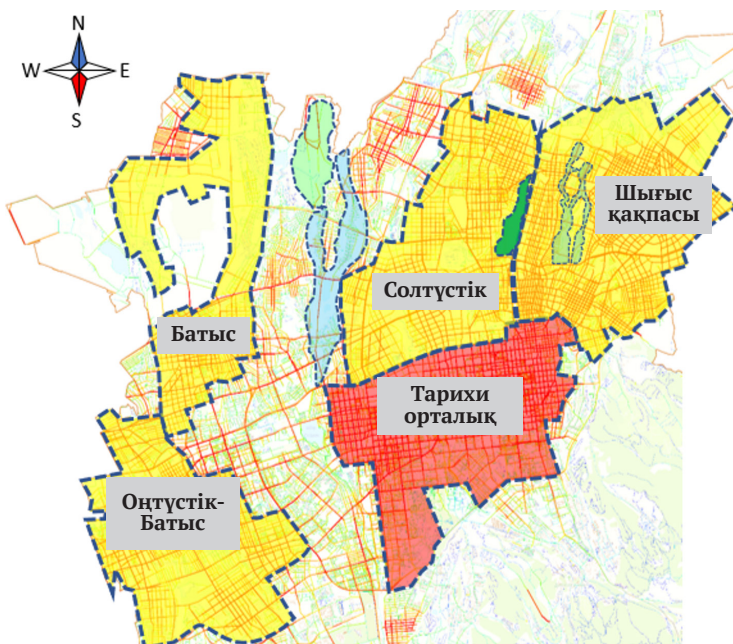
Барлығы бес полиорталық бар: «Солтүстік», «Батыс», «Оңтүстік-Батыс», «Шығыс қақпасы» және «Тарихи орталық». Олар мегаполис халқының өсуінің көп бөлігін қамтамасыз етеді.

Алматы қаласының 2030 жылға дейінгі дамуына көпорталықтардың әсері

2030 жылға қарай экономикалық мамандандыруды ескере отырып, полиорталықтардың құрылымын қалыптастыруды аяқтау жоспарлануда:

- «Солтүстік» – босаған аумақтарды, демалыс және көгалдандыруға арналған жаңа аумақтарды (БАҚ, Баум тоғайының бойында), қызмет көрсету саласын дамыта отырып, өндірістер мен базарларды сыртқа шығару
- «Шығыс қақпасы» – әуежай аймағындағы логистикалық хаб және көрме-ойын-сауық орталығы, медицина, фармацевтика
- «Тарихи орталық» – туризм, дамыған қызмет көрсету саласы
- «Батыс» – ірі өнеркәсіптік кәсіпорындар, көлік-логистикалық хаб
- «Оңтүстік-Батыс» – шағын индустриялық парктер, сауда, логистика

Сурет 17. Алматы қаласы полиорталықтарының шекара схемасы

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Алматы қаласының тұрақты қала құрылысын дамыту өлшемшарттары*

1	жалпы пайдаланымдағы көгалдандырылған аумақтарды 2020 жылғы 6,9 м2/адамнан 2040 жылы 16,05 м2/адамға дейін ұлғайта отырып, қаланың табиғи кешенінің тіршілік ортасы мен тұрақтылығының экологиялық қауіпсіздігі
2	Алматы қаласының бақ-қала ретіндегі бұрынғы даңқын жандандырып, Қазақстан Республикасының ең ірі және ең әдемі қаласының аумағын қалыптастыру және құрылыс салу
3	қала құрылысы шешімдерінің мәдени сабақтастығы, кеңістіктік бірлік, мәнерлілік, үйлесімділік және қаланың қоршаған ортасының әртүрлілігі
4	қаланың көлік және инженерлік инфрақұрылымдарының сенімділігі мен қауіпсіздігі
5	тұрғын үй проблемасын кешенді шешу, тұрғын үй аумақтарын реконструкциялау және дамыту, жайлы тұрғын үй ортасын қалыптастыру
6	өндірістік аумақтарды тиімді пайдалану
7	қоғамдық орталықтар жүйесіндегі объектілер алаңдарының қорын 2040 жылға қарай жалпы алаңның 8,03-тен 25,72 млн м2-ге дейін ұлғайта отырып, қоғамдық әкімшілік, іскерлік, мәдени, сауда, қызмет көрсету, бос уақыт, спорт және рекреациялық орталықтар жүйесінің дамуы мен қолжетімділігі

* Дереккөз: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000349>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.1.

2030 жылға қарай жеткілікті, қауіпсіз және қымбат емес тұрғын үйге және жаңа қызметтерге жалпыға ортақ қолжетімділікті қамтамасыз ету және қалың тоғайларды абаттандыру

Индикатор 11.1.1.

Шалғай жерлерде кедей аудандарда, бейресми мекендерде немесе қанағаттанарлықсыз тұрғын үй жағдайларында тұрып жатқан қала халқының үлесі

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «апатты үйлерде тұратын адамдар саны» Ұлттық көрсеткіші пайдаланылады.

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
44 195	49 284	50 246	49 914	48 834	48 779	49 589	60 000*	60 000*

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

*ҚазҚСҒЗЖИ» АҚ бағалауы бойынша: Алматы қаласын дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасына және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективаларына сәйкес 2020 жылдан 2021 жылға дейінгі кезеңде апатты және тозығы жеткен тұрғын үйлер көрсеткіші

Алматы қаласындағы жалпы тұрғын үй қорының 16%-ы (8,4 млн м²) 1971 жылға дейін салынған үйлерде орналасқан.

	1970 жылға дейін салынған тұрғын үйлердің үлесі	2001 жылдан бері салынған тұрғын үйлердің үлесі
ҚР	20,1%	40,8%
Астана	3,8%	84,7%
Шымкент	11,3%	56,1%
Алматы	16,1%	52,1%

Дереккөз: ҰСБ СЖРА деректеріне негізделген есептеулер

Игерілуге арналған бос жер учаскелерінің болмауы тұрғын үй құрылысының көлемін одан әрі ұлғайту үшін қиындықтар туғызады. Осы себепті қолданыстағы құрылыс алаңдарын жандандыруға, оның ішінде қалпына келтіруге немесе қалпына келтіруге жатпайтын тозығы жеткен тұрғын үйлерді бұзуға назар аударылады.*

Қаланың бұйрығымен жүргізілген 2017-2018 жылдардағы аттестаттау бойынша «ҚазҚСҒЗЖИ» АҚ 10 156 тұрғын үй-азаматтық нысандар мен коммуналдық меншік, оның ішінде 8 176 көппәтерлі тұрғын үйлерді тексерді. Қалада 1930-1975 жылдары салынған, пайдалану мерзімі өткен 1 427 екі қабатты үй бар. Бұл үйлерде 60 мыңнан астам азамат тұрады.

Дереккөз:

* <https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Бірінші кезеңде 2030 жылға қарай 708 апатты үйді (немесе 6 637 пәтерді) бұзу және 683 көп функционалды тұрғын үйді (немесе 34 605 пәтер) салу жоспарлануда.

Іске асырудың екі тетігі ұсынылады: жеке инвестициялар және бюджеттік қаржыландыру арқылы.

1. Жеке инвесторларды тарта отырып, 458 үйді немесе 4 057 пәтерді бұзуды және жалпы ауданы 1,8 млн. м² 520 үйді немесе 27 451 пәтерді салуды қамтитын ағымдағы және жоспарлы жөндеу жобалары.
2. Қоныс аудару қорын құру, апатты жағдайдағы, сондай-ақ қызыл сызықтар бойынша санитарлық және су қорғау аймақтарындағы үйлердің тұрғындарын бюджет қаражаты есебінен бұзу және көшіру. Екінші тетік бойынша барлығы 250 үй немесе 102 800 м² 2 580 пәтер бұзылады, оның орнында жалпы ауданы 303 725 м² 133 үй немесе 3 985 пәтер салынады.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Пайдалануға берілген тұрғын үйлердің жалпы ауданы, мың ш.м.							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	2 401,4	2 604,0	1 500,0	1 650,0	1 815,0	1 996,5
факт	2 102,0	2 401,4	2 631,7	1 720,5	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru>

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/441866?lang=ru>

Тұрғын үйдің қолжетімділігі (жаңа тұрғын үйлерді сату, көппәтерлі үйлердегі пәтерлер), халықтың жан басына шаққандағы орташа табысының 1 ш.м. орташа құнына қатынасы							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	0,46	0,43	0,46	0,48	0,51	0,54
факт	0,42	0,46	0,43	—	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru>

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/441866?lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Ұлттық стратегия

Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы.

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P22000000736>

Халықаралық жобалар

Жасыл тұрғын үйді инновациялық қаржыландыруды дамытуды қолдау (Азия даму банкі)

«Қазақстандық тұрғын үй компаниясы» акционерлік қоғамы (ҚТК) арқылы Қазақстан Үкіметіне білім және қолдау түріндегі техникалық көмек (ТК) жасыл тұрғын үйді қаржыландыруды дамытуға қолдау көрсетеді. Бұл түсіністікті арттырады және тұрғын үй секторы үшін қолайлы жасыл технологияларды таңдау бойынша саяси кеңестер береді, тұрғын үй жобаларын жобалау кезінде олардың қаржылық мүмкіндіктерін бағалау үшін әлеуетті арттырады және қалалық жоспарлы құрылыстарда жасыл тұрғын үйді қалай жобалау керектігі туралы білім береді. ТК АДБ-ның 2030 жылға дейінгі Стратегиясы мен Тұрақты даму мақсаттарының басымдықтарымен, әсіресе климаттың өзгеруімен күресуде сәйкес келеді.

Дереккөз:

<https://www.adb.org/projects/52312-005/main>

Цифрлы ресурстар

Shanyraq

«Тұрғын үй кезегі» ақпараттық қызметі Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 26 маусымдағы N856 қаулысымен белгіленген тәртіппен мемлекеттік тұрғын үй қорынан тұрғын үйге немесе жеке тұрғын үй қорынан жергілікті атқарушы орган жалдаған тұрғын үйге мұқтаж Қазақстан Республикасының азаматтарын тіркеуге арналған.

Дереккөз:

<https://hf.kezekte.kz/ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.2.

2030 жылға қарай жағдайы төмен тұлғалардың, әйелдердің, балалардың, мүгедектердің және қарт адамдардың қажеттіліктеріне баса назар аударып отырып, жол қозғалысының қауіпсіздігін, атап айтқанда қоғамдық көлікті пайдалануды кеңейту негізінде барлығының қауіпсіз, қымбат емес, қолжетімді және экологиялық орнықты көлік құралдарын пайдалануын қамтамасыз ету.

Алматы қаласын дамыту бағдарламасын әзірлеу барысында жүргізілген талдауға сәйкес, соңғы алты жылда қоғамдық көліктегі жолаушылар тасымалы екі есеге артқан*, дегенмен алматылықтар оның сапасына наразы. Алматы қаласы әкімдігінің қоғамдық қабылдауына азаматтардың әрбір оныншы дерлік шағымы** (11%) қоғамдық көлікке (әрбір бесінші – жол желісі) қатысты. Қоғамдық сауалнамаға сәйкес, қалалықтар көлік жүргізу сапасы, қозғалыс кестесіне сәйкес келмеу, автобустардың шамадан тыс көптігі, қысынсыз қайталану және маршруттардың ұзақ болуына шағымданған.

*2022 жылдың бірінші жартыжылдығында қоғамдық көлікте 185 миллион сапар жасалды

(салыстыру үшін жартыжылдық бойынша: 2019 жылы – 177 миллион, 2020 жылы – 127,7 миллион, 2021 жылы – 157,7 миллион жол жүру).

** Open Almaty деректері, 2021 ж

Жолаушылар ағынының негізгі бөлігін автобустар мен троллейбустар құрайды (95%-ға жуық). Белгіленген жолақтардағы автобустардың орташа жылдамдығы 27-25 км/сағ болса, жалпы ағында қарбалас уақытта олар 15-17 км/сағ жылдамдықпен қозғалады, бұл жолаушыларға қолайсыз және көп уақыт жоғалтады.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

2023 жылдың соңына қарай маршруттық желіні оңтайландырудың кезең-кезеңімен жоспары әзірленеді, оны іске асыру 2024 жылы BRT (автобустың жылдам транзитімен) және метрополитенмен біріктірілген негізгі бағыттарды құру үшін басталады.

Сондай-ақ қысылған табиғи газбен жүретін автобустар үшін жаңа инфрақұрылым салу, 2 жаңа автопарк пен 5 жаңа жанармай құю станциясын пайдалануға беру жоспарлануда. Бұл жылжымалы көлік бірліктеріне сапалы қызмет көрсету арқылы қоғамдық көліктің тұрақтылығын жақсартады (2025 ж.).

Сонымен бірге, биылғы жылы экологиялық таза электр көлігін одан әрі дамыту үшін троллейбус паркі 200 жаңа троллейбуспен жаңартылып, байланыс желісі мен қосалқы станцияларды жаңғырту жұмыстары аяқталады. Сондай-ақ, 1 200 дизельді автобус газ бен электр қуатына ауыстырылады, бұл ауаға шығарылатын зиянды заттарды жылына 2 мың тоннаға азайтады.

2025 жылға қарай қаланың әртүрлі аудандарында кемінде 200 заманауи форматтағы аялдама кешендері орнатылады және терминал павильондарында қоғамдық көлік жүргізушілері үшін инфрақұрылым (асханалар, санитарлық тораптар, демалыс бөлмелері) орнатылады.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Қоғамдық көлікте күнделікті жүру саны, млн адам.							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	1,0	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7
факт	1,3	1,0	1,3	1,4	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru>

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/441866?lang=ru>

«Сарыарқа» және «Б.Момышұлы» 2 метро стансасының пайдалануға берілуіне байланысты сапарлар саны артты, 2023 жылдың соңына дейін сұйытылған газбен жүретін 600 жаңа автобус сатып алынады. Жаңарту 22,5% болады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі аумақтық даму жоспары

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/economy/documents/details/279829?lang=ru>

Халықаралық жобалар

Алматыдағы электрлі қоғамдық көлік
(Еуропалық қайта құру және даму банкі)

Жоба парниктік газдар шығарындыларын азайтуға ерекше назар аудара отырып, ЕҚДБ-нің Жасыл қалалар концепциясына толығымен сәйкес келеді. Қаладағы қоғамдық көлік қызметін сапа, сенімділік, тұрақтылық және экологиялық, денсаулық пен қауіпсіздік стандарттары тұрғысынан жақсартуға бағытталған.

Жоба ЕҚДБ Жасыл қала іс-қимыл жоспары 2 («GrCF2») шеңберіндегі «бастапқы жоба» болып табылады, оның аясында Алматы қаласы бойынша Жасыл қала іс-қимыл жоспарын («GCAP») әзірлеу қаржыландыру келісімдеріне енгізіледі.

Несие қолданыстағы паркті жаңарту және электрмен жабдықтаудың 10 қосалқы станциясын қалпына келтіру үшін 190 заманауи энергия үнемдейтін троллейбустарды сатып алуды қаржыландыруға бағытталады деп жоспарланған.

Дереккөз:

<https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/51583.html>

Цифрлы ресурстар

AlmatyBike

AlmatyBike — бұл автоматтандырылған вело-шерингтің ауқымды инфрақұрылымы. Алғаш 2016 жылы қолға алынған. Жылына 365 күн тәулік бойы жұмыс істейді. Бүгінде ол Алматы қаласы аумағының 30 пайызын алып жатыр.

Негізінен соңғы миль көлігі ретінде пайдаланылады. Бұл қалалық көліктің ең арзан түрі және тұрақты қалалық көлік инфрақұрылымының (sustainable urban mobility) қол жетімді элементі.

AlmatyBike компаниясы Smoove (Франция) компаниясының қалалық вокзалдағы велосипедтерді бөлісу технологиясын пайдаланады.

AlmatyBike жүйесі қалай жұмыс істейді:

- Абонементті міндетті түрде тіркеу және сатып алу – жүйеге кіру шарттары.
- Велосипедтерді пайдалану принципі: кез келген жалға беру станциясынан алыңыз, кез келген станцияға оралыңыз.
- 30 минутқа дейін созылатын әрбір сапар жазылым бағасына кіреді (пайдаланушы үшін тегін).
- Күніне сапарлар саны шектелмейді. Бір сапарға 30 минуттан аспау арқылы пайдаланушы жалға алуды қосымша төлемсіз пайдалана алады.
- Велосипедті жалға алудың тарифтік кестесі пайдаланушыларды қысқа және жиі сапарлар жасауға ынталандыратындай етіп жасалған. Осының арқасында ең көп адам жалға алуды пайдалана алады. Сонымен қатар, велосипедтерді жалға алу тарифтері 2016 жылдан бері алты жыл бойы өзгерген жоқ.
- Жалға алу, жүгірісті қадағалау және жабдықтың орналасқан жерін анықтау, сондай-ақ пайдаланғаны үшін төлем жасау бойынша барлық операциялар клиенттің идентификаторы негізінде барлық түрдегі смартфондарға бейімделген цифрлық платформада жүзеге асырылады.

Дереккөз:

<https://almatybike.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Алматы қаласының көлік холдингі

Алматы қаласының көлік холдингі «Алматы қаласының қоғамдық көліктерінде жол жүру ақысын есепке алудың және төлеудің автоматтандырылған жүйесі» (ЖЖАЕАТАЖ) жобасын жүргізеді және бақылайды, оның аясында қала тұрғындарына қоғамдық көлікте жүру үшін электронды түрде төлем жасау мүмкіндігі қарастырылған.

Холдинг сонымен қатар қоғамдық көліктердің, жеке такси көліктері мен коммуналдық арнайы техниканың жұмысын бақылаудың бүкіл процесін цифрландыруға жауапты.

Дереккөз:
<https://citybus.tha.kz/>

ONAY

ONAY – қоғамдық көліктерге арналған электронды төлем картасы. Оның көмегімен сіз автобуста, троллейбуста және метрода жол ақысын төлей аласыз. Электрондық карта өзіңізбен бірге қолма-қол ақшаны алып жүру қажеттілігін болдырмайды, терминалға толтыру шоты бар «ONAY» картасын тіркесеңіз болғаны.

ONAY картасын пайдалана отырып, сіз тек жол жүру ақысын ғана емес, сонымен қатар Интернеттегі бірқатар қызметтерді де төлей аласыз. Кинотеатрларға, театрларға, концерттерге, спорттық және басқа да шараларға билеттерді төлеуге болады.

Картаны сатып алу және барлық қажетті әрекеттерді орындау қосымша арқылы қол жетімді. Оны App Store немесе Google Play дүкенінен жүктеп алуға болады.

Виртуалды картаны ONAY мобильді қосымшасы арқылы ашуға болады. Ол үшін мобильді қосымшаны жүктеп алып, оған виртуалды карта шығару керек. Қолданба сіздің балансыңызды ыңғайлы түрде қадағалайды және QR коды арқылы жол ақысын төлейді.

Дереккөз:
<https://onay.kz/#/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.3.

2030 жылға қарай барлығына ашық және экологиялық орнықты қалаланудың және елді мекендерді кешенді және орнықты жоспарлау және оларды барлық елдерде қатысу негізінде басқару мүмкіндіктерінің ауқымын кеңейту

Индикатор 11.3.1.

Құрылыстың қарқыны мен халықтың өсу қарқынының арақатынасы

Ұлттық ОДМ мониторинг жүйесінде бұл көрсеткіш Бір адамға тұрғын үймен қамтамасыз ету (m^2) ұлттық индикаторымен ұсынылған.

Жыл басындағы тұрғын үймен қамтамасыз ету (m^2).									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Қазақстан	21,0	21,4	21,6	21,9	22,2	22,6	23,2	23,2	23,4
Астана қ.	29,0	29,6	29,8	30,0	30,5	30,5	30,6	30,6	30,5
Алматы қ.	27,0	27,6	27,1	27,5	28,0	28,3	29,0	29,1	29,1
Шымкент қ.	—	—	—	23,5	24,1	24,8	25,8	25,8	27,4

Дереккөз:

ҰСБ СЖРА деректеріне негізделген есептеулер

Алматы қаласын дамыту бағдарламасын әзірлеу кезінде баспанаға мұқтаж азаматтардың саны 33 мың адамнан асты. Алматы халқының жыл сайынғы өсімі орта есеппен 55 мың адам, ал тұрғын үйге деген қажеттілік шамамен 1 650 мың m^2 құрайды. Тұрғын үй қорының ұлғаюы тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық инфрақұрылымына ауыртпалық түсіреді.

Алматы қаласының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы – бұл қала мен халықты сумен, кәрізмен, жылумен, электрмен және газбен қамтамасыз ету қызметін көрсететін кешенді жүйе. Инженерлік инфрақұрылым – 3,6 мың км су құбыры, 1,8 мың км кәріз, 1,4 мың км жылумен жабдықтау, 8,5 мың км электрмен жабдықтау, 4,8 мың км сыртқы жарықтандыру желілері және 5,9 мың км газ желілерінен тұрады.

Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықтағы негізгі проблемалар

Алатау, Бостандық, Медеу, Наурызбай және Түрксіб аудандарының 30 мың тұрғыны (1,5%) орталықтандырылған сумен жабдықтауға, 286 мың тұрғынға (14,3%) канализацияға қол жеткізе алмай отыр.

Алматы қаласында 2022 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша жылу желілеріндегі нормативті ысырап 811 км желіні (60%) пайдалану мерзімінен асып кеткен (зауыттық норма 25 жыл) салдарынан 16%-ға жуықты құрады.

5,6 мың км электр желілерінің тозуы салдарынан (65%) электр желілерінде тұрақты үзілістер мен апаттар болып жатыр. Сондай-ақ желілердегі электр энергиясының 12,87% жоғалуына тозығы жеткен желілер себеп.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Қалада халыққа көрсетілетін сумен жабдықтау қызметінің сапасын арттыру үшін жыл сайын кемінде 104 шақырым желі қайта жаңғыртылады, бұл үздіксіз сумен жабдықтауды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

2026 жылға қарай жылумен жабдықтау жүйелерінің энергия тиімділігін арттыру және қалалық жылу өндірушілердің үздіксіз жұмыс істеуі үшін 22 шағын қалалық қазандықты жаңғырту аяқталады.

2026 жылға дейін жылу үнемдеуді 40% дейін арттыруға мүмкіндік беретін қоғамдық ғимарат-

тардың энергия тиімділігін арттыру бағдарламасы жүзеге асырылады.

Энергия ресурстарының ысыраптарын азайту және үздіксіз электрмен жабдықтау үшін 2025 жылға дейін 467 шақырымға жуық электр желілері қайта жаңғыртылады.

2-ші ЖЭО-ның қоршаған ортаға әсерін азайту мақсатында 2030 жылы толық газдандырумен 2026 жылға қарай 2-ші ЖЭО-ын газға ауыстырудың бірінші кезеңі аяқталады.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Қаланың шетінде тұратын тұрғындарды жолдармен, инженерлік желілермен және әлеуметтік нысандармен қамту, мың адам.							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	42,6	42,6	42,3	35,2	31,3	35,7
факт	42,6	42,6	42,6	52,3	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru>

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/441866?lang=ru>

Ұлттық стратегия

Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000736>

Халықаралық жобалар

Орталық және Батыс Азиядағы теңгерімді және тұрақты қалалық өнімділікті қолдау (Азия даму банкі)

Білім және техникалық көмек (ТК) Орталық және Батыс Азиядағы Азия Даму Банкінің таңдалған дамушы мүше елдеріндегі ұлттық үкіметтермен және салалық агенттіктермен өзара әрекеттесуді күшейтеді.

ТК бес елге арналады: Армения, Әзірбайжан, Қазақстан, Қырғыз Республикасы және Тәжікстан.

Ұлттық үкіметтердің және басқа да жоғары деңгейдегі шешім қабылдаушылардың қала құрылысына қатысуы оларға климаттың өзгеруінің күтілетін теріс әсерлеріне төзімді болуға мүмкіндік береді. ТК елдерге кешенді қалалық шешімдер үшін инклюзивті және қатысу механизмдерін құруға көмектеседі. Жоба 2021 жылы іске қосылды. Жоба 2025 жылы аяқталады.

Дереккөз:

<https://www.adb.org/projects/55165-001/main>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Цифрлы ресурстар

«Алматыгенплан» ҒЗИ

«Алматыгенплан» ғылыми-зерттеу институты қала құрылысының ауқымды тұжырымдамаларын әзірлеуге және дамытуға, сонымен қатар тұрғын үйлерді, бизнес орталықтарын, мәдени және спорт нысандарын жобалауға, қоғамдық аумақтарды абаттандыруға маманданған.

Институттың басым міндеттерінің бірі Алматы қаласының Бас жоспарын әзірлеу, мониторингілеу, іске асыру және өзектендіру болып табылады.

Сондай-ақ Алматыгенпланның негізінде Алматы қаласының Қала құрылысы кеңесі жұмыс істейді. Ол мемлекеттік сәулет-құқықтық жобаларды жүзеге асыруда тиімділікті және шешімдер қабылдауды арттыру мақсатында құрылған, Алматы қаласындағы қала құрылысы және құрылыс саясатын жүргізуге бағытталған тұрақты жұмыс істейтін консультативтік-кеңесші орган (бұдан әрі - Кеңес).*

Дизайн-коды

Дизайн коды - бұл стилистикалық біртұтас, қауіпсіз, жайлы қалалық ортаны қалыптастыратын ережелер мен ұсыныстар жиынтығы. Ол ғимараттың қасбеттері, жол төсемдері, жарықтандыру, навигациялық элементтер және қалалық кеңістіктердің сыртқы келбетінің басқа атрибуттары қалай көрінуі керек екенін көрсетеді.

Дұрыс дизайн коды азаматтарға жаяу жүру мәдениетін насихаттайды.

Негізгі жұмыс қала ортасын жақыннан қабылдайтын жаяу жүргіншілерге жайлылық жасауға бағытталған. Көрнекі ақпаратты қабылдаудың ыңғайлылығы мен эстетикасына жаяу жүргіншілердің қажеттіліктері ескерілген.

Кез келген дизайн кодының маңызды ерекшелігі айқындық болып табылады, сондықтан құжатта ережелердің мәнін анық көрсететін көптеген диаграммалар мен суреттер болады. Сонда қала билігі мен кәсіпкерлерге өзгерістерді шарлау оңайырақ болады.

Алматы қаласы Сәулет және қала құрылысы басқармасының сайтына жаңа ғимарат салудан немесе ескі ғимаратты қайта жаңартудан бұрын меншік иесі қажетті көшені және болашақ құрылыс материалдары мен түс шешімдерінің дайын ұсынылған нұсқаларын таңдай алады.**

Дереккөздер:

* <https://almatygenplan.kz/>

** <https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-uaig/projects/details/1510?lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.4.

Дүниежүзілік мәдени және табиғи мұраны қорғау және сақтау бойынша күш-жігерді жандандыру

Алматы Қазақстанның мәдени астанасы мәртебесін сақтап қалды. Тарихи маңызды оқиғалардың орталығында орналасқан, еліміздегі ең ірі қала Алматы мәдени дамудың идеяларын тудырып, тенденцияларын белгілеуді жалғастыруда. Қалада елдегі жетекші театр, өнер, мұражай және кітапхана ұйымдары орналасқан және көптеген маңызды мәдени іс-шаралар өткізіледі.

ЮНЕСКО шешімімен 2017 жылы Алматы әлемнің 72 елінен 180 қаламен бірге «Музыка» аталымы бойынша «Әлемнің шығармашылық қалалары» желісіне қосылды.

Бүгінгі таңда қалада республикалық, қалалық және жеке меншіктегі 100-ден астам мәдениет ұйымдары бар, оның ішінде 19 театр, 22 мұражай, 33 кітапхана, 23 кинотеатр, 10 концерттік және демалыс ұйымдары, цирк, хайуанаттар бағы, т.б.

Алматы қаласы әкімдігінің бөлімінде 27 кітапхана, 7 мұражай, 2 театр, 1 галерея, 1 мұрағат, цирк және хайуанаттар бағы бар.

Сондай-ақ Алматы қаласының аумағында 160 тарих және мәдениет ескерткіштері, оның ішінде 32 республикалық (24 сәулет және қала құрылысы және

8 монументалды өнер) және жергілікті маңызы бар 128 ескерткіш (70 сәулет және қала құрылысы, 45 монументалды өнер және 13 археология).

Жоғарыда айтылғандармен қатар бірқатар проблемалар бар:

1. Мәдени нысандардың жетіспеушілігі. Халықтың мәдени белсенділігін арттыру және микромадени (халықтық) ортаны қалыптастыру бағдарламасы бар жаңа объектілерді (полицентрлік қағидаттарын сақтай отырып) ашу қажеттілігі туындады.
2. Қаладағы мәдени нысандардың біркелкі орналаспауы. Негізінен мәдени нысандар қаланың орталық бөлігінде шоғырланған.
3. Қолданыстағы инфрақұрылым жаңартуды қажет етеді. Бүгінгі таңда олардың 70% тозған. Цирктің, Мемлекеттік қуыршақ театрының, хайуанаттар бағының ғимараттарын күрделі жөндеу, қалалық мұрағатты кеңейту, Республика сарайының сахналық жабдықтарын ауыстыру, 6 қалалық мұражайдың қорын толықтыру және кітапхана қорын жаңарту т.б. жұмыстар атқарылуы тиіс.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

2025 жылдың соңына қарай Цирк ғимараттарын, «Алатау» дәстүрлі өнер театрын, Мемлекеттік қуыршақ театрын, тіршілікті қамтамасыз ету объектілерін, қоршауларды және хайуанаттар бағының кіреберіс фойесін күрделі жөндеуден өткізу, Алматы қаласындағы Мемлекеттік мұрағатты кеңейту, Республика сарайының сахналық жабдықтарын ауыстырылады.

2030 жылға дейін кедергісіз ортаны қамтамасыз ете отырып, барлық қалалық мәдениет нысандарын жаңғыртуды толығымен аяқтау жоспарлануда. Инклюзивтілік контекстінде

кеңістіктік шектеулерді алып тастау ғана емес, сонымен қатар мәдени бағдарламаны ұсыну форматтарын ескеру түсініледі – репертуарда және мәдени мекемелердің бағдарламасында ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін арнайы көрсетілімдер, сессиялар пайда болады.

2025 жылдың соңына дейін қаланың солтүстік-шығыс бөлігінде Алатау ауданының аумағында орналасқан «Боралдай сақ қорғандары» археологиялық паркінің базасында сақ мәдениеті орталығының құрылысы жоспарланған.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Шалғайдағы аудандарды да мәдени нысандар және қызметтермен қамтамасыз ету. 2025 жылға дейін 259 нысанды аяқтау					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	2	1	—	1	1
факт	0	1	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru>

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/441866?lang=ru>

Мемлекеттік қуыршақ театрының ғимараты үшін өндірістік ғимараттың құрылысы бойынша жұмыстар жүргізілді.

Шалғайдағы аудандарды да мәдени нысандар және қызметтермен қамтамасыз ету. Республика бойынша 2025 жылға дейін 1241 мәдениет нысанын жөндеу.					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	3	10	15	15	13
факт	0	10	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru>

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының 2023-2029 жылдарға арналған мәдени саясатының тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000250>

Халықаралық жобалар

Орталық Азиядағы апаттар қаупін азайту және төтенше жағдайларға мәдени дайындық үшін аймақтық әлеуетті күшейту

Жоба Орталық Азиядағы мәдени нысандардың төтенше жағдайларға дайындығын қолдауға бағытталған.

Жобаны Алматыдағы ЮНЕСКО кластерлік бюросы ЮНЕСКО-ның Төтенше жағдайлар жөніндегі мұрасы қоры (HEF) есебінен жүзеге асырады. Бұл қолдау қауіп-қатерлерді жоюға және Орталық Азия елдеріндегі Дүниежүзілік мұра нысандарындағы төтенше жағдайларды басқару жүйелеріне, мұражайлар мен басқа да мәдени мұра мекемелерінің төтенше жағдайларға дайындығына назар аударуға уақтылы мүмкіндік береді.

HEF – қақтығыстар мен апаттардан туындаған төтенше жағдайларда мәдени мұраны қорғауды қолдау үшін ЮНЕСКО құрған қаржылық механизм. Қордың негізгі мақсаты – табиғи немесе адами қауіп-қатер салдарынан туындаған қақтығыстар мен апаттар болған төтенше жағдайларда мәдениетті қорғауға және мәдени плюрализмді ілгерілетуге қолдау көрсету. Бұған ЮНЕСКО және оған мүше мемлекеттер тарапынан жан-жақты дайындық пен әрекет ету арқылы қол жеткізіледі.

Дереккөз:

<https://www.unesco.org/en/culture-emergencies/heritage-emergency-fund>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Таңбалы археологиялық ландшафтының петроглифтері

Таңбалы археологиялық ландшафтының петроглифтері 2004 жылдан бері ЮНЕСКО-ның Бүкіләлемдік мұра тізіміне енген Жетісудағы жартастағы өнердің ең көне және көз тартатын ескерткіштерінің бірі болып табылады. Таңбалы жолы Алматы қаласынан солтүстік-батысқа қарай 170 км жерде Аңырақай тауларында орналасқан.

Петроглифтердің көпшілігі қола дәуіріне жатады. Сақтардың «жануар» стилінде жасалған сызбалар негізінен көне петроглифтерден бөлек орналастырылған, бірақ кейбір жағдайларда оларды толықтырады. Шатқалды қоршап тұрған төбелерде және іргелес жатқан сусыз жыраларда ортағасырлық жартастағы суреттер қашалған. Орталық кешен петроглифтердің, мүмкін, құрбандық шалу орындарының тығыз шоғырлануымен

ерекшеленеді, бұл жер құрбандық шалу үшін арнайы жасалғандай көрінеді.

Қорық-мұражай қызметкерлерінің қызметі объектіні және қорғау аймағын, оның мәдени және табиғи құрамдастарын тиісті түрде қорғау мен сақтауды қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл іс-шаралар бес жыл сайын жаңартылатын Сайтты басқару жоспарына негізделген.

Қорық-мұражайдың қазіргі басымдықтары қатарында ЮНЕСКО, Норвегия және Қазақстанмен бірлескен жоба аясында әзірленген Басқару жоспарын жаңарту болып табылады. Осы жоба аясында учаскені қорғау мен сақтаудың маңызды мәселелері шешіледі.

Дереккөз:

<https://whc.unesco.org/en/list/1145>

Цифрлы ресурстар

Қазақстанның виртуалды 3D турларының картасы

«Қазақстанның виртуалды 3D турларының картасы» – ғылыми зерттеулер негізінде жасалған Қазақстанның мәдени және туристік тартымдылығының виртуалды порталы. Ол елдің тарихи-мәдени мұрасының нысандарын көзге елестетеді және Қазақстанның кез келген нүктесіне 3D саяхат жасауға мүмкіндік береді.

Дереккөз:

<https://3d-maps.kz/ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.5.

2030 жылға қарай қаза болғандардың және зардап шеккендердің санын едәуір азайту және халықтың аз қамтылған және осал топтарына ерекше назар аударып, апаттан, атап айтқанда сумен байланысты апаттардан болған әлемдік жалпы ішкі өнім шығысы түріндегі тікелей экономикалық залалды едәуір азайту

2019-2021 жылдарға арналған табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар						
	ТЖ		Зардап шеккендер		Қайтыс болғандар	
	Саны	Үлесі	Саны	Үлесі	Саны	Үлесі
Барлығы	2 117	100%	122	100%	68	100%
Өрт	2 093	98,9%	112	91,80%	57	83,8%
Жер сілкінісі	11	0,5%	—	—	—	—
Газ-ауа қоспасының жарқылы	6	0,3%	8	6,50%	1	1,4%
Су қоймаларындағы ТЖ	5	0,2%	—	—	5	7,3%
Ұшақ апаты	2	0,1%	2	1,60%	5	7,3%

Дереккөз:

Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалары

Жыл сайын қаладан 80 шақырым радиуста 200-ге дейін әлсіз жер сілкінісі болады. Бұл ретте 2-ден 4 баллға дейінгі жер сілкінісі Алматы үшін фондық режим болып саналады.

Қала үшін сейсмикалық қауіптілік деңгейін бағалау үшін Сейсмология институты еуро-стандарт негізінде сейсмикалық микроаймақтандыру картасын әзірледі, соған сәйкес қала 9-10 баллдық сейсмикалық аймақта орналасқан. Карта негізінде «Алматы қаласының аумағын сейсмикалық микроаймақтандыруды ескере отырып дамыту» Ереже кодексі әзірленіп, бекітілді.

Төтенше жағдайлар қаупін жүзеге асырудың салдарын азайту және апатты аймақтардан дер кезінде баспана алу немесе эвакуациялау мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін «Дәрмен» ұялы телефонына қосылған 9 сейсмикалық станцияны орнату арқылы «Қуатты жер сілкіністерін ерте хабарлау жүйесі» пилоттық жобасы енгізілді. Егер магнитудасы 4 немесе одан да көп жер сілкінісі қаупі болса, қолданба пайдаланушылары алдағы жер сілкінісі туралы автоматты түрде push хабарландыру алады.

Сейсмикалық төзімділік талаптарына сәйкес келмейтін объектілер мен ғимараттарды анықтау үшін 2001 жылға дейін салынған ғимараттарды қамтитын 10 мыңнан астам объектілерді паспорттау жүргізілді, оның ішінде кеңестік кезеңде салынған объектілердің 70%-ы (7 мың ғимарат) сейсмикалық күшейтуді қажет етеді. 239 (2%) мемлекеттік нысанда сейсм калық күшейту жұмыстары жүргізілді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Қалалық төтенше жағдайлар қызметінің төтенше жағдайларға дайындық деңгейін және Алматы қаласының қауіпсіздік дәрежесін арттыру үшін қала халықаралық тәжірибені негізге ала отырып, төтенше жағдайлардың алдын алу және оларға қарсы әрекет ету инфрақұрылымын дамыту, төтенше жағдайларды жою қызметтерін жабдықтауды жетілдіру бойынша іс-шараларды жүзеге асырады.

Төтенше жағдайлардағы мінез-құлық дағдылары бар адамдардың санын көбейту үшін 2024 жылға қарай құтқару қызметтерін шақыру және геолокацияны анықтау мүмкіндігімен әртүрлі жағдайлар мен төтенше жағдайлар кезіндегі әрекеттер туралы білім алуға және ақпаратты табуға көмектесетін мобильді қосымша әзірленеді. Балаларды ерте жастан қызықтыру үшін білім деңгейі әртүрлі интерактивті ойындар форматында білім беруге арналған қосымша әзірленеді.

Халықты қауіптер туралы уақтылы хабардар ету үшін «Қуатты жер сілкіністерін ерте хабарлау жүйесі» жобасы 2025 жылға қарай 28 сейсмикалық станцияны орнату және Қырғыз Республикасының ерте хабарлау жүйесімен 2027 жылға дейін интеграциялау арқылы аяқталады. (Алматы және Жамбыл облыстарындағы Шілік және Қастек сейсмогендік аймақтарының периметрі бойынша сейсмикалық стансалар санын арттыру жоспарланған). Сондай-ақ төтенше жағдайлар туралы дауыстық хабарламаларды жіберу мүмкіндігі бар интеграцияланған ескерту жүйелері енгізіледі.

Азаматтардың қауіпсіздігін арттыру және қалалық және тұрғын үй нысандарын сақтау үшін 2024 жылға қарай қала объектілері кейіннен сейсмикалық күшейту үшін сейсмикалық төзімділікке сертификатталады. 2024 жылға қарай қауіпсіз ғимараттардың құрылысын қамтамасыз ету үшін ҚазҚСҒЗИ-мен бірлесіп жер сілкінісіне төзімді құрылыстың қолданыстағы стандарттары мен қала құрылысы нормалары қайта қаралады.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Төтенше жағдайларды жою үшін инфрақұрылым деңгейі, %					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	39,2	45,8	54,2	79,2	87,5
факт	39,2	44,8	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

Төтенше жағдайлар кезіндегі өзін-өзі ұстау ережелері туралы халықтың хабардар болу деңгейі, %						
жоспар/факт	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	36,0	38,0	60,0	75,0	90,0	100,0
факт	36,0	38,0	60,0	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылы кадрларды даярлау және қайта даярлау курстарында интерактивті сабақтар мен орнында оқыту арқылы, сондай-ақ қаладағы радиостанциялар мен дыбыс зорайтқыш құрылғыларда авариялық бейнероликтер көрсету, үгіт-насихат және оқу материалдарын тарату және т.б. 1 288 267 адам оқытылды.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі аумақтық даму жоспары

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/economy/documents/details/279829?lang=ru>

Халықаралық жобалар

Апат қаупін сақтандыру құралы

(Дүниежүзілік банк)

Оңтүстік-Шығыс Еуропа мен Орталық Азиядағы апат тәуекелдерін сақтандыру жүйесінің (SEECA CRIF) даму мақсаты - Қазақстанға төтенше ауа райы оқиғаларының тәуекелдерін жабатын қолжетімді, инновациялық апаттан сақтандыру өнімдерін шығаруды қолдайтын заманауи сақтандыру нарығының инфрақұрылымын дамытуға көмектесу.

Қазақстандағы миллиондаған адамдар үшін апаттар мен ауа райы қаупінен сақтандыру өнімдеріне қолжетімділікті кеңейте отырып, SEECA CRIF сонымен қатар Жаһандық экологиялық қордың бейімделу стратегиясына сәйкес келеді. Апат қаупін дұрыс басқаруды және тәуекелдерді тасымалдауды қолдау арқылы SEECA CRIF экстремалды ауа райы оқиғаларынан жергілікті және ұлттық экономикалық шығындарды азайтады, осылайша экономикалық кері кетуді азайтады және климаттың өзгеруіне ұлттық тұрақтылықты арттыруға ықпал етеді. SEECA CRIF қызметі сонымен қатар Қазақстандағы негізгі мүдделі тараптардың қатысуын қамтамасыз ете отырып, өзекті және ортақ сипатқа ие.*

Цифрлы ресурстар

АДО-ның ахуалдық орталығы. Төтенше жағдайды бақылау

Ахуалдық орталықтың базасында АДО ақпараттық-талдау бөлімшесі қаланың әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткіштеріне тұрақты мониторинг жүргізеді. Осы мәліметтерді пайдалана отырып, қала экономикасының жекелеген бағыттарының, әлеуметтік дамуының, экология мен абаттандырудың, инфрақұрылым мен қауіпсіздіктің ағымдағы жағдайы туралы аналитикалық есептер дайындалады.

АДО Ахуалдық орталығының модульдерінің бірі төтенше жағдайлар мен жазатайым оқиғалардың саны мен сипаты, зардап шеккендер мен қаза болғандар, эвакуацияланғандар және құтқарылғандар саны туралы мәліметтерді ұсына-тын «Төтенше жағдайлар мониторингі» болып табылады.**

Дереккөздер:

* <https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P152230>

** <https://opendata.smartalmaty.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.6.

2030 жылға қарай ауа сапасына және қалалық және басқа да қалдықтарды жоюға ерекше назар аудару арқылы халықтың жан басына қайта есептегендегі қалалардың жағымсыз экологиялық әсерін азайту

Атмосфералық ауа

Индикатор 11.6.2.

Қалалар атмосферасындағы (халық санына қайта есептегендегі) ұсақ қатты бөлшектерді (мысалы, PM_{2.5} және PM₁₀ класты) сақтаудың орташа жылдық деңгейі

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «Бақылаулар жүргізілетін қалаларда атмосфералық ауадағы (мг/м³) PM_{2.5} және PM₁₀ суспензияланған бөлшектердің орташа жылдық шоғырлануы» ұлттық көрсеткіші пайдаланылады.

Бақылаулар жүргізілетін қалалардағы атмосфералық ауадағы PM _{2.5} және PM ₁₀ қалқымалы бөлшектердің орташа жылдық концентрациясы, мг/м ³							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Қалқымалы бөлшектер PM-2,5							
Алматы қаласы	—	0,02	0,009	0,015	0,03	0,03	0,036
Қалқымалы бөлшектер PM-10							
Алматы қаласы	0,06	0,05	0,3	0,03	0,05	0,04	0,047

Дереккөз:

<https://stat.gov.kz/ru/sustainable-development-goals/goal/11/>

Ауаның ластануының жоғары деңгейі қаланың басты мәселелерінің бірі және қала тұрғындарының да, қала қонақтарының да Алматының өмір сүру сапасын теріс қабылдауының негізгі факторы болып табылады.

Алматы қаласының атмосфералық ауасының ластануына экологиялық емес отынмен жұмыс істейтін ескі автокөліктердің үлкен үлесі, жылу-энергетикалық кешендер (2-ші ЖЭО, 3-ші ЖЭО), газдандырылмаған тұрғын үйлер мен Алматы қаласының саяжайлары және агломерациялар, ірі өнеркәсіптік кәсіпорындар, сондай-ақ ауаның қозғалысына кедергі келтіретін ғимараттар басты себеп болып отыр.

Ең үлкен қауіп тыныс алу жолдарына оңай енетін 10 мкм (PM₁₀) және өкпеге терең енетін 2,5 мкм (PM_{2.5}) аз шаң бөлшектерінен келеді.

Бүгінгі күні PM_{2.5} ұсақ шаңның орташа тәуліктік мөлшерінің нормасы 35 мкг/м³ аспайтын мөлшерде белгіленген.

Сонымен қатар, Алматыда бұл көрсеткіш жыл сайын өсіп келеді, соңғы үш жылда оның мөлшері 20%-ға өсіп, 36 мкг/м³ құрады.

Атмосфераға ластаушы заттардың шығарындыларының жалпы көлемі 2021 жылы шамамен 127 мың тонна болды, оның ішінде: 70 мың тонна – көліктерден; 46 мың тонна – стационарлық көздерден (оның 36 мыңы 2-ші ЖЭО); 11 мың тоннаға жуығы жеке сектордан: газдандырылған жеке тұрғын үйлерден (134 мыңнан астам үй) шыққан қалдықтар – 10,3 мың тонна, қатты отынды пайдаланатын жеке тұрғын үйлер мен саяжайлардан шыққан қалдықтар (3 241 бірлік) – 867 тонна.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

2025 жылға қарай шығарындылары аз аймақтарға қолжетімділікті шектеу үшін автокөліктерге арналған экотанбалар енгізіледі; Газдандырылған аумақтарда, оның ішінде өнеркәсіптік кәсіпорындар мен қоғамдық тамақтандыру кәсіпорындарында қатты отынды жағуға кезең-кезеңімен тыйым салу үшін Алматы қаласын абаттандыру қағидаларының нормалары қатайтылады.

Қоғамдық жолаушылар көлігін экологиялық таза көлікке көшіру үшін дизельмен және газбен жүретін 1200 көлікті электр қуатына ауысты-

рылады, бұл зиянды шығарындыларды жылына 2 мың тоннаға азайтуға мүмкіндік береді.

2030 жылға дейін жеке көліктерді пайдалануды азайту мақсатында қоғамдық жолаушылар көлігімен тасымалдау сапасы жақсарады.

2021 жылға 2-ші ЖЭО ауаға жалпы 36 мың тонна зиянды қалдық шығарды. 2024 жылға қарай көмірмен жұмыс істейтін 1 қазандық істен шығарылады, бұл шығарындыларды жылына 4,5 мың тоннаға азайтады.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Алматы қаласы ауасының сапасын жақсарту

Халықтың қоршаған ортаның өмір сүру сапасына қанағаттану деңгейі, %						
жоспар/факт	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	64,8	67,8	70,9	73,9	77,0	80,0

Өнеркәсіптік кәсіпорындардың ірі қалалардағы стационарлық көздерден атмосфераға ластанушы заттардың шығарындылары, мың тонна					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	47,6	47,6	47,6	47,6	7,8
факт	40,8	41,5	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары
ҰСБ СЖРА

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының төмен көміртекті дамыту тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/ecogeo/documents/details/199774?lang=ru>

Халықаралық жобалар

Алматы жылу электр орталығын жаңғырту (Еуропалық қайта құру және даму банкі)

Жоба ЕҚДБ Алматыдағы «Жасыл қалалар» бағдарламасының бір бөлігі болып табылады. Жобаның негізгі мақсаты – қаладағы CO₂ шығарындыларын 3 миллион тоннаға (шамамен 56%-ға қысқарту) азайту және атмосфераға қатты бөлшектер мен NO_x шығарындыларын толығымен жою. Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық Медицина университеті жүргізген зерттеулерге сәйкес Алматыдағы қоршаған ортаның ластануымен байланысты аурулардың статистикасы былай өрбиді. Алматыда ересектердің 24% және балалардың 57% созылмалы өкпе ауруларынан зардап шегеді (статистика 2013-2017 жж.), бұл орташа республикалық деңгейден айтарлықтай жоғары және ОДМ-ның салыстырмалы қалалық аудандарынан екі-үш есе жоғары.

ЕҚДБ несиесі Алматыдағы қолданыстағы 510 МВт ЖЭО-2-ні көмірден газға ауыстыруды тереңдете жаңғыртуды қаржыландырады. Жоба Алматыдағы ауа сапасына айтарлықтай тікелей әсер етеді. Жаңартылғаннан кейін электр станциясы ұлттық желіге біршама теңгерімдеу қуатын береді және жаңартылатын энергия жобаларын тезірек жеткізуді қолдайды және энергетика және жылу секторы үшін төмен көміртекті жолға сәйкес жаңартылатын жылу шешімдерін дамытуға қолдау көрсетеді.

Дереккөз:

<https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/51583.html>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Цифрлы ресурстар

Қоршаған ортаны қорғаудың бірыңғай ақпараттық жүйесі

«Қоршаған ортаны қорғаудың бірыңғай ақпараттық жүйесі» ақпараттық жүйесі (бұдан әрі - ҚОҚ-БАЖ жүйесі) өндіріс және тұтыну қалдықтарының мемлекеттік кадастрын жүзеге асырады. Тізілім географиялық ақпараттық жүйелер негізінде жұмыс істейді және қалдықтарды орналастырудың әрбір нысаны бойынша (олардың кеңістікте орналасуын көрсете отырып), (халыққа және қоршаған ортаға қауіптілігін ескере отырып), құрамдас бөлігі, сандық және сапалық көрсеткіштері, сақтаудың, көмудің және шығарудың техникалық, гидрогеологиялық және экологиялық жағдайлары, оларды пайдалану және кәдеге жарату технологиялары, сондай-ақ қалдықтардың түрлері, олардың шығу тегі мен физикалық-химиялық қасиеттері бойынша жүйеленген, кезең-кезеңмен жаңартылып отыратын бірыңғай ақпарат жиынтығы болып табылады.

ҚОҚБАЖ жүйесінің мақсаты мемлекеттік экологиялық инспекция, мемлекеттік органдар, мүдделі жеке және заңды тұлғалар үшін өндіріс және тұтыну қалдықтары туралы ақпаратты жинау және өңдеу процесін жеңілдету және жеңілдету болып табылады.

ҚОҚБАЖ Қоршаған ортаны қорғау жүйесі бағдарламасының мүмкіндіктері бір аймақтың мысалын пайдалана отырып, белгілі бір аймақтағы табиғи ресурстарды ең көп пайдаланушыларды егжей-тегжейлі көрсету мүмкіндігімен түзілетін, өңделген және жойылатын қалдықтардың көлемі туралы ақпаратты көрсетуге мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, ҚОҚ БАЖ-да қалдықтарды орналастыру объектілерінің географиялық орналасуын және өндіріс және тұтыну полигондары мен қалдықтарды орналастыру объектілері бойынша қажетті ақпаратты алу мүмкіндігімен картографиясы көзделген.

Дереккөз:
<https://oos.ecogeo.gov.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.6.1.

Қалалар бойынша бөліністегі коммуналдық-тұрмыстық қатты қалдықтардың жалпы массасынан бақыланатын объектілерде жиналатын және жойылатын коммуналдық-тұрмыстық қатты қалдықтардың үлесі

Қалдықтарды басқару

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «Халықты қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі қызметтермен қамтамасыз ету» ұлттық көрсеткіші пайдаланылады.

Халықты қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен қамтамасыз ету, %						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Қазақстан	66,4	68,6	80,0	85,1	81,4	82,0
Алматы қаласы	—	—	—	89,0	100,0	100,0

Дереккөз:

Жергілікті атқарушы органдар

Индикатор 11.6.1.1.

Қатты тұрмыстық қалдықтарды олардың түзілуіне дейін өңдеу және орналастыру үлесі

Қатты тұрмыстық қалдықтарды өңдеу мен орналастыру барысында олардың түзілу үлесі, %							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Қазақстан	1,8	2,6	9,0	11,5	14,9	18,3	21,1
Алматы қаласы	—	—	—	—	11,0	10,0	14,0

Дереккөз:

Жергілікті атқарушы органдар

Алматы қаласының қалдықтарды басқару жүйесі қажетті инфрақұрылымды құруға және халықты тұрмыстық қатты қалдықтарды (ТҚҚ) жинау қызметтерімен қамтамасыз етуге, қайталама материалдық ресурстар түрінде олардың санын барынша азайту және экономикалық айналымға барынша тарту мақсатында қалдықтарды бөлек жинауды енгізуге бағытталған.

Алматы қаласында тұрмыстық қатты қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен халықты 100% қамту қамтамасыз етілген.

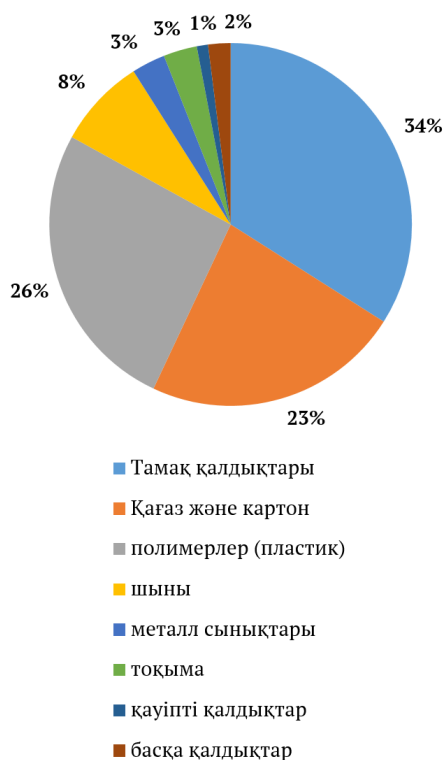
Қайта өңдеуге болатын қалдықтардың үлесі (пластик, шыны, металл, қағаз) жалпы көлемнің орта есеппен 57% тең (2020 жылғы талдау). Зерттеуге сәйкес, 2022 жылы қатты қалдықтардың морфологиялық құрамы аздап өзгерді: көлемдегі ең үлкен үлес тамақ қалдықтарына (39,77%), пластик қалдықтарына (10,53%), қағаз қалдықтарына (орау қалдықтарын қоса алғанда, 8,99%) тиесілі. Пластмассаның үлес салмағы 23%-дан 10,5%-ға, қағаздың меншікті салмағы 23%-дан 8,99%-ға, ал шыны 8%-дан 6,02%-ға дейін төмендеді. Бұл тұрғындардың біраз бөлігі қатты тұрмыстық қалдықтарды сұрыптай бастағанын аңғартады. Бұл ретте тамақ қалдықтарының үлес салмағының 34%-дан 39,7%-ға және металдар – 3%-дан 7,27%-ға дейін артуы байқалады.

Дереккөз:

*<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru>

Сурет 18.

ТҚҚ морфологиялық құрамы*

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Қалдықтарды жинау және тасымалдау тиімділігін арттыру үшін 2025 жылға қарай қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау және арнайы техниканың қозғалысы кестесін қадағалауға мүмкіндік беретін GPS жүйесімен жабдықталған барлық қалдықты жинау ұйымдарының арнайы техникасы үшін диспетчерлік жүйе енгізіледі Тұрғындар онлайн режимде ақпараттық жүйеге қол жеткізе алады.

Ірі дүкендер желісінде жеке инвестиция есебінен (100 млн теңге) 2025 жылдың соңына қарай суындардың қаптамасы мен шыны бөтелкелер мен

банкаларды жинауға арналған контейнерлерді қабылдайтын «фандоматтар» орнатылады.

Сондай-ақ, жеке инвестициялар есебінен есебінен қайталама шикізатты жинау нүктелерінің желісі - жыл сайын 500 бірлікке дейін (2025 жылдың соңына қарай – 1 500 бірлік, қайта өңдеу пункттері – 2025 жылы 100 бірлікке дейін, 2030 жылдың соңына қарай 120 бірлікке дейін) кеңейтіледі; 2023-2025 жылдар ішінде кемінде 10 қайта өңделетін материалдарды кешенді қабылдау пункттері (экостанциялар) орнатылады. Сметалық шығыстар: 2025 жылға дейін 200 млн теңге; 2030 жылға дейін 20 млн теңге.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу және орналастыру үлесі (түзу көлемінен), %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	9,60	13,00	22,50	24,50	27,10	33,00
факт	9,96	9,60	15,00	18,00	—	—	—

Дереккөз:
Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары
Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылы 451 мың тонна қатты тұрмыстық қалдықтар шығарылды, оның 81 мың тоннасы (18%) өңделген.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

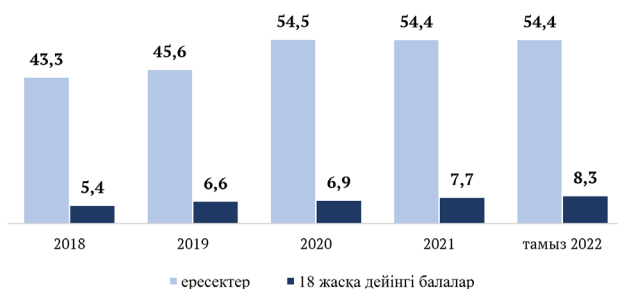
11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Тапсырма 11.7.

2030 жылға қарай қауіпсіз, қолжетімді және инклюзивті жасыл кеңістіктерге және қоғамдық кеңістіктерге, әсіресе әйелдер мен балаларға, қарт адамдар мен мүгедектерге жалпы қолжетімділікті қамтамасыз ету

Сурет 19.

Алматы қаласындағы мүгедектігі бар адамдардың саны

Дереккөз:

Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар

Бүгінгі таңда, жалпы халқы 2 млн астам адам тұратын Алматыда 54,6 мың мүгедек (2022 жылғы 27 тамыздағы жағдай бойынша) бар, оның ішінде 18,3 мың адамның жүріп-тұруы қиын, олар үшін кедергісіз орта аса маңызды. Мүмкіндігі шектеулі жандардан басқа қала тұрғындарының едәуір бөлігі: қарттар, уақытша мүгедектер, арбалары бар жаяу жүргіншілер, балалар қол жетімді ортаны қажет етеді.

Қаланың әрбір нүктесінде инклюзивті ортаны қалыптастыру Алматының стратегиялық мақсаты болып табылады.

Инклюзивті немесе кедергісіз кеңістік - бұл қаланың барлық тұрғындары, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін ең аз қорғалған адамдар үшін қолайлы және қолжетімді орта. Қалада емін-еркін жүріп, оның инфрақұрылымын пайдалана алмайды, яғни белсенді өмір салтын жүргізе алмайды. Қалалық орта мобильділігі шектеулі адамдар үшін қолайсыз. Бұл мүгедектер ғана емес, сонымен қатар арбасы бар аналар мен қарт адамдар болуы мүмкін. Олар үшін басқа азаматтар үшін қиындық тудырмайтын нәрсе алынбайтын тосқауылға айналуы мүмкін: олар ғимаратта қауіпсіз еңісі бар пандус немесе лифт, жол қиылысындағы бордюр, биік еденді автобус, көліктің болмауы, навигациялық құралдар.

Қолжетімді инфрақұрылым – мүгедектердің қоғам өміріне және қала экономикасына белсенді қатысуының негізгі шарты.

Алматы қаласында 75 мыңнан астам инфрақұрылымдық нысандар бар, бірақ 5% ғана қозғалыс мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін бейімделу туралы деректерге ие.

Қалалық инфрақұрылым объектілерінің жай-күйі туралы ақпараттың негізгі көзі Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің (ЕӘҚМ) «Интерактивті қолжетімділік картасы» (*inva.gov.kz*) болып табылады. Қамтылған нысандардың ішінде: 22,3% білім беру нысандары, 20,9% денсаулық сақтау нысандары, 2,7% мемлекеттік мекемелер (әкімдіктер, департаменттер, азаматтарға арналған үкімет және т.б.), 0,8% мәдениет нысандары, 0,4% – спорт нысандары, 0,1% – жолаушылар тасымалы объектілері, 52,8% – басқалар (дүкендер, сауда орталықтары, салондар, моншалар, техникалық қызмет көрсету станциялары және т.б.). Дегенмен, деректері бар 4083 нысанның 415-і ғана (10%) толық бейімделген.

Алматы қаласында жалпы ауданы 631,2 га (12 саябақ, 124 саябақ, 21 бульвар, 10 жағалау, 13 жасыл аймақ, 31 жаяу жүргіншілер аймағы) 211 саябақ аймағы бар, сонымен қатар 4 қорғалатын аумақтар бар. Алаңдар мен бульварлар сияқты шағын қоғамдық орындар қала орталығында шоғырланған, ал шағын аудандар мен жеке тұрғын үй құрылысы аумақтарында мүлдем дерлік жоқ.

Қолданыстағы жасыл аймақтар мен су объектілерін жаңа саябақтар мен скверлермен, суару арналары және су қоймаларымен байланыстыратын «экологиялық» каркасты құру үшін жаңа қоғамдық кеңістіктерді ұйымдастыру бойынша жұмыстар жүргізілуде.

«Шығыс қақпасы», «Солтүстік» және «Батыс» полиорталықтарында жасыл аумақтар құру, сондай-ақ, жақын жердегі қолжетімділікті қамтамасыз ету мақсатында Медеу ауданында жаңа гүлзар салу сияқты жаңа абаттандырылған жасыл аймақтардың ЖСҚ әзірленді. Алатау (1 га); Бостандық ауданында – «Сұңқар» трамплинінің жанындағы жаңа саябақ (57 га); Алатау ауданында 5 жаңа жасыл аймақ: Момышұлы көшесінің батысындағы желілік саябақ, Мөңке бидің оңтүстігі (90 га) (жеке инвестициялар есебінен), УАК солтүстігіндегі Жаңа Саин көшесінің батысындағы саябақ (Сосновый бор) (63 га), Зерделі саябақ (41 га), Боралдай өзенінің бойы (24 га), Өжет шағын аудандағы тоған жағасы (16 га); Наурызбай ауданында - Қарғалы өзенінің жағалауы (4,6 га).

Түрксіб ауданындағы Баум тоғайында (137,8 га) жасыл қорды сауықтыру және инфрақұрылымды қайта құру бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Су қоймасының және Сайран көлінің жағалық жасыл аймағының (42 га) жағдайын жақсарту үшін тазарту және абаттандыру бойынша қажетті құжаттарды дайындау жұмыстары жүргізіліп жатыр.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

11 Мақсат: Тұрақты қалалар мен елді мекендер

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

2023 жылдың соңына қарай инфрақұрылым нысандарының қолжетімділігінің қалалық бағдарламасы бекітіледі. Бағдарламаның негізгі екіні қозғалыс мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін қолайлы қоршаған ортаны құруда сапалы серпіліс жасалатын алғашқы үш жылда (2025 жылға дейін) болады.

2025 жылға дейін халыққа қызмет көрсету орталықтары, денсаулық сақтау нысандары, білім беру, спорт және басқа да мекемелер, сондай-ақ бұрын қолжетімділік картасына енгізілген нысандар сияқты жиі баратын нысандар бейімделеді.

Осылайша, 2025 жылға қарай қалалық әлеуметтік нысандардың 30% бейімделеді (2022 ж. – 15%, 2023 ж. – 20%, 2024 ж. – 25%, 2025 ж. – 30%).

2030 жылға дейін аттестаттау іс-шараларды, оның ішінде спектакльдерді, телебағдарламаларды және т.б. коды және сурдоаудармасының болуын қамтамасыз ету қажеттілігін ескере отырып, театрларды, мұражайларды, кітапханаларды және басқа да мәдени объектілерді бейімдеу арқылы жүзеге асырылады. 2030 жылға қарай қала нысандарының 75%-ы икемделеді.

Орталық Азияның Еуразиясы, «Таңдау» қоры және «Ерекше таңдау» қорларының бастамасымен «Қолжетімді Қазақстан» жобасы әзірленді.

Дереккөз:
<https://doskaz.kz/>

Веб-сайтта қоғамдық нысандардың қолжетімділігі туралы ақпарат енгізілген карта бар. Бұл ретте кез келген қолданушы пайдалы ақпаратпен бөлісе алады. Қазіргі уақытта Алматы қаласында орналасқан тізімдегі 3320 жылжымайтын мүліктің тек 348 бірлігі (10,5%) қолжетімді.

Цифрлы ресурстар

АДО ахуалдық орталығы

Бұл ресурста жасыл қорды түгендеу нәтижелері, мәдениет нысандарының, клубтар мен секциялардың, білім беру нысандарының бар-жоғы туралы қаланың бірыңғай ақпараттық жүйесі, барлық елді мекендердің картасы, сондай-ақ жөндеу-құрылыс жұмыстары, басқа да қалада атқарылған жұмыстар туралы өзекті ақпарат ұсынылған.

Портал азаматтардың барлық санаттары үшін мемлекеттік нысандардың қолжетімділігін жылдам анықтауға мүмкіндік береді.

Дереккөз:
<https://opendata.smartalmaty.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

МАҚСАТ 8. ЛАЙЫҚТЫ ЖҰМЫС ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ						
8 ЛАЙЫҚТЫ ЖҰМЫС ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ 	Жаһандық көрсеткіш	Ұлттық	Халықаралық жобалар	Ұлттық стратегиялар	Муниципалдық жобалар	Цифрлы ресурстар
	Жаһандық көрсеткіш	Ұлттық	Халықаралық жобалар	Ұлттық стратегиялар	Муниципалдық жобалар	Цифрлы ресурстар
8.1. Халықтың жан басына шаққандағы экономикалық өсімді сақтау	+	-	+	+	+	-
8.2. Өртараптандыру арқылы экономикада өнімділіктің жоғарылауына қол жеткізу	+	-	-	-	-	+
8.3. Өндірісті, инновацияны және ШОБ-ты дамытуға бағытталған саясатты алға жылжыту	-	+	-	-	-	-
8.4. Жаһандық ресурстардың тиімділігін арттыру	-	-	-	-	-	-
8.5. Толық және өнімді жұмыспен қамтуды және барлығына лайықты еңбекті қамтамасыз ету	-	+	-	-	-	-
8.6. Жұмыс істемейтін, оқымайтын немесе кәсіби дағдыларды игермейтін жастардың үлесін азайту	+	-	+	+	+	+
8.7. Мәжбүрлі еңбекті жою және заманауи құлдық пен адам саудасын тоқтату	-	-	-	-	-	-
8.8. Еңбек құқықтарын қорғау және сенімді әрі қауіпсіз жұмыс жағдайларын ынталандыру	-	-	-	+	-	-
8.9. Орнықты туризмді көтермелеу стратегияларын әзірлеуді және жүзеге асыруды қамтамасыз ету	-	+	+	+	-	+
8.10. Банктік, сақтандыру және қаржылық қызметтерге қолжетімділікті көтермелеу және кеңейту	-	-	-	+	-	+
8.a. «Саудаға көмек» бастамасының аясында көрсетілетін қолдау көрсетуді ұлғайту	-	-	-	-	-	-
8.b. Жастарды жұмыспен қамту ғаламдық стратегиясын даярлау және қолданысқа енгізу	-	-	-	-	-	-

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

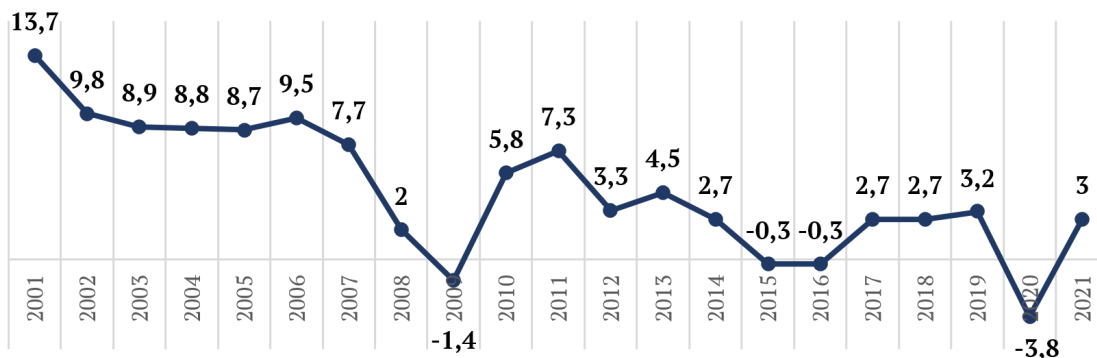
8-ші мақсатты ұлттық деңгейде жүзеге асыру

Қазақстанның 2022 жылға арналған ерікті ұлттық шолуында атап өтілгендей, «COVID-19 пандемиясының салдары 2008 және 2015 жылдардағы дағдарыстарға қарағанда экономика үшін ауырлау болды. Дүниежүзілік банк сарапшылары 2020 жылды Қазақстан экономикасы үшін соңғы екі

онжылдықтағы ең қиын жыл деп атады. Республикадағы төтенше жағдай кезінде елдің жалпы ішкі өнімі 2,5%-ға қысқарды. Жұмыспен қамтылған адамға шаққандағы нақты ЖІӨ-нің жылдық өсу қарқыны 2019 жылмен салыстырғанда 2020 жылы 2,5%-ға төмен болды».

Сурет 20.

Қазақстандағы жан басына шаққандағы ЖІӨ өсімінің жылдық қарқыны, %

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Covid-19 індетінің кері әсерімен ерекшеленетін экономикалық қиын 2020 жылы әдетте 1 қыркүйекте бизнес маусымын ашатын Қазақстан халқына дәстүрлі Жолдауында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев мемлекеттік басқарудың жаңа моделі жөнінде ұсыныс жасады. Атап айтқанда, «Мемлекеттік жоспарлау жүйесі жеке сектор мен қоғамды барлық кезеңдерде: жоспарлауда, орындауда, бағалауда толық серіктес ретінде тарта отырып, барлық адам ресурстарын жұмылдыруды қамтамасыз етеді» деп ұсынылды.*

2021 жылғы ақпанда Үкімет Қазақстанның 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарын ұсынды, онда коронакризис салдарын нивелирлеуге және неғұрлым орнықты және инклюзивті экономика үшін экономикалық өсуді жеделдету факторларын дамытуға бағытталған орта мерзімді кезеңдегі елдің жаңа экономикалық бағытының негізгі параметрлерін тұжырымдады.**

Қазақстанның Ұлттық жоспарын іске асырудың негізгі принциптері:

- Ел дамуының жаңа моделі азаматты мемлекеттің басты мүддесі ретінде қарастырып отыр.
- Қазіргі «Жаңа шындықты» ескере отырып, еліміздің 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарының мәні жүйелі реформалар топтамасын қайта бастау және оларды 2025

жылға дейін жүзеге асыру, мемлекеттің саяси рөлін қайта қарауға ұштасып жатыр.

Жаңа даму моделін қалыптастыру 7 негізгі қағидатқа негізделген:

1. жеңілдіктер мен жауапкершіліктерді әділ бөлу
2. жеке кәсіпкерліктің жетекші рөлі
3. адал бәсекелестік, кәсіпкерлердің жаңа ұрпағы үшін нарықтарды ашу
4. өнімділіктің өсуі, экономиканың күрделілігі мен технологиясының артуы
5. адами капиталды дамыту, білім берудің жаңа түріне инвестициялау
6. экономиканы «жасылдандыру», қоршаған ортаны қорғау
7. мемлекеттің негізделген шешімдер қабылдауы және олар үшін қоғам алдындағы жауапкершілігі

Еліміздің 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарының мақсаты оны барлық мүдделі тараптарды, соның ішінде халықты тарта отырып, бірлесіп жүзеге асыруды көздейді.

Дереккөздер:

*<https://adilet.zan.kz/rus/docs/K2000002020>

** <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2100000521>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Дамудың жаңа моделін қалыптастырудың 2,5 жылы ішінде белгілі бір саланың немесе саланың адамға бағытталған және инклюзивті экономикаға қарай егжей-тегжейлі трансформациясын білдіретін тұжырымдамалар мен даму бағдарламаларының пулы әзірленді.

Олардың ішінде «Халық табысын арттырудың 2029 жылға дейінгі бағдарламасы» Кешенді жоспарын ерекше атап өтуге болады (*Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 14 сәуірдегі № 218 қаулысы*).*

Бағдарлама келесі мәселелерді анықтайды:

- 2022 жылдың 3-тоқсанындағы жағдай бойынша табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен (*кедейшілік деңгейі*) төмен халықтың үлесі 5,3%.
- ЖІӨ құрылымында жұмысшылардың өтемақы үлесі төмен – 2022 жылғы қаңтар-қыркүйек үшін 30,1% (*салыстыру үшін: Ресейде 39,8%; АҚШ-та 53%; ЕО елдерінде 47,0%*).

Бұл жалақының теңгерімсіздігімен байланысты проблемалардың жасырын жұмыссыздықтың болуымен және соның салдарынан жұмыс істейтін кедейлердің өсуімен байланысты (*Қазақстан – 32,7%, Әзірбайжан – 39,7%, Ресей – 30,7%, Грекия – 13,4%*).

- Халықтың табысы бойынша қалыптасқан жағдайдың теріс даму үрдісі бар. Атаулы ақшалай табыстардың тұрақты оң динамикасына қарамастан (*2010 жылғы 39,2 мың теңгеден 2022 жылдың үшінші тоқсанында 152,5 мың теңгеге дейін*) халықтың нақты ақшалай табысының өсу қарқыны төмендеп жатыр (*2019 жылы 6,4%, 2020 жылы 4,3%, 2021 жылы 4,1%, 2022 жылдың қаңтар-қыркүйегінде 3,5%*).
- Теңсіздіктің өсуі. Теңсіздіктің өсуі және орташа жалақы арасындағы алшақтықтың ұлғаюы байқалады, бұл 1,5 есе (*ЭБДҰ елдерінде алшақтық 1,13*).
- Өнімсіз жұмыспен қамту үлесі жоғары. Бүгінгі таңда жұмыспен қамтылған халықтың едәуір бөлігі (*4,9 млн адам*) өнімділігі төмен жұмыстармен айналысады және табысы төмен. Бұл ретте 3 миллион жұмысшы еңбекақысы төмен, өнімділігі төмен салаларда жұмыс істейді.

- Өзін-өзі жұмыспен қамтығандар арасындағы кедейлік. Сондай-ақ азаматтардың едәуір бөлігі өзін-өзі жұмыспен қамтудан жеткілікті табыс ала алмайды. 2022 жылдың үшінші тоқсанында Қазақстанда 2,1 млн астам өзін-өзі жұмыспен қамтығандар бар, олардың 49,5% айына 100 мың теңгеден төмен жалақы алады, 3,4% күнкөріс деңгейінен төмен табыс алады.

Жоғарыда аталған мәселелерді еңсеру үшін Үкімет министрліктер мен әкімдіктер арасындағы жауапкершілік бағыттары нақты белгіленген халықтың кірісін жүйелі түрде арттыру бойынша Кешенді іс-шаралар жоспарын әзірледі.

Кешенді жоспар келесі бағыттар бойынша іс-шараларды қамтиды:

- 1) өңірлік жұмыспен қамту карталары шеңберінде экономиканың нақты секторында жұмыс орындарын құру
- 2) «Ауыл аманаты» жобасын іске асыру шеңберінде ауыл халқының табысын арттыру
- 3) табыс деңгейін арттыруды қамтамасыз ету жөніндегі жүйелі шаралар және мемлекеттік қолдау шаралары
- 4) бюджет қаражаты есебінен жалақыны арттыру жөніндегі міндеттемелер
- 5) халықты мемлекеттік әлеуметтік қолдау

Кешенді жоспарды жүзеге асыру нәтижесінде 2029 жылға қарай 3,3 млн астам адам жұмыспен қамтылады, оның ішінде 2,3 млн жастар, жалақының жалпы ішкі өнімдегі үлесі 41,1% (*30,1%-дан*) өседі, кедейшілік деңгейі 5%-ға (*5,3%-дан*), жұмыссыздық 4,6%-ға (*4,9%-дан*) төмендейді деген болжам бар.

Дереккөз:

*<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000218>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Бұл шаралар үкіметтің есептеулері бойынша келесі KPI көрсеткіштеріне қол жеткізуге мүмкіндік беруі керек:

	факт	баға	жоспар								Жауапты
	2021	2022	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
Халықтың кірістерін арттыру бойынша KPI, %											
ЖІӨ-дегі жалақының үлесі	33,1	30,1	32,6	34,5	36,4	38,5	39,3	40,0	40,6	41,1	ҚР Үкіметі
Жалпы табыстағы еңбек қызметінен түскен табыстың үлесі:	70,1	73,5	73,1	76,2	79,1	82,0	83,6	85,0	86,0	86,7	ҚР Үкіметі
Алматы қаласы	68,0	70,6	74,2	75,3	77,5	78,8	80,4	81,7	82,6	83,3	Алматы қаласы әкімдігі
Жұмыспен қамту бойынша KPI, мың адам.											
Жұмыспен қамтылғандар саны	968,8	981,5	—	450	450	480	480	480	480	480	ҚР Үкіметі
Оның ішінде жастар	—	—	—	200	240	280	325	415	420	420	ҚР Үкіметі
Кедейлікті төмендету бойынша KPI, %											
Табысы күнкөріс деңгейінен төмен халықтың үлесі	5,2	5,3	5,4	5,5	5,4	5,3	5,2	5	5	5	ҚР Үкіметі
Алматы қаласы	5,2	4,5	4,8	5,1	5	4,9	4,8	4,6	4,6	4,6	Алматы қаласы әкімдігі
Жұмыссыздық деңгейі	4,9	4,9	5	4,9	4,8	4,7	4,7	4,7	4,6	4,6	ҚР Үкіметі
Алматы қаласы	5,2	5	5,3	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,8	4,8	Алматы қаласы әкімдігі

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Жергілікті деңгейде 8-ші мақсатты жүзеге асыру

Алматыда тұрақты экономикалық негізгі сын-тегеуріндер

Қала экономикасы негізінен қызмет көрсетуге негізделген. 2022 жылдың қорытындысы бойынша ЖӨӨ құрылымында қызмет көрсету және сауда секторының үлесі 83,3%. Қала экономикасына ең көп үлес қосып отырған көтерме және бөлшек сауда секторы (2022 жылға – ЖӨӨ-нің 33,5%-ы). Қызмет көрсету саласы мен өндіріс саласын теңестіру қажет. Егер 2022 жылы көтерме және бөлшек сауда көлемі шамамен 17,6 трлн теңге болса, өнеркәсіп көлемі бұл көрсеткіштен 9,8 есе аз шығып, – 1,8 трлн теңге болды.

Алматы заңды түрде шағын және орта бизнестің қаласы деп дұрыс атайды. 2022 жылдың қорытындысы бойынша мегаполисте 292,7 мың шағын және орта бизнес субъектілері жұмыс істеді, оларда 845,1 мың адам немесе қаладағы жалпы жұмысшылардың 84,7% еңбек етеді ШОБ субъектілерінің қала экономикасындағы жалпы қосылған құнының үлесі 53,5%. Бұл бір жағынан қала тұрғындарының іскерлік белсенділігінің белгісі болса, екінші жағынан ШОБ секторы өзгерістер мен дағдарыстарға сезімтал.

Қалалық еңбек нарығының да өзіндік ерекшеліктері бар. Алматыда жұмыс істейтін әрбір оныншы адам өзін-өзі жұмыспен қамтығандар. Еліміздегі әр-бір алтыншы жұмыссыз жас Алматы қаласында тұрады (12,6 мың адам). 2022 жылы Алматыда еңбек өнімділігі бір қызметкерге 16,8 млн теңгеге тең болды, бұл 2021 жылмен салыстырғанда 22,3%-ға көп.

Қала тұрғындарының жоғарыда аталған өмір сүру деңгейіне қарамастан, халықтың нақты табыстарының өсуі мардымсыз. Мысалы, 2019 жылдан бері өсім небәрі 7,9%-ға көтерілді. Бұл ретте жоғары инфляция 2021 жылдың желтоқсан айына қарай байқалады (жылдық көрсеткіште 14,8%). Көлеңкелі экономиканың айтарлықтай үлесі бар – бұл қаланың жалпы ішкі өнімінің 21,8%-ын (елдің ЖІӨ-нің 4,03%) құрайды.

Жалпы аймақтық өнім						
	2017*	2018*	2019*	2020*	2021	2022
Жалпы аймақтық өнім (ЖАӨ), трлн теңге	11,89	12,13	13,55	13,46	15,00	19,1
ЖАӨ, млрд АҚШ доллары, ресми бағам бойынша	36,5	35,2	35,4	32,6	35,2	41,4
Физикалық көлем индексі, өткен жылғы пайызбен	102,8	103	104,5	95,3	111,4	105,1
Жан басына шаққандағы ЖАӨ, млн теңге	6,69	6,64	7,18	6,91	7,50	8,94
Жан басына шаққандағы ЖАӨ, мың АҚШ доллары, ресми бағам бойынша	20,1	19,3	18,8	16,7	17,6	19,4
Доллардың бағамы, 1 АҚШ долларына теңге	326	344,71	382,75	412,95	426,03	460,48

*Есептер Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 8 тамызда № 19215 болып тіркелген Бақыланбайтын экономиканы бағалаудың жаңа әдістемесіне сәйкес жүргізілді.

Дереккөз: ҰСБ СЖРА РК, НБ РК

Экономиканың тұрақты дамуы үшін қала жоғары технологиялық және «таза» өндірістер мен креативті индустрияларды дамыту арқылы неғұрлым қолайлы бизнес-ортаны құруға және еңбек өнімділігін арттыруға ұмтылатын болады. Туристік әлеуетті ашу Алматыны Орталық Азия аймағындағы ең танымал орындардың біріне айналдыруға

көмектеседі. Қала экономикасын әртараптандыру, инвестицияларды тарту және тауарлар мен қызметтер экспортының өсуі халықтың кірістерін 2 есеге 360 мың теңгеге дейін өсіруге ықпал етеді және жан басына шаққандағы ЖӨӨ «орташа кіріс деңгейінен» шығып, 2030 жылға қарай 30 мың АҚШ долларына дейін көтерілуге мүмкіндік береді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Тапсырма 8.1.

Халықтың жан басына шаққандағы экономикалық өсімді ұлттық жағдайларға сәйкес және атап айтқанда, ең аз дамыған елдерде жалпы ішкі өнімнің өсімін жылына кем дегенде 7 пайыз деңгейінде қолдау

Индикатор 8.1.1.

Халықтың жан басына шаққандағы нақты ЖІӨ-нің жыл сайынғы өсу қарқыны

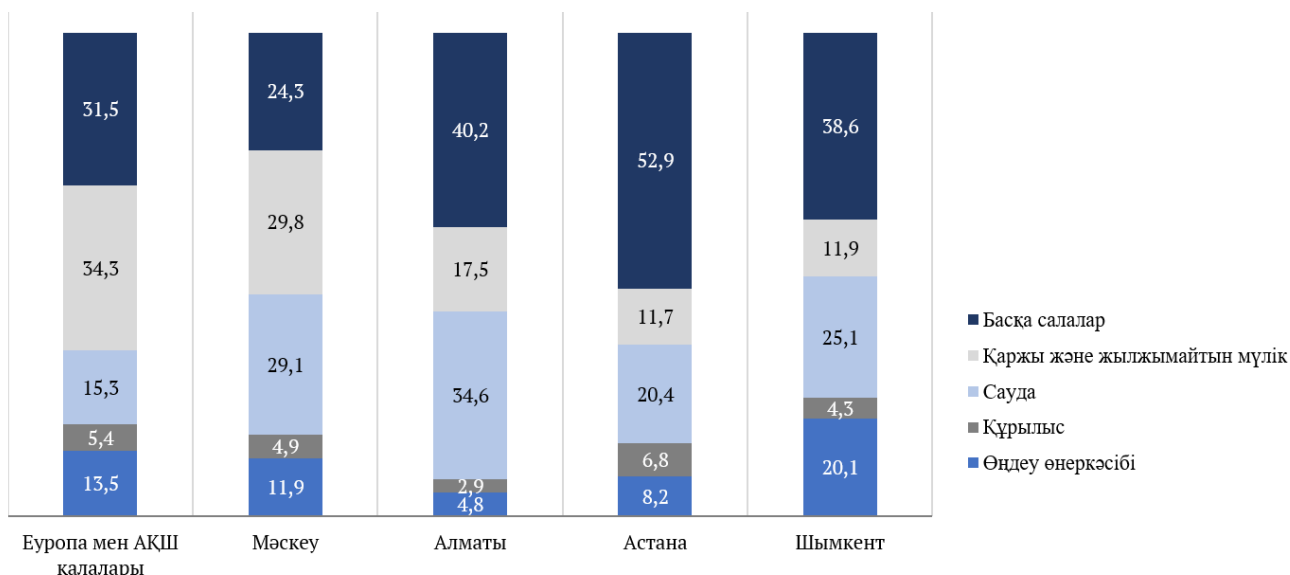
Жан басына шаққандағы ЖІӨ, АҚШ долларымен, ресми бағам бойынша						
	2017*	2018*	2019*	2020*	2021	2022
Қазақстан	9 247,6	9 812,5	9 812,5	9 121,7	10 369,9	11 476,6
Алматы	20 534,4	19 250,7	18 769,2	16 740,5	17 594,5	19 513,6

*Есептер Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 8 тамызда № 19215 нөмірімен тіркелген Бақыланбайтын экономиканы бағалаудың жаңа әдістемесіне сәйкес жүргізілді

2021 жылдың қорытындысы бойынша қала экономикасының құрылымында 34,6% үлеспен сауда, қаржы және сақтандыру қызметі (9%) және жылжымайтын мүлікпен операциялар (8,5%) басым, ал өңдеу өнеркәсібі ЖІӨ-нің тек 4,8% құрайды. Қала экономикасының 50%-дан астамын үш сала құрайды, бұл әртараптандырудың төмен деңгейін көрсетеді. Еуропа мен АҚШ-тың ірі қалаларының экономикасының құрылымында сауда орта есеппен небәрі 15,3%, ал өңдеу өнеркәсібі - 13,5%, атап айтқанда машина жасау - 3%, тамақ өнеркәсібі - 2% құрайды.

Сурет 21.

Алматы қаласы мен әлемнің басқа қалаларының ЖӨӨ құрылымын салыстыру

Дереккөз:

Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар

Алматы бүгінде «орташа табыстың тұзағында» - экономика белгілі бір кіріс деңгейіне жеткеннен кейін өсуді тоқтатқан жағдайда. Осыған байланысты, ESG (Экологиялық, әлеуметтік, корпоративтік басқару) қағидаттарын ескере отырып, Алматы қаласының сапалы әртараптандыру және тұрақты экономикалық өсуін қамтамасыз ету мақсатында өңдеу өнеркәсібі, туризм, IT және шығармашылық салалар сияқты экспорттық әлеуеті бар экономиканың басым секторларында еңбек өнімділігі жоғары жұмыс орындарын құруға баса назар аударылады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Шығармашылық салаларды дамыту

Біріккен Ұлттар Ұйымының қазіргі көзқарастарына сәйкес шығармашылық салаларға: дизайн, өнер, сән, кино, музыка, медиа архитектура, IT, білім беру және басқа салалар жатады.

«Креативті индустриялар» – зияткерлік меншікті құру арқылы құндылық жасау мүмкіндігі бар жеке шығармашылыққа, шеберлікке және дарындылыққа негізделген экономикалық қызмет.

Алматының бүкіл Орталық Азия аймағы үшін креативті экономика орталығы және IT хабқа айналуына барлық мүмкіндік бар.

2022 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша қаладағы 20,4 мың кәсіпорын шығармашылық салалардың белсенді субъектісі болып табылады. 2017 жылдан бастап ақпараттық жүйелерді жобалау, бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу, веб-порталдар, музыка, киноиндустрия, жарнама, маркетинг, білім және мәдениет саласындағы қызмет салаларында ең үлкен өсім байқалды. Алматыдағы 932 креативті кәсіпкер арасында жүргізілген сауалнама қалада шығармашылық саланың тиімді дамуына кедергі келтіретін бірқатар мәселелердің бар екенін көрсетті.

1. Дамыған инфрақұрылымның болмауы. 85%-на жұмыс істеу үшін үй-жай қажет. Қашықтан жұмыс істеу мүмкіндіктерінің артуына қарамастан, бірлескен орналасу синергиясы креативті кәсіпкерлер үшін маңызды.
2. Кәсіпкерлікті жүргізудегі құзыреттілік деңгейінің төмендігі. 56% шығармашылық кәсіпкерлікке, атап айтқанда, бизнес-жоспар құруға және бизнесті дамыту стратегиясын анықтауға, бухгалтерлік және салықтық есепті жүргізуге оқытуды қажет етеді.

Шығармашылық индустрияларды дамытудың инфрақұрылымын қалыптастыру негізгі шешім болып табылады.

Шығармашылық салалар өкілдері өздерінің шығармашылық өнімдері мен қызметтерін жасай алатын, идеялармен алмаса алатын және өз өнерлерін көрсете алатын, сондай-ақ өз қызметінің нәтижелерін көрсете алатын өнер орталықтары, концерттік алаңдар және көпсалалы мәдени орталықтар форматында шығармашылық кеңістіктер құру жоспарлануда.

Шығармашылық кеңістіктерден басқа, Алматының басқа аудандарына да кеңейту жоспарланған «Alatau Creative HUB» шығармашылық хабын іске асырудың табысты тәжірибесі бар. Осылайша,

2025 жылдың соңына қарай 3 шығармашылық хаб ашылады, кейіннен оларды 2030 жылға қарай 7 шығармашылық хабқа дейін кеңейтеді. Әрбір хабта кешенді тұжырымдама әзірленеді: коворкинг пен ойын алаңы, балаларға арналған тегін шығармашылық клубтар, шеберлік сабақтары мен тұсауке-серлер алаңы, заманауи дәрісханасы бар медиатека.

2025 жылдың соңына қарай бұрынғы трамвай депосының базасында «ерo Art and Science Center» шығармашылық кластері бойынша жұмыстар аяқталады. Шығармашылық салаларда бизнесті жүргізуге кететін шығындарды азайтуға бағытталған инфрақұрылымдық объектілердің (*конференц-залдар мен заманауи лекциялар залдары*) теңгерімді жиынтығынан қалыптасатын, инфрақұрылым және әлеуметтік-тұрмыстық объектілер (*пәтерлер мен қонақүйлер*), оның ішінде кеңсе және зертханалық жұмыстарды қоса алғанда, жұмыс пен демалыс үшін қолайлы жағдай жасалады. «ерo Art and Science Center» шығармашылық индустриялар мен IT, экологиялық және әлеуметтік бастамалардың, заманауи өнер мен инновациялық технологиялар бизнесінің синергетикасының орталығына айналады, сондай-ақ мамандандырылған көрме алаңы ұйымдастырылады.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Шығармашылық индустриялардың қалыптасқан экожүйесі әлеуметтік және шығармашылық кәсіпкерліктің тәжірибесі мен білімінің салалық ынтымақтастығымен біріктіріліп, орта және ұзақ мерзімді перспективада қаланың креативті индустриясының дамуына серпін береді.

Сонымен қатар, азаматтардың өзін-өзі шығармашылықпен жүзеге асыруы үшін қолайлы жағдайлар жасалып, креативті индустрияны дамытудың жаңа жобаларын ынталандырудың тиімді шаралары әзірленеді. Алдағы жылдары инфрақұрылым 3 шығармашылық хаб, IT хаб және 2 халықаралық деңгейдегі бейне және дыбыс жазу студиясы, қалалық венчурлық қор түрінде құрылады.

Сапалы креативті экожүйені құру және венчурлық қордан инвестициялау арқылы 2030 жылға қарай 5 бизнес-инкубаторлар мен акселераторлар, 1 уникорн стартаптары және әрқайсысының капиталдандыруы 100 млн долларға дейін жететін 5 стартап құрылады және дамиды.

2030 жылға қарай креативті индустриялар мен IT секторларын кешенді дамыту Алматы қаласының ЖӨӨ-нің 5%-ға, креативті салалардың үлесін 500 млн АҚШ долларына жеткізіп, креативті индустрия қызметтерінің экспортын ұлғайта отырып, саланы экономикалық маңызды салаға айналдыруға мүмкіндік береді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Күтілетін нәтижелер

ЖҰӨ-дегі шығармашылық салалардың ЖҚҚ үлесі, %					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	1,6	1,9	2,1	2,4	2,7
факт	1,6	—	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Ұлттық стратегия

Креативті индустрияны дамытудың 2021 - 2025 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000860#z110>

Халықаралық жобалар

Tumar Venture Fund

Ерте кезеңдегі технологиялық стартаптар экожүйесін қолдау мақсатында қазақстандық Тұмар Венчурлық Қоры (*WHC Tech Ventures* *ретінде тіркелген*) ерте кезеңдегі венчурлық капитал стартаптардан өтінімдерді қабылдауда.

Қордың инвестициялық стратегиясы инновациялық, технологиялық және IT-компанияларды pre-seed, seed кезеңдерінде, А, В, С раундтарында қаржыландыруға және дамытуға бағытталған. Қор салалардағы әртүрлі юрисдикцияларда құрылымдалған қазақстандық және шетелдік стартаптарды инвестициялауға бағытталған. FinTech, E-commerce, EdTech, HealthTech, AgriTech, LogiTech және басқа да перспективалы салалар. Қордың қызмет ету мерзімі – 8 жыл, мақсатты қор мөлшері 50 млн долларға дейін.

Венчурлық қор Қазақстан Республикасының Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі жүзеге асыратын «Өнімді инновацияларды ынталандыру» жобасы (<http://frir.kz/index.php/ru/>) аясында құрылды (MCRIAP), оны Дүниежүзілік банк қаржыландырады. Қорды құрудың мақсаты жеке инвесторлардың белсенді қатысуымен венчурлық қаржыландыру экожүйесін дамытуды ынталандыру.

Қордың басқарушы компаниясы Дүниежүзілік банк рәсімдері аясында ICRIAP конкурстық негізде таңдаған White Hill Capital Ltd болып табылады.

Стартаптардан өтінімдер ресми сайтта қабылданады.

Дереккөз:

<https://tumar.vc/>

Цифрлы ресурстар

Бірыңғай байланыс кеңістігі

Алматы қаласы әкімдігінің Цифрландыру басқармасы «Бірыңғай байланыс кеңістігі» мамандандырылған платформасын құрды. Ресурстың мақсаттарының бірі IT технологияларды дамыту үшін оңтайлы жағдай жасау болып табылады.

Дереккөз:

<https://digital-almaty.kz/ru>

Мысалы, платформа жас дарынды кәсіпкерлер мен компанияларды алматылық IT қауымдастығын идеялары және жобаларымен бөлісуге шақырады. Әрбір жоба бастамашысы өз идеяларын әлеуетті сатып алушыларға немесе инвесторларға ұсына алады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Тапсырма 8.2.

Өртаралтандыру, техникалық жетілдіру және инновациялық қызмет арқылы, соның ішінде жоғары қосылған құны бар секторларға және еңбекті көп қажетсінетін секторларға айрықша назар аудару арқылы экономикада өнімділіктің жоғарылауына қол жеткізу

Индикатор 8.2.1.

Әрбір жұмыспен қамтылғанға нақты ЖІӨ-нің жыл сайынғы өсу қарқыны

Жұмыспен қамтылған адамға шаққандағы нақты ЖІӨ-нің жылдық өсу қарқыны, өткен жылмен салыстырғанда пайызбен								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	100,6	100,2	104,3	103,1	103,7	97,5	103,3	101,3
Алматы қаласы	95,6	99,3	102,1	102,0	101,8	92,9	104,2	103,0

Дереккөз: ҰСБ СЖРА РК

2017 жылдан бері Алматы қаласында жұмыспен қамтылғандар саны 93,2 мың адамға өсіп, 2021 жылдың қорытындысы бойынша 982,8 мың адамды құрады. Осы кезеңде жұмыспен қамту өсімінің 40%-ына экономиканың екі секторы: құрылыс (19,4%) және сауда (18,7%) арқылы қол жеткізілді. Өңдеу өнеркәсібінде жұмыспен қамтылғандар 2021 жылдың қорытындысы бойынша 4,3 мыңға өсіп, 64,4 мың адамға, тұру және тамақтандыру қызметтері секторында 5,6 мың адамнан 29 мың адамға жетті.

Сонымен бірге, 2017-2021 жылдар аралығында өңдеу өнеркәсібінде еңбек өнімділігінің 10,5%-ға – бір қызметкерге 23,8 мыңнан 26,3 мың долларға дейін өсуі байқалды, ал саудада бұл көрсеткіш 13,5%-ға – бір қызметкерге 59,9 мыңнан 51,8 мың долларға дейін төмендеді. Қаланың жұмыспен қамту құрылымында 90,2% немесе 886,8 мың адам жалдамалы жұмысшылар және 95,6 мың адам өзін-өзі жұмыспен қамтығандар, оның ішінде 47% (45 мың адам) сауда саласында істейді. Өзін-өзі жұмыспен қамтығандар мемлекеттің әлеуметтік жүйесімен дұрыс қамтылмаған.

Базалық шешім: 2025 жылдың соңына қарай жалпы ауданы 15 мың м2 дейін және әрі қарай 30 мың м2 ұзартуға мүмкіндігі бар IT-хаб (Almaty Digital city) құрылады және дамытылады, 2030 жылға қарай 10 млн АҚШ доллар сомасында жеке және мемле-

кеттік инвестицияларды тартады. IT-хаб Алматы қаласының IT және стартап экожүйелерін дамыту орталығына айналады, онда айналымды, сатуды ұлғайту, инвестициялар тарту және экспорттық нарықтарға шығу үшін инкубация және акселерация бағдарламалары арқылы Стартап-кәсіпкерлерді қолдау және оқыту жөніндегі жұмыстар жоспарланады. IT-хаб резиденттері «AstanaHub» ХКФ әдіснамасы бойынша ақпараттық технологиялар саласындағы стартаптар, сондай-ақ 5 мыңға дейін IT-персоналды орналастыра отырып, ірі қазақстандық және шетелдік компаниялар болады. IT-хабты басқаруға қажетті жұмыс тәжірибесі бар кәсіби басқарушы компания тартылатын болады.

Креативті хабтар мен кластерлердің аумақтарын ұйымдастыру креативті стартап-кәсіпкерлер мен венчурлік инвесторлардың бірыңғай аумақта өзара іс-қимылы үшін дамыған экожүйені құруға мүмкіндік береді. Хабтар мен кластерлер құру Алматының бәсекелестік позициясын күшейтеді, бизнеске ең озық әзірлемелерге: FinTech-ке қол жеткізуге мүмкіндік береді. (банк секторына арналған техно-логиялар), Blockchain (cryptocurrency, балалар қаржы түрлері, тау-кен, криптобиржи), RetailTech (технологиялар, бөлшек бизнестегі шешуші міндеттер мен мәселелер), GreenTech (экологиялық таза технологиялар), MedTech (Медициналық технологиялар), EdTech (білім беру технологиялары) және т.б.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

10 мың халыққа 100 жаңа жұмыс орнын құру, бірлік							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	76 301	55 485	52 241	53 286	54 352	55 439
факт	47 428	76 301	55 485	57 486	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

2022 жылы Алматыда 57 486 жұмыс орны құрылды, оның ішінде:

- **40 306 бірлік** - тұрақты
- **17 180 бірлік** - уақытша

Цифрлы ресурстар

JasAlmaty.Kz

JasAlmaty.kz – Алматы қаласы Жастар саясаты мәселелері басқармасымен құрылған цифрлық платформа.

Жоба қала жастары мен даму, білім алу, жұмысқа орналасу және белсенді демалыс үшін түрлі мүмкіндіктер арасындағы көпір болуды көздейді.

«Жұмыс» бөлімі жастарға жұмыс табуға көмектесуге арналған. Мұнда сіз бос орындар мен жұмысқа орналасу үшін пайдалы ресурстарды таба аласыз.

Портал сонымен қатар «Курстар» бөлімінде жастарға арналған тегін білім беру курстары туралы ақпаратты ұсынады.

JasAlmaty.kz жастардың оқуына, жұмыс істеуіне, қарым-қатынасына және белсенді демалуына түрлі мүмкіндіктер бере отырып, олардың дамуы мен өзін-өзі жүзеге асыруына ықпал етуді мақсат етеді. Порталдың барлық функциялары мен қызметтері жастардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескере отырып әзірленген.

Дереккөз:

<https://jasalmaty.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Тапсырма 8.3.

Өндірістік қызметке, лайықты жұмыс орындарын құруға, кәсіпкерлікке, шығармашылыққа және инновациялық қызметке ықпал ететін дамуға бейімделген саясатты жүргізуге жәрдемдесу және қаржылық қызметтерге қолжетімділікті ұсыну арқылы микро, шағын және орта кәсіпорындардың ресми танылуы мен дамуын көтермелеу

Индикатор 8.3.1.

Сектор және жынысы бойынша бөліністегі жалпы жұмыспен қамтылғандардан бейресми жұмыспен қамтылғандардың үлесі

Жұмыспен қамтылғандардың жалпы санындағы бейресми жұмыспен қамтылғандардың үлесі, жынысы бойынша, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	22,9	18,6	16,2	14,9	13,7	14,1	13,6	12,9
Алматы қаласы	11,4	17,2	10,5	10,9	4,6	3,7	6,1	4,3
Ерлер								
Қазақстан	22,7	18,3	16,3	15,1	13,8	14,2	13,7	13,2
Алматы қаласы	11,7	17,5	10,5	11,4	5,1	3,9	6,3	4,4
Әйелдер								
Қазақстан	23,2	18,9	16,1	14,7	13,6	13,9	13,6	12,5
Алматы қаласы	11,1	16,9	10,5	10,4	4,1	3,5	6,0	4,1
Қала халқы								
Қазақстан	16,9	14,9	11,7	10,4	8,3	8,3	8,2	7,9
Алматы қаласы	11,4	17,2	10,5	10,9	4,6	3,7	6,1	4,3
жасы бойынша, Қазақстан								
15	93,9	88,4	46,5	100,0	100,0	100,0	100,0	—
16-24	25,2	21,9	19,2	17,1	15,6	16,9	15,5	14,6
25-28	21,7	17,1	14,5	13,2	11,7	12,7	11,5	12
29-34	21,1	16,5	14,7	12,8	11,4	12,0	11,3	10,5
35-44	21,4	17,2	15,0	13,3	11,6	11,8	11,3	10,9
45-54	22,2	17,3	15,0	14,3	14,0	13,3	13,2	12,5
55-64	26,7	23,7	20,9	21,0	19,7	19,4	19,6	17,5
65 және үлкен	72,0	56,0	48,0	60,0	62,9	60,3	73,4	65
жасы бойынша, Алматы								
16-24	12,2	19,2	11,9	12,1	4,0	3,5	6,8	4,6
25-28	13,6	19,9	8,8	11,1	5,3	3,6	6,7	4,4
29-34	12,1	17,8	11,4	11,1	4,5	4,3	6,9	3,9
35-44	11,1	16,5	10,3	12,0	4,2	3,4	5,1	4,5
45-54	10,5	14,2	9,7	10,3	5,8	3,3	6,6	4
55-64	8,4	16,5	11,0	6,6	3,7	5,1	5,3	4,2
65 және үлкен	9,8	21,0	1,3	5,6	2,0	0,5	0,5	1,4

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Индикатор 8.3.1.1.

Жұмыспен қамтылғандардың жалпы санындағы өнімсіз жұмыспен қамтылғандардың үлесі

Жұмыспен қамтылғандардың жалпы санындағы өнімсіз жұмыспен қамтылғандардың үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	3,9	3,5	2,5	2,2	2,1	2,3	2,0	2,0
Алматы қаласы	1,0	0,7	0,6	0,5	0,5	0,9	1,0	0,6
Ерлер								
Қазақстан	4,4	3,4	2,5	2,3	2,3	2,5	2,3	2,3
Алматы қаласы	1,2	1,0	0,7	0,5	0,5	0,9	1,2	0,8
Әйелдер								
Қазақстан	3,4	3,7	2,5	2,2	2,0	2,1	1,8	1,8
Алматы қаласы	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,9	0,7	0,3
Қала халқы								
Қазақстан	2,5	2,1	1,5	1,1	1,1	1,4	1,3	1,3
жасы бойынша, Қазақстан								
15	43,9	45,7	41,0	40,4	35,6	89,6	48,5	56,3
16-24	5,0	4,7	3,6	2,4	2,6	2,6	2,5	2,2
25-28	3,6	2,9	2,4	2,0	1,6	1,6	1,7	2,0
29-34	3,7	2,8	2,2	1,9	1,6	1,8	1,7	1,9
35-44	3,6	3,0	2,1	2,0	1,9	1,9	1,7	1,8
45-54	3,9	3,2	2,6	2,1	2,3	2,5	2,0	2,0
55-64	3,8	5,5	3,0	3,7	3,2	3,5	2,7	2,3
65 және үлкен	6,3	14,4	3,6	6,7	8,4	9,2	8,3	7,9
жасы бойынша, Алматы								
16-24	0,7	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,5	0,3
25-28	0,8	0,4	0,6	0,8	0,4	0,8	0,7	0,5
29-34	1,2	0,7	0,6	0,6	0,5	0,1	1,2	0,5
35-44	1,0	0,6	0,7	0,3	0,5	0,6	0,9	0,7
45-54	1,2	1,3	0,8	0,3	0,4	0,7	0,9	0,4
55-64	0,8	1,1	1,2	0,9	0,9	4,9	1,6	0,9
65 және үлкен	0,9	2,6	—	1,3	2,4	—	0,5	—

Дереккөз: ҰСБ СЖРА, Т-001 «Халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеуге арналған сауалнама»

Жеңілдікті қаржыландырудың болмауы

Шығармашылықпен айналысатын кәсіпкерлердің қажеттіліктерінің 31 пайызы қаржы тапшылығынан туындайды. Сонымен қатар, қаржыландыру қажеттілігін көрсеткендердің 35%-ы қолданыстағы мемлекеттік қолдау құралдары туралы білмеген. Қолдау бағдарламаларының (Almaty Business– 2025, «Даму» Федералдық инвестициялық қоры» АҚ несиелік өнімдері) болуына қарамастан, басым салалар тізбесіне OKED шығармашылық салалары кіреді, бұл жобаларды қаржыландыру бөлінген жалпы соманың 1%-дан азын құрайды.

Білікті кадрлардың жетіспеушілігі

Бизнес және басқа құрылымдар өкілдерінің 10%-ы білікті кадрлардың тапшылығын атап өтті. Көптеген сарапшылар Қазақстандағы білім беру саласы жаңа технологиялардың ену қарқынына ілеспейді деген пікірде. Жасанды интеллект, есептеу және т.б. салаларда IT кадрларының тапшылығы байқалады. 2022 жылдың басынан шілде айына дейін IT саласындағы бос жұмыс орындары туралы хабарландырулар саны едәуір өсті.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Шығармашылық сала өнімдерінің экспортын қолдау бағдарламасының жоқтығы

Ауқымды кеңейту және халықаралық нарықтарға шығу үшін креативті кәсіпкерлер қорлар мен жеке инвесторлардың қолдауын, бөлшек саудагерлер үшін сату агенттерін табуға және басқа елдердегі креативті кәсіпкерлік өкілдерімен байланыстарды дамытуға көмектесуді талап етеді. Қолдау бағдарламасының жоқтығына қарамастан, IT-қызметтердің экспортының артуы байқалады.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Креативті индустрияларды дамыту үшін білім, білік және дағдыларды қалыптастыру және тарату білім беру жүйесін неғұрлым шығармашылық және еркін үлгіге біртіндеп қайта бағдарлаумен байланысты.

Шығармашылық бағыттар бойынша университеттер мен колледждерде білім беру бағдарламалары мен кадрларды даярлау тәсілдерін жаңартуды қамтамасыз ету маңызды.

2022 жылдың сәуірінде Алматы қаласының IT қоғамдастығы өкілдері үшін кәсіпорындарды біріктіру үшін «Бірыңғай коммуникациялық кеңістік» (БKK) платформасы іске қосылды, ол барлық оқу орындарын, технопарктерді, акселераторларды, инкубаторларды және IT-компанияларды бір қауымдастыққа біріктіреді және әрбір қатысушы үшін тікелей байланыс мүмкіндігін береді.

2022 жылдың басынан бері компаниялар БKK арқылы 300-ден астам бағдарламашылар мен талдаушыларды жұмысқа алды. 2025 жылға қарай Алматы қаласының IT секторындағы белсенді кәсіпкерлер картасын қызмет профилі, даму динамикасы, жұмысшы кадрларының саны мен кәсіби құзыреттері бойынша құру жоспарлануда.

Сондай-ақ 2023 жылға қарай мамандар санын 2024 жылы 4 мыңға, 2025 жылы 5 мыңға дейін арттыра отырып, 3 мыңнан астам бағдарламашыны дайындауға арналған TechOrda бағдарламасын іске қосу жоспарлануда. Қаланың IT-экожүйесін қолдау үшін жаңа бағдарлама іске қосылып жатыр. Бағдарлама аясында 200-ден астам жаңа стартапты іске қосу және ірі жеке венчурлық қорлармен бірге қаладағы IT-стартаптарға 12 млн доллардан астам қаражат тарту жоспарлануда.

Әкімдік бағдарламасының нысаналы индикаторлары

Бақыланбайтын (көлеңкелі) экономиканың үлесі, ЖАӨ-дегі %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	29,3	28,3	26,5	24,5	22,5	20,5	18,5
факт	29,3	28,3	28,5	—	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары
Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

ЖАӨ-дегі шығармашылық салалардың ЖҚҚ үлесі					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	1,6	1,9	2,1	2,4	2,7
факт	1,6	—	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Орта бизнестің экономикадағы үлесі, ЖАӨ-дегі ЖҚҚ %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	8,3	9,5	13,0	14,5	16,2	17,8	19,5
факт	8,3	9,5	9,4	—	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары
Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Тапсырма 8.5.

2030 жылға қарай барлық әйелдер мен ерлерді, соның ішінде жастар мен мүгедектерді де толық және өнімді кәсіппен және лайықты жұмыспен және теңдей бағалы еңбек үшін бірдей жалақымен қамтамасыз ету

Индикатор 8.5.1.

Жынысы, жасы және жұмыс түрі, сондай-ақ мүгедектік белгілері бойынша бөліністе жұмыскерлердің орташа сағаттық жалақысы

Жынысы, жасы, сыртқы сауда қызметі және аймақтар бойынша орташа сағаттық табыс, теңге				
	2018	2019	2020	2021
Қазақстан	959	1 038	1 187	1 303
Алматы қаласы	1 335	1 405	1 461	1 572
Ерлер				
Қазақстан	1 122	1 229	1 339	1 427
Алматы қаласы	1 438	1 588	1 577	1 679
Әйелдер				
Қазақстан	785	842	1 037	1 179
Алматы қаласы	1 217	1 222	1 352	1 472
в жасы бойынша, Қазақстан				
16-24	577	671	800	847
25-28	764	844	1 008	1 030
29-34	961	1 042	1 198	1 163
35-44	1 102	1 181	1 312	1 258
45-54	977	1 062	1 220	1 215
55-64	951	1 015	1 137	1 163
65 және үлкен	1 159	1 140	1 329	1 218
жасы бойынша, Алматы				
16-24	729	778	848	931
25-28	1 021	1 076	1 159	1 240
29-34	1 380	1 411	1 483	1 463
35-44	1 726	1 807	1 788	1 701
45-54	1 357	1 454	1 535	1 546
55-64	1 246	1 271	1 299	1 381
65 және үлкен	1 359	1 453	1 524	1 408

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

	2018	2019	2020	2021
жасы бойынша, Ерлер				
16-24	612	729	838	910
25-28	827	927	1 074	1 161
29-34	1 100	1 211	1 349	1 424
35-44	1 347	1 449	1 538	1 644
45-54	1 205	1 326	1 417	1 486
55-64	1 107	1 185	1 242	1 323
65 және үлкен	1 276	1 314	1 468	1 512
жасы бойынша, Әйелдер				
16-24	532	603	757	847
25-28	680	734	923	1 030
29-34	788	838	1 018	1 163
35-44	868	923	1 100	1 258
45-54	793	856	1 072	1 215
55-64	758	824	1 025	1 163
65 және үлкен	968	886	1 147	1 218
экономикалық қызмет түрі бойынша				
Барлығы	959	1 038	1 187	1 303
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	537	599	769	773
Өнеркәсіп	1 382	1 445	1 604	1 684
Құрылыс	1 337	1 692	1 496	1 706
Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу	935	1 106	1 200	1 254
Тасымалдау және қоймалау	1 178	1 226	1 304	1 401
Тұру және тамақтандыру қызметтерімен қамтамасыз ету	1 295	970	1 749	1 195
Ақпарат және байланыс	1 371	1 580	1 681	1 762
Қаржылық және сақтандыру қызметі	2 270	2 338	1 943	2 250
Жылжымайтын мүлікпен операциялар	982	1 128	1 092	834
Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	1 548	1 867	1 912	1 945

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

	2018	2019	2020	2021
Әкімшілік және қолдау қызметтерінің қызметі	886	1 054	1 019	1 256
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамсыздандыру	720	768	909	975
Білім	599	675	942	1 109
Денсаулық сақтау және халыққа әлеуметтік қызметтер	644	693	957	1 152
Өнер, ойын-сауық және демалыс	610	712	840	801
Қызметтердің басқа түрлерін көрсету	1 549	1 822	2 061	2 014
экономикалық қызмет түрлері бойынша, Ерлер				
Барлығы	1 122	1 229	1 339	1 427
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	549	610	813	787
Өнеркәсіп	1 490	1 543	1 718	1 796
Құрылыс	1 346	1 735	1 521	1 724
Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу	972	1 172	1 289	1 317
Тасымалдау және қоймалау	1 242	1 296	1 368	1 463
Тұру және тамақтандыру қызметтерімен қамтамасыз ету	1 837	1 134	2 507	1 488
Ақпарат және байланыс	1 423	1 658	1 810	1 832
Қаржылық және сақтандыру қызметі	2 877	3 113	2 422	2 812
Жылжымайтын мүлікпен операциялар	1 035	1 158	1 063	805
Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	1 697	2 108	2 159	2 132
Әкімшілік және қосымша қолдау қызметі	893	1 048	993	1 304
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамсыздандыру	775	814	958	1 034
Білім	640	687	932	1 022
Денсаулық сақтау және халыққа әлеуметтік қызметтер	717	784	1 034	1 262
Өнер, ойын-сауық және демалыс	717	865	942	843
Қызметтердің басқа түрлерін көрсету	1 624	2 135	2 138	2 122

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

	2018	2019	2020	2021
экономикалық қызмет түрлері бойынша, Әйелдер				
Барлығы	785	842	1 037	1 179
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	509	571	657	739
Өнеркәсіп	1 120	1 194	1 315	1 402
Құрылыс	1 298	1 453	1 384	1 616
Көтерме және бөлшек сауда; автомо- бильдер мен мотоциклдерді жөндеу	888	1 030	1 113	1 188
Тасымалдау және қоймалау	1 005	1 051	1 142	1 236
Тұру және тамақтандыру қызмет- терімен қамтамасыз ету	917	859	1 192	982
Ақпарат және байланыс	1 285	1 459	1 487	1 647
Қаржылық және сақтандыру қызметі	1 888	1 854	1 633	1 919
Жылжымайтын мүлікпен операциялар	913	1 085	1 137	886
Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	1 328	1 514	1 573	1 698
Әкімшілік және қосымша қолдау қызметі	863	1 077	1 109	1 086
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамсыздандыру	622	685	824	866
Білім	585	670	946	1 138
Денсаулық сақтау және халыққа әлеу- меттік қызметтер	619	663	929	1 112
Өнер, ойын-сауық және демалыс	522	573	749	766
Қызметтердің басқа түрлерін көрсету	1 452	1 520	1 990	1 891

Дереккөз:

ҰСБ СЖРА, Кәсіпорындарды іріктеп зерттеу

*ҰСБ СЖРА мүгедектікке негізделген көрсеткішті қарастырмайды

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Индикатор 8.5.2.

Жынысы, жасы және мүгедектік белгісі бойынша бөліністегі жұмыссыздық деңгейі

Жыныс, жас, пайыз бойынша жұмыссыздық деңгейі								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Барлығы								
Қазақстан	5,1	5,0	4,9	4,9	4,8	4,9	4,9	4,9
Алматы қаласы	5,3	5,3	5,3	5,2	5,1	5,2	5,2	5,0
Ерлер								
Қазақстан	4,4	4,4	4,4	4,3	4,3	4,4	4,2	4,3
Алматы қаласы	4,8	4,9	4,2	4,1	4,3	4,6	3,9	3,9
Әйелдер								
Қазақстан	5,9	5,5	5,4	5,4	5,3	5,4	5,5	5,5
Алматы қаласы	5,6	5,7	6,2	6,2	5,8	5,7	6,3	6,2
Қала халқы								
Қазақстан	5,0	5,1	5,2	4,9	4,8	4,9	4,9	4,9
жасы бойынша, Қазақстан								
16-24	4,2	3,8	3,8	3,7	3,6	3,8	3,7	3,8
25-28	4,6	4,3	4,0	4,0	3,9	3,9	3,8	3,8
29-34	7,6	7,0	6,7	7,0	6,7	6,6	6,9	6,4
35-44	4,5	4,8	4,6	4,3	4,5	4,7	4,4	4,6
45-54	4,6	4,6	4,6	4,2	4,3	4,5	4,4	4,1
55-64	5,4	4,6	5,2	5,6	5,1	5,5	5,7	6,3
жасы бойынша, Алматы қаласы								
16-24	5,3	5,3	5,3	5,2	5,0	5,4	5,7	5,6
25-28	15,0	9,7	8,4	8,0	7,4	6,4	6,0	5,3
29-34	9,0	5,1	5,3	6,5	7,1	7,2	6,5	6,0
35-44	3,0	3,9	3,4	3,1	3,9	4,7	4,9	5,5
45-54	3,0	4,6	5,0	4,7	3,7	3,2	4,5	2,2
55-64	3,1	6,7	7,6	5,7	4,1	4,3	3,4	5,6

Дереккөз:

ҰСБ СЖРА, Халықты жұмыспен қамтудың үлгілік зерттеуі

*ҰСБ СЖРА мүгедектікке негізделген көрсеткішті қарастырмайды

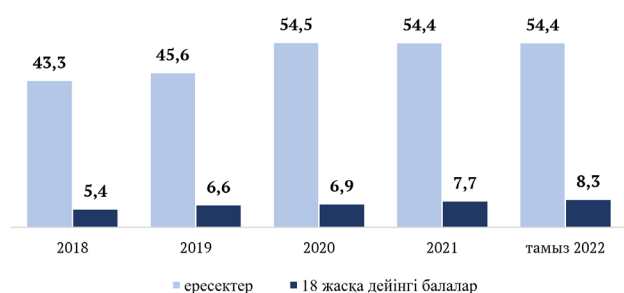
4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Алматыда мүмкіндігі шектеулі жандарды жұмысқа орналастыруда қиындықтар бар

Қалада жалпы саны 2 миллион адамнан астам ерекше қажеттіліктері бар 54,4 мың адам тұрады (2022 жылғы 27 тамыздағы жағдай бойынша). Мүгедектердің жыл сайынғы өсімі байқалады (22-сурет). Мәселен, 2018 жылдан бері олардың саны 26%-ға (43,3 мыңнан 54,4 мың адамға дейін) өсті.

Сурет 22.
Алматы қаласындағы мүгедектігі бар адамдардың саны

Дереккөз:
Алматы қаласының 2025 жылға дейінгі даму бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің (ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі) деректері бойынша қалада 30,4 мың еңбекке жарамды мүгедектер тұрады (үшінші топтағы мүгедектер, жартылай II топтағы мүгедектер), оның ішінде 9 мың адам жұмыспен қамтылған, бұл шамамен 30% құрайды. Бұл ретте жұмысбастылықтың болжамды әлеуеті 60%-ға жетуі мүмкін.

Мүгедектерді жұмыспен қамтудың негізгі мәселелері

Жалақысы төмен жұмыс, біліктілігі төмен жұмыс. Көбінесе мүгедектер жалақысы 60 мыңнан 160 мың теңгеге дейін аз төленетін жұмыс орындарында жұмыс істейді.

Көбінесе бұл мүгедектердің үкіметтік емес ұйымдарындағы әлеуметтік жұмыс орындары. Көпшілігі жеткілікті біліктілікті талап етпейтін орындарда жұмыс істейді – бұл операторлар, техникалық персонал, қосалқы жұмысшылар, жүргізушілер, вахталар және т.б. Жұмыспен қамту органдарына жүгінгендердің 59%-ы уақытша жұмыс орындарында (мемлекеттік) жұмыс істеуге ниет білдірді (Қоғамдық жұмыс орындары – 30%, әлеуметтік жұмыс орындары – 29%), олар да біліктілікті талап етпейді.

Еңбек қатынастары теңдігінің кепілі. Еңбек қатынастары бөлігінде заңнама мүгедектердің құқықтарына кепілдік береді. Атап айтқанда, жұмыс орындарына квота белгіленіп, әлеуметтік жұмыс орындары ашылып, салық жеңілдіктері қарастырылған (мүгедек жұмысшылар жеке табыс салығын төлеуден босатылған). 2022 жылы белгіленген 5,8 мың жұмыс орнының 37% ғана мүгедектер квота шеңберінде жұмысқа орналастырылды. Ал жұмысқа орналасқандардың тек 10% жоғары білікті лауазымдарда жұмыс істейді. Мүгедектерді жұмысқа орналастырудағы негізгі кедергі жұмыс берушілерді ынталандыру шараларының жоқтығы, сондай-ақ олардың жұмыс орындарын тиісті түрде бейімдеу үшін қосымша қаржылық шығындарды талап етпеуі. Мүгедектердің өз бизнесін және жұмыс орындарын құруын шектейтін фактор қаржылық ресурстар мен қажетті құзыреттердің жоқтығы болып табылады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Жұмыспен қамту және кәсіпкерлік бастамаларды қолдау арқылы мемлекеттік қолдау шараларын қамтамасыз ету келесі шараларды қамтиды:

- Жұмысқа орналастыру. Ол мемлекет тарапынан субсидияланатын уақытша және тұрақты жұмыс орындарына жұмысқа орналастыру арқылы жүзеге асырылады. Мүгедектерді жұмысқа алатын ұйымдарда мемлекет мұндай жұмысшылардың жалақысының кемінде 70% субсидиялайды. Жоспарланған жыл сайынғы қамту 500-ден астам адамды құрайды.
- Оқытуды ұйымдастыру. Финляндия тәжірибесіне сүйене отырып, мүгедектер болашақта жұмысқа орналасу үшін практикалық дағдыларға үйретіледі. Жұмыспен қамту орталықтары арқылы жергілікті бюджеттен қаржыландыру есебінен кейіннен жұмысқа орналасумен мүмкіндігі шектеулі тұрғындардың қысқа мерзімді біліктілігін арттыру және қайта даярлау курстары, соның ішінде зағип жандарға арналған массаж курстары, есепшілер, графикалық дизайнерлер, аспаздар, наубайшылар, тігіншілер, дөнекерлеушілер, шаштараздар үшін оқыту курстары кеңейтіледі.

Жыл сайын кемінде 100 мүмкіндігі шектеулі жан оқиды. Ten Qogam орталығы арқылы жылына кемінде 700 адамға еңбек терапиясы қызметтері мен дағдыларды дамыту курстары ұсынылады. Оқытылатын адамдардың жұмысқа орналасу деңгейі кемінде 60% құрайды. 2024 жылға дейін жаяу жүруді қамтамасыз ету үшін қаланың әр ауданында Ten Qogam орталықтарын немесе олардың филиалдарын ашу жоспарлануда. Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі қашықтықтан оқытуға мүмкіндік беретін skills.enbek.kz порталы арқылы мобильділігі шектеулі адамдарға арналған онлайн курс бағдарламаларын кеңейту бойынша ұсыныстарды бастамақ. Жыл сайын 100-ден астам мүгедектер оқуға жіберіледі (*Smart дағдылары, IT және телекоммуникациялар, HR және хатшылық, маркетинг және медиа және т.б. курстары*).

- Кәсіпкерлік бастамаларды қолдау. Жұмыс мүмкіндігі шектеулі жандарды өз бетінше жұмыс орындарын құруға, бизнес жобаларды жүзеге асыруға және стартаптарды дамытуға қолдау көрсетуге бағытталады. Осы мақсатта жыл сайын кемінде 50 мүмкіндігі шектеулі кәсіпкерге кәсіп ашуға гранттар (*5 млн теңге*) берілмек.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Тапсырма 8.6.

2020 жылға қарай жұмыс істемейтін, білім оқымайтын және кәсіби дағдыларды үйренбейтін жастардың үлесін едәуір қысқарту

Индикатор 8.6.1.

Оқымайтын, жұмыс істемейтін және кәсіби дағдыларды үйренбейтін жастар (15-тен 24 жасқа дейін) үлесі

Оқымайтын, жұмыс істемейтін немесе кәсіптік дағдыларды игермейтін жастардың (15 пен 28 жас аралығындағы) үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	9,5	9,2	8,7	7,9	7,4	7,1	6,9	6,5
Алматы қаласы	8,6	7,7	6,6	6,3	6,1	6,1	6,1	6,0

Дереккөз:
ҚР ҰСБ СЖРА

14 пен 35 жас аралығындағы қала тұрғындарының саны 700 мыңнан асады, бұл қала тұрғындарының жалпы санының үштен бірінен асады. Әлеуметтік зерттеулер көрсеткендей, жас қала тұрғындарының 70%-ы өмір сүруге қолайлы жағдайлар жасалған мүмкіндіктер қаласы деп санайтын Алматыда тұруды ұнатады.

Сонымен қатар, жастардың айтарлықтай бөлігі үлкен қаладағы өмірдің қиындықтарына төтеп бере алмайды. Көбісі тұрақты, лайықты жалақысы бар жұмыс таба алмайды, ал кейбірі оқығысы, жұмыс істегісі келмейді. Мұндай жастар NEET (Білім беру, жұмысқа орналасу немесе оқытуда емес) санатында болады.

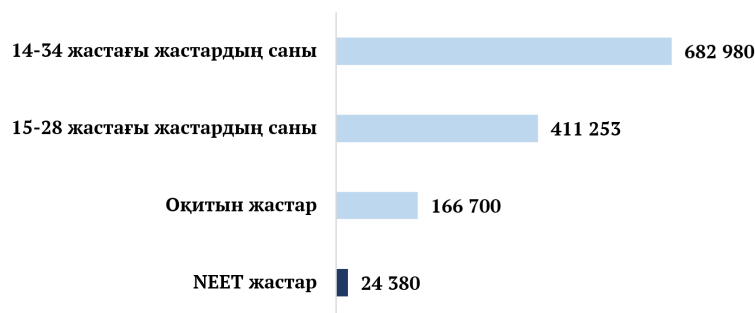
Ресми статистикаға сәйкес, Алматы қаласындағы 15-28 жас аралығындағы азаматтардың жалпы санынан NEET үлесі 6% құрайды.

Мониторинг және талдау орталығының жастар арасында жүргізген сауалнамасына сәйкес, NEET жастарының саны 40 мыңнан асады. NEET жыл сайын жоғарғы оқу орындардың түлектерімен, соның ішінде басқа қалалардан келген түлектермен толығады. Алматы – Қазақстанның түкпір-түкпірінен жастарды тарта-тын ең ірі білім беру орталығы. Мұнда Мұнда 39 жоғарғы оқу орны мен 84 колледж бар, оларда 263 мыңға жуық студент оқиды.

Алматының оқу орындары жыл сайын 50 мыңнан астам жас маман шығарады. Жыл сайын басқа қалалардан келген түлектердің көпшілігі Алматыда қалуға тырысады, себебі мұнда өмір сүру деңгейі мен өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндіктері жоғарырақ. Бұл қаладағы жұмыс орындарына қосымша бәсекелестік туғызады және сәйкесінше әлеуметтік шиеленісті де күрделендіре түседі.

Сурет 23.

Жастар бойынша статистикалық мәліметтер

Дереккөз:
ҚР ҰСБ СЖРА

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Жылына 10 мыңнан астам жасты жұмыспен қамту үшін келесі тетіктер іске асырылады:

- ЖОО-ның немесе колледждің әрбір екінші түлегіне бірінші алты айда 50%-ға дейін (60 мың теңгеге дейін), оқу орнын бітіргеннен кейінгі екінші алты айда 30%-ға дейін (40 мың теңгеге дейін) жұмысқа орналасу үшін мемлекеттік субсидиялар
- Жергілікті атқарушы органдардың мемлекеттік тапсырыс жобалары бойынша жұмыс орындарын құру
- «Алғашқы жұмыс орны» бағдарламасы бойынша жұмыс тәжірибесі жоқ жастар үшін жұмыс орындарын құру. Бұл мемлекеттік бағдарлама жастардың бойында қажетті еңбек дағдыларын қалыптастыру және оларды бірінші жұмыс орнына бейімдеу үшін жасалған
- «Жастар тәжірибесі» жобасы аясында жұмыссыз түлектер үшін жұмыс орындарын құру. 29 жасқа дейінгі жас түлектер, еңбек өтілі жоқ және соңғы үш жылда диплом алған азаматтар қатыса алады
- «Ұрпақтар шарты» бағдарламасы бойынша жұмыс істеп тұрған зейнеткерлік жастағы жұмысшылардан жұмыс тәжірибесін ала отырып, жас түлектер үшін жұмыс орындарын құру

- «Қоғамдық жұмыстар» жобасы аясында біліктілігі жоқ жастар үшін уақытша жұмысқа орналастыру арқылы уақытша жұмыс орындарын құру
- Жұмыс беруші компаниялардан тұрақты жұмыс орындары

Білімі жоқ NEET жастарын жұмысқа орналастыру үшін жаңа Атласқа сәйкес еңбек нарығында сұранысқа ие ағымдағы мамандықтар бойынша, бірінші кезекте экономиканың қызмет көрсету және IT секторлары үшін, сондай-ақ, басқа да қажетті мамандықтар бойынша оқыту бағдарламасын іске қосу жоспарлануда. Құрылыс саласына жылына 10 мың жасты қамту көзделген. Бұл шараны жүзеге асыру жолдары:

- қазіргі мамандықтарды: мобилограф, бренд-менеджер, ландшафты дизайнер, стилист, сайт жасаушы, SMM маманы және т.б. даярлау үшін YEY, ЖОО, колледждер мен жеке компанияларды тарта отырып, мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс негізінде жаңа жобаларды іске қосу
- жеке оқу орталықтары базасында жүзеге асырылатын Жұмыспен қамту орталығының қысқа мерзімді курстары (дәнекерлеуші, арматуристик, визажист және т.б.) негізінде жұмысшы мамандықтары бойынша мамандарды даярлау

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

NEET жастары үлесінің төмендеуі, %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	6,1	6,1	6,1	5,7	5,1	4,5
факт	6,1	6,1	6,1	5,9	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылы NEET жастарының үлесі 5,9%-ға немесе 24,8 мың адамға дейін төмендеді. Бұл көрсеткіш республикалық көрсеткіштен төмен (6,6%).

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының 2023-2029 жылдарға арналған мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000247>

Халықаралық жобалар

Жастар корпусы жобасы (Дүниежүзілік банк)

Қазақстанға арналған Жастар корпусы жобасының мақсаты – қоғамға қызмет көрсету бағдарламасы арқылы, әсіресе қолдауға мұқтаж жастар үшін, жастар арасында қоғамдастықтың қатысуын және өмірлік дағдыларды дамыту. Жоба үш құрамдас бөліктен тұрады, оның біріншісі – қоғамдық пайдалы оқуды және өмірлік дағдыларды меңгеруді қолдау.

Дереккөз:

<https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P127966>

Цифрлы ресурстар

Алматы қаласы Жастар саясатын дамыту мемлекеттік қоры

Алматы мемлекеттік жастар саясатын дамыту қоры коммерциялық емес ұйым болып табылады, оның мақсаты - Алматы қаласы бойынша мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыру.

Қор жастардың әлеуметтік, мәдени, рухани және физикалық дамуына ықпал етеді.

Тапсырмалар:

- Жастар мен жастар ұйымдарын ақпараттық, техникалық, ғылыми және әдістемелік ресурстармен қамтамасыз ету
- Түрлі мәселелер бойынша консультативтік-құқықтық көмек көрсету
- Психологиялық кеңес беру
- Көшбасшылық дағдыларын дамыту және өмірлік стратегияны жоспарлау бойынша коучтармен кәсіби тренингтер
- Алматы қаласының демалыс орталықтарының (аула клубтарының) қызметін ұйымдастыру және үйлестіру
- Кәсіптік бағдар беру және жұмысқа орналасуға көмектесу
- Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламаларды ақпараттық қолдау

Дереккөз:

<https://gosfund.kz/?lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Тапсырма 8.9.

2030 жылға қарай жұмыс орындарын құруға, жергілікті мәдениеттің дамуына және жергілікті өнімдерді шығаруға ықпалын тигізетін орнықты туризмді көтермелеу стратегияларын әзірлеуді және жүзеге асыруды қамтамасыз ету

Индикатор 8.9.1.

Туризмнің жиынтық ЖІӨ-ге және өсу қарқынына тікелей үлесі

Туризмдегі жалпы қосылған құнның ЖІӨ-дегі үлесі, %							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Қазақстан	1,0	1,2	1,3	1,3	1,2	0,6	0,7

Дереккөз:

ҰСБ СЖРА, «Туризмнің қосалқы шоты» бюллетені

Индикатор 8.9.1.1.

Тікелей туризмде құрылатын ЖҚҚ НКИ

Туризмде тікелей құрылған НКИ ЖҚҚ өткен жылмен салыстырғанда пайызбен							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Қазақстан	115,3	124,0	118,7	107,2	100,4	49,5	131,5

Дереккөз:

ҰСБ СЖРА, «Туризмнің қосалқы шоты» бюллетені

Алматы Орталық Азиядағы ең дамыған мегаполис және Қазақстанға келетін әрбір екінші шетелдік туристі тартады. Бірегей табиғи орналасуының, бай тарихи мұрасының және көп мәдениеттілігінің арқасында қала туризмді, атап айтқанда, тау, іскерлік, іс-шара, мәдени және спорттық туризмді кешенді дамыту мүмкіндігіне ие.

2021 жылдың соңы мен 2022 жылдың басынан туристік ағынның қарқын алуы байқалды. Мәселен, 2022 жылдың бірінші тоқсанының қорытындысы бойынша қалаға келген туристердің жалпы саны 322,6 мың адамнан асты (2021 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 1,3 есе өсті). Шетелдік туристер санының 2,5 есеге (55 мың адамға дейін) өсу тенденциясы отандық туристер санының 1,2 есеге (267,5 мың адамға дейін) өсуін атап өтуге болады.

Туризм бизнес үшін тартымды қызмет саласы болып табылады, бұл қаладағы барлық жұмыс істеп тұрған кәсіпорындар арасында туризм секторы кәсіпорындарының үлесінің 5%-дан 7%-ға дейін ұлғаюымен расталады. 2017 жылдан 2021 жылға дейін туризмдегі жұмыс істейтін субъектілердің саны 67%-ға – 8,9-дан 14,9 мың бірлікке дейін өсті.

Туризмді тұрақты дамыту проблемаларының бірі ретінде тау кластері әлеуетінің жеткіліксіз дамуын атап өтуге болады.

Тау кластеріне тәуліктік қозғалыс оның өткізу қабілетінен асып түседі. Мәселен, туристік сыйымдылығы тәулігіне 6 500 адамға шақталса, «Шымбұлақ» шипажайында демалушылар көбейген сәтте кешеннің нақты жүктемесі тәулігіне 10 000 адамға жетеді.

Сонымен қатар, қалалық курорттың туристік инфрақұрылымының жағдайы туристік ағынның өсу қарқынына сәйкес келмейді. Қолданыстағы шаңғы трассаларының ұзындығы 69 шақырым (оның 25 шақырымы қалаға тиесілі), әлеуеті 533 шақырым, мақсатты туристерді көбірек тарту үшін жеткіліксіз.

Өз кезегінде тау шоғыры екі әкімшілік-аумақтық бірлікке – Алматы қаласы мен Алматы облысына бөлінген, бұл шығыстағы (Түрген, Есік, Ақ-Бұлақ), орталық (Шымбұлақ, Ақ-Бұлақ) тау шаңғысы курорттарының өзара байланысының жоқтығына әсер етеді. Пионер, Бутаковка, Табаған, Тау саябағы, Қалалық саябақ, ЦСКА, Ой-Қарағай Лесная Сказка) және кластердің батыс (Қаскелең) бөліктері, объектілерді бір кешенге біріктіру арқылы туристік әлеуметті арттыру мүмкіндіктерін шектейді. Сонымен қатар, тау кластерінің географиялық таралуы және инфрақұрылымды дамытудағы теңгерімсіздік туристер мен азаматтарға тиімді қызмет көрсетуге кедергілер тудырады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Тау шоғырының кешенді дамуы

Жаһандық тәжірибе ретінде Италияда орналасқан әлемдегі ең ірі маусымдық тау шаңғысы курорты Доломити Superski курорттары бірлестігінің мысалы қарастырылады. Ол жалпы шаңғы трассасымен біріктірілген ұзындығы 1220 шақырымнан асатын 12 курорттан тұрады. Олардың алғашқы алтауы (*Кортина д'Ампеццо, Кронплатц, Альта-Бадия, Валь Гардена, Альпе-ди-Сиуси, Валь-ди-Фасса*) жалғыз шаңғы алаңын білдіреді. Қалған алты

курорт кең таралған және кабельдік жолдармен, шаңғы трассаларымен және автобус қызметімен біріктірілген. Алты күндік шаңғы билетінің құны 282 еуро тұрады. 2021-2022 қысқы маусымда курорт тәулігіне 1,85 млн туристті қабылдады (*ең жоғары – 2,52 млн адам*). Dolomiti Superski кешенін - тау кластерін дамытудың сәтті мысалы ретінде атап өтуге болады.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Келген туристер саны, мың адам.							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	112,3	172,5	431,2	603,7	862,4	1 293,7
факт	435,7	112,3	162,4	—	—	—	—

Бөлмелер саны, төсек орындары							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	20 553	20 761	21 222	21 695	22 180	22 679
факт	20 669	20 553	21 838	—	—	—	—

Туризмдегі негізгі капиталға салынған инвестиция, млрд							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	68,8	100,0	120,9	146,7	179,4	219,8
факт	119,1	66,7	100,7	72	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылдың соңында кейбір нысандарды пайдалануға беру мерзімінің кейінге шегерілуіне байланысты инвестиция көлемінің төмендеуі байқалады.

Олардың ең үлкені:

- құны 14 млрд теңгені құрайтын «Медеу Парк» қонақ үй кешенінің құрылысы
- құны 1,5 млрд теңгені құрайтын «Макс Инвест» ЖШС сауда нысанының құрылысы және басқа да жобалар

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 8. Лайықты жұмыс және экономикалық өсу

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының туризм саласын дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000262#z276>

Халықаралық жобалар

Түрген тау-курорттық кешенін дамытудың алдын ала техникалық-экономикалық негіздемесі
(Азия даму банкі)

Алматы тау кластерін дамыту Қазақстан мен Қырғыз Республикасындағы тау шаңғысы курорттары сияқты қысқы спорт түрлеріне инвестицияны ынталандыруы мүмкін. Қысқы спорт нысандарын Түрген төңірегіндегі жазғы туристік мүмкіндіктермен байланыстыру жыл бойы туристік ағындар үшін тартымды жағдайлар жасау арқылы маусымдық және инвестициялық тәуекелдерді азайтуға мүмкіндік береді. Ол шаңғы, жаяу серуендеу, велосипед тебу, атпен серуендеу, трекингтен ауылдық, мәдени, гастрономиялық және табиғатқа қатысты іс-шараларға дейін жеке тұлғаларға, топтарға және отбасыларға арналған бірнеше жыл бойы іс-шараларды ұсына отырып, тұрғындар мен туристерге саяхат жасауға ықпал ете алады. Ол сондай-ақ жыл бойы табиғат пен жанға жайлы ортаны бағалайтын

туристер үшін не болмаса екінші үй ретінде немесе жай ғана кездейсоқ барып демалатын орын ретінде тартымды болуы мүмкін.

Түрген тау курорты жобасы Алматы тау кластерін іске асыруды қолдаудағы ықтимал әзірлемелердің бірі ретінде жүзеге асырылуда. SSTA жобаның ұтымды және теріс жақтарын талдайды, Алматы тау кластеріндегі альтернативті тау курорттарымен салыстырады, абаттандыру тұжырымдамасын ұсынып, жобаның экономикалық және экологиялық әсерін бағалап, қажетті қорытындыны дайындайды.

Дереккөз:

<https://www.adb.org/projects/54091-001/main>

Цифрлы ресурстар

Almaty Tourism Bureau

Қаланың Жобалық кеңсесі, Алматыны туристік бағыт ретінде белсенді түрде ілгерілететін, халықаралық туристік байланыстарды кеңейтіп, туристік тәжірибе деңгейін және Алматыға қызығушылықты бүкіл әлем бойынша арттыруға ұмтылады.

Visit Almaty – бюро басқаратын туристік бренд. Бюроның негізгі бағыттарының бірі келушілерге карталар, гидтер, тау маршруттарының атластары, брошюралар, мәдени іс-шаралар туралы хабарландырулар, виртуалды турлар, сондай-ақ тау қауіпсіздігінің ережелерін қамтамасыз ететін ақпараттық пункттер арқылы қала қонақтарына сапалы кеңес беру болып табылады.

Бюроның арқасында туристер әрқашан барлық қала/жақын жердегі көрікті жерлер, сондай-ақ оларға жету жолдары, гидтер мен тұру орындары туралы толық ақпаратты ала алады. Ақпараттық және навигациялық тотемдер туристерге Алматыны шарлауға көмектеседі. Тауларда, 10 танымал тау маршруттарында маршруттың қиындығы мен ұзақтығы туралы кеңестер бар ақпараттық белгілер бар.

Дереккөз:

<https://visitalmaty.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

МАҚСАТ 9. ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ, ИННОВАЦИЯЛАР ЖӘНЕ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ						
9 ИНДУСТРИАЛАНДЫРУ, ИННОВАЦИЯЛАР ЖӘНЕ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ 	Жаһандық көрсеткіш	Ұлттық	Халықаралық жобалар	Ұлттық стратегиялар	Муниципалдық жобалар	Цифрлы ресурстар
9.1. Инфрақұрылымды, соның ішінде аймақтық және трансшекаралық инфрақұрылымды дамыту	+	-	+	+	+	+
9.2. Кешенді және тұрақты индустриаландыруға жәрдемдесу	-	+	-	+	+	+
9.3. Шағын өнеркәсіптік және басқа да кәсіпорындардың қаржылық қызметтерге қолжетімділігін кеңейту	-	+	+	+	+	+
9.4. Инфрақұрылымды жаңғырту және өнеркәсіптік кәсіпорындарды жөндеу	-	+	+	+	+	+
9.5. Ғылыми зерттеулерді жандандыру, өнеркәсіп салаларының технологиялық әлеуетін арттыру	-	+	+	+	-	+
9.a. Экологиялық орнықты және тұрақты инфрақұрылымды дамытуға жәрдемдесу	-	-	-	-	-	-
9.b. Отандық технологиялар саласындағы өғдеулерді, зерттеулерді және инновацияларды қолдау	-	-	-	-	-	-
9.c. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды барынша қолжетімді ету	-	-	-	+	+	+

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

9-шы мақсатты ұлттық деңгейде жүзеге асыру

2022 жылға арналған Ерікті ұлттық шолуға (ЕҮШ) сәйкес Қазақстан инновациялық экономиканы қалыптастыруды ұлттық басымдықтардың бірі ретінде белгіледі. 2021 жылы елдің инновациялық және технологиялық жүйелерін нығайтудың негізгі бағыттары анықталды. Айта кету керек, мемлекеттің экономикадағы жоғары үлесі елдің индустриялық-инновациялық дамуына үлкен кедергі келтіреді, жеке бастамаларды қолдау сондай-ақ, шағын және орта бизнестің мүмкіндіктерін кеңейту шаралары қажет. Мәселен, шағын және орта бизнестің экономикадағы үлесі 30% сәл ғана көп, ал мемлекеттік және квазимемлекеттік сектордың үлесі 60% асады.*

2023 жылғы наурызда ұлттық үкімет Қазақстан Республикасының өңдеу өнеркәсібін дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған жаңартылған тұжырымдамасын ұсынды.

Ол бәсекеге қабілеттілікті арттыру жөніндегі келісім шеңберінде толық қамтылған шешімдерді қоса алғанда, өңдеуші өнеркәсіп өндірушілерін мемлекеттік ынталандыру құралдарын кеңейтуді көздейді.**

- Тұжырымдамада шағын және орта бизнестің өсу және даму мүмкіндіктерін кеңейту бойынша міндеттерді іс жүзінде жүзеге асыру тетіктері ұсынылған. Мемлекеттік қолдау тәсілдерінің түбегейлі өзгерістері тұтас салаларды қолдау тәжірибесінен бас тарту және бәсекеге қабілетті тауарлар шығаратын өнеркәсіптік кәсіпорындардың минималды массасын қалыптастыру болып табылады.
- Бүкіл экономиканы әртараптандырудың катализаторы ретіндегі мемлекеттік индустрияландыру саясатының негізгі бағыттары – кең ауқымды жеткізу тізбегіне қосуға назар аудара отырып, жоғары технологиялық өнімдер шығаратын технологиялық дамыған өнеркәсіпті құру, негізгі қорларды жаңғырту, орта кәсіпорындарды құруға бағытталған кәсіпорындарды цифрлық трансформациялау.

Өңдеу өнеркәсібінің тұжырымдамасы сабақтастықты сақтайды және келесі принциптерге негізделеді:

1. жоғары қосылған құны бар қайта өңдеу өнімдерін өндіруге бағдарлану.

Индустриалды және іскерлік ахуалды, инновациялық инфрақұрылымды және цифрлық трансформацияны жақсарту бойынша барлық бағыт ескерілетін болады.

Қосылған құны жоғары және өнімнің күрделілігі жоғары тауарларды өндіруді ынталандыру мақсатында орташа және жоғары қайта өңдеудің басымдыққа ие тауарлары (*бұдан әрі – басымдыққа ие тауарлар*) айқындалады.

2. индустриялық-инновациялық және аумақтық дамуды ұштастыру.

Бәсекелестікті ынталандыратын, жергілікті нарықтардың күрделілігін арттыратын, транзакциялық шығындарды азайтатын, бәсекеге қабілетті аумақтық кластерлердің дамуын ынталандыратын агломерациялық әсерлерге қол жеткізу үшін күш-жігер негізінен кеңістіктік өсу нүктелерінде мамандандырылған факторларды дамытуға бағытталады.

Өңдеу өнеркәсібіндегі жүйелі проблемаларды шешу үшін өңірлердің өнеркәсіптік мамандануы, сондай-ақ теңгерімді (*кеңістіктік*) даму әлеуеті және тиісті мемлекеттік ынталандырулар қарастырылады.

Сонымен қатар, трансшекаралық ынтымақтастықты, сондай-ақ тауарлардың, жұмыстар мен қызметтердің ортақ нарығын дамытуды жеделдету мақсатында іргелес өңірлердің өнеркәсіптік әлеуетін ашуға назар аударылады.

3. ішкі мүмкіндіктерді ескере отырып, сыртқы нарықтарға бағдарлау.

Ішкі қосылған құнды құру экспорттық әлеуетті дамытудың және сыртқы нарықтағы бәсекеге қабілеттілікті арттырудың маңызды факторларының бірі.

Әлемдік нарыққа бағдарланған және жаһандық бәсеке жағдайында өміршең өндірістерді құруға, қолдауға және дамытуға негізделген экспортқа бағытталған индустрияландыру саясатының жүйелілігі ішкі нарықты ұтымды қорғаумен және дамытумен үйлесуі тиіс.

Дереккөздер:

*https://economy.kz/documents/OECD/END_Report_DNO_06-2022_small.pdf

** <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1800000846>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

4. мемлекеттің, қоғамның және бизнестің стратегиялық мүдделерінің теңгерімі.

Мемлекеттік жоспарлау жүйесінде, «Қазақстан Республикасының индустриялық саясаты туралы» Қазақстан Республикасының Заңында, Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексінде, Қазақстан және даму институттарының қолданыстағы экожүйесі көзделген индустриялық-инновациялық дамуды жоспарлау, іске асыру және мониторингілеу құралдары пайдаланылады.

Саясатты жүзеге асырудағы икемділікке қоғам мен бизнестің тұрақты кері байланысы, өзгермелі жағдайларға жоғары сезімталдықты қамтамасыз ету арқылы қол жеткізіледі.

5. ынталандыру шараларының тиімділігі мен мақсаттылығы.

Саясатты жүзеге асыру ел дамуының ұзақ мерзімді стратегиялық мақсаттарына сәйкес келетін нақты нәтижелерге қол жеткізуге бағытталады.

Ынталандыру шараларын жүзеге асыруға жаңа көзқарас шеңберінде өндірісті технологиялық жаңғыртуға және цифрландыруға бағытталған, өз өнімдерін экспортқа шығаруға, сондай-ақ ішкі нарықты қамтамасыз етуге бағытталған тиімді өңдеуші кәсіпорындарға баса назар аударылады.

Өндірістік кәсіпорындарды мемлекеттік ынталандыру кезінде операторлар басымдыққа ие тауарларға назар аударады.

9-шы мақсатты жергілікті деңгейде жүзеге асыру

Өңдеу өнеркәсібі дәстүрлі түрде қала дамуының негізгі элементтерінің бірі болды. Бүкіл әлем елдерінің ESG және «көміртекті бейтараптылық» қағидаттарына артып келе жатқан міндеттемесін ескере отырып, экономиканың тұрақты өсуін қамтамасыз ету үшін қосылған құны жоғары өндірістің соңғы түрлерін әзірлеу және енгізу мәселесі Алматы қаласы үшін ерекше өзекті болып отыр.

Алматының өңдеу өнеркәсібі қала экономикасындағы елеусіз үлесіне қарамастан, тұрақты оң динамикаға ие. Өндіріс көлемінің орташа жылдық 11% деңгейінде өсуінің арқасында бес жыл ішінде Жалпы аймақтық өнімнің қаланың ЖІӨ-дегі үлесі 2017 жылғы 3,9%-дан 2021 жылдың соңында 4,8%-ға дейін өсті.

Алматы өндірісіндегі технология деңгейі де 2017-2021 жылдар аралығында жалпы көлемнің 12,8%-дан 36,2%-ға дейін өсуде.

Оң тенденциялардың болуына қарамастан, өңдеу өнеркәсібін одан әрі дамыту келесі міндеттерді еңсеруді талап етеді:

1. Еңбек өнімділігінің төмен деңгейі. 2018 жылдан бастап еңбек өнімділігінің деңгейі 2022 жылы 1 қызметкерге шаққанда 33,8 мыңнан 36,6 мың долларға дейін 8,2%-ға өскенін көрсетті. Дегенмен, бұл көрсеткіш Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы деректері бойынша басқа салыстырмалы қалалардан айтарлықтай төмен: Измирде – 70,5 мың доллар, Будапештте – 73,8 мың доллар, Прагада – 118,9 мың доллар. Соның салдарынан салада жалақы деңгейі төмен: мысалы, өңдеу өнер-кәсібіндегі орташа айлық жалақы 262 мың теңге болса, қалада дәл осындай көрсеткіш 327 мың теңгені құрап отыр. Бұл саланың білікті кадрлар үшін тартымдылығын төмендетеді.

2. Өндірісте негізгі қорлардың тозуы. Өңдеу өнеркәсібі кәсіпорындары негізгі қорлардың тозуының жоғары деңгейімен сипатталады, оның орташа деңгейі 2022 жылдың соңында 38,3% құрады.

Тозудың ең жоғары деңгейі тоқыма өнеркәсібінде (82,1%), ағаш өңдеу (67,6%), фармацевтика (56,6%), тамақ (47,1%) және жиһаз (46,0%) өнеркәсібінде байқалады. Тозу деңгейін төмендету үшін 2030 жылға қарай инвестиция көлемін 2,3 есеге 125,0 млрд теңгеге дейін арттыруды талап ететін негізгі қорларды жаңарту қажет.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

3. Инвестициялық тартымдылықтың жеткіліксіздігі. 2018 жылы салаға құйылған инвестиция көлемі 41,4 млрд теңгені, ал 2022 жылдың қорытындысы бойынша 43,8 млрд теңгені құрап, 5,8%-ға өскенін көрсетті. Дегенмен, бес жыл ішінде салынған қаражат көлемі қаланың жалпы инвестициясының 5% ғана құрайды.

Мысалы, бұл көрсеткіш Будапештте 24,5%, Прагада 17,7%, Венада 17,5%. Алматы қаласының өңдеу өнеркәсібіне құйылған инвестиция көлемінің төмендігі инвесторлардың өндіріс орындарын орналастыру үшін жер ресурстарына қолжетімділігінің шектелуіне байланысты болуы мүмкін.

4. Білікті кадрлардың тапшылығы. Жұмысшылар саны оң динамика көрсетсе де (2018 жылдан 2022 жылға дейін өсім 3,4%), 2022 жылдың соңында сала 63 мың адамды немесе қаладағы барлық жұмысшылардың 6,3%-ын ғана (Мәскеуде – 12%) жұмыспен қамтамасыз етті. Өз кезегінде, жұмыспен қамтылған халықтың 24% сауда саласына тартылған. Өңдеу өнеркәсібінде де тапшылық бар.

Бүгінгі таңда өнеркәсіпте жоғары білімі бар қызметкерлердің үлесі 64,1% тең (бұл жалпықалалық деңгейден айтарлықтай төмен, 70,3%). Өндіріс кәсіпорындары инженерлер, конструкторлар, технологтар сияқты және т.б. жоғары білікті кадрлардың қажеттілігін атап өтеді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Тапсырма 9.1.

Экономикалық дамуды және адамдардың әл-ауқатын қолдау мақсатында барлығына бірдей қымбат емес және тең құқылы қолжетімділікті қамтамасыз етуге айрықша назар аударатырып, өңірлік және трансшекаралық инфрақұрылыммен бірге сапалы, сенімді, орнықты әрі берік инфрақұрылымды дамыту

Индикатор 9.1.2.

Көлік түрлері бойынша бөліністегі жолаушылар және жүк тасымалының көлемі

Көлік түрлері бойынша жолаушы және жүк тасымалының көлемі								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Барлық көлік түрлерімен тасымалданатын жүктер, млн тонна								
Қазақстан	3 733,8	3 729,2	3 946,1	4 103,8	4 222,7	3 944,8	4 013,7	3 874,4
Құбыр желісі	214,6	205,8	232,8	281,4	273,0	253,7	281,4	266,7
Теміржол	341,4	338,9	387,2	397,9	397,0	402,3	410,3	395,5
Автокөлік	3 174,0	3 180,7	3 322,3	—	3 550,5	3 287,0	3 320,4	3 210,4
Әуе жолы	0,02	0,02	0,02	0,04	0,03	0,02	0,03	0,02
Ішкі су жолы	1,2	1,2	1,6	1,2	1,3	0,9	0,8	0,6
Теңіз жолы	2,5	2,6	2,1	—	0,8	—	0,8	1,2
Алматы қаласы	232,1	252,3	256,0	247,0	257,5	252,3	288,7	294,7
Автокөлік	232,1	252,2	254,5	247,0	257,4	252,3	270,1	278,3
Әуе жолы	0,02	0,02	0,02	0,04	0,02	0,02	0,02	0,02
Барлық көлік түрлерімен тасымалданған жолаушылар, млн адам								
Қазақстан	21 839,1	22 332,8	22 744,7	23 013,0	23 835,8	8 396,4	7 597,7	7 778,5
Теміржол	22,5	23,1	22,9	23,1	22,4	13,2	16,1	20,1
Автомобиль және қалалық электр көлігімен	21 744,7	22 239,4	22 643,6	22 912,5	23 719,2	8 324,0	7 506,9	7 666,4
Ішкі су жолы	0,05	0,09	0,06	—	0,04	0,04	0,09	0,1
Теңіз жолы	—	—	—	—	0,06	0,04	0,08	0,09
Әуе жолы	5,9	6,0	7,4	7,6	8,6	5,5	9,4	11,5
Алматы қаласы	4 984,8	4 984,2	5 097,2	5 202,2	5 588,9	1 949,8	2 100,3	2 132,2
Автомобиль және қалалық электр көлігімен	4 980,4	4 980,3	5 092,7	5 197,8	5 583,4	1 946,1	2 092,8	2 127,6
Әуе жолы	4,3	3,9	4,5	4,4	5,5	3,7	6,7	3,9

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Қазіргі уақытта қала құрылысының міндеті – негізгі қала мен агломерацияның дамуын синхрондау, оны біртұтас ойластырылған көліктік жүйемен байланыстыру, серіктес қалалар мен агломерацияның басқа елді мекендерін қағидат бойынша дамытуды қамтамасыз ету. Полицентристік даму, азаматтарымызды әлеуметтік инфрақұрылыммен қамтамасыз ету және жаңа жоғары тиімді жұмыс орындарын құру.

Соңғы жылдары Алматы агломерациясы қала мен облыс арасында нақты үйлестірілген бөлек дамып келеді. Басқарылатын урбанизация мәселелерін шешу елді мекендердің бас жоспарларын және басқа да қала құрылысы құжаттарын әзірлеу арқылы жүзеге асырылады. Орталығы Қонаев қаласында орналасқан жаңа Алматы облысының дамуы урбанизация процесін жеделдетеді және болжам бойынша 2030 жылға қарай Алматы агломерациясында шамамен 4,5 млн адам болады.

Орталығы Алматыда орналасқан Алматы агломерациясында қаланың бірнеше әсер ету аймағы бар: қарқынды, белсенді, әлсіз. 2021 жылдың басында агломерация құрамы келесідей анықталды: қарқынды әсер ету аймағында 30-45 шақырым радиуста 149 елді мекен, 70 шақырым радиуста белсенді әсер ету аймағында – 30 елді мекен бар, әлсіз әсер етуші – 90 шақырым радиуста – 10 елді мекен.

Алматы агломерациясын дамытудың негізгі міндеттерінің бірі қаланың қоғамдық көліктерінің Алматы қаласының ықпал ету аймағында орналасқан Алматы облысының елді мекендерімен интеграциясын қамтамасыз ету.

Әсіресе, қала маңындағы қоғамдық көлік мәселесі бар.

Бүгінде қала маңындағы тұрғындар қалаға негізінен автомобиль көлігімен қатынайды. Бұл ретте облыстан қалаға баратын және кері қарай баратын барлық бағытта қала маңындағы маршруттардың тапшылығы байқалады. Бүгінгі таңда 150-ге жуық ауыл үшін қала маңындағы 22 бағыт бар, ал қажетті бағыт саны 50-ге жуық.

Алматы қаласының бюджетінде қала маңындағы бағыттарды субсидиялау 100% қарастырылған (2021 жылы 10 млрд, 2022 жылы 11 млрд, жоспарланған жаңа бағыттарды ескере отырып, субсидия көлемі одан әрі ұлғаяды). Ақшалай қаражаттың осылай жылыстауы қала ішіндегі заманауи қоғамдық көлікті дамытуға қажетті қаржы ресурстарын шектейді, бұл да жаңа полиорталықтардың дамуымен байланысты.

Бүгінде агломерацияда қала мен облыстың қоғамдық көліктері арасында нақты байланыс жоқ. Алматыда жолаушыларға қала маңындағы және қаладағы қоғамдық көліктер арасында ыңғайлы тасымалдауды жүзеге асыруға, сондай-ақ жеке көлігін арнайы тұрақтарда қалдыруға мүмкіндік беретін ірі көлік тораптарын – көлік айырбастау тораптарын (*хабтарын*) құру жедел түрде қажет.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Қала маңындағы қоғамдық көлік

Қала маңындағы 30 жаңа негізгі бағытты іске қосу және оларды қолданыстағы 22 бағытпен және барлық бағыттағы жаңа көлік тораптарымен байланыстыруды қамтамасыз ету жоспарланған. Нәтижесінде, қоғамдық көліктерге қолжетімділік жақсарады, бұл жеке көліктен бас тартуға ынталандырулардың бірі болмақ.

Қала маңындағы және қалалық қоғамдық көліктер арасындағы байланыс

Агломерациядан тоқтайтын тұрақтары мен жеткізу жолдары бар 4 көлік торабын пайдалануға беру жоспарлануда: - Батыс хабы (*Барлық базары*), іске асырылатын мерзім 2026-2027 жж. - Райымбек батыр хаб (*Алматы-2*); - Алматы хабы -3(*Боралдай ауылындағы жаңа станция*); - хаб Шығыс қақпасы хабы (*Құлжа*). Осы іс-шаралардың

арқасында Наурызбай және Алатау өңірлеріндегі қала маңындағы және халық тығыз орналасқан елді мекендердің тұрғындары қала орталығымен сенімді байланысқа ие болады. Сонымен қатар, екі жаңа автовокзал – «Батыс» және «Шығыс қақпасы» қосылады. Соның нәтижесінде қаланың батысынан шығыс шекарасына дейін негізгі қоғамдық көлікпен жүруге мүмкіндік туады.

Қала маңындағы маршруттарды бірыңғай тарифтік мәзірге біріктіру және оларды субсидиялау мәселелерін шешу, оның ішінде республикалық және облыстық бюджеттерден қаражат тарту көзделуде.

Қала мен Алматы облысы арасындағы қоғамдық көлікте күнделікті қатынау саны 2025 жылға қарай 180 мыңнан 500 мыңға, 2030 жылға қарай 600 мыңға дейін артады.

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru>

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Қала мен Алматы облысы арасындағы қоғамдық көлікте күнделікті жүру саны, мың жол жүру							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	121	142	180	319	390	500
факт	90	121	142	180	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылы 22 қала маңындағы маршрут ұйымдастырылды, бұған 300-ден астам авто және теміржол бағыты қамтылды.

Қалалық маршруттар қала маңындағы аумақты да қамтиды. Күн сайын Алматы агломерациясының қала маңындағы аумағынан қала маңындағы маршруттар бойынша 180 мыңнан астам транзакция жасалады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Ұлттық стратегия

Алматы агломерациясының аумақтық дамуының аймақаралық схемасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1600000302>

Халықаралық жобалар

Үлкен Алматы айналма автомобильді жолының (YAAAЖ) құрылысы және пайдалануы
(Еуропалық қайта құру және даму банкі)

Алматы қаласының көлік инфрақұрылымын жеңілдету үшін транзиттік көлік үшін айналма жол – Үлкен Алматы айналма автомобильді жолын (YAAAЖ) салу жүзеге асырылды.

YAAAЖ – ұзындығы 66 шақырымдық жол, оның ішінде 4 жолақты (ұзындығы 9 шақырым) және 6 жолақты (57 шақырым) қозғалыс учаскелері, сондай-ақ көпірлер, жол айырықтары және қажетті инфрақұрылым бар.

YAAAЖ Қазақстан Республикасының аумағында және бүкіл Еуразиялық аймақта көлік бағыттарын кеңейтуде маңызды рөл атқарады. Жаңа нысан Шығыс-Батыс бағытындағы халықаралық автомобиль жолдарын байланыстырады және көлік байланысын жақсартуға, жүк тасымалдау мүмкіндіктерін кеңейтуге көмектеседі. YAAAЖ аймағында тасымалданатын жүктің болжамды көлемі алдағы 15 жылда 87% артып, 35,9 миллион тоннаға жетеді.

Сонымен қатар, YAAAЖ әлеуметтік және экологиялық жағынан да пайдалы. Құрылыс кезеңінде нысан 1500-ден астам адамды, негізінен жергілікті

халықты жұмыспен қамтамасыз етті. Ал пайдалануға берілгеннен кейін ол Алматы қаласы мен қала маңындағы жол желілеріндегі көлік жүктемесін қайта бөлуге мүмкіндік береді, транзиттік көлікті қала шегінен шығарады, бұл қоршаған ортаға кері әсер ету деңгейін төмендетеді, шуды азайтады және көліктердің қауіпсіз қозғалысы үшін өз үлесін қосады.

Жобаның маңызды аспектісі – оның әлеуметтік маңыздылығы. Құрылыс барысында 2 мыңнан астам жұмыс орны ашылды, соның ішінде халықтың әлсіз топтары үшін жұмысқа орналасу мүмкіндіктері туды әрі жергілікті тұрғындарды жұмыспен қамтуға басымдық берілді, олар барлық жұмысшының 85%-дан астамын құрады. Айналма жол толық іске қосылғанда 300-ге жуық адам жұмыспен қамтылады деп болжанған.

YAAAЖ ашылу салтанаты 2023 жылдың маусым айында өтті.

Дереккөз:

<https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/bakad-road-concession.html>

Цифрлы ресурстар

Алматыдағы қоғамдық көлік

«Алматы қаласының қоғамдық көлігі» цифрлық порталын құрудағы басты мақсат – ақпараттық технологиялардың көмегімен қаладағы қоғамдық көлікті дамытуға жәрдемдесу, сонымен қатар алматылықтар, қала әкімдігі және тасымалдаушы компаниялар арасындағы диалог орнату. Осылайша, «Алматы қаласының қоғамдық көлігі» ресми интернет-ресурсы қоғамдық көліктердің жұмысын жақсарту бойынша ұсыныстарды тұрақты бақылау, сондай-ақ қоғамдық көлік саласындағы бұзылулар мен заңсыз оқиғалар туралы хабарламаларды тіркеу арқылы көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыруға ықпал ететін болады.

Бұл платформаның миссиясы – Алматы қаласының қоғамдық көліктерінің жұмыс істеуі мен дамуы туралы өзекті ақпаратты, сондай-ақ тарифтік саясат пен тасымалдау ережелерін сипаттау. Сонымен қатар, портал қалалықтар мен қала әкімдігі арасындағы қоғамдық көлік мәселелері бойынша диалог алаңы қызметін атқарады, арнайы бөлімде азаматтар өз өтініштерін қалдыра алады, ал әкімшілік өз кезегінде қоғамдық көліктің қызметіне қатысты кейбір мәселелер бойынша түсініктеме бере алады.

Дереккөз:

<https://alatransit.kz/ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Тапсырма 9.2.

Жалпыны қамтитын және орнықты индустрияландыруға жәрдемдесу және 2030 жылға қарай өнеркәсіптегі жұмыспен қамту деңгейін және ұлттық талаптарға сәйкес жалпы ішкі өнімдегі өнеркәсіптік өндіріс үлесін едәуір арттыру және ең аз дамыған елдердегі тиісті көрсеткіштерді екі есеге арттыру

Индикатор 9.2.1.

ЖІӨ-ге пайыздық қатынаста және халықтың жан басына шаққандағы өңдеуші өнеркәсіпте құрылатын қосылған құн

ОДМ көрсеткіштеріне мониторинг жүргізудің ұлттық жүйесі контекстінде ұлттық индикаторлар пайдаланылады:

Өңдеу өнеркәсібінің ЖҚҚ ЖІӨ-дегі үлесі, пайыздық үлесі, 2010 жылғы бағалар бойынша								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	10,4	10,5	10,7	10,7	10,9	11,6	11,6	11,7
Алматы қаласы	3,9	3,8	3,9	4,0	4,0	4,5	5,5	4,5

Өндірістің ЖҚҚ жан басына шаққанда, АҚШ доллары, 2010 жылғы бағалар								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	1 105,0	1 109,1	1 161,5	1 182,0	1 250,8	1 283,7	1 325,8	1 329,9
Алматы қаласы	951,9	923,6	942,1	963,7	984,2	1 020,4	1 267,0	1 019,4

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Индикатор 9.2.1.1.

Өңдеу өнеркәсібіндегі еңбек өнімділігінің өсуі

Өңдеу өнеркәсібіндегі еңбек өнімділігінің өсуі, өткен жылға пайызбен								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	97,3	99,0	103,6	104,7	105,3	104,3	104,0	98,9
Алматы қаласы	77,8	101,0	106,2	103,9	104,6	104,3	124,7	113,6

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Индикатор 9.2.2.

Жалпы жұмыспен қамтудан пайызбен алғандағы өңдеуші өнеркәсіптегі жұмыспен қамтылу

ОДМ нысаналы көрсеткіштері мониторингінің ұлттық жүйесі контекстінде «Өңдеу өнеркәсібінде жаңа жұмыс орындарын құру» ұлттық индикаторы қолданылады.

Өңдеу өнеркәсібінде жаңа жұмыс орындарын құру, мың адам								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	0,5	4,0	1,1	4,1	1,2	18,7	8,5	14,4
Алматы қаласы	0,5	4,0	1,1	4,1	1,2	2,3	0,5	0,1

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Кадрлық әлеуетті және технологиялық ортаны арттыру үшін қолайлы жағдайлар жасау мақсатында келесі шаралар қабылданады:

1. 2025 жылдың соңына қарай бизнес-инкубатор функциялары бар зертханалық алаңдарды құру жоспарлануда. Қазірдің өзінде жұмыс істеп тұрған университеттер мен ғылыми орталықтардың базасында кемінде 3 инновациялық-өндірістік зертхана (*FabLab*) құрылады. Мысал ретінде Сәтбаев университетін келтіруге болады, мұнда әрбір студент немесе стартап озық өндіріс құралдарына (*лазерлік және плазмалық машиналар, 3D принтерлер және қосымша өндірістің басқа түрлері*) қол жеткізе алады.

2. Дуальді білім беру арқылы университеттер мен колледждердің техникалық мамандықтарының студенттерін өндірістік тәжірибеден өтуге тарту үшін қалада жұмыс берушілерімен серіктестік бағдарламалары іске асырылады. 2030 жылға қарай «Алатау» Инновациялық технологиялар паркі (*ИТП*) Арнайы экономикалық аймағы (*АЭА*) аумағында ғылыми және білім беру жобаларын жүзеге асыру жоспарлануда. Атап айтқанда, бұл ҚБТУ Инженерлік және ақпараттық технологиялар институтының сынақ орталығын (*бұрғылау орталығын*), Аризона мемлекеттік университетімен бірлесіп «Алматы Менеджмент Университеті» инновациялық университетін, Назарбаев Университетінің Жасанды интеллект мектебін құру жобалары. ИТП АЭА филиалдарын ашуға Үндістанның, Оңтүстік Кореяның және басқа елдердің шетелдік университеттері де тартылады.

Салалық интеграцияны дамыту және экспортты ынталандыру

1. Қазіргі индустриялық саясаттың құрамдас бөлігі салалық интеграцияны қалыптастыру және қолдау болып табылады. Тұрақты экономикалық өсу мен қолда бар әлеуетті ескере отырып, салалық интеграцияны дамыту бойынша күш-жігер автомобиль өнеркәсібіне, электр жабдықтарын өндіруге, жиһаз өнеркәсібіне (*шкафтық және жұмсақ жиһаздар*), тамақ өнеркәсібіне (*сусындар мен тамақ өнімдерін өндіру, шоколад және кондитерлік өнімдерді қоса алғанда*), құрылыс материалдарын (*әрлеу материалдарын*), фармацевтикалық препараттарды (*генериктерді*) және медициналық бұйымдарды өндіруді қамтиды.

Өнеркәсіптік кластерлерді қалыптастырудың негізгі алаңдары Алматы индустриалды аймағы, «Алатау» ИТП АЭА және «Кеңес» кезеңіндегі өнеркәсіптік нысандар болып табылады. 2025 жылдың соңына қарай салалық кластерлер аясында Алматының индустриалды аумағында (*АИА*) 37 жаңа өндіріс орны енгізіледі, оның ішінде 8-і автомобиль өнеркәсібінде, 4-і жиһаз өнеркәсібінде, 9-ы тамақ өнеркәсібінде және 16-сы құрылыс индустриясында жекеменшік кәсіпорындарды тартады. 160 млрд теңгеге жуық инвестиция тартылды. Осылайша, автокөлік кластерінде автокреслоларды, шанақ бөлшектерін, мультимедиялық жүйелерді және пластикалық бөлшектерді шығару арқылы автомобиль өндірісін орнықтыру 55% дейін жетілдіріледі.

Өз кезегінде «Алатау» АТП АЭА фармацевтика және медициналық мақсаттағы бұйымдар өндірісі саласында кластерді дамыту мүмкіндігіне ие. 2025 жылдың соңына дейін инвестиция көлемі 12 млрд теңгені құрайтын 5 жоба жүзеге асырылады. Осылайша, 2030 жылға қарай жоғары технологиялық және экспортқа бағдарланған өндірістерді орналастыру арқылы жоғарыда аталған кластерлер толығымен қалыптасады.

2. 2023 жылдан бастап экспортқа бағытталған кәсіпорындарды ынталандыру мен қолдаудың жаңа қалалық құралдарын енгізу жоспарлануда. Қолдау құралдары экспорттаушыларға ақпараттық қызмет көрсетуді, рұқсаттар мен сертификаттауды алу бойынша консультациялық қызметтерді және тасымалдау шығындарын өтеуді, экспорттаушыларды қолдауды, атап айтқанда, жеделдету бағдарламаларын пайдалану бойынша оқыту бағдарламаларын, сондай-ақ жаһандық нарықтарда отандық өнімдерді ілгерілетуге, насихаттауға көмек көрсетуді көздейді.

Сондай-ақ, экспорттаушылардың өнімдерін көтермелеу құралдарының бірі «Made in Almaty» брендімен халықаралық мамандандырылған көрмелер мен іс-шараларға қатысуға қолдау көрсету.

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Өңдеу өнеркәсібіндегі өндіріс көлемі, млрд теңге							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	888,4	972,0	1 082,2	1 168,5	1 250,8	1 345,0
факт	813,9	888,4	1 205,5	1 487,3	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

ЖАӨ-дегі өңдеуші өнеркәсіп үлесі, %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	4,7	4,8	5,0	5,3	5,6	6,0
факт	4,6	4,7	—	—	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Көлемнің өсімі фармацевтика өндірісінде 14,7%-ға, басқа металл емес минералды өнімдер 2,5%-ға, дайын металл бұйымдары 11,4%-ға, сондай-ақ машина жасауда 50,9%-ға артты.

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының өңдеу өнеркәсібін дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1800000846>

Цифрлы ресурстар

Цифрлық трансформация алаңы

Ресурс қазақстандық индустрияның цифрлық трансформациясын дамыту және отандық АТ шешімдерін ілгерілету мақсатында өнеркәсіптік кәсіпорындар мен мүдделі тараптардың (IT-компаниялар, ғылыми-зерттеу институттары, білім беру ұйымдары және т.б.) өзара әрекеттесуге арналған.

Цифрлық трансформация платформасын іске асыру нәтижелері бойынша отандық IT секторы мен өнеркәсіп арасындағы ынтымақтастық мүмкіндігін кеңейту, өнеркәсіптік кәсіпорындарды цифрландыру, сондай-ақ жоғары сапалы және бәсекеге қабілетті цифрлық өнімді құру, біліктілік деңгейін көтеру көзделген.

Дереккөз:

<https://digital.qazindustry.gov.kz/>

Қазіргі уақытта осы Платформа аясында өнеркәсіптік кәсіпорындардың 400-ден астам цифрлық профильдері, сондай-ақ 70 отандық IT-компанияның 100-ден астам шешімдері қалыптастырылды.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Тапсырма 9.3.

Әсіресе дамушы елдерде ұсақ өнеркәсіптік және басқа кәсіпорындардың қаржылық қызметтерге, соның ішінде қымбат емес кредиттерге қолжетімділігін арттыру және олардың өндіру-өткізу тізбектері мен нарықтардағы интеграциясын күшейту

Индикатор 9.3.1.

Таза өнім өнеркәсібінің жиынтық көлеміндегі ұсақ кәсіпорындардың үлесі

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «Өңдеу өнеркәсібіндегі шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің өнім өндіру көлемі» ұлттық индикаторы қолданылады.

Өңдеу өнеркәсібіндегі шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің өнім өндіру көлемі, млрд					
	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	3 248,2	3 959,1	4 769,1	5 837,5	7 215,1

Дереккөз:

«Кәсіпорынның өнімді (тауарларды, қызметтерді) өндіру және жөнелту туралы есебі», «Жеке кәсіпкердің өнеркәсіп өнімдерін (тауарларын, қызметтерін) өндіруі туралы есеп»

Индикатор 9.3.2.

Кредиті немесе кредиттік желісі бар ұсақ кәсіпорындар үлесі

Кредиті немесе кредиттік желісі бар ұсақ кәсіпорындар үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	2,3	2,4	2,1	2,0	2,2	4,3	1,3	1,9

Дереккөз:

ҚРҰБ-ға «Көрсеткіштерді жинаудың бірыңғай жүйесі» Автоматтандырылған ақпараттық жүйе (ААЖ) арқылы екінші деңгейдегі банктер ұсынған қарыздар және шартты міндеттемелер бойынша есеп беру

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

ШОБ үшін заманауи өнеркәсіп алаңдарын құру

Өңдеу өнеркәсібінің тиімді дамуы шағын және орта бизнес (ШОБӨ) үшін инфрақұрылымның қолжетімділігін арттыруды талап етеді.

Атап айтқанда, алаңдарды беру кеңейтуге, жоғары технологияларды енгізуге, шығындарды азайтуға және саладағы инвестициялық базаны ынталандыруға мүмкіндік береді. Өнеркәсіп алаңдарының санын арттыру қалада және Алматының Индустриалды аймағында жаңа шағын индустриялық парктер құру, Алматы қаласының Индустриалды аймағының аумағын кеңейту есебінен жүзеге асырылады.

Алматы қаласының Индустриалды аймағының аумақтарында, жұмыс істемей тұрған және тиімсіз пайдаланылатын өндірістік базаларда шағын индустриялық парктер (ШИП) дамытылады. Оларда

өндіріс орындарын орналастыру үшін құрылған заманауи өнеркәсіп алаңдары белсенді түрде жүзеге асырылуда. Мұндай учаскелер өндірістің толыққанды жұмыс істеуі үшін барлық қажетті техникалық жағдайлармен және коммуникациялармен қамтамасыз етілген. ШИП-де орналастырудың артықшылығы ретінде жан-жақты жоспарлау және кәсіпкерлердің күрделі шығындарын айтарлықтай төмендету, кейіннен сатып алумен жеңілдетілген мөлшерлеме бойынша үй-жайларды ұзақ мерзімді жалға алу мүмкіндігі.

ШИП аумақтарында өндірісті дамытуды ынталандыру мақсатында 2023 жылдан бастап жаңа жеңілдетілген несие өнімі – «өнеркәсіптік ипотека» енгізіледі. Бұл өнім сатып алынған ШИП кеңістігін несие кепілі ретінде пайдалануға мүмкіндік береді, бұл кәсіпкерлердің кепіл жүктемесін айтарлықтай азайтады. 2025 жылдың соңына қарай шағын индустриалды парктердің ауданы 250 мың

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

шаршы метрге дейін ұлғайтылып, 4,5 мың тұрақты жұмыс орнын құру мақсатында 400-ден астам жаңа өнеркәсіпті орналастыру үшін 50 жаңа индустриалды парктер салынбақ. Жеке инвестиция көлемі шамамен 100 млрд теңгеге жетеді. 2030 жылға қарай аумақты 1 млн м²-ге дейін ұлғайтып, 1000-ға дейін өндірістік нысандарды орналастыруға мүмкіндік беретін қосымша 100 жаңа ШИП салынады. Жеке инвестиция көлемі 300 млрд теңгеден асады, бұл 20 мыңнан астам тұрақты жұмыс орнын құруға мүмкіндік береді.*

Қолайлы бизнес-ортаны құру

1. Қолайлы бизнес-ортаны құру шеңберінде қаладағы жұмыс істеп тұрған кәсіпкерлермен өзара әрекеттесу жұмыстары жалғасады. Атап айтқанда, бизнес қажеттіліктеріне талдау жүргізіледі, нәтижесінде ШОБ субъектілерін қолдау шараларымен қамту ұлғайтылады және инженерлік желілерді қосуға техникалық шарттарды және рұқсат алу, құрылыс салу сияқты өңірлік деңгейде рұқсат беру рәсімдері оңтайландырылады. Сонымен қатар, бизнестің қаланың инфрақұрылымына, атап айтқанда, инженерлік желілерге, қаланы жарықтандыруға, жолдар мен автотұрақтарға қаншалықты қанағаттанатынына талдау жүргізіледі. Талдау нәтижелері ауданның даму жоспарларын жаңарту үшін пайдаланылады.

Дереккөз:

* <https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru>

2. Қаладағы ШОБ субъектілерінің жай-күйін бағалаудың маңызды құралдарының бірі almatybusiness.gov.kz веб-порталы негізінде құрылған кәсіпкерліктің цифрлық картасы болады, ол кәсіпкерліктің даму тенденцияларын қадағалауға және оларға жағдайлардың өзгеруіне қарай жылдам бейімделуіне мүмкіндік береді. Карта үнемі жаңартылып отырады. Карта бизнес-ортаның қазіргі жағдайы мен қажеттіліктерін ескере отырып, қаланың жан-жақты дамуына кешенді түрде қарауға мүмкіндік береді. Осылайша, онлайн-қызметтердің қолжетімділігін арттыру мақсатында порталда бизнестің орналасқан жерін таңдау функциясы сияқты бизнес-қызметтердің ауқымы кеңейтіледі. Кәсіпкерлер мен салалық аймақтарды қамтуды кеңейту арқылы салалық ерекшеліктерді ескере отырып, кадрларды даярлау бағдарламасын іске асыру бойынша жұмыс жалғасады. Оқыту бағдарламасы кәсіпкерлердің сұраныстары мен заманауи тенденцияларды ескере отырып толықтырылады. Жоғарыда аталған шараларды жүзеге асыру бизнестің тұрақтылығын арттыруға, оның көлеңкелі экономикадан шығуына және көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Қаржылық қолдауға ие болған кәсіпкерлік субъектілерінің саны, бірлік					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	4 103	404	353	479	527
факт	3 239	3 164	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылы несиенің жалпы сомасы 105,2 млрд теңгеге 3164 жоба мақұлданды:

- субсидиялар – 87,4 млрд теңгеге 1 704 жоба
- кепілдік – 17,1 млрд теңгеге 1196 жоба
- гранттар – 700 млн теңгеге 264 жоба

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасында шағын және орта бизнесті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P22000000250>

Халықаралық жобалар

КМФ жобасы (микроқаржы ұйымы) «Микро, шағын және орта бизнес қарыз алушыларының несиеге қолжетімділігін кеңейту» (Азия даму банкі)

Қазақстанда қаржыға қол жеткізу әрқашан қиын болды және жағдайды коронавирустық ауру (COVID-19) пандемиясы одан әрі ушықтырды.

Жоба Азия даму банкінің (АДБ) «КМФ» жауапкершілігі шектеулі серіктестігіне шағын және орта бизнес (ШОБ) субъектілерінің қарыз алушыларын қайта қаржыландыру үшін қаражатпен қамтамасыз етуді көздейді. 2022 жылы іске қосылған жобаның жалпы құны 15 млн АҚШ доллар.

Жоба мынадай жедел басымдықтарды іске асыруға ықпал етеді: кедейшілікпен күрес және теңсіздікті азайту, гендерлік теңдік пен әйелдердің мүмкіндіктерін кеңейту мәселелері бойынша прогресті жеделдету.

Дереккөз:

<https://www.adb.org/projects/53329-001/main>

Цифрлы ресурстар

«Алматы» әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы (ӘКК)

«Алматы» әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы» АҚ – даму институты, мемлекеттік ресурстар мен бизнес арасындағы көпір саналады. Отандық және шетелдік кәсіпкерлер мен инвесторлар үшін «бір терезе» қағидатын енгізу операторы: инвестиция тартудан бастап дайын жобаны қолдауға дейін.

Алматы ӘКК қызметі тұрақты жеке кәсіпкерлікті дамыту жағдайында қоғамның әлеуметтік, білім беру және мәдени мәселелерін шешуге бағытталған.

ӘКК шағын және орта бизнесті қолдау және дамыту бойынша мамандандырылған еншілес ұйымдары бар:

Almaty Finance – Алматы қаласындағы шағын және орта бизнесті қаржыландырудың баламалы қолжетімді көзін ұсынатын несиелік ұйым.

«Алматы» микроқаржы ұйымы – «Almaty Finance» компаниясының еншілес ұйымы, тауарлар мен қызметтерді өндіру, сондай-ақ пайда табу және капиталды жинақтау саласында кәсіпкерлікті дамытуды ынталандыру үшін микро және шағын жеке бизнесті жеңілдікпен несиелеуді жүзеге асырады.

Микрокредит беру бағдарламасы «Алматы Бизнес-2025» бағдарламасы аясында жүзеге асырылуда, оның негізгі басымдығы «Бизнес және жеке капитал үшін қала» миссиясына жауап беретін шаралар кешенін жүзеге асыру.

Дереккөз:

<https://spkalmaty.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Тапсырма 9.4.

2030 жылға қарай жеке мүмкіндіктеріне сәйкес барлық елдердің қатысуымен инфрақұрылымды жетілдіру және ресурстарды пайдалану тиімділігін арттыру мен таза әрі экологиялық қауіпсіз технологиялар мен өнеркәсіптік процесс неғұрлым кең пайдалану есебінен кәсіпорындарды орнықты етіп қайта жабдықтау

Индикатор 9.4.1.

Қосылған құн бірлігі бойынша CO₂ қалдықтары

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесінің контекстінде «ЖІӨ-ге CO₂ шығарындылары» ұлттық көрсеткіші қолданылады.

ЖІӨ-ге CO ₂ шығарындылары, кг CO ₂ -экв/инт.доллар							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Қазақстан	0,85	0,85	0,86	0,86	0,75	0,72	0,69

Дереккөз:

парниктік газдар шығарындылары бойынша – Министрлікке қарасты «Жасыл Даму» АҚ

Қазақстан Республикасының экологиясы, геологиясы және табиғи ресурстары, ЖІӨ (2017 жылғы МЖӘ бойынша халықаралық доллар-дағы баға бойынша) – Дүниежүзілік банк деректері.

Индикатор 9.4.1.1.

Халықтың жан басына шаққандағы CO₂ шығарындылары

Жан басына шаққандағы CO ₂ шығарындылары, тонна CO ₂ -экв/жан басына							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020
Қазақстан	20,6	20,6	21,8	22,1	19,8	18,2	17,9

Дереккөз:

Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігіне қарасты «Жасыл даму» АҚ, ҰСБ СЖРА

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

PM _{2,5} , мк/мг ³ орташа жылдық концентрациясы							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	34	36	36	36	30	30
факт	30	34	36	36	—	—	—

NO ₂ орташа жылдық концентрациясы, мк/мг ³							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	70	81	81	81	60	60
факт	65	70	81	81	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2018-2021 жылдардағы ластану деңгейі жоғары деңгейде болды, 2022 жылы – көтерілді.

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/248960?lang=ru>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының 2060 жылға дейінгі көміртегі бейтараптығына қол жеткізу стратегиясы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2300000121#z293>

Халықаралық жобалар

Төмен көміртекті даму үшін тұрақты қалалар (БҰҰДБ)

Қалалық парниктік газдар шығарындыларын азайтудың оң нәтижесі қала инфрақұрылымының сенімділігі мен тұрақтылығын арттыру, тұрғындарға көрсетілетін қызметтердің жайлылығы мен сапасын арттыру түрінде экономика үшін де, халық үшін де нақты әлеуметтік-экономикалық және жергілікті пайда әкеледі.

Парниктік газдар шығарындыларын азайту бойынша ұлттық мақсаттарға қол жеткізу үшін Қазақстандағы БҰҰ Даму бағдарламасы Қазақстан Республикасының Үкіметімен бірлесіп Жаһандық экологиялық қордың қаржылық қолдауымен «Төмен көміртекті даму үшін орнықты қалалар» жобасын

жүзеге асыруда. Жоба қала инфрақұрылымындағы парниктік газдар шығарындыларын азайту жобаларын анықтауға, сондай-ақ оларды қаржылық қолдау тетіктерін әзірлеуге және қамтамасыз етуге бағытталған. Жобаның бес құрамдас бөлігі Қазақстан Республикасының Үкіметіне қала секторындағы климаттың өзгеруінің әсерін азайту бойынша кешенді шараларды әзірлеуге және жүзеге асыруға көмектеседі.

Дереккөз:

<https://www.undp.org/ru/kazakhstan/projects/ustoychivye-gorodadlya-nizkouglerodnogo-razvitiya>

Цифрлы ресурстар

Қазақстан Республикасындағы ауа сапасының бүгінгі және болжамды деректері

«Қазгидромет» республикалық мемлекеттік кәсіпорны (РМК) Қазақстан Республикасының аумағында болатын қауіпті және табиғи құбылыстар туралы дауылды ескертулермен кез келген ұйымдарға ресми ақпараттық қызмет көрсетуге құқығы бар жалғыз заңды жауапты орган.

Кәсіпорын қызметінің мақсаты - мемлекеттік бақылау желісін пайдалана отырып, қоршаған ортаның жай-күйіне мониторинг, метеорологиялық және гидрологиялық мониторинг жүргізу.

Кәсіпорынның мақсаты сенімді гидрометеорологиялық ақпаратты алу, гидрометеорологиялық және агрометеорологиялық болжамдардың және қоршаған ортаның жай-күйі туралы ақпараттың сапасын арттыру, мемлекеттік бақылау желісі бойынша жүйелі бақылаулар кезінде алынған мәліметтерді жинау және қорытындылау.

Дереккөз:

http://ecodata.kz:3838/app_dem_visual/

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

Тапсырма 9.5.

Барлық елдерде, әсіресе дамушы елдерде ғылыми зерттеулерді жандандыру, өнеркәсіптік секторлардың технологиялық әлеуетін өсіру, соның ішінде 2030 жылға дейін инновациялық қызметті ынталандыру және ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар саласында (ҒЗТКЖ) 1 миллион адамға есептегенде жұмыскерлер санын, сондай-ақ ҒЗТКЖ-ға мемлекеттік және жеке шығыстарды едәуір арттыру арқылы

Индикатор 9.5.1.

ЖІӨ-дегі ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарға арналған шығыстардың үлесі

ОДМ-міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі жағдайында «Ішкі ҒЗТКЖ шығыстары ЖІӨ-ге пайыздық қатынаста» ұлттық индикаторы қолданылады.

Ішкі ҒЗТКЖ шығыстары ЖІӨ-ге пайыздық қатынаста, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	0,17	0,14	0,13	0,12	0,12	0,13	0,13	0,12
Алматы қаласы	0,35	0,25	0,21	0,22	0,19	0,24	0,29	0,25

Дереккөз: ҰСБ СЖРА, Ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық әзірлемелер туралы есеп

Индикатор 9.5.1.1.

ҒЗТКЖ-ға арналған шығындардың жалпы көлеміндегі бизнес шығыстарының үлесі

Шығыстардың жалпы көлеміндегі бизнес шығыстарының үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	40,1	43,4	41,6	42,9	41,2	41,4	35,0	26,3

Дереккөз: ҰСБ СЖРА, Ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық әзірлемелер туралы есеп

Индикатор 9.5.2.

Миллион тұрғынға шаққандағы зерттеушілер саны (толық жұмыспен қамтылу баламасында)

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «ҒЗТКЖ-ны жүзеге асыратын зерттеуші мамандардың (толық күндік балама) саны» ұлттық көрсеткіші қолданылады.

1 000 000 тұрғынға ҒЗТКЖ орындайтын ҒЗТКЖ мамандарының саны (штаттық эквивалент)								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	778	695	668	668	638	690	630	670
Алматы қаласы	3 823	3 275	3 099	3 235	2 843	3 082	2 704	3 005

**Штаттық эквивалентті қоспағанда, миллион тұрғынға шаққандағы ҒЗТКЖ мамандарының саны

Дереккөз: ҰСБ СЖРА, Ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық әзірлемелер туралы есеп

«Алатау» инновациялық технологиялар паркі» арнайы экономикалық аймағы

«Алатау» ИТП АЭА аумағында 2025 жылға қарай 15,3 млрд теңгеге жуық жеке инвестицияларды тарта отырып, кем дегенде 10 жоғары технологи-

ялық жобаны іске асыру жоспарланып отыр. Мысал ретінде қазіргі уақытта 450 млн теңге тартылған телекоммуникациялық құрал-жабдықтар шығаратын зауыт салу жобасы жүзеге асырылуда Тұрақты экономикалық өсім - 80 жеке инвестиция. Сондай-ақ, 2025 жылдың соңына дейін 1,5 млрд теңге

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 9. Индустриализация, инновациялар және инфрақұрылым

көлемінде инвестиция тарта отырып, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен құрал-жабдықтар шығаратын зауытты іске қосу жоспарлануда.

Сонымен қатар, 2030 жылға қарай «Алатау» ИТП АЭА аумағында жеке инвестицияларды тарта отырып, шамамен 46 млрд теңгеге төрт ғылыми-білім беру кешенін салу қарастырылған. Атап айтқанда, қазіргі уақытта Назарбаев университетінде жасанды интеллект мектебі мен АКТ саласында зерттеулер жүргізуге арналған зертхана салу

Дереккөз:

<https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru>

мәселесі қарастырылуда. Сондай-ақ, еркін экономикалық аймақ аумағында орналасқан әлемдік деңгейдегі колледждің құрылысы аяқталмаған қалашығы негізінде жеке инвесторды тарта отырып, жаңа форматтағы оқу орнын салу жобасын жүзеге асыру көзделген. Жоғарыда аталған шаралар бос тұрған өндірістік базалар мен үй-жайларды экономикалық айналымға енгізуге ықпал ете отырып, жоғары өнімді жұмыс орындарын және бәсекеге қабілетті өндірістерді құруға мүмкіндік береді.

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасында жоғары білім мен ғылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000248#z458>

Халықаралық жобалар

Өнімді инновацияларға ықпал ету жобасы
(Дүниежүзілік банк)

Қазақстан үшін «Өнімді инновацияларды ілгерілету» жобасының мақсаты – жоғары сапалы, елге қатысты зерттеулер мен технологияларды коммерцияландыруға жәрдемдесу. Жоба 2014 жылы басталып, 2024 жылы аяқталады. Жобаның жалпы құны 81,2 миллион АҚШ долларына бағаланған.

Жоба бес құрамдас бөліктен тұрады, оның біріншісі – инновациялар үшін білім базасын дамыту. Компонент жоғары сапалы, ұлттық маңызы бар зерттеулер мен әзірлемелерді, сондай-ақ адами капитал саласындағы жетістіктерді алға жылжытуға бағытталған.

Жобаның даму мақсаты - жоғары сапалы, ұлттық зерттеулер мен технологияларды коммерцияландыруға жәрдемдесу.

Жобаның керемет нәтижелерінің бірі корона-вирустық пандемия жағдайында денсаулық сақтау мекемелерінде PneumoNet жүйесін енгізу болды.

PneumoNet пневмония, туберкулез, қатерлі ісік және COVID-19 сияқты өкпенің ең патогенді он жеті ауруын жылдам және дәл анықтау үшін жасанды интеллект (ЖИ) шешімдерін пайдаланады. Жүйені Қазақ онкология және радиология ғылыми-зерттеу институтының инновациялық консорциумы мен Forus Data компаниясы әзірлеген.*

Дереккөздер:

* <https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P150402#>

** <https://www.ncste.kz/ru/monitoring-xoda-realizaczii-proektov-2021/>

Цифрлы ресурстар

Ғылыми және ғылыми-техникалық жобалар мен бағдарламаларды іске асыру барысын бақылау

Мониторингті Ұлттық мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама орталығы жүргізеді.

Орталықтың миссиясы: ұлттық инновациялық жүйеге қатысушыларды ұлттық қауіпсіздік, халықаралық ынтымақтастық, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық және мәдени даму саласындағы мемлекеттік басымдықтарды сақтай отырып, сараптамалық, ақпараттық-талдамалық қызметтердің толық спектрімен қамтамасыз ету мақсатында ғылыми, ғылыми-техникалық және инновациялық қызметті сараптамалық және ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету.

Мақсаты: Ғылыми, ғылыми-техникалық және инновациялық қызметті сараптамалық және ақпараттық қамтамасыз етудің тиімді жүйесін дамыту.**

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

МАҚСАТ 4. САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУ						
4 САПАЛЫ БІЛІМ Мақсат	Жаһандық көрсеткіш	Ұлттық	Халықаралық жобалар	Ұлттық стратегиялар	Муниципалдық жобалар	Цифрлы ресурстар
4.1. Бастауыш және орта білімнің тегін, тең және сапалы болуын қамтамасыз ету	-	+	+	+	+	+
4.2. Сапаны дамыту жүйелеріне қол-жетімділікті қамтамасыз ету	-	+	-	+	+	+
4.3. Кәсіптік және жоғары білім алуға тең қол-жетімділікті қамтамасыз ету	-	+	+	+	+	+
4.4. Сұранысқа ие дағдылары бар адамдар санын көбейту	+	-	+	+	+	+
4.5. Білім берудегі гендерлік теңсіздікті жою	-	+	-	+	+	-
4.6. Барлық адам оқи, жаза және есептей алатынын қамтамасыз ету	-	-	-	-	-	-
4.7. Барлық оқушылардың білім мен дағдыларды меңгеруін қамтамасыз ету	-	-	+	+	-	+
4.a. Білім беру мекемелерін құру және жетілдіру	-	-	-	+	+	-
4.b. Стипендиялар санын көбейту	-	-	-	-	-	-
4.c. Білікті ұстаздар санын көбейту	-	-	-	+	-	+

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

4-мақсатты ұлттық деңгейде жүзеге асыру

Жаңа реформалар жағдайында Қазақстан білім берудің концептуалды негізін өзгертеді – барлық өмірлік циклдарда әрбір оқушының өзін-өзі іске асыруы үшін барынша жағдай жасау. Ұлттық үкімет Қазақстан Республикасындағы мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған Даму тұжырымдамасында білім беру процесін өзгертудің негізгі тәсілдерін ұсынды.*

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған болжамы

Өткен жылдарда жүзеге асырылған реформалар мен бастамалардың нәтижелеріне сүйене отырып, білім беруді дамытудың жаңа көзқарасы білім берудегі бұрын басымдық берілген жүйелік мәселелерден және педагогикалық қоғамдастықтың мәселелерінен оқушы мен оның қажеттіліктеріне қайта бағдарлау болып табылады.

Білім беру жүйесінің алдағы жеті жылдықтағы басты бағдары – білім беру ұйымдарында адамның білім деңгейін көтеру ғана емес, сонымен бірге жоғары адамгершілік қасиеттерді қалыптастыруға ықпал ететін жағдай жасау және жан-жақты дамыған тұлға, өзінің өмірлік маңызды мүдделері үшін де, қазақстандық қоғамның мүдделері үшін де серпінді әлеуметтік-экономикалық жағдайларда шығармашылық әлеуетті жүзеге асыруға қабілетті түлектің негізгі құзыреттіліктері.

Дереккөз:

*<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249>

2023-2029 жылдарға арналған білім беруді дамыту траекториялары көшуді қамтамасыз етеді:

- тұрғылықты жері мен әлеуметтік жағдайына байланысты білім сапасындағы олқылықтардан сапалы білімге қолжетімділікті теңестіруге (мектепке дейінгі ұйымдардың құзыреттілік орталықтары, негізгі мектептер, құзыреттілік орталықтары, «цифрлық мұғалім», жазғы мектеп, қызметкерлерді ротациялау және басқа тетіктер)
- жоғары сапалы білім беру инфрақұрылымының тапшылығынан қазіргі заманғы санитарлық, қауіпсіздік және жабдықтау стандарттарына сәйкес келетін материалдық-техникалық базамен қамтамасыз етуге дейін
- педагогикалық кадрлардың тапшылығынан мұғалім лауазымына конкурсқа дейін (педагогикалық мамандықтарға түсуге үміткерлерге қойылатын талаптарды күшейту, конкурстық жұмысқа қабылдау, жаңадан келген педагогтарды аттестациялау және т.б.), мұғалімнің жоғары мәртебесін қамтамасыз ету, білім беруде сапаны басқару, тағайындау және аттестаттау арқылы;
- дәстүрлі оқыту бағдарламаларынан студенттерді болашаққа дайындауға дейін (білім беру мазмұнының құндылық аспектісін жаңарту, оқу бағдарламаларының жаһандық құзыреттіліктерді, эмоционалдық интеллектті, сыни ойлауды, оқушылардың кәсіпкерлік және қаржылық сауаттылық негіздерін қалыптастыруға бағдарлануы арқылы); бейіндік саралау және оқытуды даралау, оқу бағыттарын таңдаудың кең және икемді нұсқалары);
- қазақстандық білім берудің жергілікті бағдарынан қазақстандық білімнің және оның түлектерінің сыртқы нарықтардағы сұранысы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыруға дейін (білім берудің жүйелілігін, үздіксіздігін және үздіксіздігін, инклюзивтілікті, барлығына сапалы білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету);
- сыртқы бақылаудың қатаң әдістерінен білім беру сапасын жүйелі қамтамасыз ету және білім беру саласындағы қолданыстағы заңнаманың құқық бұзушылықтарының алдын алуға, себептер мен жағдайларды жоюға ұсынымдар беруге бағытталған шараларға дейін.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

4-мақсатты жергілікті деңгейде жүзеге асыру

Қазақстанның 30 жылдан кейін алатын орны 2021-2030 жылдары балабақшаларымызда, мектептерде, колледждер мен жоғары оқу орындарында, өмір бойы білім беру саласында не болатыны айқындалады.

Алматы елдегі жоғарғы оқу орындары мен студенттердің үштен біріне жуығын жинақтайды және Қазақстандағы ең ірі ғылыми және білім беру орталығы болып табылады. Жалпы білім

беретін мектеп оқушыларының саны бойынша қала республикада 3-ші орында (*Түркістан және Алматы облыстарынан кейін*). Бұл студенттер қауымы сапалы білімге, кәсіби дарындылыққа және инфрақұрылымға, мемлекеттік және жеке сектордағы инвестицияларды ынталандыруға үлкен талап қояды. Жекеменшік балабақшалар (674), мектептер (91) және колледждер (60) саны бойынша Алматы республикада бірінші орында тұр.

Алматы қаласының білім беруді дамытудың басым бағыттары

1. Сапалы мектептер қадамдық қол жетімділікте, мектептегі білім берудің жаңа сапасы.

Алматы қаласындағы мектептегі білім сапасын арттырудың негізгі факторлары:

- 1) дамыған инфрақұрылым: заманауи оқу кабинеттерімен жабдықталған қолжетімді мектеп
- 2) адам ресурстарын дамыту
- 3) қаланы басқару және білім беру саясаты
- 4) оқушылардың жетістіктерін бағалау
- 5) қосымша білім беру және мектептен тыс оқыту

2. Мектепке дейінгі ұйымдарда бақыланатын тапшылық принципін енгізу.

Алматыда білім беру саласын дамытудағы маңызды міндеттердің бірі мектепке дейінгі жастағы балалардың мектепке баруына тең мүмкіндіктер жасау. Әрбір бала мектепке дейінсапалы дайындықтан өтіп, жан-жақты тұлғалық, адамгершілік және танымдық дамуы үшін табысты әлеуметтену дағдыларын меңгеруі керек.

3. Білім беруде инклюзивті орта құру.

Инклюзивті білім беру барлық студенттің жеке мүмкіндіктеріне, білім алу қажеттіліктеріне және денсаулық жағдайына қарамастан білім алуға тең қолжетімділігін қамтамасыз етеді.

4. Кәсіптік білім берудің еңбек нарығының қажеттіліктеріне сәйкестігі.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Тапсырма 4.1.

2030 жылға дейін барлық қыздар мен ер балалардың талап етілетін және тиімді оқу нәтижелеріне жетуге мүмкіндік беретін ақысыз, сапалы және тең құқылы бастауыш және орта білімге ие болуын аяқтауды қамтамасыз ету

Индикатор 4.1.1.

Балалар мен жастар үлесі: а) 2-ші/3-ші сыныптағы, б) бастауыш мектеп бітірушілері және с) орта мектеп бітірушілері, кем дегенде і) ең төменгі сауаттылыққа ие және ii) есептеу машығына ие, жынысы бойынша топтастыру

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде ұлттық индикаторлар пайдаланылады:

Бастауыш мектепті бітірген/кем дегенде і) оқу сауаттылығының ең төменгі деңгейіне жеткен балалар мен жастардың үлесі, жынысы бойынша, %					
	2015	2016	2018	2019	2020
Қазақстан					
Екі жыныс та	—	98,0	—	—	—
ұлдар	—	98,0	—	—	—
қыздар	—	98,0	—	—	—

PIRLS - 2016 (4-класс) нәтижесі

Оқу сауаттылығының ең аз деңгейімен орта мектепті аяқтайтын балалар мен жастардың үлесі, жынысы бойынша, %					
	2015	2016	2018	2019	2020
Қазақстан					
Екі жыныс та	58,7	—	35,8	—	—
ұлдар	54,7	—	29,3	—	—
қыздар	63,0	—	42,7	—	—
Алматы қаласы					
ұлдар	—	—	48,1	—	—
қыздар	—	—	61,2	—	—

PISA нәтижелері (мектептер мен колледждердің 15 жастағы оқушылары)

Есеп (математикалық) дағдылардың ең аз (ii) деңгейінен кем емес қол жеткізген бастауыш сынып оқушылары мен жасөспірімдердің үлесі, %					
	2015	2016	2018	2019	2020
Қазақстан					
Екі жыныс та	96,0	—	—	—	95,0
ұлдар	96,0	—	—	—	95,0
қыздар	97,0	—	—	—	95,0

TIMSS (4-сынып) нәтижесі

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Есеп (математикалық) дағдылардың ең аз (ii) деңгейінен кем емес қол жеткізген бастауыш сынып оқушылары мен жасөспірімдердің үлесі, %					
	2015	2016	2018	2019	2020
Қазақстан					
Екі жыныс та	91,0	—	—	—	85,0
ұлдар	90,0	—	—	—	84,0
қыздар	92,0	—	—	—	86,0

TIMSS (8-сынып) нәтижесі

Жалпы білім беретін мектепті бітірген, есеп (сауаттылық) дағдыларының ең төмен (ii) деңгейінен кем емес қол жеткізген балалар мен жастардың жынысы бойынша үлесі, %					
	2015	2016	2018	2019	2020
Қазақстан					
Екі жыныс та	67,8	—	51,0	—	—
ұлдар	68,5	—	51,0	—	—
қыздар	67,2	—	51,0	—	—
Алматы қаласы					
Екі жыныс та	51,0	—	62,0	—	—

PISA нәтижелері (мектептер мен колледждердің 15 жастағы оқушылары)

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Алматы – халқы қарқынды өсіп келе жатқан ірі мегаполис. Қаланың білім беру желісі шамамен 320 мың оқушысы бар 301 орта білім беру ұйымын қамтиды, оның ішінде 210 мемлекеттік және 91 жекеменшік оқу орындары, 20 541 мұғалім жұмыс істейді. Соңғы 10 жылда жыл сайын мектеп оқушыларының саны табиғи өсу мен ішкі көші-қон есебінен орта есеппен 12-14 мың балаға өсті. Осы кезеңде бірінші сыныпқа баратындар саны мектеп түлектерінен екі есе көп. Сонымен қатар, қолданыстағы инфрақұрылым мектептердегі өсіп келе жатқан қажеттіліктерден айтарлықтай артта қалды.

Сурет 24.

Оқушылардың оқу орындарына қатысты қозғалыс динамикасы

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

2021-2022 оқу жылының қорытындысы бойынша мектептердегі оқушылар орнының тапшылығы 19,6 мың орынды құрайды. 210 мемлекеттік орта білім беру ұйымының 37-сі артық жүктемемен жұмыс істейді, 17 мектепте бір сыныптағы оқушылар саны 40 адамнан асады. Соңғы 5 жылда 4900 орындық 6 мемлекеттік мектеп пайдалануға берілді.

Сонымен қатар, қала орталығындағы жер телімдерінің тапшылығы және жаңа аумақтардағы инженерлік инфрақұрылымның дамымағандығы мектептердің қажетті санына жетуге мүмкіндік бермей отыр. Сонымен қатар, Алматыда басқа өңірлермен салыстырғанда орта есеппен екі есе қымбат мектептерді салуға кететін шығындардың маңызы аз емес (*атап айтқанда, жобалық қуаттылығы 1200 оқушыға арналған бір мектептің құрылысының құны 5,2 млрд теңге, қажетті жер учаскесін (3 га) сатып алуға орта есеппен 5 млрд теңге жұмсалады*).

Бұл ретте қала әкімдігі білім саласына жеке инвестицияларды тарту бойынша ынталандыру шараларын жүзеге асыруда. Соңғы 3 жылда қалада 34 жекеменшік мектеп есігін айқара ашты, олардың ішінде ең үлгілілері – «NGS», «Шоқан Уәлиха-

нов атындағы мектеп», «Жоғары технологиялар академиясы» сияқты халықаралық стандартты мектептер (*IB және A-Level*).

Мектептердегі балалардың шамадан тыс көп болуы оқу үрдісінің сапасына айтарлықтай әсер етеді.

Орын тапшылығы мәселесімен қатар, оқу процесінің ескірген инфрақұрылымы мен оның уақтылы жаңартылмау мәселесі де бар. Материалдық-техникалық базаның ескіруі жаңа мектептердің құрылысы мен жабдықталуына қарағанда тезірек жүреді. Бүгінгі таңда жан басына шаққандағы қаржыландыру шеңберінде қаражаттың жеткіліксіз болуына байланысты мемлекеттік мектептердің 70%-ының (*140 мектеп*) физика, химия, биология және робототехника пәндеріне арналған кабинеттерін сатып алу мүмкіндігі шектеулі. Аталған мектептердің мемлекеттік стандартқа сай болуы үшін көрсетілген кабинеттерге қосымша қажеттілік 502 бірлікті құрайды. Интерактивті панельдерге қатысты жағдай да осындай, бұл мектептер үшін 1044 бірлік интерактивті панель қажет.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Мектептердегі оқушылар орнының тапшылығы мәселесін шешу үшін орта мерзімді «басқарылатын тапшылық» саясаты жүзеге асырылады. Болжамдарға сәйкес, мектеп оқушыларының өсу қарқыны 2030 жылға дейін жыл сайын 12-14 мың бала деңгейінде сақталады. Орын тапшылығын азайту үшін жыл сайын кемінде 6 жаңа мектепті салу қажет.

Бұл ретте, бір сыныпқа 25 оқушыға дейін жүктемені азайтуды қамтамасыз ету мақсатында 2025 жылға қарай 46,3 мың орындық 71 мектеп пен қосымша құрылыс салу жоспарлануда, оның ішінде:

- бюджет қаражаты есебінен 23 мектеп және 16,9 мың орынға арналған қосымша құрылыс салу (2022 ж. – 9, 2023 ж. – 5, 2024 ж. – 4, 2025 ж. – 5)
- 1-2 қабаттарда 3,4 мың орынға шақталған 6 мектеп филиалын орналастыру (2023 ж. – 1, 2024 ж. – 2, 2025 ж. – 3)
- меморандумдар аясында 16 мектеп және 16 мың орынға арналған қосымша құрылыс салу (2023 ж. – 3, 2024 ж. – 5, 2025 ж. – 8)
- 10 мың орындық 26 жекеменшік мектеп ашу

Мектептер мен қосымша құрылыстар салу тапшылықты 68% қысқартады. Бұл нысандардың құрылысы заманауи құрылыс және әрлеу материалдарын, оның ішінде заманауи оқу жабдықтары мен жиһаздың толық жиынтығын пайдалана отырып, бірыңғай құрылыс стандартын қарастыратын «Жайлы мектеп» Ұлттық жобасына сәйкес жүзеге асырылады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Халықтың мектепке дейінгі/орта білім беру сапасына қанағаттанушылық деңгейі, %						
жоспар/факт	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	68,7	71,0	73,2	75,5	77,7	80,0
факт	68,7	57,7	—	—	—	—

Дереккөз:
Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары
Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

Қазақстан Республикасы Жоғарғы есеп палатасы жүргізген әлеуметтік сауалнама

Физика, химия, биология, STEM пәндері арнайы кабинеттермен жабдықталған бастауыш және орта мектептердің үлесі, %					
жоспар/факт	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	90,8	91,6	93,6	95,9	98,7
факт	91,7	93,0	—	—	—

Дереккөз:
Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары
Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылы қала мектептеріне 129 кабинетті жеткізу аяқталды, оның ішінде: 32 химия, 33 физика, 33 биология және 31 STEM.

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z420>

Халықаралық жобалар

Білім беруді жаңғырту жобасы (Дүниежүзілік банк)

Қазақстандағы білім беруді жаңғырту жобасының мақсаты – бастауыш және орта білім берудің сапасы мен теңдігін, әсіресе ауылдық және әлеуметтік жағдайы төмен мектептерде жақсарту. Жоба 2017 жылы басталып, 2024 жылы аяқталады. Жобаның жалпы құны 77 млн АҚШ долларына бағаланған.

Жоба үш құрамдас бөліктен тұрады.

Бірінші компоненттің мақсаты – мынақтан өткен, бағаланған және қолданыстағы ұлттық жүйелер мен ресурстарды пайдалана отырып кеңейтілген 1-12-сыныптарға арналған жаңа оқу бағдарламасын енгізу бойынша бірқатар бастама арқылы оқу жоспарының стандарттарын, саясатын және бағдарламаларын жетілдіру.

Дереккөз:
<https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P153496>

Екінші компонент – оқу нәтижелеріндегі теңсіздікті азайту үшін ауылдық және қолайсыз мектептерге қолдау көрсету. Бұл компоненттің мақсаты - маңызды оқу материалдары мен жабдықтарына қолжетімділікті жақсарту, мұғалімдердің педагогикалық біліктілігін, басқару әлеуетін арттыру және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға қолдау көрсету арқылы ауылдық және қолайсыз мектептерде тең оқыту нәтижелерін жақсарту.

Соңында, үшінші компонент – азаматтардың қатысуын, мониторингін, бағалауын және жүзеге асыруын қолдау. Бұл компоненттің мақсаты - мүдделі тараптар мен азаматтардың қатысуын тарту және қолдау, жобаны іске асыру мен нәтижелерді бақылау және бағалау, жобаны іске асыруды қолдау болып табылады.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Цифрлы ресурстар

Kundelik

«Күнделік» – қазақстандық IT-компания, білім беру органдарының өкілдеріне, сондай-ақ мұғалімдерге, оқушыларға, ата-аналарға және білім беру ұйымдарының әкімшілеріне арналған бірыңғай электрондық білім беру аймағын әзірлеуші.

Компанияның флагмандық өнімі – «Күнделік» автоматтандырылған ақпараттық-білім беру жүйесі, білім беру ұйымдарының электрондық құжат айналымы және білім беру процесіне барлық қатысушылардың: мұғалімдердің, ата-аналар мен оқушылардың мүмкіндіктерін біріктіретін әлеуметтік желі құралдары.

Негізгі қызмет түрлері:

- Мектептегі білім беруді жаңғырту
- АКТ-ны оқу үдерісіне кеңейту
- «Мұғалім-оқушы-ата-ана» қарым-қатынасын интерактивті дамыту
- Бірыңғай ортада ақпарат алмасуды енгізу
- Мектептің экожүйесін құру және қызмет көрсету
- Қашықтықтан оқыту мүмкіндіктерін қамтамасыз ету

Дереккөз:

<https://portal.kundelik.kz/ru/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Тапсырма 4.2.

2030 жылға қарай барлық қыздар мен ұлдардың бастапқы білім алуға дайын болуы үшін ерте балалық шақтың сапалы дамуына, күтіміне және ерте балалық шақта білім алуына қол жеткізуін қамтамасыз ету

Индикатор 4.2.1.

Денсаулық, оқыту және психологиялық-әлеуметтік қолайлылық тұрғысынан ауытқуларсыз дамып жатқан бес жасқа дейінгі балалардың үлесі, жынысы бойынша топтастыру

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «Балалардың ерте даму индексі» ұлттық индикаторы қолданылады. Бұл көрсеткіш аясында орталық мемлекеттік органдар мен БҰҰ агенттіктері деңгейінде бір реттік сауалнама жүргізілді.

Балалардың ерте даму индексі

Балалардың сәби кездегі дамуының индексі (БСКДИ) көрсеткіші, %	
	2015
Алматы қаласы	
Барлығы	90,8
Қазақстан	
Барлығы	85,5
Қала халқы	86,0
Ауыл халқы	85,1
ұлдар	84,8
қыздар	86,3
Жастары	
36-47 ай	81,4
48-59 ай	90,0
Аналардың білімі	
Жоқ	—
Білімі жоқ/Бастапқы	(*)
Бастауыш/аяқталмаған орта	—
Негізгі орташа	85,9
Жалпы орташа	82
Техникалық және кәсіби	85,2
Жоғары	87,9
Байлық индексі квинтили	
Ең кедей	87,2
Екінші	82,4
Орташа	83,2
Төртінші	87,3
Ең бай	87,9
Үй шаруашылығы басшысының ұлты	
Қазақтар	86,2
Орыстар	87,0
Басқалар	82,0

Дереккөз:

Бір реттік сауалнама Көп индикаторлы кластерлік зерттеу (КИКЗ)

Анықтамасы:

Денсаулығында, оқуында және психоәлеуметтік салауаттылығында ілгерілеушілікке қол жеткізген бес жасқа дейінгі балалардың үлесі келесі төрт саланың кем дегенде үшеуі бойынша үлгерімге қол жеткізген 36-59 айлық балалардың пайызымен өлшенеді: сандық сауаттылық, физикалық, әлеуметтік-эмоционалдық тәрбие және оқу.

Есептеу әдісі:

Денсаулық сақтау, білім беру және психоәлеуметтік әл-ауқат саласында дамып келе жатқан бес жасқа дейінгі балалардың саны халық саны бойынша бес жасқа дейінгі балалардың жалпы санына 100 адамға көбейтіледі.

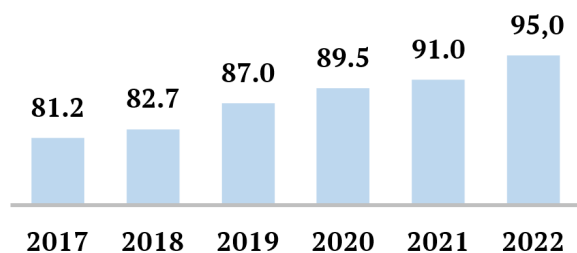
4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Алматыда білім беру саласын дамытудағы маңызды міндеттердің бірі мектепке дейінгі жастағы балалардың мектепке баруы үшін бәріне тең жағдай жасау. Әрбір бала мектепке сапалы дайындықтан өтуі, жан-жақты тұлғалық, адамгершілік және танымдық дамуы үшін табысты әлеуметтену дағдыларын меңгеруі керек.

Бүгінгі таңда Алматы қаласында 75,5 мың баланы қамтитын 866 мектепке дейінгі ұйым (192 мемлекеттік және 674 жекеменшік балабақша) бар. Соңғы 5 жылда 0-ден 7 жасқа дейінгі мектеп жасына дейінгі балалар санының жыл сайынғы өсімі шамамен 9 мыңды құраса, мектепке дейінгі ұйымдардағы балалар саны 64 мыңнан 75 мың балаға дейін өсті. Соңғы 5 жылда 3 пен 6 жас аралығындағы балаларды қамту 81%-дан 91%-ға өсті.

Сурет 25.
3 жастан 6 жасқа дейінгі балаларды мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамту, %

Табиғи өсім мен көші-қон есебінен қала аумағының және халық санының ұлғаюы мектепке дейінгі білім беруге сұраныстың айтарлықтай артуына алып келеді. Бүгінгі күні кезекте 1-6 жас аралығындағы 43 мың бала тұрса, оның 18,8 мыңы 3 пен 6 жас аралығындағы балалар.

Бастапқыда әлеуметтік инфрақұрылымы болмаған жаңа аудандар – Наурызбай, Алатау аудандарында және жаңа тұрғын үй кешендерінің салынуына байланысты Бостандық және Түркісіб аудандарында балабақшаға өте жоғары сұраныс байқалады.

Сонымен қатар, мектепке дейінгі ұйымдарда бейіндік білімі бар кадрлар тапшы. Мұғалімдердің жалпы саны – 7470, оның 65%-ының арнайы білімі бар, бұл балаларды оқыту сапасына әсер етеді. Бұл мәселені шешу үшін соңғы екі жылда педагогикалық колледждерде «Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту» мамандығы бойынша мемлекеттік білім беру тапсырысы ұлғайтылды (2021 жылы – 150 орын, 2022 жылы – 225 орын).

Индикатор 4.2.2.

Оқытудың ұйымдастырылған түрлеріне қатысу деңгейі (мектепке баратын ресми жасқа жеткенге дейін бір жыл бұрын) **жынысы бойынша топтастыру**

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «Мектепке дейінгі дайындықпен қамтылған балалардың үлесі» ұлттық индикаторы қолданылады.

Мектепке дейінгі дайындықпен қамтылған балалардың үлесі, %						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024*
Қазақстан						
Екі жыныс та	99,8	95,9	99,2	93,8	98,3	98,3
ұлдар	100	98,78	99,8	91,7	98,3	98,3
қыздар	95,5	92,9	98,6	96,3	98,7	98,7
Алматы қаласы						
Екі жыныс та	99,8	89,5	95,4	80,2	81,4	81,4
ұлдар	100	97,81	100,0	78,4	79,4	79,4
қыздар	93,8	82,0	86,7	82,2	83,6	83,6

*Жоспарланған құндылықтар

Дереккөз:

Әкімшілік деректер (ҰББДБ) Ұлттық білім беру деректер базасы

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

1. 2025 жылдың соңына қарай 2,3 мың орындық 10 мемлекеттік балабақшаның құрылысы кезең-кезеңімен жүзеге асырылады.

2. Қала құрылысшыларымен жасалған Меморандумдар аясында 2025 жылдың соңына дейін 10 мың орындық балабақшалар салу, ал 2030 жылдың соңына дейін қосымша 5 мың орындық балабақшалар салу көзделген.

3. Кәсіпкерлерді жеке балабақша ашуға ынталандырудың ең тиімді құралы мемлекеттік білім беру тапсырысын орналастыру болып қала береді, сонымен қатар 2025 жылға қарай 15 мың орын, 2030 жылға қарай 5 мың орын дайындалып, мемлекеттік тапсырыс 20 мың орынға көбейтіледі.

4. Әлемнің жетекші университеттерімен бірлесіп, 2025 жылға дейінгі мерзімді қоса алғанда Алматы қаласындағы мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының 190 менеджері мен 400 әдіскерін қайта даярлау бағдарламасы іске қосылады.

5. Конкурстық негізде іріктеліп алынған 50 менеджер үшін Финляндия, Эстония және Израильдің жетекші әдістемелік және білім беру орталықтарында академиялық тағылымдамадан өту ұйымдастырылады.

6. Мектепке дейінгі ұйымдар педагогтарының 100%-ы үшін мектепке дейінгі білім берудің заманауи білім беру технологиялары және жас балаларды дамытудың озық халықаралық тәжірибесі бойынша біліктілігін арттыру ұйымдастырылады.

7. 2023 жылға қарай мектепке дейінгі тәрбиешілерді аттестаттау жүйесіне өзгерістер енгізіледі.

8. Мектепке дейінгі тәрбиешілер қызметкерлерінің еңбекақысын кезең-кезеңімен көтеру қарастырылған.

9. 2023 жылдан бастап мектепке дейінгі білім беру сапасын бағалау бойынша сарапшыларды даярлау және аттестаттау арқылы ECERS – 3 мектепке дейінгі білім беру сапасын бағалаудың тәуелсіз құралы енгізіледі және Алматы қаласында халықаралық балалар орталықтарынан жетекші сарапшыларды тарт отырып, мектепке дейінгі білім беруді дамыту бағдарламасы әзірленеді.

10. Барлық мектепке дейінгі білім беру ұйымдары 3 жастан 7 жасқа дейінгі балаларға арналған қазақ, ағылшын және орыс тілдеріндегі цифрлық білім беру мазмұнына, сондай-ақ әдістемелік кешенмен және педагогтар мен ата-аналарды қолдаумен қосылады.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

3 жастан 6 жасқа дейінгі балаларды сапалы мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамту, %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	89,0	91,0	93,4	95,1	97,0	99,7
факт	87,0	89,0	91,0	93,4	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

2022 жылы қалада 1 жастан 6 жасқа дейінгі 78 584 бала (65,9%), 2-6 жас аралығындағы 70 498 бала (72,2%), 3-6 жас аралығындағы 59 038 бала (93,4%) мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамтылды.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z420>

Цифрлы ресурстар

Balabaqsha.bilimalmaty

Balabaqsha.bilimalmaty – мемлекеттік немесе жекеменшік мектепке дейінгі ұйымдарға, оның ішінде шипажайларға жолдама алуға, өтініштер жіберуге және жолдамаларды жаңартуға мүмкіндік беретін қалалық білім басқармасының порталы. Алматыда балабақшаға кезекке

тұру және жолдама алу тәртібі толығымен автоматтандырылған. Сайтты балалардың ата-аналары мен мектепке дейінгі мекемелердің қызметкерлері пайдалана алады. Порталда әрбір әрекет үшін егжей-тегжейлі нұсқаулар бар.

Дереккөз:

<https://balabaqsha.bilimalmaty.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Тапсырма 4.3.

2030 жылға дейін барлық әйелдер мен еркектерді қымбат емес және сапалы кәсіптік-техникалық және жоғарғы біліммен, соның ішінде университеттік біліммен қамтамасыз ету

Индикатор 4.3.1.

Соңғы 12 айда ересектердің және жастардың ресми және ресми емес оқыту және кәсіби даярлық түрлеріне қатысу деңгейі, жынысы бойынша топтастыру

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде «Зерттеу жүргізілгенге дейінгі соңғы 12 айда 16-65 жас аралығындағы ересектердің білім берудің және кәсіптік оқытудың бейресми/формальды түрлеріне қатысуы» ұлттық индикаторы қолданылады.

Зерттеу жүргізілгенге дейінгі соңғы 12 айда 16-65 жас аралығындағы ересектердің білім берудің және кәсіптік оқытудың бейресми түрлеріне қатысуы, %	
	2018
Қазақстан	
Барлығы	17,10
Ерлер	13,85
Әйелдер	20,08
Сауалнамаға дейінгі соңғы 12 айда 16-65 жас аралығындағы ересектердің формальды білім мен оқытуға қатысуы	
Білім деңгейі бойынша, барлығы	
Білім жоқ	0,85
Бастапқы білім	0,87
Негізгі орта білім	12,73
Жалпы орта білім	16,84
9-сынып негізіндегі техникалық және кәсіптік білім беру	21,03
11-сынып негізіндегі техникалық және кәсіптік білім	16,92
Бакалавр деңгейі	28,83
Магистр дәрежесі	1,72
Жоғары оқу орнынан кейінгі білім, PhD немесе ғылым докторы	0,12
Шетелдік білім	0,08
Білім деңгейі бойынша ерлер	
Білім жоқ	1,02
Бастапқы білім	0,91
Негізгі орта білім	14,24
Жалпы орта білім	17,72
9-сынып негізіндегі техникалық және кәсіптік білім беру	23,70
11-сынып негізіндегі техникалық және кәсіптік білім	16,04
Бакалавр деңгейі	24,87
Магистр дәрежесі	1,27
Жоғары оқу орнынан кейінгі білім, PhD немесе ғылым докторы	0,09
Шетелдік білім	0,14
Білім деңгейі бойынша әйелдер	
Білім жоқ	0,69
Бастапқы білім	0,85
Негізгі орта білім	11,31
Жалпы орта білім	16,02
9-сынып негізіндегі техникалық және кәсіптік білім беру	18,54
11-сынып негізіндегі техникалық және кәсіптік білім	17,75
Бакалавр деңгейі	32,56
Магистр дәрежесі	2,15
Жоғары оқу орнынан кейінгі білім, PhD немесе ғылым докторы	0,14
Шетелдік білім	0,02

Дереккөз: Ересектердің құзыреттілігін бағалау жөніндегі ЭЫДҰ халықаралық бағдарламасының (PIAAC) нәтижелері туралы деректер

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Техникалық және кәсіптік білім беру адамның кәсіби дамуының мәселелерін шешуге және қаланың танымал аймақтарында білікті жұмысшылар мен орта буын мамандарын даярлауға бағытталған.

Бүгінгі таңда Алматыда 14 пен 35 жас аралығындағы 692 мыңнан астам жас (жалпы қала тұрғындарының 37%) тұрады. Бұл ретте қалаға жыл сайын өңірлерден 35 мыңнан астам адам келеді.

Алматы қаласының техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде (ТжКБ) 83 колледж бар, оның ішінде 23 мемлекеттік және 60 жекеменшік, студенттердің жалпы саны 73,7 мың, оның 50%-ға жуығы немесе 36,5 мың адам мемлекеттік білім беру тапсырысы бойынша білім алып жатыр.

ТжКБ жүйесінің келесі кемшіліктері бар:

- жеке колледждердегі материалдық-техникалық базаның әлсіздігі және мамандықтардың жан-жақтылығы
- колледж оқытушыларына академиялық магистр дәрежесін алу, тәлімгерлік, жаңартылған мазмұнда және ағылшын тілінде оқыту үшін қосымша ақы төленбеуіне байланысты штаттан тыс оқытушылар санының көп болуы және кадрлардың ауысуы
- педагогикалық қызметке ауысқанын білдірген мамандарды өндірістен ығыстырып, қайта даярлау және ҰБТ тапсыру талаптары
- заманауи технологиялардың өсуі, жұмыс берушілердің колледж түлектерінің біліктілігіне деген жоғары сұранысы қолданыстағы Мамандықтар жіктеуішін қайта қарауды және Алматы қаласы үшін жаңа кәсіптер атласын әзірлеуді талап етеді

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

1. 2022-2023 оқу жылынан бастап сұранысқа ие мамандықтар бойынша мемлекеттік білім беру тапсырысы кезең-кезеңімен ұлғайтылады. Бірінші кезекте 2025 жылға қарай 9-сынып түлектерін тегін ТжКБ-мен 100%-ға дейін қамту жоспарлануда (2022 ж. – 69,3%, 2023 ж. – 78,1%, 2024 ж. – 87,8%, 2025 ж. – 100%).

2. 2023 жылы мамандықтардың өңірлік атласы әзірленеді, оған сәйкес 2023-2024 оқу жылынан бастап ТжКБ мамандықтарының жаңартылған жіктеуіші шеңберінде колледждерде мемлекеттік білім беру тапсырысын орналастыру жоспарлануда. Ғылыми-зерттеу жұмыстары 2023-2024 оқу жылында жүргізіледі, әзірленеді және іске қосылады, ТжКБ жаңа білім беру бағдарламалары Алматы қаласының еңбек нарығының, индустриялық дамудың және жоғары технологиялық сектордың (соның ішінде ИТ және шығармашылық индустрияның) болжамдарына сәйкес жүргізіледі. Қалалық колледждерде оқытудың мазмұны мен нәтижелерін бизнестің (жұмыс берушілердің) сұраныстарымен үндестіру бойынша іс-шаралар: стратегиялық сессиялар, семинарлар және т.б. ұйымдастырылады.

3. 2023 жылы колледждер қызметін жұмыс берушілер мен студенттердің сұраныстарымен, қа-

ладағы ірі, орта және шағын бизнес субъектілерінің кадрларды даярлау жөніндегі сұраныстарымен, сондай-ақ негізгі сегменттерге сұраныстармен үндестіру бойынша кедергілер мен мүмкіндіктерді зерттеу, тиімді іскерлік өзара әрекеттесу көздері мен кедергілерді анықтау және «сұраныс бойынша» кадрларды оқыту шарасы басталады. Сондай-ақ колледж түлектерінің тұтыну қабілеті мен еңбекке деген сұранысы да ескеріледі.

4. 2023 жылы: мақсатты кәсіптік бағдар беру, практикалық оқыту, мансаптық өсу және жұмысқа орналастыру, тәлімгерлік, оқыту және жетілдіру сияқты бағыттар бойынша колледждердің өндірістік оқыту шеберлері мен арнайы пән оқытушыларын халықаралық тағылымдамадан өту және оқыту жобасын бастау, кәсіби ағылшын тілін меңгерген, ағылшын тілін Intermediate деңгейінен төмен емес меңгерген, Worldskills чемпионаттарын ұйымдастыру жоспарлануда. Тәжірибе Германияда, Финляндияда және Ресейде колледж командаларын бизнес және білім беру серіктестіктерінің озық тәжірибелерінің механикасына тікелей тарту мақсатында өтеді. Кәсіптік оқыту шеберлері мен арнайы пән оқытушыларын 2025 жылға дейін қоса алғанда 600 (2023 – 200 адам, 2024 – 200 адам, 2025 – 200 адам) адамға дейін қамту жоспарланған.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

АКТ саласындағы білікті кадрлардың саны, бірлік.				
жоспар/факт	2022	2023	2024	2025
жоспар	1 350	1 350	1 350	1 350
факт	1 450	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары;

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

Алматы қаласында 85 колледж бар, оның ішінде 21 колледж ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) саласындағы мамандарды дайындайды (оның ішінде 6 мемлекеттік, 15 жекеменшік).

2022 жылы ТжКБ ұйымдарын АКТ мамандығы бойынша 1450 адам бітірді.

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z420>

Халықаралық жобалар

Техникалық және кәсіптік білім беруді жаңғырту (Дүниежүзілік банк)

Қазақстандағы техникалық және кәсіптік білім беруді жаңғырту жобасының даму мақсаты – саясат негіздері мен институционалдық әлеуетті жетілдіру арқылы техникалық және кәсіптік білім берудің (ТжКБ) өзектілігін, сапасы мен тиімділігін арттыру. Жоба 2010 жылы басталып, 2015 жылы сәтті аяқталды. Жобаның жалпы құны АҚШ долларымен есептегенде 36,4 млн болды.

Арнайы салалық оқу орындарында «Жұмыс орнында оқыту» бағдарламасының іске қосылуы жобаның жарқын нәтижелерінің бірі болды. Осылайша, 68-ге жуық техникалық және кәсіптік білім беру колледжі студенттерді азық-түлік өндірісінен бастап туризм мен өңдеу өнеркәсібіне дейінгі бірқатар мамандық бойынша оқыту сапасын арттыруға гранттарды іске асырды.

Дереккөз:

<https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P102177>

Цифрлы ресурстар

Almaty TechCup

Алматы қаласы әкімінің кубогы үшін робототехника және инновациялық технологиялар бойынша чемпионат.

Чемпионаттың мақсаты – балалар мен жастардың инновациялар мен инжиниринг саласына қызығушылығын ынталандыру, IT құзыреттілігін дамыту және танымал ету, балалар мен жастардың дарындылығын анықтау және қолдау.

Чемпионат жыл сайын 7 мен 22 жас аралығындағы қатысушыларды біріктіреді, олар өздерінің

бірегей инженерлік жобаларын ұсынып, білімдерін көрсетеді, сонымен қатар Чемпионат алаңында робототехника, жаңа технологиялар және бағдарламалау саласында жарысады.

Бірінші TechCup 2014 жылы өтті. Осы жылдар ішінде Чемпионаттың ауқымы 20 командадан 586 командаға дейін кеңейіп, қатысушылар саны 2000 адамнан асты.

Дереккөз:

<http://www.techcup.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Тапсырма 4.5.

2030 жылға дейін білім беру саласындағы гендерлік теңсіздікті жою және халықтың осал топтарын, атап айтқанда мүгедектерді, байырғы халық өкілдері мен осал жағдайдағы балаларды білімге және барлық деңгейдегі кәсіптік-техникалық даярлауға деген бірдей қолжетімділікпен қамтамасыз ету

Индикатор 4.5.1.

Осы тізімдегі білім беруге қатысты бөлшектеле алатын көрсеткіштер бойынша (әйелдер мен еркектердің, қалалық және ауылдық тұрғындардың, ауқаттылықтың жоғарғы және төменгі квантилі және басқа да топтардың, мысалы, мүгедектердің, байырғы тұрғындардың және мәліметтердің болуына байланысты жанжалға қатысы бар адамдардың) **теңдік индекстері**

ОДМ міндеттерін мониторингілеудің ұлттық жүйесі контекстінде ұлттық индикаторлар пайдаланылады:

	2015
Білім деңгейі бойынша гендерлік теңдік индексі, %	
Қазақстан	
Бастауыш білім беру	1,00
Орта білім беру	1,00
Негізгі орта білім беру	1,00
Жалпы орта білім беру	1,01
Бастауыш мектептегі гендерлік теңдік индексі (ГТИ) ТҚК, %	
Қазақстан	
Барлығы	1,00
Қала халқы	0,99
Ауыл халқы	1,00
Алматы қаласы	
Барлығы	0,98
Бастауыш орта мектеп бойынша гендерлік теңдік индексі (ГТИ), %	
Қазақстан	
Барлығы	1,00
Қала халқы	1,00
Ауыл халқы	1,00
Алматы қаласы	
Барлығы	1,02
Орта мектептегі гендерлік теңдік индексі (ГТИ) ТҚК, %	
Қазақстан	
Барлығы	1,01
Қала халқы	1,03
Ауыл халқы	0,98
Алматы қаласы	
Барлығы	1,00

Дереккөз:

Бір реттік сауалнама Көп индикаторлы кластерлік зерттеу (КТКЗ)

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Индикатор 4.5.1.1.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды тәрбиелеу мен оқытуға жағдай жасаған мектепке дейінгі ұйымдардың үлесі

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды тәрбиелеу және оқыту үшін жағдай жасаған мектепке дейінгі ұйымдардың үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	9,1	10,0	15,0	20,1	28,7	53,3	40,8	55,4
Алматы қаласы	—	0,5	12,0	41,2	30,8	83,1	82,5	46,6

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Индикатор 4.5.1.2.

Инклюзивті білім беру үшін жағдай жасалған мектептердің үлесі

Инклюзивті білім беру үшін жағдай жасаған мектептердің үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	21,8	44,7	55,0	60,0	64,9	74,8	81,7	84,9
Алматы қаласы	1,5	31,9	100,0	99,5	86,8	87,4	92,3	94,3

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Индикатор 4.5.1.3.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар үшін тең жағдайлар мен кедергісіз қолжетімділік жасаған ТЖКБ ұйымдарының үлесі

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар үшін тең жағдайлар мен кедергісіз қолжетімділік жасаған ТЖКБ ұйымдарының үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	15,0	20,0	25,0	30,1	41,1	47,8	48,4	50,0
Алматы қаласы	1,5	31,9	100,0	99,5	86,8	68,2	47,8	47,8

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

Индикатор 4.5.1.4.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттер үшін тең жағдайлар мен кедергісіз қолжетімділік жасаған ЖОО ұйымдарының үлесі

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттер үшін тең жағдайлар мен кедергісіз қолжетімділік жасаған ЖОО ұйымдарының үлесі, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	12,0	15,2	25,0	50,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Дереккөз: ҰСБ СЖРА

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Инклюзивті білім беру барлық студенттің жеке мүмкіндіктеріне, білім алу қажеттіліктеріне және денсаулық жағдайына қарамастан білім алуға тең қолжетімділігін қамтамасыз етеді.

Инклюзивті білім беру қаладағы 1935 баланы қамтитын 166 мемлекеттік мектепте (*қала мектептерінің 80%*) жүзеге асырылады; 117 мемлекеттік балабақшада (*65%*) – 1800 бала; 4 кәсіптік колледжде – 405 бала. 14 жекеменшік қосымша білім беру ұйымдарында 2022 жылдан бастап ерекше білім беруді қажет ететін балаларға арналған 400 орынға мемлекеттік білім беру тапсырысы жүзеге асырылуда. Қаланың әр ауданында әдістемелік көмек көрсететін инклюзивті қолдау кабинеттері (*ресурстық кабинеттер*) жұмыс істейтін тірек мектептері бар.

Алматы қаласында 8 психологиялық-медициналық-педагогикалық консультация (*ПМПК*) және 9 психологиялық-педагогикалық түзету кабинеті (*ППТК*) жұмыс істейді. Жыл сайын әртүрлі психофизикалық ерекшеліктері бар 3 мыңнан астам бала

арнайы көмек алады: логопед, дефектолог, психолог, окулист, саңыраулар педагогы, әлеуметтік педагог, массажист, жаттығу терапиясының қызметтері. Осыған қарамастан қазір қалада 1200-ге жуық бала арнайы көмек алу үшін кезекте тұр.

Балаларға арнайы көмек көрсетуге басымдық берумен қатар, жалпы білім беретін мектептер мен балабақшаларда ерекше білім беруді қажет ететін балаларды оқыту және қолдау бойынша педагогикалық кадрлар (*логопедтер, саңыраулар мұғалімдері, психологтар, әдістемелік көмекшілер*) жетіспейді.

Білім беру ұйымдарының заманауи құрал-жабдықтармен толық қамтамасыз етілмеуі күрделі мәселеге айналды; әсіресе, мемлекеттік тілдегі оқу құралдары мен оқулықтар жетіспейді. Сондай-ақ ата-аналар қоғамдастығының білім беру ұйымдарындағы инклюзивті ортаны қабылдамауы және психологиялық-педагогикалық түзету бойынша жеке ұйымдармен өзара әрекеттестіктің жоқтығы байқалады.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

1. 2025 жылдың соңына қарай қаланың жалпы білім беру ұйымдарында инклюзивті білім беруді жүзеге асыратын 1200 мұғалім (*жыл сайын 300 мұғалім*) біліктілікті арттыру курстарымен қамтылады.

2. Инклюзивті білім берудегі жұмысты күшейту үшін 2023 жылы білім берудегі жаңа технологиялардың қалалық ғылыми-әдістемелік орталығының базасында инклюзивті ресурстық орталық (*ИРО*) құрылады.

3. Психологиялық-медициналық және педагогикалық сараптама (*ПМПС*) және Корпоративтік бәсекеге қабілеттілік бағдарламасы (*КБКБ*) аясында жалпы білім беретін мектептердің ресурстық кабинеттері заманауи құрал-жабдықтармен және техникамен жабдықталғаны тексеріледі.

4. Сапалы консультациялық-түзету қызметтерін көрсету үшін 6 ПМПС және КБКБ үй-жайларын алу, кезекте тұруды қысқарту және ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды қамтуды арттыру.

5. Мемлекеттік білім беру тапсырысын орналастыру арқылы психологиялық-педагогикалық түзету бойынша жеке кабинеттер желісін дамыту.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Мүмкіндігі шектеулі балаларды арнайы психологиялық-педагогикалық қолдаумен және ерте түзетумен қамту, %				
жоспар/факт	2022	2023	2024	2025
жоспар	1 350	1 350	1 350	1 350
факт	1 450	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары;

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

Қалада 8 психологиялық-медициналық-педагогикалық сараптама (ПМПС) және 9 психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттері жұмыс істейді. Жыл сайын КБҚБ әртүрлі психофизикалық ерекшеліктері бар 3000-нан астам балаға психологиялық-педагогикалық түзету қызметтерін (логопед, дефектолог, психолог, әлеуметтік педагог, массажист, жаттығу терапиясы қызметтері) көрсетеді. 2022 жылы 9 КБҚБ бойынша 3521 бала психологиялық-педагогикалық түзетуден өтті.

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасындағы отбасы және гендерлік саясаттың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000151#z338>

Халықаралық жобалар

Ауғанстандық әйелдердің экономикалық мүмкіндіктерін арттыруға қолдау көрсету (БҰҰДБ)

Бағдарлама Ауғанстандағы адами капиталды және гендерлік теңдікті дамытуға бағытталған.

Бағдарламаның негізгі мақсаттары

1. Ауғанстандағы әйелдер үшін сапалы білім алу мүмкіндіктерін кеңейту.

2. Ауғанстандық әйелдердің жоғары және кәсіптік білім алуға қатысуын, оның ішінде мүгедек әйелдерге және ауылдық аймақтардан келгендерге квоталар санын арттыру.

3. Бағдарламаға қатысушы әйелдерді жұмысқа орналастыру мүмкіндіктерін кеңейту.

Дереккөз:

<https://www.undp.org/kazakhstan/projects/european-union-action-empowerment-women-afghanistan-phase-ii>

Цифрлы ресурстар

Қазақстанның іскер әйелдер қауымдастығы

Қазақстанның іскер әйелдер қауымдастығы (ҚІӘК) – қызмет саласы мен әлеуметтік бағытына қарамастан жұмыс істейтін әйелдердің мәртебесі мен имиджін көтеру мақсатында 1995 жылы құрылған Қазақстан Республикасындағы алғашқы әйелдер қоғамдық ұйымы.

Мақсаттар мен міндеттер:

- қызмет саласы мен әлеуметтік бағытына қарамастан іскер әйелдің жоғары мәртебесі мен имиджін қалыптастыру
- бастамашылдықты, кәсіпкерлікті және инновацияны дамытуға бағытталған іскер әйелдердің күш-жігерін біріктіру
- азаматтық қоғам құру және демократияны дамыту контекстінде әйелдерге әлеуметтік және өмірлік бағыттылықта көмек көрсету

Дереккөз:

<https://www.businesswomen.kz/about/ob-assotsiatsii/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Тапсырма 4.7.

2030 жылға қарай барлық оқушылардың тұрақты дамуға жәрдемдесу үшін қажетті білім мен дағдыларды, оның ішінде тұрақты даму және тұрақты өмір салты, адам құқықтары, гендерлік теңдік, бейбітшілік пен зорлық-зомбылық мәдениетін насихаттау, бейбітшілік азаматтығы және мәдени өртүрліліктің құндылығын және мәдениеттің тұрақты дамуға қосқан үлесін түсіну мәселелері бойынша оқыту арқылы игеруін қамтамасыз ету

Ұлттық стратегия

Ерікті ұлттық шолу 2022

Дереккөз:

<https://hlpf.un.org/countries/kazakhstan/voluntary-national-review-2022>

Халықаралық жобалар

ОДМ ұлттық платформасын құру үшін серіктестік

Жобаның мақсаты: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің (ҚР ҰЭМ) жауапты орган және Хатшылықтың іске асырылуын үйлестіру және мониторингілеу жөніндегі әлеуетін күшейту арқылы ОДМ мониторингі, іске асыру және мемлекеттендіру үшін барлық мүдделі тараптар үшін ұлттық платформа құру. Тұрақты даму мақсаттары. Жоба сондай-ақ Қазақстан Республикасы Статистика комитетіне ОДМ бойынша статистикалық есептілікті ұсынуда және ҚР ҰЭМ қарасты «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ-на Хатшылықтың міндеттерін орындауға жәрдемдеседі.

Жоба келесі төрт негізгі компонентті қамтиды:

1. ОДМ-ны іске асыру, мониторингілеу және есеп беру бойынша ұлттық үйлестіру механизмін күшейту
2. Қазақстанда ОДМ-ны ұлттандыру және оқшаулау процесіне техникалық көмек көрсету
3. Ұлттық статистикалық әлеуетті қолдау
4. ОДМ қаржыландыру бойынша диалог орнату

Дереккөз:

<https://www.undp.org/kazakhstan/projects/partnering-building-national-sdg-platform>

Цифрлы ресурстар

Экономикалық зерттеулер институты (ERI)

Қазақстан Тұрақты даму мақсаттарын жүзеге асыруға міндеттеме алған мемлекет ретінде барлық салаларда белсенді жұмыс атқаруда және жаһандық мақсаттарға табысты қол жеткізуге үлес қосуға дайын.

2018 жылғы 15 тамыздағы Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің тапсырмасы бойынша Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары төрағалық ететін Тұрақты даму мақсаттары жөніндегі Үйлестіру кеңесі құрылды. Кеңес жұмысын үйлестіруші орган Ұлттық экономика министрлігі болып табылады.

Хатшылық рөлін сараптамалық-талдамалық қолдау көрсететін «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ атқарады.

Институттың қызметі еліміздің экономикалық стратегиясын жүзеге асыруды ғылыми қамтамасыз етуге бағытталған. ERI сарапшылары экономиканың жағдайын талдап, оның болашаққа дамуын болжайды. Бұл жағдайда қазіргі заманғы экономикалық және математикалық модельдер қолданылады.

Дереккөз:

https://economy.kz/ru/Celi_ustojchivogo_razvitiya/About_TSUR/

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 4. Сапалы білім беру

Тапсырма 4.а.

Балалардың мүдделерін, мүгедектердің ерекше қажеттіліктерін және гендерлік аспектілерді ескеретін білім ордаларын құру және жетілдіру және барлығына бірдей қауіпсіз, зорлықтан және әлеуметтік тосқауылдардан еркін және тиімді білім алу ортасын қамтамасыз ету

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z420>

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Студенттік орын тапшылығы, мың орын							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	30,9	33,8	19,6	15,7	10,1	7,3
факт	30,1	30,9	33,8	19,1	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

Барлығы 14 693 жаңа студенттік орынға 17 білім беру нысаны енгізілді, соның арқасында 2022 жылы орын тапшылығы 36%-ға қысқарды.

Тапсырма 4.с.

2030 жылға дейін білікті мұғалімдер санын дамушы, әсіресе ең нашар дамыған елдер және шағын аралдық дамушы мемлекеттерде мұғалімдерді даярлау бойынша халықаралық ынтымақтастық арқылы көбейту

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z420>

Цифрлы ресурстар

Қазақстандық қайта даярлау және біліктілікті арттыру орталығы

Орталықта жүзеге асырылатын барлық білім беру бағдарламалары өз пәні бойынша мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыруға бағытталған. Білім беру бағдарламаларын білікті педагогикалық ұжым жасайды. Курстарды аяқтағаннан кейін стандартты сертификат беріледі. Кадрлардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау бұрын алған білімдерін тереңдету немесе жаңа кәсіби

білім мен дағдыларды меңгеру мақсатында жүзеге асырылады.

Веб-сайттың мүмкіндіктері Қазақстан Республикасының кез келген жерінен қашықтан оқуға мүмкіндік береді.

Дереккөз:

<https://kcppk.kz/about>

TAKTAK.BY

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

МАҚСАТ 3. ЖАҚСЫ ДЕНСАУЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛ-АУҚАТ						
3 ЖАҚСЫ ДЕНСАУЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛ-АУҚАТ Мақсат	Ғаламдық көрсеткіш	Ұлттық	Халықаралық жобалар	Ұлттық стратегиялар	Муниципалдық жобалар	Цифрлы ресурстар
3.1. Ана өлімінің әлемдік коэффициентін төмендету	+	-	-	+	+	+
3.2. Жаңа туған нәрестелер мен бес жасқа дейінгі балалардың алдын алуға болатын өлім-жітімді тоқтату	+	-	-	+	+	+
3.3. ЖИТС, туберкулез, безгек және тропикалық аурулар эпидемиясын тоқтату	-	-	+	+	-	+
3.4. Жұқпалы емес аурулардан мерзімінен бұрын болатын өлімді үштен бір бөлікке төмендету	+	-	+	+	-	+
3.5. Субстанцияға тәуелділіктің алдын алу және емдеу жүйесін жетілдіру	-	-	-	+	-	+
3.6. Жол-көлік оқиғаларынан қаза тапқандар мен жарақаттанушылар санын азайту	-	-	+	+	+	+
3.7. Жыныстық және репродуктивтік денсаулық қызметтеріне қолжетімділікті қамтамасыз ету	-	-	-	+	-	+
3.8. Денсаулықсақтау қызметімен қамтуды қамтамасыз ету	-	-	+	+	+	+
3.9. Қауіпті химиялық заттардың әсерінен болатын өлім-жітім мен ауруларды азайту	-	-	-	-	-	-
3.a. ДДҰ-ның Темекіге қарсы күрес жөніндегі негіздемелік конвенциясын іске асыруды күшейту	-	-	-	+	-	+
3.b. Вакциналар мен терапияны зерттеуге және әзірлеуге жәрдемдесу	-	-	+	+	-	+
3.c. Денсаулық сақтау саласын қаржыландыру көлемін ұлғайту	-	-	-	+	-	+
3.d. Алдын ала ескерту потенциалын арттыру, денсаулыққа төнетін қауіп-қатерді төмендету	-	-	-	-	-	-

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

3-ші мақсатты ұлттық деңгейде жүзеге асыру

Жаңа ұлттық саясат шеңберінде «Барлық жастағы азаматтардың салауатты өмір сүруін қамтамасыз ету және әл-ауқатын нығайту» атты 3-ші мақсат негізгі ұлттық басымдық болып табылады. Елдің ұлттық даму жоспарының 10 басымдылығының ішінде бірінші және екінші орында: 1) тең құқылы әлеуметтік саясат (*кез келген жастағы әрбір адамның әл-ауқатын нығайтуға жәрдемдесу*); 2) қолжетімді және тиімді денсаулық сақтау жүйесін (*салауатты өмір салтын қамтамасыз ету*) қалыптастыру.

Ұлттық басымдықтар*	
Ұлттық басымдық 1.	Әділ әлеуметтік саясат
Ұлттық басымдық 2.	Қолжетімді және тиімді денсаулық сақтау жүйесі
Ұлттық басымдық 3.	Сапалы білім
Ұлттық басымдық 4.	Азаматтардың мүдделерін қорғайтын әділ және тиімді мемлекет
Ұлттық басымдық 5.	Мемлекеттік басқарудың жаңа үлгісі
Ұлттық басымдық 6.	Патриотизм құндылықтарын дәріптеу
Ұлттық басымдық 7.	Ұлттық қауіпсіздікті нығайту
Ұлттық басымдық 8.	Өртараптандырылған және инновациялық экономиканы құру
Ұлттық басымдық 9.	Экономикалық және сауда дипломатиясын белсенді дамыту
Ұлттық басымдық 10.	Теңгерімді аумақтық даму

*Мемлекеттік жоспарлау жүйесіне ұлттық басымдықтардың тізбесі Қазақстан Республикасы Конституциясының 45-бабының 1-тармағына сәйкес, сондай-ақ мемлекеттік жоспарлау жүйесін одан әрі дамытуды қамтамасыз ету мақсатында 2021 жылғы ақпанда Қазақстан Президентінің Жарлығымен енгізілді. Қазақстан Республикасының, мемлекет қызметінің инклюзивті тұғырнамасын қалыптастыру және Қазақстан Республикасының әрбір азаматының әл-ауқатын арттыру.

Дереккөз:
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2100000520#z2>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

3-ші мақсатты іске асыруға жауапты негізгі тұжырымдама Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын 2026 жылға дейін дамыту тұжырымдамасы болып табылады. 2022 жылдың қарашасында жарияланған.

Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспары шеңберінде халықтың денсаулығын қорғау саласындағы орта мерзімді мақсаттарды іске асыру денсаулық сақтау көрсеткіштерін жақсартуға бағытталған дәстүрлі денсаулық сақтау жүйесінен пациентке, қалалық және ауылдық елді мекендер арасындағы медициналық көмек сапасының теңсіздігінен бастап, сапалы медициналық қызметтерді жалпыға бірдей көрсетуге дейін бағдарланған медицинаға көшуді көздейді.

Осылайша, Қазақстан тұрақты дамудың негізгі элементтері салауатты өмір салтын қамтамасыз ету және кез келген жастағы барлық адамның әл-ауқатын арттыру болып табылатын БҰҰ анықтамасына адалдығын растайды.

2019 жылы Жаһандық бәсекеге қабілеттілік индексі рейтингінің нәтижелері бойынша

Дереккөз:

Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2026 жылға дейінгі тұжырымдамасы, 2-бөлім. Ағымдағы жағдайды талдау

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P22000000945>

Бұл Тұжырымдама Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді және орта мерзімді стратегиялық құжаттарын, Тұрақты даму мақсаттарын іске асыру үшін әзірленген.

Қазақстан 4 сатыға (2018 жылы – 59 орын), оның ішінде көрсеткіші салауатты өмір сүру ұзақтығы болып табылатын «Денсаулық» факторы бойынша 55-ші орынды иеленді. 141 елдің ішінде 95-ші орынға тұрақтады (2018 жылы – 97 орын). Бұл ретте Қазақстанда орташа салауатты өмір сүру ұзақтығы 62,7 жасты құраса, ТОП-30 елде орташа есеппен 70 жастан жоғары болды.

«Денсаулық» факторын жақсартуға кешенді шаралар, оның ішінде мемлекеттік бағдарламалар аясында жүзеге асырылатын шаралар ықпал етті. 2019 жылы Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2016–2019 жылдарға арналған «Денсаулық» мемлекеттік бағдарламасын іске асыру аяқталды, бұл негізгі медициналық-демографиялық көрсеткіштерді жақсартуға мүмкіндік берді. Нәтижесінде 2019 жылы туғандағы күтілетін өмір сүру ұзақтығы (бұдан әрі – күтілетін өмір сүру ұзақтығы) 73,18 жасқа дейін (2016 жылы – 72,30 жас) ұлғайды.

Денсаулық сақтауды дамыту тұжырымдамасы аясында Қазақстан бес жылдық кезеңге бірқатар ауқымды міндеттер қойды: туу кезінде күтілетін өмір сүру ұзақтығын 70,2-ден 75,1 жасқа дейін ұлғайту; халықтың медициналық қызмет сапасы мен қолжетімділігіне қанағаттану деңгейін 57,7%-дан 81%-ға дейін арттыру.

Тұжырымдаманың мақсатты көрсеткіштері және күтілетін нәтижелері

	факт	жоспар					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2025
Өмірге келген сәбидің өмір сүру жасы, жылдар саны	70,23	73,7	74,2	74,6	75	75,1	7,3
Медициналық мекемелер көрсететін медициналық қызметтердің сапасы мен қолжетімділігіне халықтың қанағаттану деңгейі, %	57,7	69,6	73	76,5	80	81	—
Ана өлімі, 100 мың тірі туғандарға шаққанда	44,7	11	10,8	10,4	10	9,9	—
Денсаулық сақтаудағы негізгі капиталға инвестиция, 2019 жылмен салыстырғанда нақты өсім %	143	219,4	273,4	333	372,2	106,6	—

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P22000000945>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Тұжырымдама 7 стратегиялық бағытты қамтиды:

1. Бағыт	Саламатты өмір салтын қалыптастыру және инфекциялық емес аурулардың профилактикасы
2. Бағыт	Медициналық көмекті ұйымдастыруды жетілдіру
3. Бағыт	Халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығын қамтамасыз ету және биологиялық қауіпсіздік
4. Бағыт	Кадрларды даярлау және олардың біліктілігін жоғарылату жүйесінің тиімділігін арттыру
5. Бағыт	Дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етуді және фармацевтика өнеркәсібін дамыту
6. Бағыт	Медицина және фармацевтика ғылымы жүйесін жетілдіру
7. Бағыт	Медициналық көмекті қаржыландыруды жетілдіру

3-ші мақсатты жергілікті деңгейде жүзеге асыру

Қаланың оптимистік болашағына қол жеткізу денсаулық сақтау секторынан да тысқары жатқан көп секторлы көзқарасты талап етеді. Денсаулық тұрақты урбанизацияның маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, оның әсері мен әлеуметтік, экономикалық және экологиялық факторлармен өзара әрекеттесуіне байланысты. Денсаулық өз алдына басымдық ретінде емес, бірнеше ОДМ-ын байланыстыратын және аурудың жоқтығынан басқа көптеген ауқымды артықшылықтарды тудыратын катализатор ретінде қызмет ете алады.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (ДДСҰ) Конституциясында «денсаулық» кең мағынада «аурудың немесе мүгедектіктің болмауы ғана емес, толық физикалық, психикалық және әлеуметтік салауаттылық жағдайы» деп түсіндіріледі.

Кең мағынада Алматы қаласын дамыту бағдарламасы бірінші кезекте 3-ші ОДМ-ын жүзеге асыруға бағытталған. Бағдарламаның әрбір бағыты сол немесе басқа деңгейде кез келген жастағы әрбір адамның салауатты өмір салтын және әл-ауқатын қамтамасыз етуге ықпал етеді.

Белсенді салауатты өмір салты қоғамның тұрақты дамуының негізі ретінде танылады, оған қала тұрғындарының өмір сүру сапасы мен оның ұзақтығы тікелей байланысты. Сонымен қатар, бүгінде жоғары жетістіктер үшін емес, өздерінің үйлесімді дамуы үшін спортпен шұғылданатын алматылықтар саны артып келеді.

2020 жылғы пандемиядан кейін салауатты өмір салтын ұстану үрдісі бұрынғыдан да арта түсті. Пандемия алдында өзін әлсіз сезіну көптеген адамдарды жаттығуға, дұрыс тамақтануға және қауіпті әрекеттерден бас тартуға итермеледі. Экологиялық проблемалары бар үлкен қалада бұл өмірлік қажеттілікке айналады және тұрғындарды әлеуметтік әл-ауқат пен жеке денсаулықтың жоғары стандарттарына бағыттайды.

Ең бастысы дене шынықтыру және спортпен айналысу саналатын салауатты өмір салтын ұстанудың қалада қалыптасып келе жатқан тенденциясын ескере отырып, спорт инфрақұрылымын жаңғырту және кеңейту, бұқаралық спорт үшін лайықты жағдайлар жасау, сондай-ақ жеке тұлғаларды ынталандыру және қолдау өте маңызды. Бұл жерде халықтың қандай топтары осы процестерге қатысатынын, олардың дене шынықтырумен және спортпен қайда және қалай айналысатынын түсіну және осыны ескере отырып, нақты орындау мерзімдері бар тапсырмаларды тұжырымдау маңызды. Бұған кластерлік әдіс көмектеседі.

Қаланың басты міндеті – азаматтардың дене шынықтырумен және спортпен жүйелі түрде айналысу арқылы дене шынықтыру дайындығын сақтауға барынша қолайлы жағдай жасау. Бұл ретте инфрақұрылымның нақты қолжетімділігі өте маңызды, бұл әрбір адамның табыс деңгейіне және тұрғылықты жеріне қарамастан дене шынықтырумен айналысу мүмкіндігін білдіреді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Спорттық инфрақұрылымның дамуы жаңа жұмыс орындарының көбеюін қамтамасыз етеді, ал спорттық іс-шаралар үлкен экономикалық маңызы бар және экономиканың аралас секторлары үшін мультипликативті әсер ететін тамаша индустрияның құрылуына ықпал етеді.

Бұл жұмыстардың табысты болуы салауатты өмір салты идеологиясын кеңінен насихаттауға да айтарлықтай байланысты.

Сурет 26.

Алматы қаласындағы «Салауатты өмір салтының» стратегиясы

БҰҚАРАЛЫҚ СПОРТ

Үйде, саябақта, аулада, мектепте дене шынықтыру – өз бетімен немесе ең аз сыртқы көмекпен.
2-99 жас. Тегін

Инфрақұрылым:

балабақшаларға, мектептерге арналған спорт залдары, work out, жүгіру/велосипед тебу/скандинавиялық жүріс бекеттері, саябақтар мен полиорталықтардағы жолдар, аулалардағы спорт алаңдары

САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫ

Инфрақұрылым:

спорт мектептері, спорт клубтары, Федерация базасы, кәсіпқой спорт құрылымдары, суперкешендер

Инфрақұрылым:

ДШСК, фитнес орталықтары, спорт нысандары, суперкешендер

ЖОҒАРЫ ЖЕТІСТІКТІ СПОРТ

Кәсіби дайындық және кәсіби жарыстарға қатысу командалар. Ел мақтанышы және адамдарды шабыттандыру. Ивенттер мен оқиғалық туризм. Барлық кластерлер үшін жаттықтырушылар мен менеджерлерді оқыту.
10-30 жас. Мемлекет есебінен төлеу/Федерациялар/ клубтар/ демеушілер

ӘУЕСҚОЙ СПОРТ

Белгілі бір спорт түрі бойынша сабақтар/ атлетика секцияларда, спорт клубтарында, командалар, қауымдастықтар, лигалар, кәсіпқойлар жетекшілігімен ұйымдастырылған – белгілі бір нәтижелерге қол жеткізумен.
5-60 жас. Жан басына шаққандағы және отбасын қаржыландыру есебінен төлеу

НЕ ІСТЕУ КЕРЕК?

1. Стратегия: кластерлер арасында тепе-теңдікті құру. Дамыған Қалаларсыз бірі бірінсіз болмайды!
2. Анықталған кластерлер бойынша инфрақұрылымды талдау:
 - көрсетілген кластерлер бойынша инфрақұрылым қолжетімділігі мен жеткіліктілігін талдау
 - қолда бар инфрақұрылымды күрделі жөндеу емес, трансформациялау мүмкіндіктерін талдау
 - бар нысандарда көп функционалдық потенциалын талдау. Неғұрлым көп функциялы болса, соғұрлым ұтымды
 - кластерлер және спорт бойынша ақырғы пайдаланушылар жағынан инфрақұрылымға сұранысты талдау
3. Әрбір кластерде 2030 жылға дейінгі даму басымдықтарын анықтау
4. Кластерлер және инфрақұрылым бойынша қаржыландыру ағымдарын анықтау және қоғамға жеткізу

Тар мағынада алып қарайтын болсақ, қаланың денсаулық сақтау жүйесінің негізгі миссиясы пациенттерге бағытталған қолжетімді және жоғары сапалы медициналық көмек көрсету болып табылады.

Демографиялық көрсеткіштердің өсу динамикасы және халықтың медициналық қызмет көрсету сапасына үнемі өсіп келе жатқан сұранысы келесі бағыттарды басымырақ дамытуды талап етеді:

- профилактикалық бағытты күшейте отырып, жылдам жететін жаяу алғашқы медициналық-санитарлық көмекті одан әрі дамыту
- қалалық агломерацияның дамуын ескере отырып, жедел медициналық көмек көрсету қызметін күшейту
- ірі жүйелік маңызды мемлекеттік денсаулық сақтау объектілерін технологиялық жаңғырту және менеджментті жетілдіру
- кадрлық әлеуетті дамыту және медицина мамандарының құзыреттілігін арттыру
- республикалық ғылыми орталықтардың, мемлекеттік және жеке медициналық ұйымдардың әлеуетін тиімді пайдалану
- қызмет көрсету мен қонақжайлылықтың бірыңғай стандарттарын енгізу (қонақжайлылық менеджменті)

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Тапсырма 3.1.

2030 жылға дейін ана өлімінің ғаламдық коэффициентін 100 000 тірі туу бойынша кем дегенде 70 оқиға көрсеткішіне дейін төмендету

Индикатор 3.1.1.

Ана өлімінің коэффициенті

Ана өлімінің көрсеткіші, 100 000 тірі туғандарға шаққандағы								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	16,5	15,4	14,8	14,0	13,7	36,5	44,7	17,0
Алматы қаласы	2,4	7,9	14,7	8,9	15,4	23	53,8	12,0
Қала халқы								
Қазақстан	11,9	13,4	15,2	14,9	17,7	40,7	36,1	17,6

Дереккөз: Әкімшілік деректер

Индикатор 3.1.2.

Білікті медицина қызметкерлері қатысқан босанулардың үлес салмағы

Білікті медицина қызметкерлерінің қатысуымен босанғандардың үлес салмағы, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	99,5	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,7
Алматы қаласы	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	99,8
Қала халқы								
Қазақстан	99,8	99,8	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,7

Дереккөз: Әкімшілік деректер

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Тапсырма 3.2.

2030 жылға дейін нәрестелер мен бес жасқа дейінгі балалардың алдын алуға болатын өлімдерін тоқтату, бұл жағдайда елдер неонатальдық өлімді 1000 тірі туу бойынша 12 оқиғадан аспайтын көрсеткішке, ал бес жасқа дейінгі өлімді 1000 тірі туу бойынша 25 оқиғадан аспайтын көрсеткішке төмендетуге тырысуы тиіс

Индикатор 3.2.1.

Бес жасқа дейінгі өлім-жітім көрсеткіші

Бес жасқа дейінгі өлім-жітім көрсеткіші, 1000 шақалаққа шаққанда								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ұлдар мен қыздар								
Қазақстан	12,04	10,79	10,24	10,11	10,69	9,41	10,04	9,88
Алматы қаласы	10,37	8,71	8,50	9,86	9,65	8,98	12,26	6,45
Қала халқы								
Қазақстан	11,78	10,13	9,35	9,56	10,51	9,81	11,99	9,17
Ұлдар								
Қазақстан	13,35	12,04	11,25	11,64	12,03	10,48	10,90	10,93
Алматы қаласы	11,29	10,03	9,04	11,14	11,11	10,16	13,28	7,34
Қала халқы								
Қазақстан	13,01	11,53	9,94	11,08	11,76	10,98	12,86	10,17
Қыздар								
Қазақстан	10,64	9,45	9,17	8,48	9,25	8,26	9,13	8,76
Алматы қаласы	9,36	7,29	7,90	8,50	8,10	7,70	11,17	5,50
Қала халқы								
Қазақстан	10,48	8,64	8,70	7,93	9,16	8,56	11,06	8,10

Индикатор 3.2.2.

Неонаталдық өлім-жітім көрсеткіші

Неонаталдық өлім-жітім көрсеткіші, 1000 туылғандарға шаққанда								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ұлдар мен қыздар								
Қазақстан	5,61	5,16	4,61	4,58	4,81	4,80	5,11	4,53
Алматы қаласы	6,26	5,20	4,26	5,74	4,75	4,79	6,04	2,91
Қала халқы								
Қазақстан	6,23	5,31	4,49	4,89	5,26	5,38	6,45	4,35
Ұлдар								
Қазақстан	6,41	5,87	5,15	5,32	5,53	5,45	5,43	5,09
Алматы қаласы	6,79	5,63	4,64	6,13	5,73	5,57	6,74	3,32
Қала халқы								
Қазақстан	6,92	6,05	4,74	5,62	5,92	6,20	6,76	4,82
Қыздар								
Қазақстан	4,76	4,39	4,04	3,79	4,03	4,11	4,78	3,93
Алматы қаласы	5,68	4,75	3,85	5,34	3,72	3,94	5,29	2,46
Қала халқы								
Қазақстан	5,49	4,53	4,22	4,10	4,56	4,51	6,12	3,85

Дереккөз:

«Азаматтық хал актілерін тіркеу пункті» (АХАТ), Қазақстан Республикасының «Тіркелген халық тізілімі» АЖ, «Төрелік» сот органдарының АЖ, Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соты

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Алматы қаласының халқы 2020 жылдың 1 қаңтарымен салыстырғанда 137 мың адамға өсіп, 2022 жылдың 1 жартыжылдығындағы жағдай бойынша 2,135 млн адам болды. Болжамдар бойынша 2030 жылға қарай Алматы агломерациясының халқы 4 млн адамға жетіп, Алматы халқының тығыздығы 1 км²-ге 3,7 мың адамнан асады.

Болашақта өмір сүру ұзақтығының (2025 жылы 76,7 жас) және туу көрсеткішінің ұлғаюымен медициналық қызметтерді неғұрлым қарқынды тұтынушылардың саны артады. Бұл 2025 жылға қарай 41%-ға дейін өсетін егде адамдар және 20%-ға өсетін балалар.

Негізгі бағыттар бойынша (босану, қан айналымы жүйесінің аурулары, онкология және т.б.), негізінен жеке секторда амбулаториялық және стационарлық буынның жеткіліксіз интеграциясы байқалады. Бұл көбінесе кеш диагноз қоюдың және жоғары өлімнің себебі болып табылады.

Босандыру мекемелерінің жұмысын ұйымдастыру сапасы мен деңгейінің, стационарларда кадрлар даярлаудың және әйелдер консультациясының (акушер-гинекологтар, неонатологтар, ультратрадыбыстық кабинеттердің дәрігерлері), босандыру ұйымдары мен реанимация бөлімшелерінің жабдықталу деңгейінің негізгі критерийлерінің бірі ана өлімінің көрсеткіші болып табылады.

Соңғы үш жылда ана өлімінің көрсеткіші өсті: 2021 жылдың соңында 100 мың тірі туылғандарға шаққанда 53,8 өлім тіркелді (2019 жылы 15,4). Жүкті және босанған әйелдердің өлімінің негізгі себебі COVID-19 және Ковидтен кейінгі асқынулар (73%), жүктілікке байланысты емес асқынулар (экстрагени-тальды аурулар) – 23,2% және жүктілікке байланысты асқынулар (акушерлік жағдайлар) – 3,8%.

2022 жылдың қорытындысы бойынша ана өлімінің көрсеткіші 100 мың тірі туғандарға шаққанда 9,9-ға дейін төмендеді (шектеі мән – 10).

Нәрестеге қатысты өлім-жітім жоғары деңгейде қалып отыр, ол 2021 жылы 10,1%-ды құрады, бұл республикалық көрсеткіштерден (8,35%) жоғары. Нәресте өлімінің көрсеткішіне келесі факторлар әсер етеді: бұл 500 граммнан аса төмен салмақпен туғандар, сондай-ақ жүрек және қан айналымы жүйесінің туа біткен ауытқулары бар нәрестелер. Әрине, ана мен бала өлімінің деңгейіне жүктілікті жоспарлаудың және дайындықтың болмауы, дәрігерге кеш жүгіну, түсік жасату, үйде босану сияқты және басқа да қолайсыз факторлар, әлеуметтік факторлар айтарлықтай әсер етеді.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Ұзақ мерзімді перспективада (2030 жылға дейін) мыналар қарастырылады:

- № 4 қалалық клиникалық аурухананың аумағында уақытша орналасқан аурухананың орнына 200 төсектік (мемлекеттік-жекеменшік серіктестік механизмі негізінде) көп бейінді емхана және 250 төсектік онкологиялық диспансер құрылысы
- Түркісіб ауданындағы 150 орындық перзентхана бөлімшесі бар 300 орындық көпсалалы аурухананы (Алматы теміржол ауруханасының бұрынғы ғимараты) қайта құру
- 2023 жылы қазіргі уақытта ауруханасы жоқ Алатау өңірінде перзентханасы бар көпсалалы емхана құрылысының жобалық құжаттамасын әзірлеу басталады

2030 жылдың соңына қарай халық санының артуына байланысты Алатау, Наурызбай, Медеу, Әуезов аудандарында 11 жаңа жедел медициналық көмек қосалқы станциясын кезең-кезеңмен салу, сондай-ақ ақпараттық жүйелермен қамтамасыз ету және көлік паркін жаңарту жоспарлануда. 2030 жылға дейін жұмыс істеп тұрған 25 көпсалалы және мамандандырылған аурухананың инфрақұрылымы кезең-кезеңімен жаңғыртылады, онда инженерлік желілер, жабдықтау және сору жүйелері жөнделіп, газбен жабдықтау жүйесі орнатылады, жедел жәрдем кабинеттері «таза бөлме» кешендерімен жабдықталады.

Сонымен қатар, 5 көпсалалы аурухана (нейрохирургия, insult орталығы, эндопротездеу, травматология және ортопедия) базасында мамандандырылған орталықтар құру жоспарлануда. Бұл жоғары білікті қызмет көрсету мүмкіндігін кеңейтіп, басым бағыттар бойынша науқастарды емдеудің соңғы технологияларын енгізуге мүмкіндік береді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Ана өлімі, 100 мың тірі туғандарға шаққанда*							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	23,0	≤33,0	≤10	≤10	≤10	≤10
факт	15,4	23,0	53,8	9,9	—	—	—

Қала бойынша Ұлттық жобадағы шекті мән абсолюттік санда 10-нан аспайтынын ескере отырып, бүгінгі күні жетістік тіркелген.

Жүкті әйелдерді жеке және бейіндік босанғанға дейінгі көмекпен қамту, %*							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	—	77,0	81,0	86,0	90,0	95,0
факт	—	—	77,0	81,3	—	—	—

Нәресте өлімі, 1000 тірі туылғанға шаққанда*							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	7,64	7,30	7,20	7,10	7,00	6,90
факт	8,05	7,64	10,48	8,30	—	—	—

Бекітілген скринингті ұйымдастыру ережелеріне және акушерлік-гинекологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыру стандарттарына сәйкес 12 аптаға дейінгі жүктілікке тіркеу, терапевттің тексеруі және жүктіліктің бірінші триместрінің пренаталдық скринингі.

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасында денсаулық сақтауды дамытудың 2026 жылға дейінгі тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000945#z311>

Цифрлы ресурстар

Акушерлік, гинекология және перинатология ғылыми орталығы**

Біздің ғылыми зерттеулеріміздің іргелі және қолданбалы сипаты қазіргі халықаралық жаңалықтар тұрғысынан қарастырылатын акушерлік және перинаталдық асқынулардың алдын алуға, көмекші репродуктивті технологияларды енгізуге, репродуктивті функцияны қалпына келтіру үшін реконструкциялық пластикалық және органдарды сақтау операцияларын модификациялауға бағытталған. Орталықтың жұмысы перинаталдық биохимия және перинаталдық патоморфология сияқты ғылыми бағыттар бойынша дамыды.

Акушерлік, гинекология және перинатология ғылыми орталығы (АПГФО) негізінде әзірленген және енгізілген инновациялық технологиялар Қазақстан Республикасы үшін бірегей болып табылады және сонымен бірге келесі өлшемдерге жауап береді:

- 1) Бірегейлік + клиникалық тиімділік және қауіпсіздік + әлеуметтік маңыздылық.
- 2) Жүктілік кезіндегі лимфоцито-иммунотерапия.
- 3) Резус конфликті жүктілік кезінде жатырышілік қан құю.
- 4) Құрсақішілік ұрық гипоксиясын диагностикалау әдісі.
- 5) Ұрықтағы хромосомалық аурулардың молекулалық цитогенетикалық диагностикасы (FISH әдісі).

Дереккөздер:

*Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

*Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

**<https://ncagip.kz/>

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Тапсырма 3.4.

2030 жылға қарай алдын алу, емдеу және психикалық денсаулық пен салауаттылық арқылы жұқпалы емес аурулардан болатын мезгілсіз өлімді үштен бірге азайту

Индикатор 3.4.1.

Жүрек-қан тамыр аурулары, қатерлі ісік, қант диабеті, созылмалы респираторлық аурулардан болатын өлім

Жүрек-тамыр ауруларынан, онкологиялық аурулардан, қант диабетінен, созылмалы респираторлық аурулардан болатын өлім, %								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қазақстан	21,12	20,84	19,73	19,28	17,41	20,48	21,80	16,63
Ерлер	29,40	29,25	27,66	27,09	24,18	28,62	29,50	23,49
Әйелдер	14,38	13,98	13,29	12,92	11,61	13,69	15,30	10,80

Дереккөз:

«Азаматтық хал актілерін тіркеу пункті» (АХАТ) АЖ, Қазақстан Республикасының «Тіркелген халық тізілімі» АЖ, «Төрелік» сот органдарының АЖ, Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соты

Индикатор 3.4.2.

Өзіне-өзі қол жұмсаудан болатын өлім-жітім

Өзіне-өзі қол жұмсаудан қайтыс болғандар, 100 мың тұрғынға шаққанда								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Барлығы								
Қазақстан	16,52	14,47	14,77	13,65	12,82	11,44	11,10	9,03
Алматы қаласы	5,68	4,75	5,01	7,60	5,25	5,44	6,60	4,64
Қала халқы								
Қазақстан	13,49	11,95	12,35	12,36	11,05	10,01	9,92	8,20
Ерлер								
Қазақстан	27,87	24,59	24,81	23,55	22,39	19,79	18,71	14,57
Алматы қаласы	10,72	7,98	9,37	12,58	9,38	9,63	10,57	7,07
Қала халқы								
Қазақстан	23,09	20,57	21,03	21,49	19,87	17,68	16,83	13,41
Әйелдер								
Қазақстан	5,90	4,98	5,36	4,34	3,82	3,57	3,92	3,76
Алматы қаласы	1,43	2,03	1,35	3,42	1,76	1,90	3,23	2,54
Қала халқы								
Қазақстан	4,96	4,29	4,63	4,23	3,18	3,16	3,72	3,46

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Өзіне-өзі қол жұмсаудан қайтыс болғандар, 100 мың тұрғынға шаққанда								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Жасына қарай, Қазақстан								
5-9	0,19	0,30	0,17	0,55	0,11	0,37	0,05	0,51
10-14	3,38	3,71	3,60	3,46	2,92	2,33	2,58	1,56
15-19	15,39	11,33	12,77	9,87	10,29	8,16	7,25	5,16
20-24	18,62	15,37	18,55	18,76	15,38	12,44	12,85	6,97
25-29	22,17	19,10	18,22	18,66	16,29	12,71	14,86	10,69
30-34	25,65	21,64	21,60	20,33	18,56	17,23	15,41	12,44
35-39	26,63	24,99	25,81	23,02	21,08	17,75	16,29	11,90
40-44	26,81	24,67	26,49	22,29	23,50	20,57	19,39	17,53
45-49	25,45	23,00	24,30	20,75	22,18	21,47	19,61	16,41
50-54	23,59	21,05	20,21	22,89	18,22	17,42	17,97	14,99
55-59	22,55	19,93	17,48	17,26	17,32	15,99	16,15	13,52
60-64	17,90	16,45	16,49	16,39	14,48	15,33	14,50	13,30
65-69	15,11	13,89	12,39	12,80	12,81	12,25	13,60	12,05
70-74	17,19	13,65	16,75	12,04	16,67	15,28	13,34	12,51
75-79	17,84	17,17	24,21	11,80	15,32	18,87	14,72	16,47
80-84	28,95	23,05	21,92	14,94	19,19	19,47	24,64	18,53
85+	32,19	24,61	24,68	24,74	26,13	13,85	24,78	23,44

Дереккөз:

«Азаматтық хал актілерін тіркеу пункті» (АХАТ) АЖ, Қазақстан Республикасының «Тіркелген халық тізілімі» АЖ, «Тәрелік» сот органдарының АЖ, Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соты

Қолданыстағы әлеуметтік инфрақұрылымның табиғи тозуы және жаңа тұрғын аудандарды жоспарлаудағы ауытқулар шұғыл көмек көрсету кезінде полицентristік, жақын жердегі және «алтын сағат» қағидаттарының бұзылуына әкеп соқтырады. Мәселен, бұл жағдай жаңадан қосылған Алатау мен Наурызбай аудандарында байқалады. Атап айтқанда, N29 қалалық емхана 8 мың тұрғыны бар Теректі ықшамауданының тұрғындарына қызмет көрсетеді, емханаға дейінгі арақашық 17 шақырым, сонымен қатар Алғабас шағын ауданының 16 мың тұрғыны бар, оларға емхананың ұзақтығы – 12. км. Дәл осындай жағдай Жетісу ауданында да байқалады, мұнда халық тығыздығына қарамастан үш емхана бар. Барлық үш емхананың қызмет көрсету аймағының ұзындығы 25 шақырымнан асады.

Көптеген алматылық емхана ғимараттары 60-70 жылдардан бері жұмыс істеп келеді және кезең-кезеңімен жаңғыртуды қажет етеді. 2022 жылы 25 қалалық аурухананың инфрақұрылымына жүргізілген талдау ғимараттардың 70% дерлік 2000 жылға дейін салынғанын анықтады. Ұйымдардың 44%-ы медициналық газбен жабдықтау жүйелерін қайта жабдықтауды және жаңғыртуды қажет етеді, ұйымдардың 100%-ы жалпы желдетуді жөндеуді немесе жаңғыртуды қажет етеді. Сондай-ақ ұйымдардың 64%-ы электрмен жабдықтау жүйесін күрделі жөндеуді, (соның ішінде резервтік көшірме), ұйымдардың 76%-ы сыртқы және ішкі су және жылумен жабдықтау жүйелерін жөндеуді қажет етеді.

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Ауруханалар мен емханалардағы медициналық құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету аудиті соңғы 2 жылда COVID-19 диагностикасы мен емдеу үшін жұқпалы аурулар ауруханаларын жабдықтауға назар аударылғанын көрсетті. Сонымен қатар, нейро, кардиохирургия, ангиохирургия, трав-

матология, акушерлік және неонатология сияқты мамандандырылған қызметтер халықтың үміті мен талаптарын қанағаттандыру, сондай-ақ денсаулық көрсеткіштерін жақсарту, өмірді сақтау және мүгедектікті азайту үшін жүйелі түрде технологиялық жаңартуды қажет етеді.

Әкімдіктің іс-шаралар жоспары

Қызметтердің тиімділігі мен қолжетімділігін арттыру үшін халыққа алғашқы медициналық-санитарлық көмектің теңгерімді желісі болуы қажет. Алғашқы медициналық-санитарлық көмек ұйымдарының құрылымына, функционалдық мүмкіндіктеріне және жабдықталуына бірыңғай талаптары бар стандарт әзірленеді және енгізіледі. Біріншіден, бұл стандарт медициналық технологиялық тапсырманы әзірлеу сатысында салынып жатқан жаңа емханаларға енгізіледі және кейіннен қолданыстағы бастапқы медициналық-санитарлық көмек ұйымдарында қайта шығарылады. Бұл медициналық қызметтердің сапасы мен қолжетімділігін қамтамасыз етеді.

2023 жылдан бастап халық санының өсу болжамын ескере отырып, клиникалық-диагностикалық қызметтердің толық кешенін көрсететін жаңа емханалар салу жоспарлануда. Осылайша, 2025 жылдың соңына дейін Наурызбай ауданында ауысымына 500 келушіге арналған 2 толыққанды емхананың (Қарғалы және Шұғыла шағын аудандарында) және Ақжар шағын ауданда ауысымына 300 келушіге арналған 1 емхананың құрылысы аяқталады.

Алатау, Медеу және Түрксіб аудандарында ауысымына 200 келушіге арналған 3 емхананың құрылысы жүргізіліп жатыр. Жетісу ауданында 2022 жылы сатып алынған екі әкімшілік ғимараттың негізінде 2023 жылы қайта жөндеуден өткеннен кейін екі емхана ашылады. Сонымен қатар, 2030 жылға дейін халық тығыз орналасқан елді мекендерде ауысымына 500 келушіге арналған емханалар: Алмалы ауданында 1 емхана және Бостандық ауданында 2 емхана салу жоспарланған.

Бұл жұмыс істеп тұрған ірі емханалардың жоспарлы қуатынан асып түсетін жүктемені жеңілдетуге мүмкіндік береді (№4 КЕ, № 17 КЕ, № 3 КЕ, №5 КЕ). Жаңа емханалардағы халықты жалпы қамту 300 мың адамға дейін жетеді. Сондай-ақ 2030 жылға дейін жергілікті бюджет қаражаты есебінен кемінде 11 отбасылық дәрігерлік амбулаторияны жаңғырту жоспарлануда. Бұл шаралар қала тұрғындарының 300 мыңнан астамы үшін алғашқы медициналық-санитарлық көмектің қолжетімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Алматы қаласын дамыту жоспарының нысаналы индикаторлары

Медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі және міндетті медициналық сақтандыру жүйесі шеңберіндегі медициналық көмектің жалпы көлеміндегі амбулаториялық деңгейде медициналық көмектің көлемі, %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	—	50,9	51,4	52,3	53,2	54,1
факт	—	—	50,9	56,8	—	—	—

Медициналық мекемелер көрсететін медициналық қызметтердің сапасы мен қолжетімділігіне халықтың қанағаттану деңгейі, %							
жоспар/факт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
жоспар	—	65,0	68,0	71,0	74,0	77,0	80,0
факт	—	65,0	54,4	73,0	—	—	—

Дереккөз:

Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспары

Алматы қаласын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған 2022 жылы орындалған жоспары туралы есеп

4. БАСЫМДЫҚҚА ИЕ МАҚСАТТАРҒА ШОЛУ

Мақсат 3. Жақсы денсаулық және әл-ауқат

Ұлттық стратегия

Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2026 жылға дейінгі тұжырымдамасы

Дереккөз:

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000945#z311>

Халықаралық жобалар

Жұқпалы емес аурулар бойынша алғашқы медициналық-санитарлық көмекті кешенді басқаруды күшейту (Азия даму банкі)

Жұқпалы емес ауруларды (ЖҚА) емдеуді жетілдіру арқылы 2030 Стратегиясына білім және қолдау түріндегі техникалық көмек, бұл аурушандықты, өлімді және емделуге байланысты қалтадан түсетін салмақты азайтуға көмектеседі. Дамушы-мүше елдерге назар аудара отырып, өңірлік деңгейде техникалық көмек көрсетіледі. Бұл білім мен озық тәжірибені жетілдіреді, сондай-ақ басқару ісіне жаңалық енгізу үшін әлеуетті дамытуды арттырады және инновациялық технологияларды игеруді жақсартады, барлығы аз қамтылған аймақтардағы алғашқы медициналық-санитариялық көмек деңгейінде ОДМ-да емдеудің тиімділігін арттыруға, бәрін жан-жақты қамтуға жәрдемдесуге мүмкіндік береді.

Ішкі мемлекеттік қаржыландырудың шектеулілігі жағдайында ОДМ 3.4-ке қол жеткізу әрі нормативтік деректерді жергілікті іске асыру жоспарларына аудару үшін бар мүмкіндікті дамыту қажет.

Дереккөз:

<https://www.adb.org/projects/56072-001/main>

Цифрлы ресурстар

Алматы онкологиялық орталығы

Орталықтың міндеті: медицина ғылымының соңғы жетістіктерін пайдалана отырып, онкологиялық науқастарға сапалы және тиімді медициналық көмек көрсету.

1. Жоғары сапа мен көшбасшылық қызмет көрсетудегі мінсіздікке және денсаулық сақтаудағы ең жоғары стандарттарға адалдықты көрсетеді.
2. Бірлік пен жасампаздықтың барлық аспектілерінде жаңа идеяларды жасауға және қолдануға, сондай-ақ қызметкерлердің зияткерлік әлеуетін барынша ашу үшін қажетті жағдайлар жасауға ашықтықты көрсетеді.
3. Жауапкершілік пен сенімділік пациенттер мен қызметкерлердің үмітін үзбеуге, тұрақты дамуға және мақсаттарға жетуге бағытталған.
4. Эмпатия мен құрмет онкологиялық науқастар мен олардың отбасыларының физикалық, эмоционалдық және психологиялық жағдайына жанашырлық танытып, құрмет көрсетеді.

Дереккөз:

<https://almatyonco.kz/index/>

5. ҚОРЫТЫНДЫ

Алматы үшін БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізу бойынша алғашқы ерікті жергілікті шолуын шығару жергілікті басқару саясатының ұзақ даму процесінің алғашқы қадамы. Адам орталықтығына деген көзқарастан басқа, жергілікті деңгейдегі мемлекеттік саясат орта және ұзақ мерзімді перспективада жаһандық ауқымда тұрақты дамуға бағдар алады..

Бұл тұжырымдамалық өзгеріс тиімді ұйымдастырушылық және бизнес-процестерді қамтамасыз ететін қаланың дамуын стратегиялық және тактикалық жоспарлаумен өзара байланысты.

Қазіргі жағдайдың оң факторы бір ұйымды – Алматы қаласын дамыту орталығын (АДО) – жергілікті басқарудың БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізу саясатына кешенді көшу процесін үйлестіретін негізгі институт ретінде анықтау болып табылады.

Осы ретте АДО Алматы қаласын дамыту және БҰҰ ОДМға қол жеткізу үшін - қаланың дамуын объективті бағалауға қажетті деректердің үлкен көлемін жаңартуы қажет.

Мәселенің өзектілігі осы құжатты дайындау барысында тағы да расталды, шолуды жасайтын сарапшылар БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізу дәрежесінің толық және объективті көрінісін қалыптастыру үшін деректердің жеткіліксіз екеніне көз жеткізді.

Талдау деректердің жеткіліксіздігі бірқатар себептерге байланысты екендігін көрсетеді.

Біріншіден, БҰҰ ОДМ көрсеткіштерінің кейбірі Қазақстан Республикасы Ұлттық статистика бюросы Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттіктер (ҚР ҰСБ СЖЖРА) статистикалық көрсеткіштерінің ауқымына кірмейді.

Екіншіден, ұлттық статистикалық жүйе қаланы жедел ақпаратпен қамтамасыз ете алмайды, өйткені оның ақпарат жинау және оны өңдеу жөнінде нақты алгоритмдері, статистикалық бюллетеньдерді шығарудың реттелген кестесі және т.б. нақты жолға қойылмаған.

Үшіншіден, көптеген статистикалық көрсеткіштер тікелей деректерге емес, әдістемелік есептеулерге негізделеді, олардың нақты процестерден айтарлықтай айырмашылығы болуы мүмкін. Атап айтқанда, ресми статистика, мысалы, тұрғылықты жері тіркелмеген ішкі мигранттарды, Алматыда тұратын адамдардың нақты санын көрсетпейді.

Төртіншіден, маңызды ақпараттың айтарлықтай көлемі халыққа түрлі мемлекеттік қызметтерді көрсететін жеке ұйымдардың меншігінде. Бұл деректер көбінесе қала әкімшілігіне қол жетімді емес.

Өзгерістердің күрделілігі мен жылдамдығының артуы жағдайында икемділік пен бейімділікке қол жеткізу үшін жоғары сапалы ауқымды деректер талдауын пайдалану үшін мегатрендті дамытудағы жаһандық мегатрендті ескере отырып, Алматы қаласының әкімшілігі қаланы жоспарлау мен басқарудың сапасын арттыру мақсатында қала өмірінің түрлі аспектілері бойынша деректерді мониторингтеу мен талдаудың өзіндік бірыңғай орталығын (*ахуалдық орталық*) құру жөнінде міндетін қойды.

Бұл орталық АДО негізінде құрылуда және өз алдына деректерді талдау негізінде басқару шешімдерінің тиімділігін арттыру, сондай-ақ тұрғындар мен қала әкімдігі үшін цифрлық қызметтерді дамыту бойынша стратегиялық мақсаттарды қояды.

Ахуалдық орталықтың деректері мыналар үшін пайдаланылады:

- басқару шешімдерін негіздеу үшін деректердегі заңдылықтар мен корреляцияларды анықтау
- қала тұрғындары, қала қонақтары және бизнес үшін сипаттамалық және болжамдық талдаулар алу мүмкіндігімен қала жетістіктері мен мәселелерін визуализациялау
- көлік жүйесінің көрсеткіштерін (*кептеліс, жөндеу, жабық жолдар*), тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық (*авариялар, үзілістер*) және т.б. қоса алғанда, қала көрсеткіштерінің күнделікті мониторингі
- құрылыс жобаларына, коммуналдық нысандарға және т.б. кері байланыс ретінде бағалау, ұнату және ұнатпау, пікірлер, идеялар, тілектер қалдыру мүмкіндігін беру арқылы қаланы дамыту мәселелеріне азаматтарды тарту
- бизнесті құру және дамыту мүмкіндіктері туралы геосараптаманы ұсыну арқылы бизнесті дамытуға жәрдемдесу (*қамту аймақтары, бизнес санаттары бойынша географиялық тауашаларды анықтау және т.б.*)
- сарапшылардың да, IT мамандарының да, Алматы әкімдігінің техникалық білімі жоқ пайдаланушылардың да дайын бақылау тақтасының конструкторын пайдалануы

Қала әкімдігі мен тұрғындары үшін цифрлық қызметтер қаланың «цифрлық туыстас» - мегаполис өмірінің барлық процестерін виртуалды түрде көрсетуге мүмкіндік беретін жүйені құру міндеті аясында әзірленетін болады.

Осы мақсатқа жету үшін қаланың интерактивті картасы жасалады, онда түрлі ақпараттық жүйелер бірыңғай интерфейспен біріктіріледі, бұл түрлі деректер сериясын көрсете отырып, қаланың виртуалды портретін көрсетуге мүмкіндік береді.

Азаматтар мынадай цифрлық қызметтерге қол жеткізе алады:

- 1) ағымдағы қала құрылысы мен жөндеу жұмыстарын, қалалық ортаны жақсарту бойынша жұмыстарды және т.б. көру, оларды бағалау және кері байланыс алу
- 2) жөндеу, абаттандыру, құрылыс және басқа да жұмыстарды жүргізу бойынша белсенді ұсыныстар енгізу
- 3) анықтамалық ақпаратты, байланыс ақпаратын және қаржылық көмекке/қызметтерге қажеттілікке жүгіну мүмкіндігін бере отырып, тексерілген қайырымдылық бастамалар туралы өзекті ақпаратқа қол жеткізу

Сондай-ақ Алматы қаласы әкімдігінің қаланы дамытудағы іс-әрекетінің тиімділігін арттыруға көмектесу жөніндегі АДО-ның алға қойған міндеті де аз емес. АДО міндеті аясында Алматы қаласы әкімдігі департаменттерінің жұмысына енгізу үшін индикаторлар жүйесін әзірлеу және БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізуде ілгерілеуді қамтамасыз ету және қаланың 2030 жылға қарай EIU The Global Liveability Index жаһандық өміршеңдік индексі тізіміндегі

алғашқы 70-ке ену мақсаты бойынша жұмыстар басталды. АДО ілгерілеуді бақылайды, әлемнің басқа қалаларының тиісті тәжірибесін зерттейді, көрсеткіштерді жақсарту бойынша ұсыныстар жа- сайды және т.б. Бұл индекс қалалардың даму дәрежесін бірқатар параметрлер бойынша олардың өмір сүруге қо- лайлы жағдайларын көрсетеді.

Сонымен қатар, Think Tank қалалық талдау орталығы ретінде АДО жергілікті және халықаралық деңгейде негізгі мүдделі тараптардың күш-жігерін тартатын және үйлестіретін, ресурстарды жұмылдыратын және Алматының ақылды орнықты дамуы үшін шешімдерді бірлесіп әзірлеуді және енгізуді қамтамасыз ететін технологиялық платформа болуға ниетті.

Біздің ойымызша, қала әкімдігі мен АДО-ның бағдарламалық құжаттарында жоспарланған іс-қимылдарды жүзеге асыру БҰҰ ОДМ-ға қол жеткізуде айтарлықтай ілгерілеуді қамтамасыз ете алады, бұл өз кезегінде тиімді ұйымдастырылған бірлескен күш-жігердің есебінен азаматтардың өмірін жақсартуға бағытталған. Сондай-ақ, Алматының келесі ерікті жергілікті шолуларын дайындау барысында жүзеге асырылатын іс-шаралар одан әрі жетілдіріліп, әрбір кезеңде барған сайын жақсы нәтижеге қол жеткізуді қамтамасыз ететініне сенеміз.

6. ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ

№	Құжаттың атауы	URL
1	Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2100000521
2	Алматы қаласының дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасы және 2030 жылға дейінгі орта мерзімді перспективалар	https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/details/344101?lang=ru
3	БҰҰ Бас хатшысы Антониу Гутерриштің баяндамасы: «Жаһандану әлеуетін іске асыру: өзара тәуелді әлемде тұрақты дамуды қамтамасыз ету»	https://www.un.org/annualreport/ru/index.html
4	БҰҰ ЕЭК аймағында ерікті жергілікті шолуларды әзірлеу бойынша әдістемелік ұсынымдар	https://unece.org/ru/housing-and-land-management/publications/rukovodyaschie-principy-dlya-razrabotki-dobrovolnykh
5	Алматы қаласының 2021-2025 жылдарға арналған даму жоспарының 2022 жыл бойынша іске асыру туралы есеп	https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/441866?lang=ru
6	«Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты	https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1200002050
7	Дамуға ресми көмек саласындағы тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1300000538
8	Дамуға ресми көмек туралы Қазақстан Республикасының Заңы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1400000263
9	Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы «Қазақстан Республикасының дамуға ресми көмек саласындағы мемлекеттік саясатының 2017 – 2020 жылдарға арналған негізгі бағыттары»	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1700000415
10	Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1700000799
11	ОДМ Үйлестіру кеңесін құру	https://adilet.zan.kz/rus/docs/R1800000143
12	ОДМ бойынша Қазақстан Республикасының бірінші ерікті ұлттық шолуы	https://economy.kz/ru/Celi_ustojchivogo_razvitija/Nacionalnyj_otchet/
13	ОДМ бойынша Қазақстан Республикасының екінші ерікті ұлттық шолуы	https://economy.kz/ru/Celi_ustojchivogo_razvitija/Nacionalnyj_otchet/
14	Қазақстан Республикасында азаматтық қоғамды дамыту тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000390
15	Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жоспарлау жүйесі	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000099
16	Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы «Қазақстан Республикасының дамуға ресми көмек саласындағы мемлекеттік саясатының 2021 – 2025 жылдарға арналған негізгі бағыттары»	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2100000625
17	БҰҰ Бас хатшысы Антониу Гутерриштің баяндамасы: «Біздің ортақ күн тәртібіміз»	https://www.un.org/ru/common-agenda
18	2030 жылға дейінгі Орнықты даму мақсаттарының мониторингі	https://stat.gov.kz/ru/sustainable-development-goals/
19	Экономикалық зерттеулер институты (ЭЗИ)	https://economy.kz/ru/

6. ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ

№	Құжаттың атауы	URL
20	Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі аумақтық даму жоспары	https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39330661&pos=5;-106#pos=5;-106
21	«Агломерацияларды дамыту туралы» Қазақстан Республикасының Заңы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2300000181
22	«Елді мекендерге арналған өңірлік стандарттар жүйесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы министрлерінің бірлескен бұйрығы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1900018592
23	«Алматы қаласының ерекше мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z980000258_
24	Қазақстан Республикасы сыртқы саясатының 2020-2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280
25	Info Trade Central Asia Gateway	https://catiportal.org/ru
26	«Климаттың өзгеруіне жаһандық ден қоюға Қазақстан Республикасының жаңартылған ұлттық үлесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000313
27	Қазақстан Республикасының көміртегі бейтараптығына қол жеткізуінің 2060 жылға дейінгі стратегиясы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2300000121
28	Қазақстан Республикасының Конституциясы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_
29	Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z010000148_
30	Қоғамдық кеңестер туралы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000383
31	Алматы қаласы әкімдігінің құрылымы	https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/press/article/details/89805?lang=ru
32	БҰҰ-Хабитаттың жаңа қалалық бағдарламасы	https://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-Russian.pdf
33	Алматы қаласын дамыту орталығы	https://almatydc.kz/
34	Алматы қаласының әкімдігі	https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty?lang=ru
35	«Алматы қаласын дамыту орталығы» акционерлік қоғамын дамытудың 2023 - 2026 жылдарға арналған бағдарламасы	https://almatydc.kz/uploads/reports/54/file/14-06-2023_programma-razvitiya-cra-na-2023-2026-gg.pdf?cache=1688215130
36	Алматы қаласының Қоғамдық кеңесі	https://almatykenes.kz/ru/hestia-front/
37	Алматы қаласы әкімдігінің ақпараттық ресурсы	https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/documents/2?directions=_18340&lang=ru
38	2020 - 2025 жылдарға арналған «SMART ALMATY» стратегиясы	https://digital-almaty.kz/sites/default/files/140720_cifrovizaciya_almaty_strategiya_rus_0.pdf
39	«Open Almaty» қоғамдық қабылдау бөлмесі	https://open-almaty.kz/ru
40	Біріккен Ұлттар Ұйымының орнықты даму саласындағы ынтымақтастығының 2021 - 2025 жылдарға арналған негіздемелік бағдарламасы	https://kazakhstan.un.org/en/89567-un-sustainable-development-cooperation-framework-2021-2025

6. ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ

№	Құжаттың атауы	URL
41	«Алматы қаласын дамыту орталығы БҰҰ-ның жаһандық ықшамдамасына мүше болды» материалы	https://almatydc.kz/press/news/centr-razvitiya-goroda-almaty-stal-uchastnikom-globalnogo-dogovora-oon
42	Алматы агломерациясын дамытудың 2027 жылға дейінгі кешенді жоспары	https://legalacts.egov.kz/npa/view?id=14405675
43	Алматы қаласын дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасының бағыттары бойынша бюджеттерді және жобаларды іске асыру мерзімдерін егжей-тегжейлі баяндаумен жол картасы	https://almatydc.kz/activities/Program-documents?page=1
44	«Алматы қаласының бас жоспары туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000349
45	«Агломерациялар жөніндегі кеңес туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің өкімі	https://adilet.zan.kz/rus/docs/R2300000064
46	Агломерациялардың тізбесі мен құрамы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000486
47	«Қазақ құрылыс және сәулет ғылыми-зерттеу және жобалау институты» АҚ	https://www.kazniisa.kz/
48	Алматы қаласының 2021 - 2025 жылдарға даму жоспары	https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-economy/documents/details/398775?lang=ru
49	Тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымды дамытудың 2023 – 2029 жыл-дарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000736
50	Жасыл тұрғын үй құрылысын инновациялық қаржыландыруды дамытуды қолдау (Азия даму банкі, АДБ)	https://www.adb.org/projects/52312-005/main
51	«Тұрғын үй кезегі» ақпараттық қызметі	https://hf.kezekte.kz/ru
52	Алматы қаласындағы электр қоғамдық көлік	https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/51583.html
53	AlmatyBike	https://almatybike.kz/
54	Орталық және Батыс Азиядағы теңдестірілген және орнықты қала құрылысы қызметін қолдау (Азия даму банкі, АДБ)	https://www.adb.org/projects/55165-001/main
55	Дизайн-код	https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty-uaig/projects/details/1510?lang=ru
56	Танбалы археологиялық ландшафтының петроглифтері	https://whc.unesco.org/en/list/1145
57	Қазақстан Республикасы мәдени саясатының 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000250
58	Қазақстанның виртуалды 3D турларының картасы	https://3d-maps.kz/ru
59	Апат тәуекелдерін сақтандыру тетігі (Дүниежүзілік банк, ДБ)	https://projects.vseмирnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P152230
60	АДО Ахуалдық орталығы	https://opendata.smartalmaty.kz/
61	Алматы ЖЭО жаңғырту (Еуропа қайта құру және даму банкі, ЕҚДБ)	https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/52821.html

6. ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ

№	Құжаттың атауы	URL
62	Қазақстан Республикасының төмен көміртекті даму тұжырымдамасы	https://www.gov.kz/memleket/entities/ecogeo/documents/details/199774?lang=ru
63	Қоршаған ортаны қорғаудың бірыңғай ақпараттық жүйесі	https://oos.ecogeo.gov.kz/
64	«Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» Мемлекет Басшысының Қазақстан халқына Жолдауы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/K2000002020
65	Халықтың табысын арттырудың 2029 жылға дейінгі бағдарламасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000218
66	Нәтижелі инновациялық жобаны ынталандыру	http://fpip.kz/index.php/ru/
67	Тұмар венчурлік қоры	https://tumar.vc/
68	Креативті салаларды дамытудың 2021 – 2025 жылдарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000860#z110
69	Бірыңғай байланыс кеңістігі	https://digital-almaty.kz/ru
70	JasAlmaty	https://jasalmaty.kz/
71	«Жастар корпусы» бағдарламасы (<i>Дүниежүзілік банк, ДБ</i>)	https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P127966
72	Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000247
73	Алматы қаласының жастар саясатын дамытудың мемлекеттік қоры	https://gosfund.kz/?lang=ru
74	Қазақстан Республикасында 2030 жылға дейінгі қауіпсіз жұмыс тұжырымдамасы	https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek/documents/details/285862?lang=ru
75	Түрген тау-кен курорттық кешенін дамытудың алдын ала техникалық-экономикалық негіздемесі	https://www.adb.org/projects/54091-001/main
76	Қазақстан Республикасының туристік индустриясын дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000262#z276
77	Visit Almaty	https://visitalmaty.kz/
78	Қазақстан Республикасының қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2200001021#z221
79	Kaspi.kz	https://kaspi.kz/
80	Қазақстан Республикасының өңдеу өнеркәсібін дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1800000846
81	«Өнеркәсіптік саясат туралы» Қазақстан Республикасының Заңы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2100000086#z4
82	YAAAЖ (<i>Еуропа Қайта Құру және Даму Банкі, ЕҚДБ</i>)	https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/bakad-road-concession.html
83	Алматы агломерациясын аумақтық дамытудың өңіраралық схемасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1600000302
84	Алматы қаласынның қоғамдық көлігі	https://alatransit.kz/ru
85	Цифрлық трансформация платформасы	https://digital.qazindustry.gov.kz/

6. ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ

№	Құжаттың атауы	URL
86	«Микро-, шағын және орта кәсіпорындар үшін кредитке қолжетімділікті кеңейту» КМФ жобасы (Азия Даму Банкі, АДБ)	https://www.adb.org/projects/53329-001/main
87	Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000250
88	Бизнесті дамыту жөніндегі компания («Qolday» кәсіпкерлік орталығы)	https://abdc.kz/%D0%B1%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8B-%D0%B1%D0%B5%D1%82
89	Төмен көміртекті даму үшін орнықты қалалар (БҰҰДБ)	https://www.undp.org/kazakhstan/projects/low-carbon-urban-development-kazakhstan
90	Қазақстан Республикасының атмосфера-лық ауа сапасының ағымдағы және болжамды деректері	http://ecodata.kz:3838/app_dem_visual/
91	«Алатау» ИТП АЭА	https://aitc.kz/
92	Өнімді инновацияларға көмек көрсету жобасы (Дүниежүзілік банк)	https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P150402
93	Қазақстан Республикасында жоғары білім мен ғылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдама-сы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000248#z458
94	Ғылыми және ғылыми-техникалық жо-балар мен бағдарламалардың іске асы-рылуын бақы-лау	https://www.ncste.kz/ru/monitoring-xoda-realizaczii-proektov-2021/
95	Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249
96	Білім беру саласындағы жаңғырту жоба-сы (Дүниежүзілік банк)	https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P153496
97	Күнделік	https://portal.kundelik.kz/ru/
98	Balabaqsha	https://balabaqsha.bilimalmaty.kz/
99	Техникалық және кәсіптік білім беруді жаңғырту (Дүниежүзілік банк)	https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P102177
100	WorldSkills	https://worldskills.kz/ https://www.gov.kz/memleket/entities/almaty/press/news/details/532882?lang=ru
101	Біліктілік және жұмыс орындар (Дүниежүзілік банк)	https://projects.vsemirnyjbank.org/ru/projects-operations/project-detail/P150183
102	Almaty TechCup	https://www.techcup.kz/
103	Қазақстан Республикасындағы отбасы-лық және гендерлік саясаттың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000151#z338
104	Алматы қаласының көлік холдингі	https://citybus.tha.kz/
105	ONAY	https://onay.kz/#/
106	ОДМ ұлттық платформасын (БҰҰ ДБ) құру бойынша серіктестік	https://www.undp.org/kazakhstan/projects/partnering-building-national-sdg-platform

7. АВТОРЛЫҚ ҰЖЫМ

Шовкопляс Андрей Владимирович	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ басқарма төрағасы. Жоба тобының жетекшісі
Габдуллина Жанар Муратовна	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ басқарма төрағасының орынбасары
Кумарбеков Диас Ержанович	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ Талдау орталығының директоры
Алимов Берик Максатович	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ Талдау орталығының бас менеджері
Алматбаева Жұлдыз Булатовна	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ Талдау орталығының бас менеджері
Бейсенбаева Каламкас Габиткызы	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ Талдау орталығының бас менеджері
Остапчук Анастасия Андреевна	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ Талдау орталығының менеджері
Жунусова Алуа Мараткызы	—	«Алматы қаласын дамыту орталығы» АҚ Қызметкер Қоғамдық коммуникациялар департаментінің бас менеджері

Сарапшылар:

Цой Сергей Климентович	—	Орнықты даму және ESG трансформациясы сала-сындағы ұлттық сарапшы
Грудницкий Павел Борисович	—	Орнықты даму және мемлекеттік жоспарлау жүй-есін талдау саласындағы сарапшы
Грудницкая Светлана Борисовна	—	Деректер базасын басқару саласындағы сарапшы (<i>BigData</i>)
Шигабутдинов Тимур Мидхатович	—	Деректер базасын басқару саласындағы сарапшы (<i>BigData</i>)
Ни Вадим Павлович	—	Қоғам қайраткері, эколог
Устименко Артем Александрович	—	Орнықты даму саласындағы сарапшы